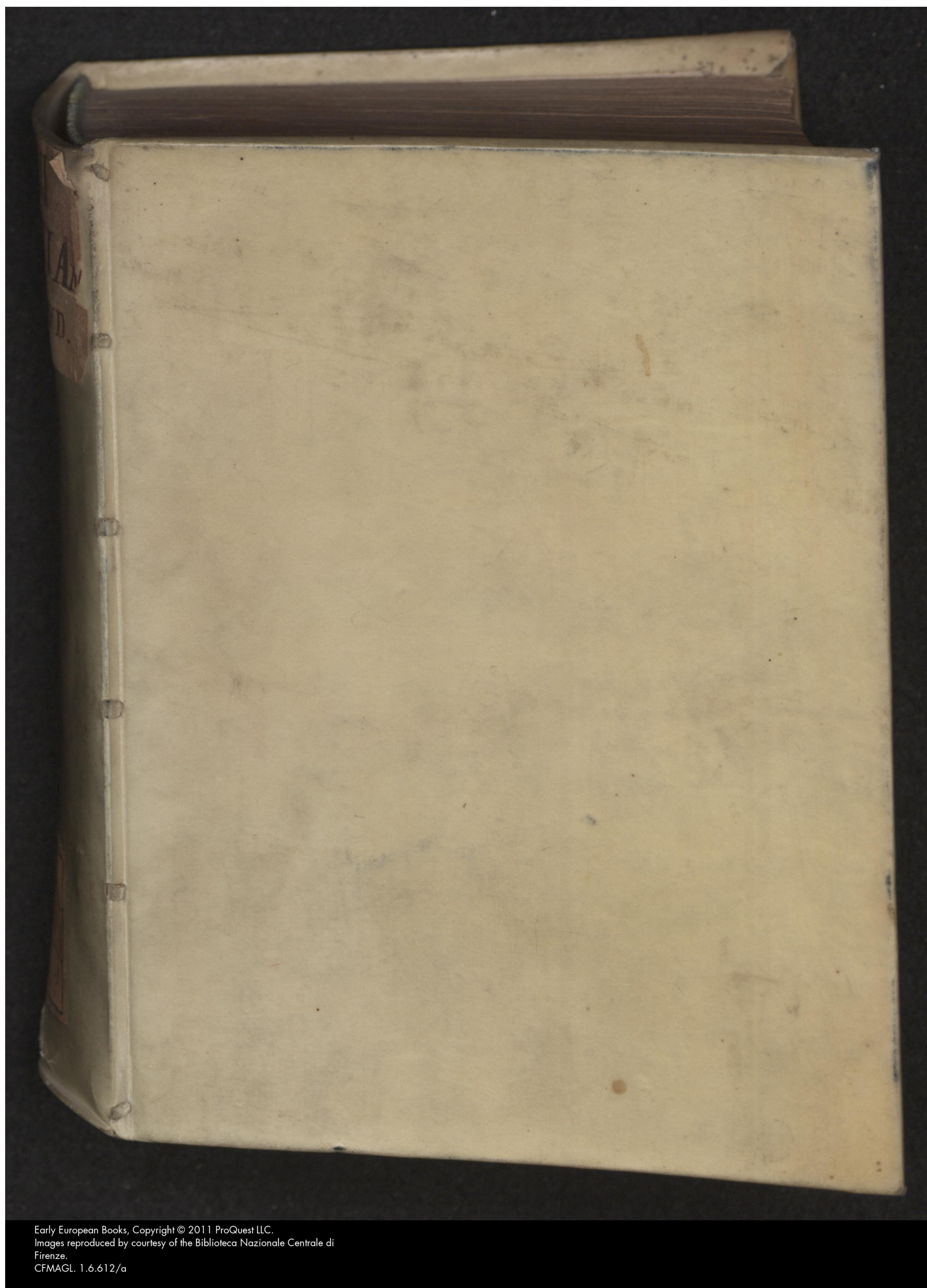
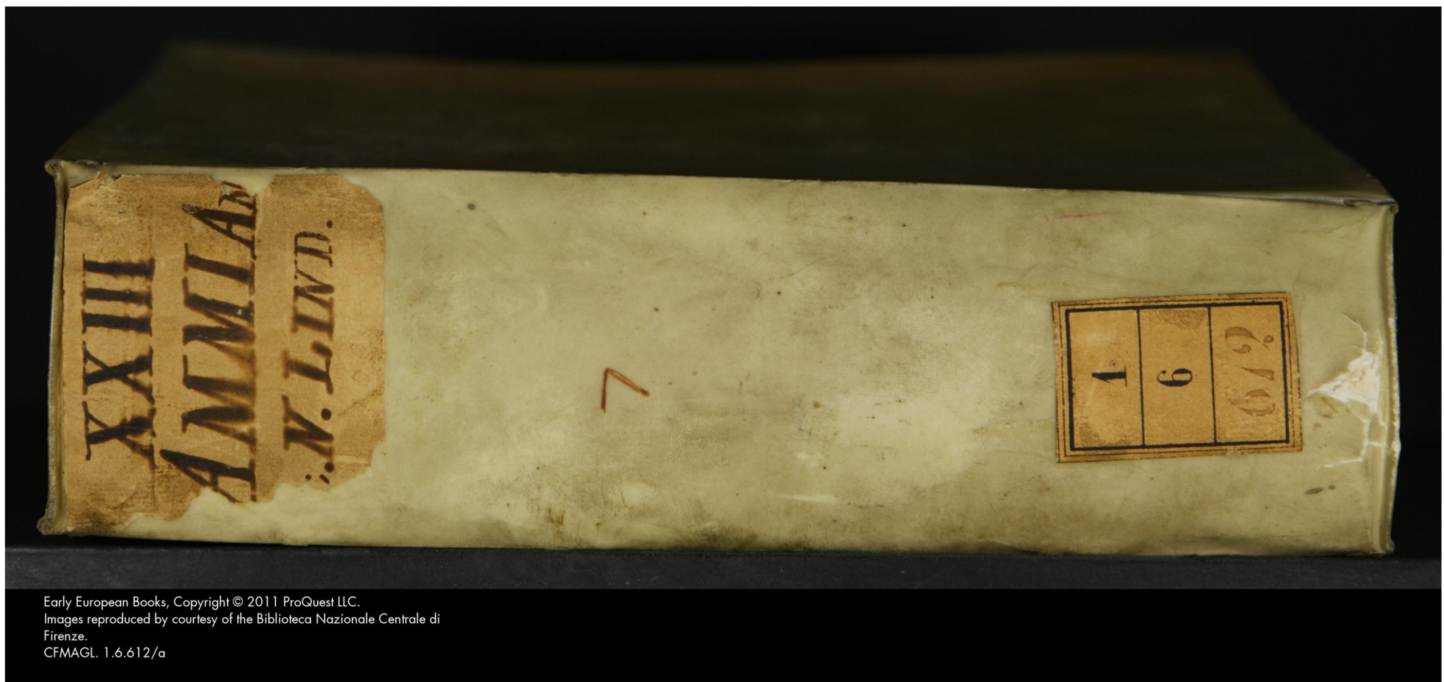
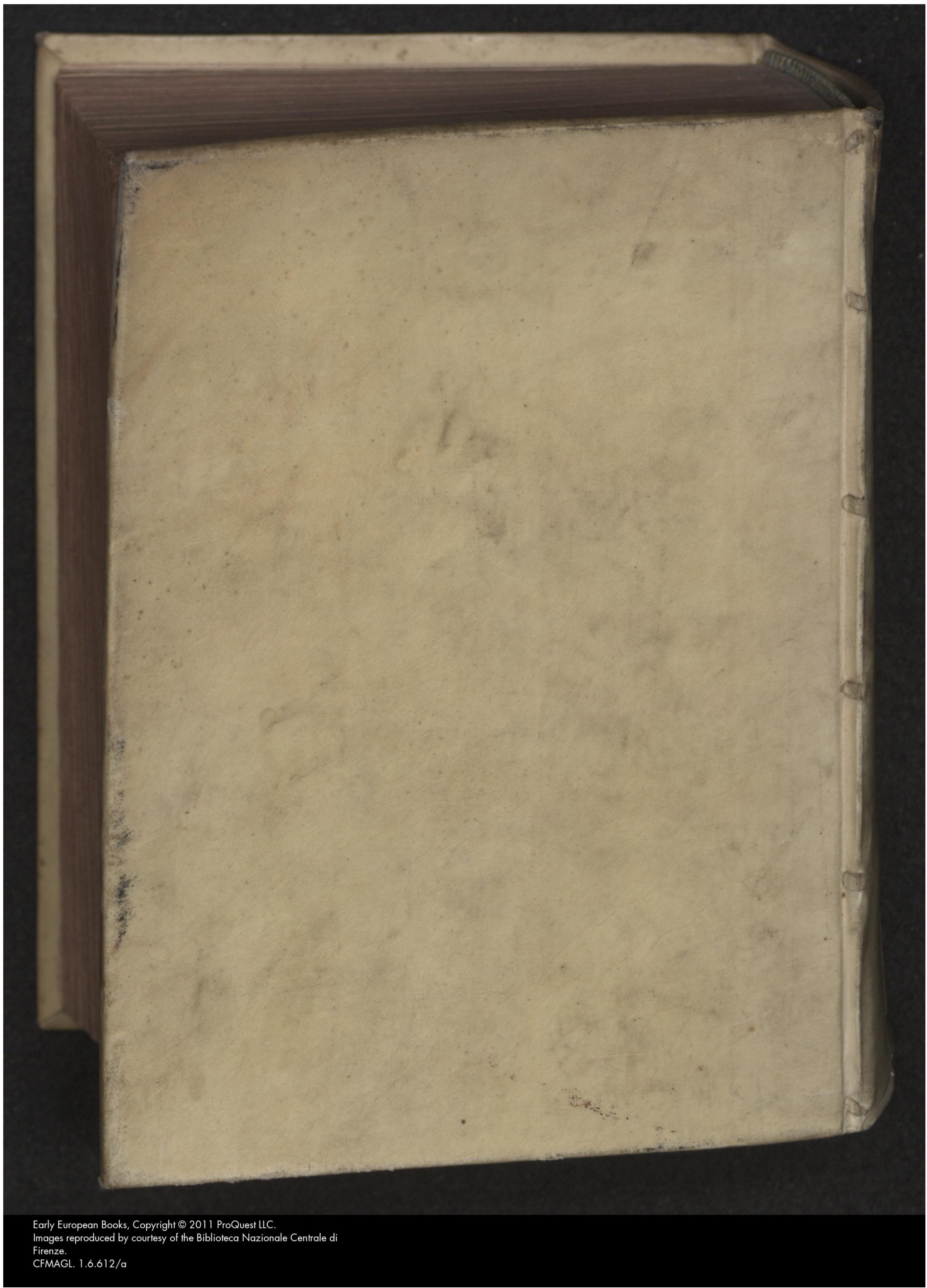

XXIII
AMMIAN
N. LVND.
1
6
612

Fr. Lindenbrogi

OBSERVATIONES

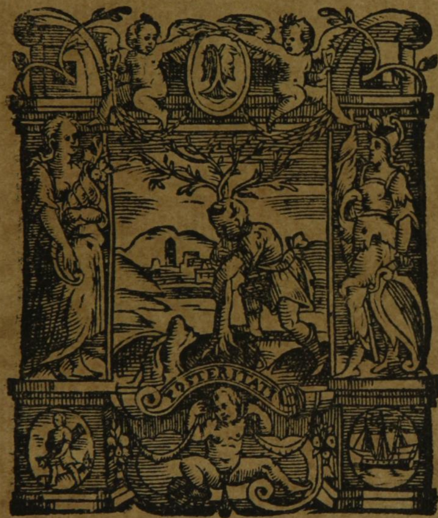
IN

AMMIANVM MARCELLINVM;

Et in eundem

COLLECTANEA

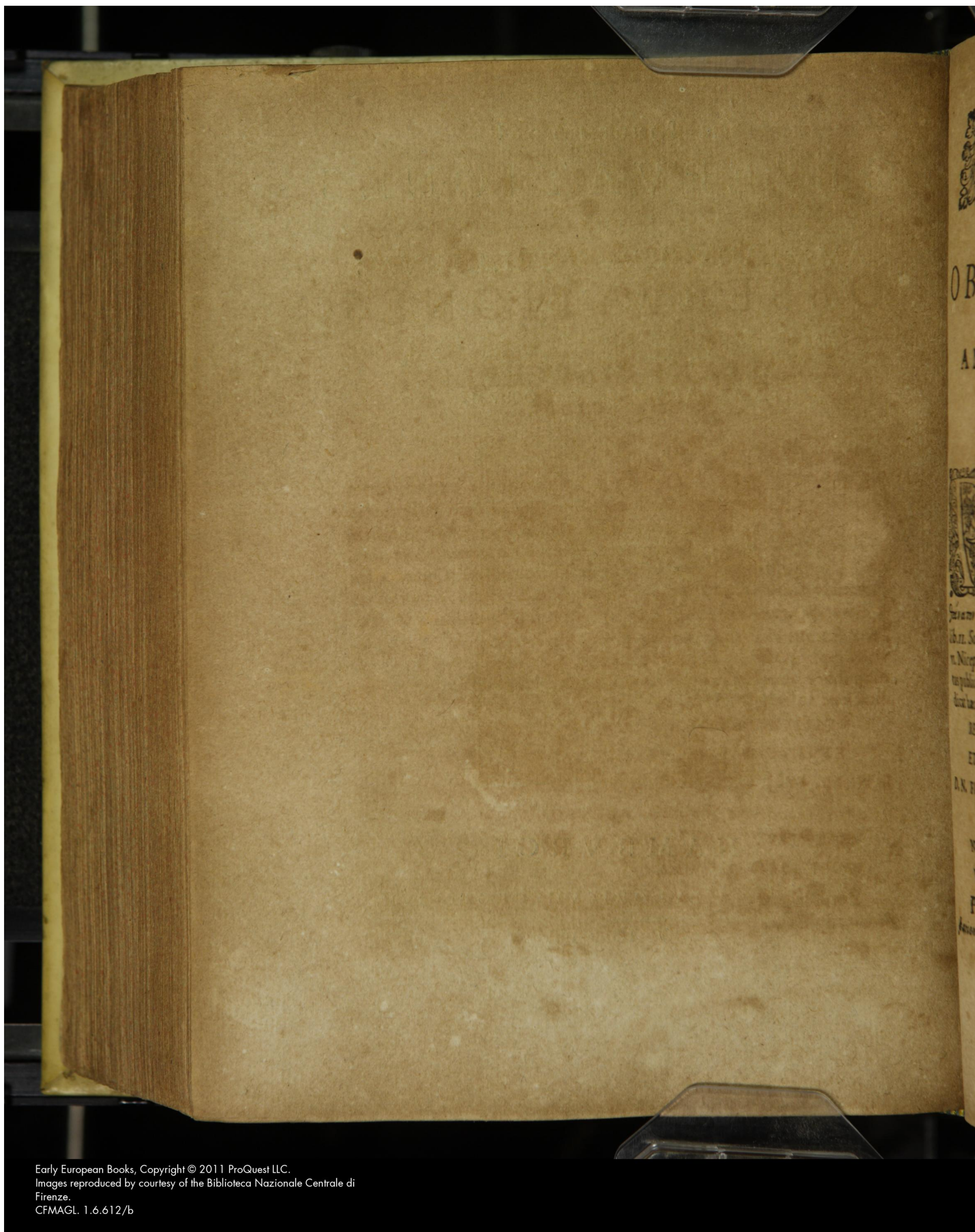
VARIARVM LECTIONVM.

HAMBVRGI

Apud M. Hlvdovicvm Frobenivm.

∞ IↃ CIX.

FR. LINDENBROGI

OBSERVATIONES

IN

AMMIANI MARCELLINI

LIBR. XIIII.

POST EMENSOS insuperabilis expeditionis eventus] Intelligit bellum, quod cum Magnentio vario Marte in partibus Galliæ gestum fuit. Etenim *ingentes Romani imperij vires ea dimicatione consumtæ sunt, ad qualibet externa idoneæ.* Eutrop. lib. x. Qui tandem diversis præliis victus, *καὶ πανταχόθεν ἀπορούμενος θάνατον ἐθελούσιον σωτηρίας αἰσχρᾶς ἔμπροσθεν ἐποιήσατο.* Zosim. lib. II. Socrat. Histor. Eccles. lib. I. cap. XXXVII. Sozom. lib. IV. cap. VI. Nicephor. Callist. lib. IX. cap. XXXIII. Qua victoria Pop. Rom. lætus publice honorem Constantio habitum ivit; uti id in partem indicat hæc inscriptio vetus:

RESTITVTORI VRBIS ROMAE ATQVE ORBIS
ET EXTINCTORI PESTIFERAE TYRANNIDIS
D. N. FL. IVL. CONSTANTIO VICTORI AC TRIVMFATORI
SEMPER AVGVSTO
NERATIVS CEREALIS V. C. PRAEFECTVS VRBI
VICE SACRA IVDICANS D. N. M. QVE EIVS.

Per stationes hybernas] Ita MS. ut & lib. 16. *Milite dispersо per stationes hybernas.*

Cæſaris Galli, qui ex ſqualore nimio miſeriarum] Notat hic Zoſimus vafritiem Conſtantii Imp. qui Gallum ſpecie quidem Perſis reſiſtendi, reapſe autem ut eo facilius eum è medio tolleret, in participatum imperii vocavit. Idem de Iuliano Amm. lib. XVI. *Rumore tenus ubiq; iactabatur, quod Iulianus non levaturus incommoda Galliarum electus est: ſed ut poſſit per bella deleri ſæviſſima.* Eunapius Sard. in Maximo. πεμφθεὶς δὲ καῖσαρ (*Iulianus*) ἐπὶ Γαλατίας, οὐχ ἵνα βασιλεύῃ τῶν ἐκεῖ μόνον, ἀλλ᾽ ἵνα ἐν τῇ βασιλείᾳ διαφθαρῇ. Sozomen. lib. 5. cap. 2. Sic Rufinus Galli Cæſaris avunculus ad ſedandos ob annonæ caritatem tumultuantes milites miſſus fuit, ut hoc inſidiarum genere periret. Amm. lib. XIIII. Et Vrſicinus contra Sylvanum mittebatur, ut ita interimeretur, ne ſupereſſet ſcrupulus impendio formidandus. Ammian. lib. XV. Sane non raro ludunt hunc luſum viri magni, ut exemplis aliis antiquis & novis doceri poſſet, niſi periculoſum.

Principale culmen] Sic *principalis cognitio*, apud Triphonianum l. fin. ff. ubi pup. educ. *Principalis auctoritas.* Papinian. l. 50. ff. de heredib. *Principalia arma.* Vell. Paterc. lib. 2.

Gentilitate Conſtantini nominis] Legendum *Conſtantij nominis.* Aurel. Vict. *Magnentius fratri Decentio Gallias: Conſtantius Gallo, cuius nomen ſuo mutaverat, Orientem Cæſaribus cõmiſerant.* Cedren. p. 246. Κωνστάντιος τὸν ἀνέψιον Γάλλον Καίσαρα ἀναγορεύσας, καὶ Κωνστάντιον μετονομάσας, ἐν τῇ ἀνατολῇ ἀπέστειλεν. Socrat. Hiſtor. Eccleſ. lib. 1. cap. 27. *Gentilitate* autem dixit, ut inf. *Epigonus & Euſebius ob nominum gentilitatem oppreſſi.* Lib. XXV. *Gentilitate prope perciti nominis.* Papias. *Gentiles ſunt qui inter ſe eodem ſunt nomine.*

Hannibaliano Regi] Regem vocat Amm. quem alii *Nobiliſſimum.* Ad quam dignitatem qui promoti, participes quodammodo imperii erant, & iam Cæſarianæ maieſtatis velut deſignati heredes. Itaque purpurea quoque veſte, quæ ſola Principem decet, utebantur. Zoſim. lib. II. pag. 692. συνῆρχον αὐτοῖς (puta Conſtantino, Conſtanti, atque Conſtantio) πρότον μὲν Δαλμάτιος Καῖσαρ ὑπὸ Κωνσταντίνου καταστεθεὶς, ἔτι δὲ καὶ Κωνστάντιος ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, καὶ Ἀνναβαλλιανὸς ἐσθῆτι χρώμενοι κοκκοβαφεῖ καὶ περιχρύσῳ, τῆς τοῦ λεγομένου Νωβελισσίμου παρ᾽ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τυχόντες ἀξίας αἰδοῖ τῆς συγγενείας. Conſentanea his Photius C.P. in Bibliotheca ſua ex Olympiodoro ſcribit.

ſcribit. Οὐαλεντιανὸς ὃς ζῶντος μὲν Ὀνωρίου Νωβελίσσιμος γίνεται. Et pag.114. Ἐπιλαμβάνει αὐτὴ (Placidia) μὲν τὸ τῆς Αὐγούστης, ὁ δὲ Οὐαλεντιανὸς τὰ τοῦ Νωβελισσίμου ἀξίωμα. Apud Scævolam l. 3. ff. de natal. reſtit. *Sanctiſſimus & Nobiliſſimus Imperator* vocatur M. Antoninus. l. 11. C. de Tranſactionib. *Impp. Valerianus, Gallienus, A. A. & Valerianus Nobilis Cæſar.* l. 4. C. de privileg. cor. *Honorio NB. P. & Evodio Coſ.* Inſcriptio vetus in Britann.

OB HONOREM PHILIPPI IM
PERATORIS NOBILISS. SEM
PER AVGVSTI ET PHILIPPI
CAESARIS NOBILISSIMI.

Quo titulo etiam gaudebant Principum filiæ & ſorores. l. fin. C. Theod. de luſtr. conl. *Si ad domum dominæ ac venerabilis Auguſtæ Pulcheriæ germanæ noſtræ, ſeu Nobiliſſimarum ſororum pietatis noſtræ pertineat.* Et in alia inſcriptione.

IVLIAE NOBILISS.
PVELLAE FILIAE GAL
LIENI AVG.

Megæra quædam mortalis] Latin. Pacat. in Panegyr. *Belli civilis Megæra.*

Pag. 2. Rumigerulus] Gloſs. *Rumigerulus* θρυλητής.

Artium nefandarum] Vid. Tit. Cod. de mal. & mathem.

Palatii pſeudothyrum] Vtitur hac voce auctor Comœdiæ, cui Querolus nomen. *Eamus ad pſeudothyrum quam bene noſti.* ARB. *Quid ſi illic clauſum eſt?* Oroſius lib. 7. cap. 6. de Claudio Imp. *per pſeudothyrũ in palatium refugiens.* Id Sueton. dixit eandem hiſtoriam narrans, cap. 18. lib. 5. *poſtico evadere in palatium.* Tacit. III. Annal. *per averſam palatij portam.* ut & Livius lib. X. *nocte per averſam portam ſilentio exceſſerunt.* Galli dicunt, *une faulſe porte.*

Tanquam licentia crudelitate indulta] Locus hic unicus eſt quem huius auctoris ab antiquis laudari memini. Adducit autem illum Priſcian. Gram. lib. IX. hiſce verbis. *Indulſi, indulſum vel indultum. Vnde Marcellinus rerum geſtarum* XIV. *Tanquam licentia crudelitate indulta.*

dulta. Cui consimilis alius locus inf. *indulta licentia vitijs.* lib. XXVII. *Tanquam peccatis indulta licentia.*

Nec vox accusatoris ulla, licet subdititii, in his malorum quærebatur acervis] Vulg. *licet subditi.* male. Ipse Amm. inf. *Cum accusatores quæsitoresq́ subdititios sibi consociatos ex ijsdem foveis cerneret emergentes.*

Excogitatum est super his, ut homines quidam ignoti] Idipsum de Tarquinio Superbo narrant historiæ. Dionys. Halicarn. lib. IIII. ἦσαν δ' αὐτῷ (Tarquinio) πολλαχῆ διεσπαρμένοι κατόπται τινές, καὶ διερευνηταὶ τῶν λεγομένων τε καὶ πραττομένων, λεληθότες τοὺς πολλούς. οἳ συγκαθιέντες εἰς ὁμιλίαν τοῖς πέλας, καὶ ἔστιν ὅτε κατὰ τοῦ τυράννου λέγοντες αὐτοὶ πεῖραν τῆς ἑκάστου γνώμης ἐλάμβανον. ἔπειτα οὓς ᾔσθοντο τοῖς καθεστηκόσι πράγμασιν ἀχθομένους κατεμήνυον πρὸς τὸν τύραννον. αἱ δὲ τιμωρίαι κατὰ τῶν ἐλεγχθέντων ἐγίνοντο πικραὶ καὶ ἀπαραίτητοι. Similia fere de Tiberio scribit Xiphilin. pag. 233. De Alexandro Severo Lampridius pag. 182. *De omnibus hominibus per fideles homines suos semper quæsivit, & per eos, quos nemo nosset hoc agere.* Sic Hadrianus per frumentarios sermones secretos expiscabatur.

In penetrali secreto] Glossar. vet. *Penetrale secretum, secretarium.* ἀπόρρητον.

Peragranter] Sic inf. lib. 28. *Transeunter.*

Pag. 3. Amphiarao] Oiclei filius Amphiaraus, rudis & idiota initio καὶ οὐ μάντις. qui cum apud Phliasios obdormivisset, repente vates prodiit. Pausan. in Corinth. pag. 56. ὄπισθεν τῆς ἀγορᾶς ἐστιν οἶκος ὀνομαζόμενος ὑπὸ Φλιασίων μαντικὸς, ἐς τοῦτον Ἀμφιάρεως ἐλθὼν, καὶ τὴν νύκτα ἐγκατακοιμηθεὶς, μαντεύεσθαι τότε πρῶτον, ὡς οἱ Φλιάσιοι φασιν, ἤρξατο. Templum & ara illius apud Oropios fuit. Pausan. in Attic. Vid. Theodoret. de Oraculis, Serm. X.

Martio] Livius lib. XXV. Plin. lib. VII. cap. XXXIII. Arnob. advers. Gentes lib. I. Symmach. lib. IIII. Epist. XXXIIII. Isidor. Hispal. Etymol. lib. VII.

Parietes arcanorum soli conscii] Cicero pro Cluent. *Parietes nuptiarum testes.*

Quæ abrupte mariti fortunas trud.] Hanc lectionem, quæ verissima est, è vestigiis MS. Cod. eruimus: ante corrupte admodum

legebatur, *abrupta è mariti fortuna ſtridebat.* Sic alibi autor noſter loquitur, lib. xv. *damnabantur abrupte. Periculum abruptum.* Aurel. Vict. in Alexand. *Romanum ſtatum quaſi abrupto præcipitavêre.*

Lenitate fœminea ad veritatis humanitatiſque viam] Vt Livia Auguſti coniux fecit, de qua Dio Caſs. lib. L v. & Plotina Traiani apud Sex. Aur. Victor.

Veſperi per tabernas palabatur] Paul. Diacon. Hiſt. Long. lib. vi. c. xxxv. de Arioperto: *Hic in diebus quibus regnum tenuit noctu egrediens, & hac illacq́; pergens, quid de eo à ſingulis civitatibus diceretur per ſemetipſum explorabat: ac diligenter qualem iuſtitiam ſinguli iudices populo ſuo facerent, inveſtigabat.* Recentius huius rei exemplum habemus in Friderico Seniore Imp.

Pernoctantium luminum claritudo] D. Hieronym. Epiſt. XIIII. *Dum audientiam & circulum lumina iam in plateis accenſa ſolverent, & inconditam diſputationem nox interrumperet.* Mos bono publico introductus, & nunc in multis recte conſtitutis Rebuſpublicis frequens.

Thalaſsius vero ea tempeſtate præfectus prætorio præſens] Hæc vera diſtinctio eſt, ut inf. li. 23. *Præfectus Salluſtius præſens.* Dignitas Præſentis ἔνοπλος fuit. Theophylact. Simocat. lib. 1. τὴν τοῦ πρεσεντοῦ τὴν παρὰ Ῥωμαίοις λεγομένην ἔνοπλον ἡγεμονίας τιμήν. Lamprid. in Alex. Severo. *Si unquam alicui Præſentium ſucceſſorem dedit, ſemper illud addidit: gratias tibi agit Reſp.* Viri illuſtris magiſtri militum Præſentalis, & magiſteriæ in Præſenti poteſtatis, mentio in Notitia Imperii.

Celſæ poteſtates] Inf. pag. 27. *circumdatus poteſtatum cœtu celſarum.* Lib. xvi. pag. 83. *celſarum poteſtatum aſſenſus.* Ita *ſublimes poteſtates.* l. 2. C. de his quæ ex pub. *Illuſtres poteſtates.* l. 2. C. de execut. & exact. *Sæculi poteſtates.* Hieron ad Nepotian.

Pag. 4. Iſauri quibus uſitatum eſt] Iſaurorum latronum meminit *L. Provinciarum.* C. de feriis. Gloſs. Nomic. Ἴσαυροι οἱ ἅρπαγες, οἱ φονεῖς, καὶ οἱ χοσιάριοι. Vid. Strab. lib. xii.

In amphitheatrali ſpectaculo feris] Moris huius origo apud Tertull. de ſpectac. cap. xii. exempla vero apud hiſtoricos paſsim. Eutrop. lib. x. de Conſtantio. *In Galliis & militum & provincialium ingenti iam favore regnabat, cæſis Francis atque Alemannis, captisq́; eorum regibus, quos etiam beſtiis, cum magnificum ſpectaculum muneris paraſſet, obiecit.*

iecit. Eleazarus apud Egesipp. lib.v. in illa ad Iudæos oratione, qua in proprias necessitudines ac viscera sæviendi autor illis est, ne per ludibrium pompæ reserventur spectaculo, dum mala captivitatis recenset, inter alia sic ait: *Subeundi quoque morsus ferarum ad victorum spectaculum, quod diversis iam celebratur arenis urbium, vel exemplo nobis debet esse pudendum, vel visu miserabile, vt reservemur aut bestiis, aut fratribus præliaturi.* Cum ergo tale Romanor. institutum, non video cur præter morem Ammianus Isauros feris obiectos dicat.

Merces avertebant] Plaut. Trinum. *Prædam avertere.* Livius lib. 37. *Ingentem prædam inter paucos dies avertebant.*

Scironis prærupta lethalia] Pomp. Mela lib. II. cap. III. *Scironia saxa sævo quondam Scironis hospitio etiamnunc infamia.* Stat. Papin. Thebaid. lib. I. *Infames Scirone petras.* Fabularem historiam explicant Hygin. fab. XXXVIII. Lactant. in Stat.

Advectitium nihil] Inf. pag. 22. *advectitiis adfluere copiis.* In MS. tamen *adventitium* legitur. Sic lib. XV. *adventitiis effœminati deliciis.* pag. 58. *merces adventitiæ.* Sic *species adventitiæ*, l. unic. C. Theodos. De saccar. per port. Rom.

Pag. 5. Densis intersepientes itinera prætenturis] Corruptissimus est locus, ut vulgo legitur: *densis inter obsidentium itinera prætent.* Tendere, prætendere, prætensuræ, tensuræ vocabula sunt castrensia. Glossar. vet. *Prætentura*, πϱοβολὴ, ἐπιτείχισμα. Πϱοβολὴ, *obiectus, obtentus.* Valer. Max. libr. 2. cap. 8. *Neve quis intra castra tenderet, neve locum extra assignatum vallo aut fossa cingeret.* Egesipp. lib. 5. cap. 20. *castellum in quo prætendebant.* Eod. lib. c. 24. *subtraxerunt sese insidiis latrocinantium, & custodiis prætendentium.* Ita enim ex MS. Cod. hic locus restituendus est. Hyginus Gromaticus in lib. de castrametatione, quem nondum typis publicatum MS. habeo. *Exploratores in striga cohortis primæ prætendunt.* Inde ergo *prætenturæ* & *tensuræ*, quarum in eodem lib. mentio frequens. Ipse Amm. lib. 25. *prætenturæ stationesque agrariæ totis rationibus ordinatæ.* lib. 31. *prætenturas stationesque disponebat agrarias.*

Globis consertos] Vel *confertos*: ut Curtius Ruf. lib. III. *Conferti & quasi cohærentes tela vibrare.*

Cum se impares nostris fore congressione stataria] Lib. XX. *Legionesque augens iuventutis validæ supplementis, quarum statariæ*

pugnæ

pugnæ per orientales sæpius emicuere procinctus. Græcis Σταδιαία μάχη. Pollux. ut in Antholog. lib. I.

Ἔγνως ἐν σταδίησιν ὅσον σθένος Ἕκτορός ἐστι.

Zosimus lib. IIII. de Hunnis. μάχην μὲν σταδίαν οὔτε δυνάμενοι τὸ παράπαν, οὔτε εἰδότες ἐπαγαγεῖν. Stataria ergo pugna est, cum pede collato vir virum legit, nec quisquam loco recedit: uti eam optime describit Plautus in Amphitr. Act. I. Sc. I.

—— *fugam in se tamen nemo convortitur.*
Nec recedit loco, quin statim rem gerat.
Animam amittunt prius, quam loco demigrent:
Quisque uti steterat iacet, obtinetque ordinem.

Ita gradariæ pugnæ mentio apud Diomed. lib. 3. c. 2. *Iambicum gressum prisci Apuli Daunium à duce suo Daunio prodiderunt, quod is cum primus adversus acrem Diomedis pugnam bellum asperum iniisset, gradali pugna duos dimicare instituit, ut collato pede assequente paulatim dextero, distentoque, & progrediente lævo, & brevi successu & longo distentu gradus simul & visus firmaretur.* Aliarum pugnarum appellationes, velut Planariarum, Concursatoriarum, Expeditionalium, apud hunc nostrum Ammian. in facili erit observare.

Supercilia fluvii] Infr. *supercilia Nili. supercilia fluminis Rheni.* Lib. 17. *superciliis imposita fluminis Mosæ.* Græci ὀφρὺν τοῦ ποταμοῦ dicunt. Polyb. lib. 2. παρ' αὐτὴν τὴν ὀφρὺν τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἔνταξιν.

Pag. 6. Magnitudine angusti gurgitis & profundi] Eodem modo infr. lib. 24. *Angusta fluminis interluvies & prealta transiri vado non potuit.*

Piscatorios quærunt lenunculos] Non. Marcel. *Lenunculus navigium piscatorium.* Gloss. *Lenunculus,* πλοῖον, σκαφίδιον. Sallust. *Primo indicit forte super noctem in lenunculo piscantis.* Amm. lib. XVI. *lenunculo se commisisse piscantis:* quod idem narrans Sueton. libr. I. dixit *Parvulum navigium obvoluto capite conscendisse.* Florus. *Speculatorium navigium.* Ab hisce lenunculis corpus lenunculariorum, ad similitudinem naviculariorum, aliorumque corporum. Inscript. vet. Romæ:

PATRONO CORPORIS LENVNCVLARIORVM
AVXILIARIORVM OSTIENSIVM.

Et in tabula marmorea:

ORDO CORPORATORVM

LENVNCVLARIOR. TABVLARIORVM

AVXILIARES OSTIENSES.

Temere contextis ratibus] Vt Sallust. *Castella & oppida temere munita.* Apul. *domus temere contecta. Temere* est σχεδίως: unde navigia ipsa, de quibus hic agitur, *schediæ* vocantur. Festus Pomp. lib. XVII. Vlpian. l. 1. §. 6. ff. de exercit. action. Suid. σχεδία, ἡ ἐκ τῶν παρατυχόντων, ἢ εἰκαίως πεποιημένη ναῦς. Theophylact. Simocat. lib. VIII. τὰς λεγομένας σχεδίας συῤῥάψαντες, ὁμοθυμαδὸν τὸν ποταμὸν διενήξαντο.

Relictum in sedibus] Sæpissime hæc vox apud Amm. Veget. & eius seculi scriptores. inf. lib. 17. *militares numeri destinatas remearunt sedes.* lib. 20. *redite nunc ad sedes. Sedes* autem sive *sedeta* sunt loca, in quibus milites citra expeditionum necessitatem commorantur. Vnde in l. fin. C. Quib. non. obst. long. temp. & Institutor. Iustinian. lib. 2. Tit. de milit. testam. illa verba - *citra expeditionum necessitatem, in aliis locis, vel suis ædibus degunt,* corrupte hactenus sic legi certum est. Restituenda autem hoc modo - *in aliis locis, vel suis sedibus.* quod Theophili cõfirmatur auctoritate, sic vertentis, ἐν τοῖς λεγομένοις αὐτοῖς ζεδέτοις. ut etiam l. 18. C. de episc. audient. *In suis sedetis sive stationibus.* In Glossario nomico *sedeta* interpretantur προσέδραι. Et in aliis Gloss. ζεδέτοις, καθέδραις, προαστείοις.

Triduum & trinoctium] Similiter Fest. Avien. in descript. oræ maritumæ: *Cursus carinæ biduo & binoctio est.* Tacit. Annal. 3. *Dum ne plus quam binoctium abesset.*

Pag. 7. Hastisque feriens scuta, qui habitus iram pugnantium concitat] Mos militaris, diversu gestu vel strepitu diversas quoque animorum affectiones notans. Inf. lib. 15. *militares omnes horrendo fragore scuta genibus illidentes, quod est prosperitatis indicium plenum: nam contra cum hastis clypei feriuntur iræ documentum est & doloris.* lib. 16. *Ardoremq; pugnandi hastis illidendo scuta monstrantes.* lib. 21. *Vnanimanti consensu voces horrendas inmani scutorum fragore miscebat.* Eodem lib. *Hastasq; vibrantes irati, post multa quæ benevole responderant, petebant se duci protinus in rebellem.* lib. 23. *sublatis altius scutis nihil periculosum fore vel*

velardum clamitabat. lib. 24. *Solet amor crepitu levi monstrari.* Curt. lib. x. *Nulli placebat oratio: itaque suo more hastis scuta quatientes, obstrepere perseverabant.* Et post alia. *Sequitur phalanx hastis clypeos quatiens, expletura se sanguine illorum, qui affectaverant nihil ad ipsos pertinens regnum.* Vid. Livius lib. XXXVIII. p. 313. Cæsar de bello Gall. lib. VII. Tacit. Histor. lib. V. & in lib. de morib. Germ.

Propugnaculis insistebant & pinnis] Inf. pag. 66. *Inter propugnacula visebatur & pinnas.* Propugnacula sunt προμαχῶνες, Pinnæ ἐπάλξεις. Synes. Constit. II. μέχρι πότε παρ' ἐπάλξιν στήσομαι? μέχρι πότε τηρήσω τὸ μεταπύργιον.

Pag. 8. Mente quadam versatili] ἴσ. *versabili*. ut inf. *versabilis motus, versabilis Princeps, versabiles Sarmatæ. &c.*

Stationibus servabatur agrariis] Inf. lib. 16. *Stationes prætendit agrarias.* Liber de reb. bell. cap. de limit. munit. *Munitione possessorũ distributa sollicitudo sine publico sumtu constituat, vigiliis in his & agrariis exercendis.* Veget. lib. I. c. 3. *Si longior expeditio emergit, in agrariis plurimum detinendi sunt, proculq; habendi à civitatis illecebris.*

Sarraceni nec amici nobis unquam, nec hostes optandi] Qui tamen fœderis vinculo in Romanam postea convenere societatem. Novell. XXXI. Imp. Theodos.

Pag. 9. Alibi mulier nubat, in loco pariat alio] Ita de Hunnis lib. XXXI. *Nullus apud eos interrogatus respondere unde oritur potest, alibi conceptus, natusq; procul, & longius educatus.*

Pag. 10. A Principis salute velut filo pendere statum orbis terrarum] Prudenter hoc equidem & laudandum. Vt enim inquit Egesipp. lib. 5. cap. 30. *In milite unius sors est, in Imperatore universorũ periculum.* Vnde in acclamationibus sollennis hæc vox est: SALVA ROMA, QVIA SALVVS IMPERATOR. Lamprid. in Alex. Sever. L. 2. C. Theod. de veteranis, quæ est l. 1. lib. XII. Tit. XLVII. C. Iustin. *Cum introisset principia, & salutatus esset à Præfectis & tribunis, & viris eminentißimis, adclamatum est: Auguste Constantine, dij te nobis servent, vestra salus, nostra salus vere: dicimus, iurati dicimus.* Phædrus lib. V. fab. LXXXVIII.

Lætare incolumis Roma, salvo Principe.

Locutus autem Amm. ad imitationem Val. Max. lib. VI. cap. IIII. §. I. *cum admodum tenui filo suspensa Reip. salus ex sociorum fide penderet.*

Propositum accendente adulatorum cohorte] Notat hoc vitium in Constantio Iulianus in Epist. & Ammian. lib. 18.

Pag. 11. Ad comitatum Imperatoris] Id Galli dicunt, *a la cour de l' Empereur*. Constantius Imp. in rescripto ad Taurum l. 7. C. de malef. & mathem. *Qui in comitatu nostro sunt, ipsam pulsant propemodum maiestatem*. l. 6. 7. C. Theod. de leg. & decret. legat. *Perducere ad comitatum*. Plura de hac locutione iam notata ad Symmach.

Vrbem æternam] Sic quidem locis infinitis appellatur, non solum ab Amm. sed ipsis etiam Impp. ut ex illorum Constitutionibus notum. In nummis quoque antiquis, insidens scuto Roma, victoriam dextra, scipionem sinistra gerens, cum hac inscriptione videtur; ROMAE AETERNAE. Alia ambitiosæ huius urbis elogia alibi congessimus. Lubet nunc tantum pauca ex aliis autoribus collecta huc apponere. Et quidem Romæ urbis laudes elegantissimis versibus canit Lesbia Erinna apud Stobæum cap. XLVIII. de Fortitudine. p. 166. & Aristid. Orat. de ea integra. Martian. Heracleota, pag. 10. ἄστρον τι κοινὸν τῆς ὅλης οἰκουμένης. Polemon. ἐπίτομὴ τῆς ὅλης οἰκουμένης. Eunapius Sardian. in Proæres. βασιλεύουσα ῥώμη. Rutil. Numant. lib. 1.

— *regina ..... pulcherrima mundi,*
Inter sidereos Roma recepta polos.

Aethic. Cosmog. *Domina totius mundi Roma*. Solin. *Caput orbis*. Iul. Fronrin. *Regina & Domina orbis -- terrarum Dea, cui par est nihil, & nihil secundum.*

Pag. 12. Virtus convenit atque Fortuna] Mutuatus est hæc, ut & alia quæ sequuntur à Luc. Floro lib. 1. *Tot laboribus periculisq́; iactatus* (Pop. Rom.) *ut ad constituendum eius imperium contendisse* VIRTVS & FORTVNA *videantur*. Ita de Alex. Mag. Curtius lib. X. *Fatendum est cum plurimum Virtuti debuerit, plus debuisse Fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit.*

Ab incunabulis primis] Flor. lib. 1. *Si quis Pop. Rom. quasi hominem consideret, totamque eius ætatem percenseat, vt cœperit, utque adoleverit; ut quasi ad quendam iuventæ florem pervenerit, vt postea velut consenuerit, quatuor gradus processusq́; eius inveniet.*

Nomine solo aliquoties vincens] Fama & nominis auctoritas, maximum in bello pondus. Iustin. lib. 42. *Plus Cæsar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius Imp. facere potuisset.* Livius lib. 27.

famam

famam inquit, *conficere bella.* Curt. lib. 3. *famâ bella constare.* Vid. Plin. lib. 4. Epist. 11.

Leges fundamenta libertatis] Versus antiquus in lib. Epigram. pag. 23. *Iuri servitium defer, sic liber haberis.* Leges enim timere, maxima est securitas. Synes. Epist. 2. Ἀφοβία μεγίστη, τὸ φοβεῖσθαι τοὺς νόμους.

Cæsaribus tanquam liberis suis regenda] Puta cum populus in eos omne imperium suum potestatemque contulit. l. 1. ff. *de Constit. Imp.* Instit. *de iur. natur. gent.* Idque ex lege Regia, lata olim de potestate Romuli, & relata de Imperio Octavij, ut ex Dione constat lib. LIII. Cuius quidem legis mentio iterum l. 2. ff. *de mort. infer.* l. 1. §. 2. *de vet. iur. enucl.* l. 3. C. *de testam.*

Pompiliani securitas temporis] Numæ Pompilii. Claudian. IIII. Consulatu Honor.

— notis regimur fruimurque quietis
Militiæque bonis, ceu bellatore Quirino,
Ceu placido moderante Numa.

Patriam esse convenit gloriosam] Magna laus, patria laude digna: unde quorum vitas extollere volumus, eorum patriam & originem prædicare quoque solemus. Hilar. in vita Honorij.

Pag. 13. Aeternitati commendari per statuas] Ob merita vitæ imagines, statuæ, & tituli rependuntur, inquit Tertull. de anim. cap. XXXIII. Qui sane honor ut non vulgaris, ita ambitiose nimis eum multi affectabant: adeo ut legibus cavere necessum fuerit, ne inconsulto Principe, vel sacra vice iudicante, alicui concederetur. l. 1. & ult. C. *de stat. & imag.* Itaque Titinius Capito ab Imp. Traiano impetraverat, ut sibi liceret statuam L. Syllani in foro ponere. Plin. lib. 1. Ep. 17. Et Aemilius Strabo v. c. cum L. Apuleio statuam de suo (nec enim ex descriptione publica id fieri leges sinebant, l. fin. C. *de stat.*) ponere vellet, ad Principes Africæ viros libello misso locum eidem postulabat. De statuis alia multa Plinius lib. XXXIIII.

Ex conscientia honeste recteque factorum] Symmach. lib. IX. Epist. CV. *In sola conscientia est fructus & ratio virtutis: nihil moror statuas & publica falsa titulorum.* Plin. lib. 1. Ep. 8. *meminimus quanto maiore animo honestatis fructus in conscientia, quam in fama reponatur.*

Auro curant inbractea ri] Inf. lib. 17. p. 101. *auro imbracteatum.*

tum. Bractea est πέταλον. Plin. lib. XXXIII. c. III. *Bracteatores* πεταλοποιοί. Iul. Firm. Astron. lib. VIII. *Aurificem faciet, bracteatorem, vel certe marmorarium. Bractearii*, id est πεταλουργοὶ. l. 1. C. de excus. artif.

Acilio Glabrioni delatum est primo] Livius lib. XL. *Aedem* (Pietatis) *dedicavit M. Acilius Glabrio duumvir, statuamque auratam, quæ prima omnium in Italia statua aurata est, patri Glabrioni posuit.* Val. Max. lib. 2. cap. 5.

Vt memorat vates Ascræus] Nobilem illum Hesiodi locum indicat ἐν ἔργοις. α.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν: &c.

Censorius Cato] Plutarch. in Catone. πρὸς τοὺς θαυμάζοντας ὅτι πολλῶν ἀδόξων ἀνδριάντας ἐχόντων, ἐκεῖνος οὐκ ἔχει. μᾶλλον ἔφη βούλομαι ζητεῖσθαι διὰ τί μου ἀνδριὰς οὐ κεῖται, ἢ διὰ τί κεῖται. Talis fere mens Stiliconi, de quo lectissimis versibus Claudian. lib. II. de laudib. Stilic. —— *quis devius esset*

Angulus aut regio, quæ non pro numine vultus
Dilectos coleret, talem ni semper honorem
Respueres? decus hoc rapiat, quem falsa timentum
Munera decipiunt, qui se diffidit amari:
Hic solus sprevisse potest, qui iure meretur.

Carrucæ solito altiores] Magnus in carrucis luxus Romanorum, quas & auratas & argenteas habuisse, Martial. indicat. lib. 3. Epig. 63. Lamprid. in Alex. Sever. Iulianus Novel. XVII. Pont. Paulin. Episcop. Nolan. Epist. x. ad Sever. -- *viliore asellis burico sedentem tota huius seculi pompa, qua honorati & opulenti poterant circumflui senatores, prosequebatur carrucis nitentibus, phaleratis equis, auratis pilentis, & carpentis pluribus gemente Appia atque fulgente.* Hunc fastum frugaliores Principes uti reprimerent, imperiali edicto solis honoratis intra urbem carrucarum usum concesserunt. l. unic. C. Theod. & Iustinian. De honorat. vehiculis.

Quas in colli exerta] Locus fœde corruptus, cui neque à MS. medela: proponam tamen ut ibi legitur -- *quas in collis inserta singulis ipsis adnectant, ne una subtegminum tenuitate perpiavilis expectantes ...... crebris à cogitationibus maximeque.* Viderint alii, an quid inde expiscari possit.

Cultorum ut putant feracium] Sic *pinguia culta.* Fest. Avien. in descript. orb. terræ:

Tunc Pisida ferox exercet pinguia culta.

Ex collatitia stipe Valerius] Quæ hic strictim tanguntur, ea uberius narrant T. Livius lib. 2. Plutarch. in vita Valerii, Dionys. Halicarn. lib. 5. & 6. Seneca ad Albin. cap. XII. Salvian. Mass. de provid. lib. 1.

Pag. 14. Distributio solennium sportularum] Exempla huius rei apud Symmach.

Pro domibus excubat aurigarum] Claud. libr. 2. de laud. Stilic. — *vestibulis foribusque potentum excubat.*

Ne Sannione quidem, ut ait Comicus] Terent. in Eunucho Act. IIII. Scen. VII.

Basternis] Glossar. Nomicum. *λεκτίκιον, βάστερνα, κράβατον.* Martyrolog. Græcum de D. Eugenia: *ἦν ἀναγινώσκουσα ἔνδον τοῦ βαστερνίου. καὶ, προσέταξε εἶναι τὸ βαστέρνιον.* Hieronym. ad Eustoch. Althelm. de virginit.

Pag. 15. Quos insignes faciunt virgæ dextris aptatæ] In virga potestatem intelligi convenit, insigne enim potestatis est, inquit Hilarius Episc. Pict. in Psal. 2. & 124. Vnde Curopalates aurea virga decoratus ante pedes regios primus incedebat. Cassiodor. lib. 7. Var. 5. Vid. Petr. Fabri V. C. Agonisticon lib. 1. cap. 22.

Multitudo spadonum coloris obluridi] Hunc sequioris sexus fastum multis reprehendit D. Chrysostom. cuius Homil. XX. in Paul. ad Ephes. V. hæc verba sunt: *ἡ γυνὴ χρυσοφορεῖ, καὶ ἐπὶ ζεύγους λευκῶν ἡμιόνων περίεισι περιφέρεται, πανταχοῦ οἰκετῶν ἀγέλας ἔχει, καὶ εὐνούχων ἑσμόν.* Hieron. ad Eustoch. *Præcedit caveas basternarum ordo semivirorum, & rubentibus buccis cutis farta distenditur.*

Detestetur memoriam Semiramidis] Incertum, Semiramis ne prima evirare mares iusserit, an vero Persarum id iam olim institutum sit. Claudian. lib. 1. in Eutrop.

— Seu prima Semiramis astu
Assiriis mentita virum, ne vocis acutæ
Mollities, levesque genæ se prodere possint,
Hos sibi coniunxit similes: seu Persica ferro
Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram.

Certe de Semiramide nil tale Diodor. Sicul. vel Trogus; ſed tantũ veſtitu eam ſexum mentitã aſſerunt: στολὴν ἐπραγματεύσατο δι᾽ ἧς οὐκ ἦν διαγνῶναι τὸν περιβεβλημένον πότερον ἀνήρ ἐστιν ἢ γυνή. Perſis vero id numero multi ſunt qui adtribuunt. Petron. Donat. Stephan. Cuius deteſtandi facinoris invectivam vid. apud. Suid. ex Cyrillo in voce σπαδόνες.

Peregrini ob formidatam haud ita dudum alimentorum inopiam pellerentur ab urbe] Non novum id Romæ, & quod Auguſtum etiam feciſſe, cum gravior Vrbem annona flagellaret, ſcribit Sueton. lib. 2. Oroſius lib. 7. cap. 3. C. Papius quoque tribunus pl. lege lata peregrinos urbe expulerat, ſed alia de cauſa: ἐπειδὴ ἐπεπόλαζον, καὶ οὐκ ἐδόκουν ἐπιτήδειοι σφίσιν εἶναι συνοικεῖν. Dio Caſs. lib. XXXVII.

Tria millia ſaltatricum ne interpellata quidem] Quæ ſcilicet veterum fabularum exitus in ſcænis ſaltantes imitarentur, ut loquitur Iul. Firmic. lib. 6. Quippe ſat non fuit corruptis ſæverioribus P. R. moribus inter privatos parietes hanc artem continuaſſe: ſed eo quoque luxuriarum ventum, ut parum putarent commode mimum egiſſe, ni ſaltationum etiam obſcænis geſtibus oculi inquinarentur. Cuius moris præcipui autores tempore Auguſti fuere Pylades & Bathyllus. Zoſim. lib. 1. ἡ γὰρ παντόμιμος ὄρχησις ἐν ἐκείνοις εἰσήχθη τοῖς χρόνοις, οὔπω πρότερον οὖσα Πυλάδου καὶ Βαθύλλου πρῶτον αὐτὴν μετελθόντων. Quos mox ſecuti Mneſter, Paris, Phabaton, Caramallus, multos invenere diſcipulos. Senec. Natural. quæſtion. libr. 1. *Stat per ſucceſſores Pyladis & Bathylli domus. Harum artium multi ſunt diſcipuli, multiq; doctores, privatim urbe tota ſonat pulpitum.* Et quidem, quanto quiſque formoſior, tanto penſiore cura huic ſtudio incumbebat, qui magis ſaltando placeret. Inſcriptio vetus in Tranſylvania.

DIS MANIBVS.

MEMORIAE C. REGVLI MORIBVS
DECORE NATALIBVS D. D. HYACINTO
VEL NARCISSO COMPARANDI. QVI
VIXIT AN. XII. M. III. TER IN PVBLICO.

SPECTANT

SPECTANT S. P. Q. TRAIANEN. QVATER
INCVRIA SPECTANTE IMP. M. ANTONINI
PROCOS. SALTAVIT. CANTAVIT. IOCIS
OMNES OBLECTAVIT. CVNCTIS PLACVIT.
FELIX REGVLVS PATER INFELIX
ANIMAE INNOCENTISSIMAE.
L. H. L. D.

Cui consentiunt alia monumenta Neapoli, Romæ, Antipoli reperta. Denique in tantum excreverat numerus saltatorum, ut remedium malo quærentes viri sanctiores infamiæ metu impetum eius frangere conati sint, l. 24. ff. ad L. Iul. de adult. Sed verum hic quod P. Syrus ait, *Aegre reprehendas, quod sinis consuescere*: eoque ventum, ut remanerent saltatores, exularent philosophi.

Fœminas spectare cirratas] *Cirri* sunt cincinni & crines oblongiores, proprii puerorum & virginum. Glossar. Μαλλὸς, παιδὸς καὶ ἀθλητοῦ *Cirrus*. In lib. Notar. *Cirrus, Cirritus, Cirritudo*. Iuvenal. — *madido torquentem cornua cirro*. Aldhelm. de virginit. *Formosam vultus venustatem non stibio confectam, vel calamistro cirris crispantibus adeptam, sed ingenitam*. Inde cirratæ puellæ, & pueri cirrati apud Persium & D. Ambros.

Pag. 16. Homerici lotophagi] Homer. Iliad. x.

— ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι.

Præter orbos & cœlibes: neque credi potest] Petron. Arbit. *In hac urbe nemo liberos tollit, quia quisq; suos habet heredes, nec ad cœnas, nec ad spectacula admittitur, sed omnibus prohibetur commodis, inter ignominiosos latitat. Qui vero nec uxores unquam duxerunt, nec proximas necessitudines habent, ad summos honores perveniunt*. De orbis extat locus apud Tacit. in dialogo de orat.

Vbi aurum dextris manibus cavatis offertur] Sportulam nuptialem intelligit. Plin. lib. x. Epist. CXVII. *Qui virilem togam sumunt, vel nuptias faciunt, vel ineunt magistratum, vel opus publicum dedicant,*

ſolent totam bulen, atque etiam è plebe non exiguum numerum vocare, bineſq; denarios vel ſingulos dare. Vid. Apul. Apolog. Symmach. lib. 3. Epiſt. 24. lib. 4. Epiſt. 55.

Catulus in ædilitate] Valer. Maxim. lib. 2. cap. 4. *Religionem ludorum creſcentibus opibus ſecuta lautitia eſt: eius inſtinctu Q. Catulus Campanam imitatus luxuriam, primus ſpectantium conſeſſum velorum umbraculis texit.* De Campana luxuria idem Valer. lib. 9. cap. 1.

In ædilitate] Nempe cum Capitolium dedicaret. Plin. lib. 19. cap. 1.

Equorumque præcipua vel delicta ſcrutantes] Sic inf. lib. 30. *Intra probra medium & præcipua.* lib. 21. *præcipua prima conveniet expediri.* Multo autem aliter in retro editionibus, ut in Collectaneis variar. lectionum notatum.

Pag. 17. Antiochenſis ordinis vertices] Ita ex MS. vulgo, *denique Antiochiæ ordinis verendi duces.* Confirmant ipſiſſima Amm. verba noſtram emendationem. Sic enim infr. *honorum vertices,* & *principiorum vertices.* Hiſtoriam tangit Hieronym. in Chron. *Nonnulli nobilium Antiochiæ à Gallo interfecti.*

Vetitis certaminibus pugilum] Non ſine ratione vetita certamina vocat τῶν μονομάχων: quippe quæ Conſtantinus Imp. ſuſtulerat. Euſeb. & Sozom. in hiſtor. Eccl. L. 1. C. Theodoſ. de gladiator. quæ nunc unica eſt in C. Iuſtin. eod. Tit. Cui tamen legi parientiam populus haud præbuit; tanta inſania ferebatur invicem ſe conficientes ſpectare gladiatores. Quare inſecuti Impp. Conſtantius, Iulianus Arcad. & Honor. ut tam cruenta ſpectacula penitus abolirentur, ſub comminatione maioris pœnæ eadem interdicere neceſſum habuere. l. 2. 3. C. Theod. de gladiatorib.

Affore iam ſperabatur] Pluries hoc ſignificatu utitur Amm. τὸ *ſperare.* Firmic. lib. VIII. *imminentium culminum ſperet ruinas ac metuat.* Panegyr. Conſtantino dictus. *Quid aliud illum ſperaſſe credendum eſt, qui iam ante biduum palatio emigraverat?* Vetus MS. ſcholiaſt. Lucan. lib. 4. *Sperare ſalutem. Proprie dixit ſperare, ſperamus enim bona. Sic ipſe alibi -- liceat ſperare timenti. Virgil. autem improprie dixit, ſi potui tantum ſperare dolorem.*

Localibus ſubinde medetur ærumnis] Locales ærumnas dixit, ut Oroſius *locales miſerias,* lib. 1. cap. 2.

Domum

Domum ambitiosam] Ovid. Trist. 1. Eleg. 8. *Nota quidem, sed non ambitiosa domus.* Amm. inf. *ambitiosum templum. -- ambitiosus magister. -- ambitiosa mensa, &c.*

Pag. 18. Referente Thalassio doctus, quem movisse iam compererat lege communi] Forte scripsit Amm. *quem obiisse iam comp, l. c.* id est, quem communi lege vivendi iam defunctum esse intellexerat.

Militare otium fere tumultuosum] Veget. lib. III. cap. IIII. *Interdum movet tumultum ex diversis locis collectus exercitus, & cum pugnare nolit, irasci se simulat, cur non ducatur ad bellum: quod ii præcipue faciunt, qui in sedibus otiose delicateque vixerunt.*

Scholis iussit esse contentum Palatinis] De hisce scholis quædam notamus ad lib. XXV.

Domitiano ex-comite largitionum præfecto] MS. *Domitiano ex-comite largitionum præfecto provecto.* Quod videtur dictum ut illud lib. XXII. *Sallustio promoto præfecto prætorio.* Et *provectus,* ut lib. XXII. *Magistro equitum per Illyricum recens provecto.*

Pag. 19. Adorti sunt Montium primum, qui divert.] Non Montium hunc quæstorem vocat Histor. Eccles. sed Magnum. Epiphan. Scholast. lib. 5. cap. 12. *Quæstorem vocabulo Magnum, & Domitianum præfectum Orientis* (Gallus Cæs.) *occidit.* Socrat. lib. 2. cap. 34. Δομετιανὸν τὸν τότε ἔπαρχον τῆς ἑώας, καὶ Μάγνον κυαίστωρα αὐθεντήσας ἀνεῖλε. Sozom. lib. 4. cap. 7. Μάγνον τε τὸν κοιαίστορα καὶ τῆς ἕω τὸν ὕπαρχον Δομετιανὸν ἀνεῖλεν.

Pag. 20. Inter dilaniantium manus] MS. *dilacinantium.* scrib. *dilancinantium.* ut lib. XXII. *vitalibus dilancinatis erumpit.* Seneca lib. 1. Nat. Quæst. cap. 26. *Fœda dictu sunt; quæ portentum illud ore suo lancinandum dixerit feceritque.* Simili errore & hic quoque in vett. lib. *lacinandum* scriptum fuit. *Lancinare* est κατακνίζειν. Gloss. vet. Catullus *lancinata sunt bona.* & alibi apud Salluft. Symmach. Prudent.

Eusebius è Mysia pietatis cognomento concit.] *ισ Pictates cognom.* quod innuere videtur MS. in quo legitur *pictacas cognom.* Eusebii cuiusdam Rhetoris eloquentissimi meminit Eunap. in Maximo, quem tamen hunc ipsum esse non facile dixerim.

Per militares numeros] *Numeri* sunt cohortes, vel ut Græci vocant σπεῖραι. Theophyl. in Acta Apost. Σπεῖρα ἐστὶν ὁ καλούμενος νῦν

Νούμερον. Caſsiodor. in Hiſtor. Tripart. lib. I. cap. 9. *Romanorum cohortes nunc Numeri vocantur.* Acta martyrii B. Georg. Τελεσοῦνος ἐπισημοτάτου νουμέρου. Novell. LXXXV. *in numeris constituti*, ἐν ἀριθμοῖς καταλεγόμενοι. *In numeris vel limitibus militare.* l. 17. C. de re militari. Inſcript. vetus Romæ.

D. M.

C. ANNIO VALENTI

VET. EX. NVM. FRVM.

LEG. IIII. FL.

HONORATI ET DECVRIONES

ET NVMERVS MILITVM

CALIGATORVM.

Superatis Tauri montis verticibus] Conferenda cum hac Ciliciæ deſcriptione, quæ de eadem narrant Strabo lib. XIII. Pomp. Mela lib. I. cap. XII. & XIII. Iul. Solin.

Pag. 21. Mopſueſtia vatis illius domicilium Mopſi] Steph. Μόψου ἑστία, ἀπὸ τοῦ Μόψου τοῦ μάντεως. In Conſtantini lib. περὶ θεμάτων, vitioſe editum eſt, Ταρσὸς καὶ ἡ Μόμψου ἑστία, cum Μόψου ἑστία, vera ſit lectio. Procop. περὶ κτισμάτων, lib. v. pag. 48. πόλις δέ που ἐστὶν ἐν Κίλιξιν, ἡ Μοψουεστία, τοῦ μάντεως ὥς φασιν ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ ἔργον. Vid. Strab. lib. IX. Mopſi vatis meminit Cicero de divinat. Plutarch. de defect. oracul. Origenes contra Celſum lib. III. Tertull. de anima cap. 46. Apul. de Deo Socrat.

A Servilio proconſ. miſſæ ſub iugum] Strabo lib. XII. Flor. lib. 3. cap. 5.

In prominenti terrarum lingua] Quod hic *linguam* Amm. vocat, id *mucronem* dixit Pomp. Mela lib. II. cap. I. *Paulatim ſe ipſa faſtigat, & quaſi in mucronem longa colligens latera, facie poſiti enſis allecta eſt.*

Pag. 22. Comagena nunc Euphratenſis] Procop. Cæſarienſ. Perſicor. lib. I. τὴν πάλαι Κομμαγηνὴν, τὰ νῦν δὲ καλουμένην Εὐφρατησίαν. Idem Perſicor. lib. II. & περὶ κτισμάτων libr. II. Notit. provinciar. Orient. *Meſopotamia inter Tigrim & Euphratem. Euphrateſia, Oſdroene.* Aliter paulo Aur. Victor in Veſpaſiano: *Comagene, quam*

quam hodie Augustophratensem nominamus. quæ eadem Histor. Miscel. libr. IX.

Antiochia mundo cognita civitas] Eunap. in Liban. Ἀντιόχεια τῆς κοίλης καλουμένης Συρίας πρώτη πόλεων, Σελεύκου τοῦ Νικάτορος ἐπικληθέντος ἔργον. Huius civitatis laudes non vulgares recitat Ioh. Chrysost. ἐν ἐγκωμίῳ τῆς Ἀντιοχείας. Dio Prus. Orat. XLVII. Eamque, ut suo tempore fuit, copiose describit Baldricus Dolensium Epis. histor. belli sacri lib. IIII.

Imosque pedes Casii montis] Vt humano corpori suæ partes, sic montibus sua velut membra sunt; vertex, supercilia, latera, scapulæ, pedes. Suid. εἰς τρία διῄρηται τὸ ὄρος. εἰς ἀκρώρειαν, εἰς ὑπώρειαν, εἰς τέρμα. Καὶ ἀκρώρεια μέν ἐστιν ἡ κορυφή, ὑπώρεια δὲ τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους, τέρμα δὲ τὰ τελευταῖα καὶ πόδες. Eustat. I. Iliad. ὀφρῦς ὄρους, διὰ τὰς τῶν ζώων ὀφρῦς, καὶ πόδες διὰ τοὺς πόδας. Idem Iliad. 2. ὄρους τὰ μὲν κατωτάτω πόδες, τὰ δὲ ἀνωτέρω, κνημοὶ, ἐκ μεταφορᾶς τῆς ἐν ἡμῖν κνήμης. Glossar. *Vertex montis,* κεφαλὴ ὄρους, ἀκρώρεια. *Scapulæ montium* apud Tertull. de Pall. cap. 2. Κάρηνα ὄρους. Homer. Iliad. I.

Cæsaream in honorem Octaviani ædificavit Herodes] Burgus enim Stratonis antea vocabatur; ἥ, κτίσαντος αὐτὴν Ἡρώδου μεγαλοπρεπῶς, καὶ λίμεσι τε καὶ ναοῖς κοσμήσαντος αὐτὴν, μετονομάσθη Καισάρεια. Ioseph. lib. XIV. c. VIII. Quem etiam vid. ἀρχαιολ. lib. XVI. cap. IX. Egesipp. lib. II. cap. VII. lib. III. cap. XIX. Novel. Iustin. Imp. CIII.

Ascalonem, Gazam, & Iuliam ævo sup.] Editio Steph. *Ascal. Gazam, ævo sup.* Iuliam omittens, quam neque Antonin. in Itinerario ponit. A Constantinopoli usque Antiochiam. -*Ascalonem, Gazam, Raphiam.* Item à Neapoli Ascalonem.-- *Aeliam, Eleutheropolim, Ascalonem.*

Pompeius Iudæis domitis] Fl. Iosephus Antiquit. libr. XIIII. cap. VIII.

Rectori delata iurisdictione] Egesipp. lib. I. cap. 17. *Tributum quoque victis* (Pomp.) *imposuit, statuit ducem, Iudeæ fines determinavit.*

Pag. 23, Provinciæ imposito nomine, Rectoremque] Dio lib. LXVIII. Eutrop. lib. VIII.

Avide magis hanc insulam] Strabo in extremo libr. XV. Flor. lib. III. cap. IX. Sed omnium copiosissime Plutarch. in Catone maiore.

Quæsitoresque subdititios] Inf. lib. 20. *Quæsitores dederat spectaturos, quas ob res opidum sit excisum.* Moschopul. Κοιαισίτωρ, ὁ ἐπ ἐγκλήμασι τιμωρὸς. Manil. --*Quæsitor scelerum veniet, vindexque reorum.* L. 2. C. Theod. de postul. *Non idem in eodem negotio quæsitor sit & defensor.* id est, iudicis & adsertoris habeat personam, ut vet. scholiast. interpretatur.

Pag. 24. Cætera medium Principem] Inf. lib. 21. *Principibus mediis comparandus.* Flau. Vopisc. in Caro. *Veniamus ad Carum medium, ut ita dixerim, virum, inter bonos magis, quam inter malos Principes collocandum.* Spartian. in Aelio Vero: *Etsi non summi, medii tamen obtinuit ducis famam.*

Adsistebant hinc inde notarii] Intelligo notarios, quos alii *Exceptores* vocant. l. 19. §. 9. ff. loc. cond. Iul. Firm. Astron. lib. 3. c. 6. Horum officium, cursim & per notarum signa excipere, quæ utrimque secus in iudicio dicerentur: qui sane plures simul uni negotio sæpe adhibiti. Ita collatio Catholicorum & Donatistarum velitata fuit, excipientibus Hilario & Prætextato Exceptoribus D. N. V. C. & spectabilis Proconsulis. Fabio exceptore D. N. V. C. & spectabilis vicarii. & Romulo V. C. legat. AK. Excipientibus quoque Ianuario & Vitale notariis Ecclesiæ Donatistarum.

Exertantis aurem per aulæum] Quæ de hoc aulæo sive velo dici possunt, iam ab aliis curate notata sunt. quo etiam hæc Lucif. Calar. ad Constantium Imp. verba pertinent: *In tuo palatio, intra velum licet stans, tulisti responsum à me ad conservandam salutem.*

Futuræ molitioni] Id est, quod supra dixit, *Si nova res agitari cœpissent:* unde in vulgatis editionibus *ultioni* perperam legi, constat.

Suspensus in eodem gradu constantiæ stetit] Vulg. *suspensus in eodem gradu cunctatus est.* Germana lectio est, quam ex MS. investigavimus. Sic lib. XVI. *fastus barbaricos ridens in eodem gradu constantiæ stetit immobilis.* Et τὸ *suspensus*, ad equuleum refertur, ut inf. *suspensus Eusebius.* Beda in Martyrol. *In equuleo suspensa & exungulata.*

Zenonem illum veterem] Memoriæ lapsus est. Non enim cum Cyprio rege Nicocreonte negotium habuit Zeno, sed Anaxarchus: utriusque autem fortuna consimilis plane. Nam εἰς ὅλμον

ambo

ambo coniecti, & σιδηροῖς ὑπέροις tusi, aliaque dira perpessi, novissime in os tyranni mordicus abscissam linguam expuêre. Diogenes Laërt. in Zenone & Anaxarcho. Theodoret. Serm. de martyr. Ζήνων ὁ ἐλεάτης, ἀναγκαζόμενος καταειπεῖν τι τῶν ἀπορρήτων, ἀνέσχε πρὸς τὰς βασάνους, οὐδὲν ἐξομολογούμενος. ὡς γὰρ φησὶν Ἐρατοσθένης ἐν τῷ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, δείσας οὗτος μὴ τῇ τῶν παθῶν ὑπερβολῇ βιασθεὶς ἐξείπῃ τι τῶν συγκειμένων, καὶ τοὺς συνειδότας μηνύσῃ τὴν γλῶτταν τοῖς ὀδοῦσι τεμών, προσέπτυσε τῷ τυράννῳ. & quæ sequuntur. Vid. Plutarch. περὶ ἀδολεσχ. Cicer. 2. Tuscul. Val. Max. lib. 3. cap. 3. Plin. lib. 7. cap. 23, lib. 8. cap. 22. Tertullian. Apolog.

Pag. 25. Ministris fucandæ purpuræ] Corpora erant baphiorum tingendæ purpuræ l. 2. C. de murileg. Et ἐπιτρόπου τῆς κατὰ Τύρου ἁλουργοῦ βαφῆς mentio apud Euseb. Vt & tinctorum eorumque qui magnificas vestes texunt, apud Firmic. Astron. lib. III. cap. VII. Dictum autem *fucandæ purpuræ*, ut in l. 1. C. quæ res ven. non poss. *Fucandæ vel distrahendæ purpuræ.* Auson. in Panegyr. -- *Prætextam meam purpuræ tuæ luce fucatam.*

Tyrii textrini præpositum] Iul. Firm. Astron. lib. III. *Quod si sic ♀ positum ♃ bona radiatione respexerit, regiis textrinis faciet præpositos, vel præfectos.* l. 14. C. de murileg. *textrinorum procuratores.*

Celerari speciem] More sui seculi vocavit *speciem* τὸ ἔνδυμα. Capitolin. in Anton. Pio: *Species imperatorias superfluas & prædia vendidit.* ut l. fin. C. de vest. mil. l. 4. C. de vest. holob.

Celerari speciem perurgebat] Ergo summa accusationis, qua Maras diaconus pulsabatur hæc erat: quod vestem sibi à Tyrii textrini gerdiis parari iusserat, purpuream scilicet, ut suspicari dabatur. Eam enim ne quis privatus propria auctoritate usurparet, (quippe quod tyrannidis affectationem indicat) sæverissimis legibus interdictum fuit. L. 4. C. de vestib. holob. *Temperent universi, cuiuscunque sunt sexus, dignitatis, artis, professionis, generis, ab huiusmodi speciei professione, quæ soli Principi, eiusque domui dedicatur. Nec pallia tunicasque domi quis serica contexat, aut faciat, quæ tincta conchylio nullius alterius permixtione subtexta sunt.* D. Iohan. Chrysost. in orat. de anathemate. ὁ περιθεὶς ἑαυτῷ ἁλουργίδα βασιλικὴν ἰδιώτης τυγχάνων αὐτός τε καὶ οἱ αὐτῷ συνυπουργήσαντες, ὡς τύραννοι ἀναιροῦνται. Vnde Suetonius in Nerone scribit, matronam quandam, quod purpura usa esset, non veste tan-

ste tantum, sed bonis cunctis exutam fuisse. Posteriores tamen Principes æquiores hac in parte fuere: segmentorumque purpureorum usum Leo Imp. cunctis indifferenter concessit. Novell. LXXX. Idipsum de Tiberio iuniore Cedrenus.

Translationem ex Aquitania] Inf. *Convectio annonæ.* l. 9. C. de ann. & trib. *Plus haberet dispendii translatio* (annonæ) *quam devotionis illatio.* l. unic. C. Theod. de lusor. Danubii. *transvectio spei annonariæ.* De commeatu qui ex Aquitania adferri solitus etiam inf. mentio.

Pag. 26. Vt dextris suis gestantes Remp.] Valer. Max. lib. 2, cap. 8. §. 5. *humeris suis salutem patriæ gestantes.*

Pag. 27. Veritatis enim absolutus sermo ac semper est simplex] Hac verior lectio, quam quæ in retro editionibus, *Veritatis enim sermo est simplex.* Sic namque lib. XII. *Christianam religionem absolutam ac simplicem.* lib. 28. *textus absolutus.* lib. 22. *planis absolutisq; decretis.* lib. 29. *absolute confessus.* lib. 17. *Veritatis oratio soluta esse debet & libera.* Eodem modo *absolutum ingenium.* Aur. Vict. in Aurel. Anton. *Neque iugi pace ac longo otio absoluta ingenia corrumpi.*

Pag. 28. Fortunam in malis civilibus vigilasse] Inf. *Fortunam* (Constantii) *in discordiis civilibus formidabant.* Aur. Vict. de eod. *Felix bellis civilibus, externis lacrymabilis.* Eutrop. lib. x. *cuius in civilibus magis, quam in externis bellis sit laudanda fortuna.* Vid. in fine lib. XXI.

Icto fœdere gentium ritu] Fortassisan eo ritu quem Tacitus notat lib. XII. *Mos est regibus quoties in societatem coëant, implicare dextras, pollicesq; inter se vincire, nodoq; perstringere. Mox ubi sanguis in artus extremos se effuderit, levi ictu cruorem eliciunt, atque invicem lambunt. Id fœdus arcanum habetur, quasi mutuo cruore sacratum.* Non absimili modo Isacius Imp. cum Sarracenis fœdus iniit. Nicet. Choniat. lib. II. μετὰ τοῦ τῶν Σαρακηνῶν ἄρχοντος σπείσασθαι, καὶ κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς περὶ φιλίας κρατοῦν ἔθιμον ἀμφοτέρους σχάσαι φλέβα τὴν ἐπισήθιον, καὶ τὸ ἐκεῖθεν ἐκρυὲν αἷμα ἑκάτερον εἰς πόσιν ἀλλήλοις ἀντιπροτείνασθαι. Iul. Solin. de Scythis loquens; *Haustu mutui sanguinis fœdus sanciunt, non suo tantum more, sed Medorum quoque usurpata disciplina.* Pomp. Mela lib. II. cap. I.

Tanquam nodum Gordium] Fœde hic locus antea corruptus, sic certe legi debet, ut edidimus. Proverbium autem unde natum sit, satis constat ex Plutarch. in Alexandr. Arrian. περὶ ἀναβάσ. lib. I. Quint. Curt. lib. 3.

Per ſimulationem tractatus publici] Gloſſar. Nomicum. Τεχκτεύτος, σκόπος. & alibi, Τεχκτεύτος, ἀνακάθαρσις, σύνοψις. *Tractatum habere*, l. 4.7.9. Cod. Theod. de legat. & decret. leg. 15. C. Theod. de Epiſcop.

Spadones, quorum ea tempeſtate plus habendi cupiditas] Alente nimirum eorum avaritiam audaciamque Conſtantio, cui in delitiis erant, ut Aurel. Vict. ait. Inoleverat enim fœdiſſimts iſte mos, à Perſis perlatus ad Romanos, ut non ſolum gynæceis adhiberetur tertium hoc genus hominum, ſed imperii quoque & aulæ curis: Ita de Eutropio Eunucho Claudian. lib. 1.

—— qui ſervi non eſt admiſſus in uſum,
Suſcipitur regnis: & quem privata miniſtrum
Dedignata domus, moderantem ſuſtinet aula.

Horum infenſiſſimus hoſtis erat Alex. Sever. in cuius vita hæc Lamprid. *Eunuchos de miniſterio ſuo abiecit, & uxori ut ſervos ſervire iuſſit. Et quum Heliogabalus mancipium eunuchorum fuiſſet, ad certum numerum eos redegit, nec quidquam in palatio curare voluit, niſi balneas fœminarum: cum pleroſq; Eunuchos rationibus & procurationibus præpoſuiſſet Heliogabalus, hic illis & veteres ſuſtulit dignitates.* Eadem mens Licinio. Aur. Vict. *Spadonum & aulicorum omnium vehemens domitor, tineas ſoriceſq; palatij eos appellans.*

Suboleſcere imperio adultos eius filios - per multiplicem armaturæ ſcientiam] Non vanus hic metus; & ſuſpecta meritò in eminentiori fortuna curioſa nimis armaturæ exercitatio.

Pag. 26. Aures verberarent] Plaut. *Dextra mihi vox aures verberat.*

Copia rei vehicularis] Inf. *Vehiculis publicis uſus.* — τῷ δημοσίῳ δρόμῳ χρησάμενος. Procop. Perſic. II. ἵπποις τοῖς δημοσίοις ὀχούμενος οὓς δὴ βερέδους καλεῖν νενομίκασι. Germ. Herrn fuhr.

Pag. 30. Vt apparitores Cæſares] Inf. lib. 17. *Erat enim neceſſe tanquam apparitorem Cæſarem ſuper omnibus geſtis ad Auguſti referre ſcientiam.* Sic enim locum illum ex MS. reſtituimus. lib. 26. de Valente in participatum imperii adſumto: *in eodem vehiculo ſecum reduxit, participem quidem legitimum poteſtatis, ſed in modum apparitoris morigerum.* Lib. xx. Iulianus iam Auguſtus à militibus appellatus, ſic ad Conſtantium ſcribit. *Currentium ex voto proſperitatum nunciis crebris, ut apparitor fidus tuas aures implevi.*

Augusti vehiculum irascentis per spatium mille passuum ferè pedes antegressus est Galerius] Ruf. Fest. in Breviar. *Maximianus Cæsar, prima congressione cum contra innumeram multitudinem cum paucis acriter dimicasset, pulsus recessit. Hoc tanta à Diocletiano indignatione susceptus est, ut ante carpentum eius per aliquot millia passuum cucurrerit purpuratus.* Eutrop. lib. IX.

Vtque solent manum iniectantibus fatis hebetari sensus] Lycurgus contra Leocrat. Οἱ θεοὶ οὐδὲν πρότερον ποιοῦσιν, ἢ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν παράγουσι. In quam rem sequentes laudat versus.

Ὅταν γὰρ ὀργὴ δαιμόνων βλάπτει τινά,
Τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐξαφαιρεῖται φρενῶν
Τὸν νοῦν τὸν ἐσθλὸν, εἰς δὲ τὴν χείρω τρέπει
Γνώμην, ἵν εἰδῇ μηδὲν ὧν ἁμαρτάνει.

Pub. Syrus in Iamb. *Stultum facit fortuna quem vult perdere.*

De fumo in flammam] Idem proverbium lib. XXVIII. Leo Imp. homilia de resurrect. Καὶ φλέγοντες ἄνθρακας, τὸ τῆς παροιμίας, φλογὶ περιπίπτουσι. Eustath. Philos. de amoribus Ismen. & Leucip. Apostol. Byzantin. in collectione proverb.

Pag. 31. Hadrianopolim introisset urbem Hæmimontanam Vscudamam antehac] Ruf. Fest. *Vscudamam, quæ modo Adrianopolis nominatur, in deditionem nostram redegit.* Vitiose admodum Iornand. de regnor. success. *Æmimontiosq; debellans, Pulendenam quæ nunc Philippopolis, & Vstudamam, quæ Adrianopolis vocatur, in Romanorum redegit dominium.* Legendum autem, *Hæmimontiosq; debellans Eumolpiadam, quæ nunc Philippopolis, & Vscudamam quæ Adrianop. &c.*

Thebeas legiones] Mentio huius legionis in Notit. Imperii, Bedæ martyrologio VII. Kal. Septembr. VI. Eid. Octobr. Gregor. Turon. de miracul. lib. I. cap. LXII. & LXIII.

Visa nocturna quas phantasias] Boetius dialog. II. in Porphyr. *Has mentis considerationes, quæ à rerum sensu ad intelligentiam profectæ, vel intelliguntur, vel certe finguntur,* φαντασίας *Græci dicunt, à nobis visa poterunt nominari.* Quam *phantasiam* Ammian. & Boëtius vocant, Macrobius *phantasma* dixit; cuius verba commode huc pertinent, libr. I. cap. 3. in Cicer. φάντασμα, *hoc est visum, cum inter vigiliam & adultam quietem, in quadam (ut aiunt) prima somnij nebula adhuc vigilare se existimans.*

istimans qui dormire vix cœpit, adspicere videtur irruentes in se vel passim vagantes formas, à natura seu magnitudine seu specie discrepantes. Suid. sic distinguit; φάντασμα μὲν γάρ ἐστι δόκησις διανοίας, οἷα γίνεται κατὰ τοὺς ὕπνους, φαντασία δὲ τύπωσις ἐν ψυχῇ. Vid Nemes. Episc. περὶ φύσεως ἀνθρώπου, cap. VII.

Pag. 23. Ad Istriam duxit prope oppidum Polam] In insula Flanone, vel ut alii legunt Flabone, interfectum scribunt. Socrates lib. 2. cap. 34. περὶ Φλάνωνα τὴν νῆσον. Sozom. lib. 4. cap. 7. ἤδη δὲ παρὰ Φλάβωνα τὴν νῆσον γενόμενος, ἀνῃρέθη. Cassiodor. histor. Trip. lib. V. cap. X. *Cum contra insulam Flaconensem venisset eum illic Constantius pracepit interimi.* Historia Miscell. Falconensem vocat; lib. XI. Polæ civitatis meminit Stephan. & Strabo lib. VII.

Eum se per novem menses] Adsimile quod narrat Arrian. Expedit. lib. VII. Ἐπεὶ οὐδὲ ἐπαύοντο Ἀλεξάνδρῳ γράφοντες, ὁ μὲν τὴν αὐθάδειάν τε τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ ὀξύτητα, καὶ πολυπραγμοσύνην, ἥκιστα τῇ Ἀλεξάνδρου μητρὶ εὐσχήμονα, ὥστε καὶ λόγος τις τοιόσδε ἐφέρετο Ἀλεξάνδρου, ἐφ' οἷς ὑπὲρ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἐξηγγέλλετο, βαρὺ δὴ τὸ ἘΝΟΊΚΙΟΝ ΤΩ͂Ν ΔΈΚΑ ΜΗΝΩ͂Ν εἰσπράττεσθαι αὐτοῦ τὴν μητέρα.

Cruciabili morte absumti sunt, qui eum l. n. blandis palpantes periuriis] Discant hinc parcius fallere, qui fidem suam sacramenti religione obligatam, ridendo violare non verentùr, ut alios pedicis luctuosis illigent. Quod licet pro Principis salute fiat, res ipsa tamen clamat, iurisiurandi contemtam sanctitatem Deum severissimum ultorem habere.

Pag. 33. Adrastia -- quam vocabulo duplici etiam Nemesin] Aristot. de mundo. Νέμεσιν ἀπὸ τῆς ἑκάστῳ διανεμήσεως. Ἀδράστειαν δὲ, ἀναπόδραστον αἰτίαν οὖσαν. quæ sic interpretatur Apuleius. *Nemesin quod unicuique adtributio sua sit adscripta: Adrastia eadem, quasi ineffugibilis necessitas ultionis.* Vid. Phornut. περὶ θεῶν φύσεως cap. VIII. Suid. in Ἀδράστεια.

Humanarum mentium opinione lunari circulo superpositum] Ocellus Lucan. περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. cap. 2. Euseb. de præpar. lib. 3. cap. 3.

Substantialis tutela] Sic lib. XXI. *Substantiales potestates.* Intelligit utrobique dæmonia sive angelos. Chalcidius in Platon. Timæum. pag. 97. *-potestatibus obsequium cœli præbentibus, etiam terrena curantibus: quæ Potestates ætherei aëreique sunt dæmones, remoti à visu nostro & cæteris sensibus.* Neque aliter Græci, qui ἀοράτους οὐσίας, & δυνάμεις ἀοράτους καὶ ἐπουρανίους, potestates hasce vocant. Theodoret. contra Græcos Orat. III. de angelis.

Partilibus præsidens fatis] Varie hunc locum alii, quâ emendare, quâ interpretari conati sunt, quorum errorem tacere, quam repetere satius est. Certum enim *partilia fata* ab Amm. vocari, quod tria cum sint, partiliter quoque singulis divisa sint & distributa: ut μοῖραι à Græcis, ἀπὸ τοῦ μεμερίσθαι καὶ κατανενεμῆσθαι τινὰ ἡμῶν ἑκάστῳ, ut ex Chrysippo refert Theodoret. contra gent. Orat. de Provident. Vide Phornut. περὶ θεῶν, cap. XIII. Fulgent. Mythol. lib. I.

Theologi veteres] Etiam libro XXI. Theologicæ doctrinæ, & Poetæ veteres Theologique laudantur. Theologiam Græcus error eam philosophiæ partem vocabat, quæ ad contemplationem DEI, atque ad animi incorporalitatem indagatione componitur. Boeth. in Porphyr. lib. I. Et à Porphyrio ipso non raro adducuntur τὰ τῶν θεολόγων. Hinc Orpheus, Musæus, Linus theologi audiebant, quia in operibus suis secretiora quædam de Diis & rebus sacris tractabant. Vid. August. de civit. Dei lib. 18. cap. 14. Euseb. Pamph. de præparat. Euang. qui copiose paganam theologiam impugnant.

Iustitiæ filiam ex abdita quadam æternitate tradunt despectare terrena] Demosth. κατ' Ἀριστογείτ. Orat. I. τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν δίκην, ἣν ὁ τὰς ἁγιωτάτας ἡμῖν τελετὰς καταδείξας Ὀρφεύς, παρὰ τὸν τοῦ Διὸς θρόνον φησὶ καθημένην, πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορᾶν. Aristid. in legat. Orpheus carm. in Nemesin.

Pinnas ideo fabulosa vetustas aptavit] Alatæ Nemesis statuam apud Smyrnæos se vidisse ait Pausanius, cuius rei hanc rationem adfert, in Attic: ἐπιφαίνεσθαι γὰρ τὴν θεὸν μάλιστα ἐπὶ τοῖς ἐρᾶν ἐθέλουσιν, ἐπὶ τούτων Νεμέσει πτερὰ ὥσπερ ἔρωτι ποιοῦσι.

Apud Thuscos in massa Veternensi] *Massam* vocabant posterioris ævi scriptores fundum, vel certum agri partem, Glossæ vett, σύγκτησιν interpretantur. Sic *massa Cæsiana*, in Constit. Leon. & Anthem.

Anthem.

Anthem. Impp. in Cod. Theod. *massa Varroniana*, Gregor. PP. lib. I. Epist. 42. pag. 612. *massa Palentiana* apud Cassiod. Var. v. Epist. 12. *Conductores massarum* apud eundem lib. 12. Var. 5. Et *massarius* in LL. Longobard. Lib. I. Tit. 8. §. 32. Tit. 11. §. 3. Lib. 2. Tit. 33. §. 3. Italorumque, *Massaro*, id est, villicus hinc appellationem invenit.

Pag. 34. Temperatis moribus] Inf. *Cuius temperati mores laudandi potius sunt, quam imitandi.*

Fortuna mutabilis & inconstans fecit Agathoclem] Exempla quæ hic quasi per satyram congeruntur, ea infacili erit curioso plenius explicata reperire apud Livium, Trog. Pomp. lib. 44. Val. Max. lib. 2. cap. 7. lib. 6. cap. 9. Plutarch. in Apoptheg. & Parall. Tacit. Annal. 3. Flor. lib. 3. cap. 19. Auson. in Epigr. Histor. Miscell. lib. 4. De iis vero qui humili loco nati ad summas dignitates pervenêre, vel qui contrario lusu ex magna fortuna deiecti miseram atque ærumnabilem vitam vixere, vid. Hellan. in bibliothec. Photii, pag. 866. Tzetz. Histor. Chiliad. 4. pag. 72. 73.

In Fullonio] Ita MS. al. *fullonia*. Glossar. Κναφεῖον *fullonium*. eadem inflexione, κουρεῖον *tonsorium*.

Arenarum numerum] Zenob. Ἄμμον μετρεῖν, ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων καὶ ἀνεφίκτων. Oraculum apud Herod. lib. I. & Origen. contra Cels. lib. 2. Οἶδα ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης. Cui respondet illud Basilii, Orat. 22. ἴσον ἐστὶ καὶ κύματα πελάγους ἀπαριθμεῖσθαι, ἢ ταῖς κοτύλαις πειρᾶσθαι τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης ἀπομετρεῖν. Fest. Avien. *Si velit has ullus, velit idem scire quot alto*
Curventur fluctus pelago.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
HISTOR. LIB. XV.

IGNEVS turbarum incentor] Oros. lib. VII. cap. 21. *civilis belli incentor.*

Pag. 36. Ad æmulationem civilium Principum] Qualis fuit Octavianus, Tiberius, Hadrianus, Alex. Severus, Est autem civilitatis in Principe signum, Domini appellationem exhorrere, sine lictore prodeambulare, officia humanitatis mutua exercere. Vt de Augusto Tacit. Annal. lib. 1. *Civile rebatur misceri voluptatibus.* Sueton. in August. cap. 52. 53. in Tiber. cap. 2. Spartian. in Hadrian. Lamprid. in Alex. Sever. Contra vero Claudio vitio versum fuit, *quod iactator civilitatis neque convivia inire ausus est, nisi ut speculatores eum lanceis circumstarent, militesq; vice ministrorum fungerentur.* Ergo etiam Constantius, qui civilis videri voluit, in eo incivilissimus fuit, quod Dominum totius orbis se nominare non erubuerit: qua voce ne appellarentur alii, vix sæverissimis prohibere potuerunt edictis.

Mundorum infinitates Democritus] Veterum Philosophorum variæ de mundo opiniones fuere: quem cum ex atomis constare putarent, ut illi innumeri sunt, sic mundorum quoque infinitates somniabant. Leucippus dicebat, κόσμους γίνεσθαι σωμάτων εἰς τὸ κενὸν ἐμπιπτόντων, καὶ ἀλλήλοις περιπλεκομένων. Democritus ἀπείρους εἶναι κόσμους, καὶ γενητοὺς καὶ φθαρτούς. Zeno, Epicurus, Anaximander idem adserebant, & totum hoc quod circum supraque cernimus, infinitum putabant. Pythagorici, Orpheus, Heraclides, aliique existimabant, ἕκαστον τῶν ἀστέρων κόσμον ὑπάρχειν. Horum omnium vanitatem supergressus Seleucus Philosophus, non solum pluralitatem mundorum defendere voluit, verum etiam unumquemque illorum

lorum infinitum esse dixit. Hasce erraticas forte cum audiret sententias Alexand. ille Magnus, lacrumas misisse dicitur, indoluisseque, quod post tot exantlatos labores, è tantis ne unius quidem mundi Dominus esset. Aelian. lib. IIII. cap. ult. Mich. Glycas Annal. lib. II. ὅτι καὶ φιλοσόφου τινὸς ἤκουσεν εἰπόντος ἀπείρους εἶναι κόσμους, καὶ μέγα στενάξας, ἔφη· ἀπείρων ὄντων, μηδενὸς ἐγὼ κεκράτηκα. Vid. Cicer. Acad. lib. 4. Val. Max. lib. 8. cap. 13. Plutarch. in Alex. Diogen. Laert. Theodoret. contra gentes lib. 4. Philastr. de Hæresib.

Instar brevis obtinet puncti] Cleomed. lib. 1. cap. 2. ὅτι ἡ γῆ σημείου λόγον ἐπέχει πρὸς τὸν οὐρανόν. Ammian. lib. XX. *rerumque magnitudini instar exigui subdita puncti.*

Pag. 37. Domitius Corbulo dicitur cæsus] Dio lib. LXIII.

Ad Asiam demigravit liberalium desiderio doctrinarũ] Greg. Nazianz. in Iulian. orat. 1. pag. 281. Ἐπεὶ δὲ τὸν μὲν ἀδελφὸν ἡ φιλανθρωπία τοῦ αὐτοκράτορος ἀποδείκνυσι βασιλέα, καὶ μέρος οὐκ ὀλίγον ἐγχειρίζεται τῆς οἰκουμένης, τῷ δὲ ὑπῆρχε κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν, καὶ λόγων καὶ διδασκάλων τοῖς ὀλεθριωτάτοις προσομιλεῖν. Ἀσία δὲ ἦν αὐτῷ τὸ τῆς ἀσεβείας διδασκαλεῖον, ὅσοι τε περὶ ἀστρονομίαν καὶ τὰς γενέσεις καὶ φαντασίαν προγνώσεως τερατεύεται, καὶ τὴν ἐπομένην τούτοις γοητικήν.

Eusebia suffragante regina] Non novum hoc in huius ævi scriptorib. Reginas vocare Imperatorum uxores. Sic lib. 14. *trucis à stimulis Regina.* Inf. *opponebat se sola regina.* L. 26. C. de donat. int. vir. & ux. Lampr. in Alex.

Pro colendi ingenii causa] MS. *pro candenti ingenij causa.* Puto Ammianum scripsisse *procudendi ing. caus.* Vt lib. 16. *ad procudendum ingenium vertebatur.* Lib. 31. *procudere linguas.*

Pag. 38. Cybiratæ illi Verrini] Tlepolemus puta & Hiero fratres Cybiratæ, rapinarum odorisequi miri, quos ideo Verres secum in Siciliam duxerat. Cicer. VII. Verrin.

Ille minister triclinii rationalis] MS. *Ille à ministro.* ἴσ. *à ministerio tricl.*

Pag. 39. Apud Atlanteos nati non essent] Plin. lib. 5. cap. 8. *Atlantes degeneres sunt humani ritus, si credimus: nam neque nominum illorum inter eos appellatio est, & solem orientem occidentemque dira imprecatione*

tione contuentur, ut exitialem ipsis agrisq;. Neque insomnia visunt, qualia reliqui mortales. Quod tamen an verum sit, disputat Tertullian. lib. de anima. pag. 369.

Poculis amplioribus madefacti] Lucian. in Deor. Dialogo, ἐν τῷ συμποσίῳ ἱκανῶς ὑποβεβρεγμένοι. Crobylus apud Athenæum, τὴν ἀσωτίαν ὑγρότητα νῦν προσαγορεύουσι. Ita madidus vino Plaut. in Aulul. *Ego te hodie reddam madidum si vivo probe.* & alibi apud eundem, & Iuvenal. Martial.

Imperium præsens ut molestissimum accusabant] Obtrectatione temporum pulsæ maiestatis crimen contrahi ex L. unic. C. si quis Imp. maled. & quæ ad eam à me dicta, constat.

Ex-campiductore] Inf. lib. XIX. *Campiductoribus ut fortium virorum antesignanis.* Chrysostom. ad Innocent. Episcopum. Καμπιδούκτορας ἀντὶ διακόνων προηγουμένους ἔχοντες. Vid. Veget. de re milit. Gloss. & Schol. Iuvenal. Inscript. vet. Romæ.

NEMESI

SANCTAE

CAMPESTRI. PRO. SA
LVTE. DOMINORVM
N. N. AVGG. P. AEL. P. F.
AELIA. PACCATVS.
SCVPIS. QVOD. COH. DOC
TOR. VOVERAT. NVNC
CAMPI DOCTOR COH. I.
PR. P. V. SOMNIO. ADMO
NITVS POSVIT. L. L.

Pag. 40. Lentiensibus Alemannicis pagis] Infr. lib. 31. *Lentiensis Alemannicus populus tractibus Rhetiarum confinis.* Videtur esse locus quem hodie Germani das Lintzgaw vocant. De Pagis vero, quorum hic & alibi apud Amm. mentio, erudite multa ex veterũ scriptis, quæ secreti dispersa monumentis latent, collegit V. Cl. Marq. Freherus in Originib. Palatinis cap. V.

In Rhetias camposque venit Caninos] Sunt qui tractum illum designari putant, quem hodie Churwalhen appellant. Et Campos Caninos recte dici posse der Grawen Veldboden: unde & Rhetos ipsos

ipſos à cano colore *Griſones*, & à confœderatione mutua **Grawpundter** etiam nunc vocari ſcimus.

Altaque divortia riparum adradens] Sic *Divortium itineris*, lib. 28. Feſt. Avien. in ora marit. *Oſtiorum divortia.* Epigramma vet. — *ad divortia Rheni*

Pervaſi, hoſtiles depopulatus agros.

Alphæus oriens in Arcadia cupidine fontis Arethuſæ] Theon Sophiſta, pag. 112. Ἔρως ἅπτεται ποταμοῦ· πόθον οὖν ἐμβέβληκεν Ἀλφειῷ Σικελικῆς πηγῆς Ἀρεθούσης τοὔνομα. πληγεὶς δὲ ἔρχεται δι' Ἰονίου παρ' αὐτήν, φυλάττων ἀμιγὲς καὶ ἐν θαλάττῃ τὸ ῥεῖθρον. Vide Plutarch. de fluminib. Fulgent. Mithol. lib. III. fab. ultima. Placid. Lactant. Theb. lib. I. ad illum verſum — *Sicanios longe relegens Alphæus amores.* Serv. in Virgil.

Pag. 44. Ad tribunum miſerat fabricæ Cremonenſis] Huius fabricæ item mentio in Notitia Imp. Occid. *Sub diſpoſitione viri illuſtris magiſtri officiorum Cremonenſis ſcutaria.*

Pag. 45. Sciens animum tenerum verſabilis Principis in dicta cauſa timens] ἴσ. *Principis, indicta cauſa timens, &c.*

Ingreſſo conſiſtorium offertur purpura] Quam adorare more novo cogebatur. Inf. *adorare ſolenniter anhelantem celſius purpuram.* Quo modo etiam ipſi Impp. loquuntur. L. 4. C. de conſulib. & non ſparg. L. 1. C. de præpoſ. cub. L. unic. C. de comit. & tribun. L. 1. C. de ſilentiar. L. fin. C. de palat. ſacrar. larg. L. 2. C. de privil. ſchol. Græci dicunt, χλανίδιον προσκαλινδεῖσθαι. Themiſt. Orat. XIII.

Ante Principis pedes] Ritus hic προσκυνήσεως non à Conſtantio primum introductus, ſed iam olim ab Impp. Romanis uſurpatus fuit. De Diocletiano ſcribit Eutrop. lib. IX. quod- *imperio Romano primus regiæ conſuetudinis formam magis, quam Romanæ libertatis invexit, adorariq; ſe iuſſit, cum ante eum cuncti ſalutarentur.* Trebell. Pollio de Zenobia. *Adorata eſt more Perſarum.* Et iam ante monſtrum illud hominis Heliogabalus adorari ſe ritu eo iuſſerat. Sed Alex. Sever. optimus Princeps, continuo ubi ad auguſtam dignitatem evectus, id ne frequentaretur iuſſit. Lamprid. *Adorari ſe vetuit* (Alex. Sever.) *cum iam cœpiſſet Heliogabalus adorari, regum more Perſarum.* Quo autem geſtu hæc adoratio peracta, & quid à ſalutatione differat, multis declarat V. Cl. Barnab. Briſſon. de ritu Perſar. lib. I.

Pag. 48. In causa Tripolitanæ legationis] Inf. lib. xxviii.

Crœsum legimus Solonem] Vid. Herodot. lib. i. Diogen. Laërt. in Solone. Plutarch. lib. de discrim. adul. & amici.

Pag. 49. Dionysium intentasse Philoxeno mortem] In latomias Syracusanas coniectum Philoxenum scribunt, ubi & Cyclopem fabulam composuit. Aelian. Variar. lib. xii. cap. xliv. Carmen vero Dionysii tragœdiam fuisse Plutarch. ait, de fort. Alexand. Διονύσιος ὁ τὸν ποιητὴν Φιλόξενον εἰς τὰς λατομίας ἐμβαλὼν, ὅτι τραγωδίαν αὐτοῦ διορθῶσαι κελευσθεὶς, εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅλην μέχρι τῆς κορωνίδος αὐτὴν περιέγραψεν. Vid. Suid. in Philoxeno.

Fortis esset & fidus] Formula solennis, qua alloqui milites soliti sunt Impp. Inf. lib. xx. in oratione Iuliani, *Propugnatores mei reique publicæ fortes & fidi.* Vnde in nummis veteribus, qui hasce allocutiones ostendunt, hæc verba leguntur, FIDES MILITVM. vel FIDES EXERC. In Vett. inscriptionib. LEGIONES PIAE FIDELES. Constantius Imp. milites suos Romanæ rei fidissimos defensores appellat lib. xvii. Etiam Christiani in suis supplicationibus sic orabant: Fortis esset exercitus & fidus. Prudentius in martyr. Roman.

—— *nunquam pro salute & maximis*
Fortissimisq; Principis cohortibus
Aliter precabor, quam FIDELE VT MILITENT.

Sylvani domesticus] Bene de hac dignitate Glossarium Nomic. Δομέστικος τοῦ θέματος, ὁς μετὰ κόμητος κοόρτης εἰς τὴν προσέλευσιν τοῦ στρατηγοῦ τέτακται. Sic Solomon quidam Belisarii, & Præsentinus Petri, Imp. Mauricii fratris, Domestici fuere. Procopius VVandalicor. lib. i. Σολόμων ὡς τὴν Βελισαρίου ἐπετρόπευε στρατηγίαν· δομέστικον τοῦτον καλοῦσι Ρωμαῖοι. Sic enim locus hic legendus. Theophylact. Symocat. lib. viii. pag. 396. Πραισεντῖνος, ὁ τὰς τοῦ Πέτρου πεπιστευμένος φροντίδας, ὃν δομέστικον εἰώθασιν οἱ Ρωμαῖοι ἀποκαλεῖν. Et de Romani, deq; Remigii Domesticis Amm. lib. xxviii. & xxx. Sic *consortium & schola Domesticorum*; Amm. lib. xxv. xxxviii. L. 38. de decurionib. L. unic. de præpos. labor. alibique in Cod. Theodos. & Iustinian. locis permultis.

Pag. 50. Sequuta plebs omnis velut defensura] Populus nempe turbellas dare solitus, & contradicere ius dicenti, vel precibus instare,

instare, cum secius quam placeret, aliquis damnatus vel absolutus esset. Ioh. Chrysostom. Hom. 3. de Dei natura. *Cum damnatus capite ad supplicium duceretur, populus motus misericordia universus pratorem adiit, & deprecandi communi opera efficere potuit, ut reus ille venia nulla dignus liberaretur.* Ad quam infrenatam audaciam viri religiosi & sacri interdum quoque prosiliebant, ut patet ex L. 6. C. de Episcop. audient. Itaque severe legibus id vetare necessum fuit; L. 29. C. de appellat. L. 12. C. de pœnis.

Vrbis membra] Inf. lib. XVI. *urbis membra collustrans.* lib. XX. *cuncta oppidi membra compleverunt.* Prudent. contra Symmach. *Perque omnia membra urbis.* Sic *membra domus.* Vitruvius, Vlpianus, Apuleius. *Membra mœnium.* Amm. lib. XX. Idem *Membra Reipublicæ.* lib. XV. *membra philosophiæ* lib. XVI.

In iudiciali secreto] Glossar. nomicum. Σεκρέτον, δικαστήριον. Theophylact. Symocat. lib. VIII. pag. 398. ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιβὰς τὸ βάδισμα, μεθίσταται τοῦ παρὰ Ῥωμαίοις λεγομένου σεκρέτου. in secreto enim palatii Imp. Mauricius socero suo Germano sententiam pronunciarat, οὐδὲν ἥδυτερον τοῦ διὰ ξίφους τεθνάναι. Vocatur etiam *secretarium* in Collat. Carthag. & L. 3. C. ubi senator. vel claris. L. 16. C. de accusationib.

Exaratis lateribus] Prudent. περὶ στεφανῶν in Eulaliam.

Non laceratio vulnifica
Crate tenus, nec arata cutis;
Flamma sed undique lampadibus
In latera stomachumq́; furit.

Idem in Roman. — *sponte nudas offerens*
Costas bisulcis exarandas ungulis.

Eripere virgini non obscuræ pudorem, Patruini consularis sententia supplicio ob id capitali addictus] Hoc quidem ex iure antiquo, & ad præscriptum legis Iuliæ. L. 6. ff. ad Leg. Iul. de adult. Recentiorum Impp. Constitutionibus varie id interpolatum. Si quis enim per vim puellam depudicasset, iam alii pactam, ut adulter puniebatur, qui facinus perpetrarat: si vero ἀμνήστευτον, tum ducere eam, licet pauperrimam, cogebatur. Quod si vero nuptias illa stupratoris non optaret, naribus abscissis triente bonorum reus mulctabatur. At vero si solis blandimentis in fraudem pellecta, in

Venerem consensisset, aut ducebat eam, aut suarum facultatum partem dabat. sin secus, verberatus & tonsus relegabatur. Zonar. & Balsam. in Canon. Apost. LXVII. Ecloga Basilicῶn Lib. LX. Harmenop. lib. VI. Tit. III. Non absimile Græcorum scitum: ἢ γάμος, ἢ θάνατος. apud Apthon. Sopatr. & Quinctilian. in Controvers.

Pag. 51. Liberius Christianæ legis antistes] Vid. Theodoret. Histor. Eccles. lib. 2. cap. 16. Lucif. Calaritan. ad Constantium Imp. pro Athanasio.

Nec visum hominem, nec auditum damnare nefas] Ipsissima Liberii Episcopi verba ad Constantium Imp. adiecit Theodoret. Histor. lib. 2. cap. 16. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε καταψηφίσασθαι ἀνδρὸς ὃν οὐκ ἐκρίναμεν. quo etiam pertinent, quæ Lucifer Calaritanus pro Athanasio scripsit. Sciebant illi non divina solum lege, sed etiam XII. tabb. vetitum, indicta causa quenquam occidere. Salvian. Massiliens. lib. VIII. Basil. Magn. Epist. LXX. pag. 318. κακοῦργος μὲν οὐδεὶς αὐτῶν ἐλέγχων καταδικάζεται. Lactant. lib. V. cap. I. *Sacrilegis, & proditoribus, & veneficis potestas defendendi sui datur, nec prædamnari quenquam incognita causa licet.*

Ab Achaia contractum accitu] MS. *contractu accitu.* ἴσ. *ab Achaico tractu accitum.* idq; verum putamus.

Pag. 52. Tribunali ad altiorem suggestum erecto, quod aquilæ circumdederunt & signa] Mos hic Impp. Romanorum, cum vel armatos pro concione alloqui, vel legatos exterarum gentium audire vellent, tribunal signis & aquilis circumdare, qui augustior eorum maiestas appareret: quod ex Livio, Tacito, aliisque historicis notum. Ammian. lib. XVII. *Constantius iam metuente sublimior, militariq; consensu secundo Sarmaticus appellatus ex vocabulo subactorum, iamq; discessurus convocatis cohortibus, & centuriis, & manipulis omnibus, tribunal insistens, signisq; ambitus & aquilis, & agmine multiplicium potestatum, his exercitum allocutus est, ore omnium favorabilis, ut solebat.* Huius moris insignis extat locus apud Iohannem Constantinopolitanum in Eclogis legationum ex Dexippo, pag. 3. ubi Aurelianus Imp. Iuthungorū Oratores ad se admittere volens, hoc modo tribunal præstruxit. Διέταττε τοὺς στρατιώτας ὡς ἐς μάχην, ἐκπλήξεως ἕνεκα τούτων ἐναντίων. ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶχεν αὐτῷ ἡ διακόσμησις, ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος μετέωρος βέβηκε, καὶ ἁλουργίδα ἀμπέχων, τὴν πᾶσαν τά-

ξιν

ξιν ἐποίει ἀμφ' αὐτὸν μηνοειδῆ. παρεστήσαντο δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει, ὅσοι ἀρχάς τινας ἐπιτετραμμένοι, σύμπαντες ἀφ' ἵππων. κατόπιν δὲ βασιλέως τὰ σήμαντα ἦν τῆς ἐπιλέκτου στρατιᾶς. τὰ δὲ εἰσὶν ἀετοὶ χρυσοῖ, καὶ εἰκόνες βασίλειοι, καὶ στρατοπέδων κατάλογοι, γράμμασι χρυσοῖς δηλούμενοι. ἃ δὴ σύμπαντα ἀνατεταμένα περιύφαινετο, ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων. ἐπὶ δὲ τούτοις ὧδε διακοσμηθεῖσιν, Ἰουθούγγους ἠξίου. Sed ut res magis in oculos incurrat, nummi veteris typum, eorum gratia qui minus in hisce studiis versati sunt, apponere placet; in quo & tribunalis forma, & signorum in parte effigies apparet.

Nummus Probi Imp.

Pag. 53. Oculos cum venustate terribiles] De eodem Iuliano lib. xxv. *Venustate oculorum micantium flagrans.* De hisce vero corporis signis longe diversum iudicium Gregor. Nazianz. Orat. 2. in Iulian. pag. 306. οὐδενὸς ἐδόκει μοι σημεῖον εἶναι χρηστοῦ, αὐχὴν ἀπαγής, ὦμοι παλλόμενοι καὶ ἀνασηκούμενοι, ὀφθαλμὸς σοβούμενος καὶ περιφερόμενος, καὶ μανικὸν βλέπων &c.

Pag. 54. Velut scrutatis veteribus libris] Physiognomonicos intelligit libros. Nam ut nihil incognitum relinquerent prisci illi sapientes, etiam huius artis, si tamen ars dicenda est, non vanæ ludibrium ariolationis, præcepta tradere conati sunt. Quæ licet sæpe fallant, constat tamen non raro signa rebus ipsis examussim convenire. Sane de Socrate ex habitu corporis quale iudicium olim factum, ex Cicerone scimus de Fato. *Quid? Socratem nonne legimus quemadmodum notavit Zopyrus physiognomon, qui se profitebatur hominum mores naturasq; ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere? Stupidum esse Socratem dixit, & bardum, quod iugula concava non haberet, obstructas eas partes & obturatas dicebat. Addit etiam mulierosum: in quo Alcibiades cachinnum*

dicitur sustulisse. Et Martial. cum in Zoilum scriberet lib. XII. Epigram. LIIII.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus,
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

Nihil aliud quam Physiognomica signa posuit, qualia etiam nunc vulgo iactari solent in ænobarbos, luscos, aliove corporis vitio insignitos. Quare Pythagoras in explorandis discipulorum ingeniis, hæc quoque curate observabat: τοῖς τε τῆς φύσεως γνωρίσμασι φυσιογνωμονῶν αὐτοὺς, σημεῖα τὰ φανερὰ ἐποιεῖτο τῶν ἀφανῶν ἠθῶν ἐν τῇ ψυχῇ. Iamblich. de vita Pythag. cap. 17. Id quod Indi sapientes in uxoribus ducendis factitarunt: αἱ γὰρ δὴ ὄψεις αἱ χρησταὶ ἔχοιεν ἄντι πλεῖστον τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς. Nicostratus apud Stob. Serm. CLXXXIX. Hoc genus argumenti apud Græcos curate tractarunt Zopyrus, Loxus, Polæmon, ut Origen. contra Celsum testatur. Neque id Latinis intentatum fuisse, indicat fragmentum Trogi Pomp. autoris gravissimi, apud Plinium lib. XI. cap. LII. At nunc præter Aristotelis, Polæmonis, & Adamantii sophistæ φυσιογνωμονικὰ, nihil ad manus nostras pervenit: quibus tamen curiosus quisque satis superque sitim extinguere poterit.

Homerico carmine] Iliad. V.

Adusque locum duabus columnis insignem, qui Laumellum interiacet & Ticinum] Nulla huius loci indicia in vett. Itinerariis. Nam & Antoninus Aug. & Tabula antiqua, sic tantum habent. *Ticinum, Laumellum, Cottias.*

Coloniam Agrippinam ampli nominis urbem] Zosim. lib. I. Ἀγριππίναν πόλιν ἐπικειμένην τῷ Ῥήνῳ μεγίστην.

Pag. 55. Ambigentes super origine prima Gallorum] Conferenda cum hac Galliarum descriptione, quæ multo copiosius tractarunt Strabo lib. IIII. Cæsar, Plinius, Paul. Orosius, Aimoinus.

Timagenes] Suid. Τιμαγένης ἱστορικὸς, περίπλουν πάσης θαλάσσης ἐν βιβλίοις ε΄. Eius sæpe autoritate utuntur Plinius in Histor. Plutarch. & alii.

Celtas nomine, regis amabilis & matris eius vocabulo Galatas dictos] De Galate Diodor. Sicul. lib. V. περιβόητος γενόμενος ἐπ' ἀνδρείᾳ τοὺς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένους ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ Γαλάτας

γαλάτας, ἀφ' ὧν ἡ σύμπασα Γαλατία προσηγορεύθη. Aliter D. Eucherius Episc. Lugdunens. cap. 4. de gentib. *Galli à candore corporis primum Galatæ appellati sunt, è quibus populi quondam in Orientis longinqua migrantes primum Gallo-Græci, nunc antiquo Gallorum nomine Galatæ vocantur.*

Post excidium Troiæ] Aimoinus Histor. Francor. lib. I.

Gerionis & Taurisci sævorum tyrannorum] Ab hoc ergo Taurisco quondam Taurisci populi, qui postea Norici dicti, appellationem invenere. Plin. lib. 3. cap. 20.

Harpali inclementiam] Nil variant vett. Codd. & tamen certum est legendum *Harpagi inclem.* sic enim constanter eum vocant Paul. Orosius, Iustinus, Herodotus, qui multa de eo, & Phocensibus novas sedes quærentibus, lib. I. narrat.

Pag. 56. Bardi, Eubages, Druides] Strabo lib. IIII. de Gallia. παρ' ἅπασι ὡς ἐπίπαν τρία φῦλα τῶν τιμωμένων διαφερόντως ἐστί. Βάρδοίτε καὶ Οὐάτεις, καὶ Δρυΐδαι. Βάρδοι μὲν ὑμνηταὶ καὶ ποιηταί. Οὐάτεις δὲ ἱεροποιοὶ καὶ φυσιολόγοι. Δρυΐδαι δὲ πρὸς τῇ φυσιολογίᾳ καὶ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἀσκοῦσι. De Druidibus hæc porro Plin. lib. 16. cap. 44. *Iam per se* (Druides) *roborum eligunt lucos, nec ulla sacra sine ea fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione Græca possint Druides videri.* Lucian. lib. I.

Solis nosse Deos, & cœli numina vobis

Aut solis nescire datum. — Atque ideo σεμνόθεοι à Græcis vocantur. Diogen. Laert. in Proëmio vitt. Stephan. de urbib. Suid. Quin etiam fœminæ eorum divinipotentes, & fatidicæ. Easque de rebus suis Aurelianum & Numerianum Impp. consuluisse, Alex. quoque Severo, *In bellum proficiscenti muliere Druidam gallico sermone vaticinatam.* Flau. Vopisc. & Ael. Lampr. in histor Augg. scribunt. Vid. Diodor. Sicul. lib. V. Iustin. lib. 24. Cicero de Divinat. I. & de legib. V. Plin. lib. 30. Fest. Pomp. lib. 2.

Illustrium facta heroicis composita versibus] Lucian. li. I.

Vos quoque qui fortes animas, belloque peremptas
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Vid. quæ olim ad historiam Langobard. notavi.

Pronun-

Pronuntiarunt animas immortales]Pomp. Mela lib. 3. cap. I. *Hi* (Druidæ) *terræ mundiq; magnitudinem & formam, motus cœli & siderum, ac quid Dij velint, ſcire profitentur. Docent multa nobiliſsimos gentis clam & diu vicenis annis in ſpecu, aut in abditis ſaltibus. Vnum ex iis quæ præcipiunt in vulgus effluit, videlicet ut forent ad bella meliores, æternas eſſe animas, vitamq; alteram ad manes.* Diodor. Sicul. Biblioth. lib. v. pag. 212. ἐνισχύει παρ' αὐτοῖς ὁ Πυθαγόρου λόγος, ὅτι τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἀθανάτους εἶναι συμβέβηκε, καὶ δι' ἐτῶν ὡρισμένων πάλιν βιοῦν, εἰς ἕτερον σῶμα τῆς ψυχῆς εἰσδυομένης. Strabo lib. IIII. Cæſar. lib. VI.

In amicitiam Octaviani receptus] Atque hæc cauſa eſt, cur Octavius Imp. civitates XII. Cottianas nõ addiderit inſcriptioni è tropæo Alpium. Quas etiam non niſi defuncto Cottio rege, Nero in provinciæ formam redactas imperio adiecit. Eutrop. lib. VII. Aurel. Victor. in Nerone.

Pag. 57. Humus cruſtata frigoribus] Lib. XVII. *Cruſta pruinarum.* Cl. Rutilius lib. I. *Et gravis æſtivo cruſta calore coit.* Et *concruſtare*, Ammian. lib. XXX. Hinc Italorum *La fredda cruſta.*

Stationem nomine Martis] Anton. Aug. in Itinerar. *à Mediolano Arelate per Alpes Cottias. -- Seguſionem, ad Martis, Brigantionem.* Tabula antiqua. *Seguſione, Martis, Gadaone, Brigantione.*

Thebanus Hercules ad Gerionem]Mamertinus idem tangit in Panægyr. pag. 303. *Vos invictiſsimi Impp. prope ſoli Alpium vias, hybernis nivibus obſtructas divinis veſtigiis aperuiſtis: ut quondam Hercules per eadem illa culmina Iberiæ ſpolia incomitatus abduxit.*

Monœci ſimiliter arcem & portum] Strabo lib. IIII. p. 140. ὁ δὲ τοῦ Μονοίκου λιμὴν ὅρμος ἐστιν, οὐ μεγάλαις, οὐδὲ πολλαῖς ναυσίν, ἔχων ἱερὸν Ἡρακλέους Μονοίκου καλουμένου.

Superioris Africani pater Pub. Corn. Scipio] Flor. lib. II. cap. VI.

Pag. 58. Vi magna flammarum, acetoque] Livius lib. XXI.

Et Gallos quidem qui ſunt Celtæ] Cæſaris locum imitatus eſt. lib. I. de bell. Gall. *Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, à Belgis Matrona & Sequana dividit: horum omnium fortiſsimi ſunt Belgæ, propterea quod à cultu atque humanitate Provinciæ longiſſime abſunt, minimeq; ad eos mercatores ſæpe commeant, atque ea quæ ad effœminandos animos pertinent, important.*

Pag. 59.

Pag. 59. At nunc numerantur provinciæ per omnem ambitum Galliarum, ſecunda Germania] Accurate hæc tractantur in Notitia Provinciarum atque urbium Gallicanarum; quæ cum iam edita ſit, ſupervacaneum hic ſingula repetere.

Treviros domicilium Principum] Zoſim. lib. III. vocat πόλιν μεγίστην τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἐθνῶν. regiique palatii, cum alii ſcriptores, tum quoque D. Ambroſ. meminit lib. v. Epiſt. XXVII. *Cum perveniſſem Treviros, poſtridie proceſſi ad palatium.* Eius etiam nunc rudera extant.

In Narbonenſi cluſa eſt Narbona & Toloſa] Placet ex emendatione viri diligentiſſimi Hieronym. Suritæ ita legere. *In Narbonenſi Eluſa eſt & Narb. & Toloſa.* Eluſæ mentio in Itinerario Burdigal. & apud Cl. Claudian. qui ex ea nefandiſſimum illum Rufinum eunuchum originem duxiſſe putat. Sever. Sulpit. hiſtor. ſacræ lib. 2. *Iter eis præter interiorem Aquitaniam fuit; ubi tum ab imperitis magnifice ſuſcepti, ſparſere perfidiæ ſemina: maximeque Eluſanam plebem, ſane tum bonam & religioni ſtudentem pravis prædicationibus pervertere.*

Pag. 60. Maſsilia iungitur, cuius ſocietate & viribus in diſcriminibus arduis fultam aliquoties legimus Romam] Strabo lib. III. de Maſſilienſ. Ῥωμαίους ἐκτήσαντο φίλους, καὶ πολλὰ καὶ αὐτοὶ χρήσιμοι κατέστησαν ἐκείνοις, κἀκεῖνοι προσελάβοντο τῆς αὐξήσεως αὐτῶν. Ideo Vell. Patercul. lib. II. *Maſſiliam fide meliorem, quam conſilio prudentiorem* vocat. *Civitatem fidiſſimam atque amiciſſimam.* Flor. lib. II. cap. 2. *Fœderatam civitatem.* Plin. lib. III. cap. 4.

Non millenis paſsibus, ſed leugis itinera metiuntur] Viarum diſtantiæ pro ſitu gentium aliis atque aliis nominibus appellantur. Et leucarum Gallicarum mentio iterum lib. XVI. apud Iornandem & alios; itaque lubet tantum D. Hieronymi locum adſcribere cap. 3. in Ioel. *In Nilo flumine ſive in rivis eius ſolent naves funibus trahere, certa habentes ſpatia, quæ appellant funiculos, ut labori defeſſorum recentia trahentium colla ſuccedant. Nec mirum ſi unaquæque gens certa viarum ſpatia ſuis appellet nominibus, cum & Latini mille paſſus, & Galli leucas, & Perſæ paraſangas, & raſtas univerſa Germania, atque in ſingulis nominibus diverſa menſura ſit.* Addi his poſſunt & *dextri*; ſic enim dicuntur paſſus menſurandi apud quoſdam, ut Papias interpretatur. quam vocem apud Florentium reperi in actis MS. martyrii B. Felicis. *A loco illo uſque ad ca-*

ſtrum Toringum habentur dextri ducenti. Cæterum leugæ vox etiam nunc Gallis atque Hiſpanis in uſu eſt. *Raſta* autem Germanorum plane Lazorum reſpondet *ἀναπαύλαις.* de quibus Agathias de bellis Iuſtiniani Imp. lib. II. pag. 55. Reliquæ viarum dimenſiones iam ab aliis explicatæ ſunt.

Adgradus] Anton. Aug. *A Foßis Ad Gradum-- A Gradu per fluvium Rhodanum Arelatum.*

Celſioris ſtaturæ, & candidi pæne Galli] Diodor. Sicul. lib. v. pag. 212. *Οἱ γαλάται τοῖς μὲν σώμασιν εἰσὶν εὐμήκεις, ταῖς δὲ σαρξὶ κάθυγροι καὶ λευκοί.* De iiſdem Livius lib. XXXVIII. *Sunt fuſa & candida corpora, ut quæ nunquam niſi in pugna nudentur.* Id quod non de Gallis tantum, ſed de Germanis quoque in univerſum intelligendũ, *ὡς ἂν γνησίοις τοῖς Γαλάταις. οἷς ἐοίκασιν ἔν μόρφαις, καὶ βίοις, καὶ ἤθεσι. πλεονάζοντες μόνον ἀγριότητι, μεγέθει καὶ ξανθότητι.* Euſtath. in illum Dionyſ. verſ. *Λευκά τε φῦλα νέμονται.* Vide Petron. & Adamant.

Emittere cæperit pugnos, ut catapultas tortilibus nervis excuſſas] Elegans imitatio Plautina in Capteivis.

Ne quis in hac platea negotij conferat quidquam ſui:
Nam meus eſt baliſta pugnus, cubitus catapulta eſt,
Humerus aries: tum genu ut quemque icero ad terram dabo.

Pap. 61. Nec in tractibus illis, maximeque apud Aquitaniam, poterit aliq. vid.—fruſtis ſquallere pann.] *Φιλοκόσμους* Gallos eſſe Strabo ait. lib. IIII. *χρυσοφοροῦσί τε γὰρ περὶ μὲν τοῖς τραχήλοις στρεπτὰ ἔχοντες. περὶ δὲ τοῖς βραχίοσι καὶ τοῖς καρποῖς ψέλλια, καὶ τὰς ἐσθῆτας βαπτὰς, φοροῦσι καὶ χρυσοπάστους οἱ ἐν ἀξιώματι.*

Munus martium pertimeſcens pollicem ſibi præcidit] Chir. Fortunat. *Decem milites belli tempore pollices ſibi amputarunt.* Quod ipſi quoque parentes, teneriore affectu moti, in liberis ſuis factitare ſoliti, ne dubio illos Marti exponerent. Menander L. 3. ff. de re milit. *Eum qui filium debilitavit, delectu per bellum indicto, ut inhabilis militiæ ſit, præceptum D. Traiani deportavit.* Rufus in LL. militarib. §. 47. *Εἰ δέ τις τὸν υἱὸν ἐν καιρῷ πολέμου ἀχρειώσῃ, ἵν' ἀνεπιτήδειος εὑρεθῇ πρὸς τὴν στρατείαν, ἐξορίζεται.* Auguſtus Imp. Equitem Romanum, quod duobus filiis adoleſcentibus, cauſa detrectandi ſacramenti, pollices amputaſſet, ipſum bonaque ſubiecit haſtæ. Sueton. lib. 2. Mentio

porro

porro huius indevotionis in L. 4. §. 10. C. Theod. de Tironib. Truncabant vero pollices sibi meticulosi, ne ad nomen respondere, cum hastas ex usu vibrare nequirent, cogerentur. Itaque Iustinianum Imp. seditiosis quibusdam Constantinopolim concitantibus ideo pollices abscidisse facile apparet, ut eos armis movendis inhabiles redderet. Landulp. Sag. in Histor. Miscel. lib. XVI. Velut iam olim Philocles autor fuerat Atheniensib. uti bello captis amputarent τῆς χειρὸς δάκτυλον τῆς δεξιᾶς, ἵνα δόρυ μὲν βαστάζειν μὴ δύνωνται, κώπην δὲ ἐλαύνειν δύνωνται. Plutarch. in Lysandro, Aelian. Variar. lib. II. cap. IX.

Ioculariter murcos appellant] Liutprand. in histor. PP. in Innocent. *De indulgentia clericorum quaerimoniam facienti, cum aliquos murcos, aliquos digamos habere diceret, respondit; illum qui volens partem digiti sui absciderit, iuxta canones non posse admitti ad clerum.* Glofs. Lat. *Murcinarius, mutilus.* Germani in quibusdam regionibus vocem retinent, licet alio nunc ferè significatu. Et quos Itali ac Galli *Poltrones* vocant, ab hac pollicum truncatione nomen invenere.

Vini avidum genus, affectans ad vini similitudinem multiplices potus] Diodor. Sicul. lib. V. pag. 211. Διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ψύχους διαφθειρομένης τῆς κατὰ τὸν ἀέρα κράσεως, οὔτε οἶνον, οὔτε ἔλαιον φέρει. διόπερ τῶν Γαλατῶν οἱ τούτων τῶν καρπῶν στερισκόμενοι, πόμα κατασκευάζουσιν ἐκ τῆς κριθῆς, τὸ προσαγορευόμενον ζύθον, καὶ τὰ κηρία πλύνοντες, τῷ τούτων ἀποπλύματι χρῶνται. Κάτοινοι δὲ ὄντες καθ' ὑπερβολὴν τὸν εἰσαγόμενον ὑπὸ τῶν ἐμπόρων οἶνον ἄκρατον ἐμφοροῦνται, καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν λάβρῳ χρώμενοι τῷ ποτῷ, καὶ μεθυσθέντες, εἰς ὕπνον ἢ μανιώδεις διαθέσεις τρέπονται. Non autem Galli tantum, sed ferè omnes populi, qui vite carent, ex fermento conficere solent quod bibant, vel pomorum succo: aut favos decoquunt, aut palmarum fructus exprimunt in liquorem, coctisque frugibus aquam pinguius colorant, ut inquit D. Hieronym. part. 3. Epist. 58. D. Basilius lib. de Ebrietate. Et Cassian. Bassus de agricult. lib. VII. c. 34. apud Barbaros potissimum in usu esse scribit, ἀπὸ τοῦ σίτου καὶ τῶν κριθῶν γινόμενα πόματα. Plin. lib XIIII. cap. XXII. *Est & Occidentis populis sua ebrietas, fruge madida pluribus modis per Gallias Hispaniasque nominibus aliis, sed ratione eadem. Hispaniae iam & vetustatem ferre ea genera docuerunt. Aegyptus quoque è fruge sibi potus similes excogitavit, nullaque in parte*

mundi cessat ebrietas. Vbi quod de Aegyptiis ait, Herodotus quoque confirmat lib. II. οἴνῳ ἢ ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέονται. Οὐ γὰρ σφί εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. De Hispanis Florus, Orosius, alii.

Furoris voluntariam speciem] Ambros. de Helia cap. XIIII. *Quis tale miscuit furoris poculum? quis tantum infudit mentibus venenum? Periclitatur homo actum esse de corpore, & ipse sibi reus est insaniæ voluntariæ.* Alia in hanc sententiam iam alibi congessimus.

Paulatim levius odere sub imperium venire Rom.] MS. Flor. *levis odore sub.* Verosimile est Amm. scripsisse -- *paulatim levi sudore sub imp. venere Rom.* itaq; sequitur, *præliis parvis quassatæ.* Et frequens hæc locutio, *Martius sudor, belli sudor.* Valentinian. & Valens L. 7. C. Theod. de lustral. conl. *Sudore bellandi stipendiorum gradus usq; ad protectores meruerunt.* Capitolin. in Maximin. *Sedecim lixas uno sudore devicit.*

Primo tentatæ per Fulvium] Livii Epitom. LX. LXI.

Sallustio auctore] Fragmentum Sallustii extat apud Mar. Victorin. Commentar. in Ciceron. de invent. lib. I. *Res Romana plurimũ imperio valuit. Ser. Sulpicio & M. Marcello Coss. omnis Gallia cis Rhenum atque inter mare nostrum atque Oceanum, nisi qua à paludibus invia fuit, perdomita.*

Post decennalis belli mutuas clades] Ruf. Fest. in Breviario. *C. Cæsar cum decem legionibus, quæ tercena militum Italorum habuerunt, per annos octo ab Alpibus ad Rhenum usq; Gallias subegit. Cum Barbaris ultra Rhenum positis conflixit, in Britanniam transivit, Decem annis Gallias & Britannias tributarias fecit.*

Subegit Cæsar] Respexit ad versum vulgo iactatum, apud Sueton. lib. I. *Gallias Cæsar subegit, Nicomedes Cæsarem.*

Sectas, Manichæorum & similium] De Manichæorum hæresi copiose Euseb. Pamph. Eccles. histor. lib. VII. cap. XXV. Socr. lib. I. cap. XVII. Theodoret. in Epitom. Hæresiar. lib. I. cap. ult. Philastrius Epis. in lib. de Hæresib. Petrus Siculus in Histor. pag. 42. Suidas in voce Μάνης. Tit. C. de Manichæis.

OBSERVATIONES IN AMMIANI MARCELLINI LIBR. XVI.

IN collegium fastorum à Consule VIII. Augusto adscitus] Infrequens locutio, & Romanis auribus delicatioribus inusitata: unde fœde lapsi sunt, qui dum eam non intelligebant, corrigere conati sunt. Vocat autem Amm. *Collegium fastorum*, collegium consulum, quorum nomina fastis inserebantur, unde etiam fasti Consulares appellantur: quales Capitolini illi sunt, ante annos aliquammultos reperti, & Siculi, nec non etiam quos Cassiodorus Senator urbis Romæ conscripsit. Pari modo idem Amm. dixit *In collegium trabeæ adsciſci*. Lib. XXIII. *Iuliano vero idem ter Consule, adscito in collegium trabeæ Sallustio*. Lib. XXX. *Gratiano adscito in trabeæ societatem Equitio consule*.

Bellorum gloriosis cursibus Traiani simillimus] Ita de Claudio Imp. Trebellius Poll. *Quid in illo non mirabile? quid non conspicuum? quid non triumphalibus vetustissimis præferendum? in quo Traiani virtus, Antonini pietas, Augusti moderatio & magnorum principum bona sic fuerunt*.

Clemens ut Antoninus] Antoninus cognomine Pius, moribus clemens, ac tantæ bonitatis, ut haud dubio sine exemplo vixerit. Aurel. Victor. & Capitolin.

Congruens Marco, ad cuius æmulationem actus suos effingebat] Eutrop. lib. x. & Landulp. Sagax in Histor. Miscel. *Marco Antonino non absimilis* (Iulianus) *quem etiam æmulari studebat*. Sic ferè semper sibi aliquem Principes proponunt, ad cuius æmulationem mores suos effingant. De Alexand. Severo Lamprid. *Legit & vitam Alexandri* (Magni) *quem præcipue imitatus est, etsi in eo contemnebat ebrietatem*.

tatem. De Conſtantio Ammian. lib. xv. *Ad æmulationem civilium Principum vitam formare mores'q́; ſuos diligentia laborabat enixa.* Sic Antonin. Caracalla Alexandrum Magn. eiuſque geſta ſemper loquebatur, Tiberium & Syllam in conventu plerumque laudabat. Nec alias fabulas Peſcenn. Niger unquam habuit, niſi de Annibale cæteriſque talibus, ut Spartian. ſcribit. Atque hoc eſt, quod Lucillium monet Seneca Epiſt. xi. *Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, & ſemper ante oculos habendus, ut ſic tanquam illo ſpectante vivamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. -- Elige itaque Catonem: ſi hic videtur tibi rigidus, elige remiſſioris animi virum Lælium, elige eum cuius tibi placuit & vita, & oratio, & ipſius animum ante te ferens & vultus, ſemper tibi oſtende vel cuſtodem, vel exemplum.* Bono itaque publico Plutarchus, Aemil. Probus, Aurel. Victor, & ex recentioribus nonnulli vitas magnorum virorum edidêre, ut ſemper in numerato ſit, quod eligere & imitari poſſimus.

Pag. 64. Erichtheus in ſeceſſu] Logiſtorici Erichthonium vocant. Apollod. Biblioth. lib. iii. Hygin. fab. clxvi. Fulgent. Mythol. lib. ii. Placid. Lactant. in Stat. lib. ii.

Solet abrupta ſæpe diſcrimina ſalutis ultima deſperatio propulſare] Militare præceptum eſt, cum deſperatis arma non conſerenda: ubi enim evadendi ſpes nulla, ibi ignaviam quoque metus acuit, & de neceſſitate virtutem facit. In bello Crotonienſium contra Locrenſes, hi quod longe maiore numero militum vincebantur, *omiſſa ſpe victoriæ* (inquit Trog. Pomp. lib. xx.) *in deſtinatam mortem conſpirant, tantuſq́; ardor ex deſperatione ſingulos cæpit, ut victores ſe putarent, ſi non inulti morerentur. Sed dum honeſte mori quærunt, feliciter vicerunt. Nec alia cauſa victoriæ fuit, quam quod deſperaverunt.* Vid. Fl. Veget. de re milit. lib. iii. cap. 21. lib. iiii. cap. 25.

Velut dux diuturnus] Nove dixit *diuturnum ducem*, id eſt, uſu caſtrenſis negotii diuturno firmatum, ut loquitur lib. xxx. Sic *diuturnior*, id eſt ſenior. Inf. lib. xxiii. *è ſacerdotum conſortio quidam cæteris diuturnior nullo pulſante repente concidit.*

Pag. 65. Per Decem-pagos Alemanniam aggredi] Antonin. in Itinerar. *Iter de Pannoniis in Gallias per mediterranea loca, id eſt, à Sirmo per Soppianas, Treveros uſque. Tabernas, Decem-pagos, Divodorum.* Tabula Itiner. *Tabernis, Ponteſaravi, Ad Decem-pagos, Ad duodecimum.*

Pag. 66. Rigodulum oppidum eſt] Legendum ut eſt in MS. *Rigomagum oppid.* Tabula antiqua itineraria. *Confluentes, Antunnaco, Rigomagus, Bonnæ.*

Pag

Pag. 67. Temperantiam ſibi ipſi indixit] Iulianus ipſe in Miſopog. δεινὴ δέ τις ἐκ παιδαρίου με καὶ ἀνόητος ἀπάτη περιλαβοῦσα τῇ γαστρὶ πολεμεῖν ἔπεισεν. οὐ γὰρ ἐπιτρέπω πολλῶν ἐμπίμπλασθαι σιτίων αὐτῇ.

Adſtrictus ſumtuariis legibus] De ſumtuariis ſive cenſoriis legibus Plin. lib. VIII. cap. 51. lib. X. cap. 2. A. Gellius lib. II. cap. 24.

Rhetris Lycurgi & Axonibus] Sic verius puto, quam ut vulgo legitur, *retris Lycurgi, id eſt axonibus*. Rhetræ vocantur Lycúrgi leges, Axones Solonis. Suid. Παρὰ Λακεδαιμονίοις ῥῆτρα Λυκούργου, νόμος ὡς ἐκ χρησμοῦ τιθέμενος. Idem. Ἄξονες, οὕτως ἐκάλεσαν Ἀθηναῖοι τοὺς Σόλωνος νόμους, διὸ τὸ ἐγγεγράφθαι αὐτοὺς ἐν ξυλίνοις ἄξοσι. Vid. Valer. Harpocrat. Magni Etymolog. Scholiaſt. Apollon. lib. IIII. tmemate 24.

Seneſcentes paulatim reparavit Sylla dictator] A. Gell. lib. II. cap. 24. Tentarunt quoque idipſum Pompeius & Craſſus Coſs. ſed fruſtra, & cauſam addit Dio lib. XXXIX. quod & obſtaret ὁ φιλανάλωτος Hortenſius, & quod ipſi ἐς πᾶν καὶ τρυφῆς καὶ ἁβρότητος προκεχωρηκότες.

Ex prædictis Democriti] Cuius ſumma laudatur ab antiquis frugalitas, quod & agros & paterna bona reliquerit lautiſſima, ut divinæ ſapientiæ ſe totum daret. Diogen. Laert. in eius vita. Cicer. Tuſcul. V. Val. Max. lib. VIII. cap. 7.

Phaſianum, vulvam, ſumen] Ex LL. Cenſoriis, Plin. lib. 8. cap. 51. *Interdicta canis abdomina, glandia, teſticuli, vulvæ, ſyncipita, verrina.*

Ille namque ænea concha ſuppoſita] De Ariſtotele idem ſcribit Diogenes. ὁπότε κοιμῷτο σφαῖραν χαλκῆν βάλλεσθαι αὐτῷ εἰς τὴν χεῖρα, λεκάνης ὑποκειμένης, ἵν' ἐκπεσούσης τῆς σφαίρας εἰς τὴν λεκάνην, ὑπὸ τοῦ ψόφου ἐξέγροιτο.

Aenea concha] Gloſs. *Concha*, κόγχη. In vett. colloquiis, ἔνεγκε ὕδωρ πρὸς χεῖρα κόγχῃ: *adfer aquam manibus concha*. Anaſtaſ. in vitis PP. *Concha aurochalca. Lacus & conchas triantas, cum columnis prophyreticis. Concham ac ſpongiam pro nocturnis diligentiis.* Acta MS. martyrii D. Claudii Nicoſtrati. *Cavare conchas, pegas & lacus cum ſigillis & cantharis.* & alibi in iiſdem actis, & Gregor. Turonenſ. de miraculis lib. I. cap. 5, 12. 31.

Ex plu-

Ex plumis & ſtragulis ſericis] Iam id quoque inter luxuriæ notas poſuere frugalioris vitæ magiſtri. Plin. hiſtor. natur. lib. x. cap. 12. de pluma ganzarum Germanicarum loquens, ſic ait. *Eoq; deliciæ proceſſere* (Romani) *ut ſine hoc inſtrumento durare iam ne virorum quidem cervices poſſint*. Apul. Mileſ. x. *Lectus diſternebatur Indica teſtudine pellucidus, plumea congerie tumidus, veſte ſerica floridus*. Accubita hæc Græci poſteriores χνοπλούματα vocarunt: nam & πλούμη illis eſt *pluma*. D. Chryſoſtomus in homil. de decollat. Iohan. Μάλακα χνοπλούματα ἐκλύοντα καὶ χαυνοῦντα τῶν ἀνδρογυνῶν τὰ σώματα. Zeno Veronenſ. eleganter dixit *plumeum ſepulchrum*. Orat. de ſpiritu & corp. pag. 367. *Reflabilis thori plumeo ſepulchro ſuperba*.

Ex tapete & ſiſyra] Iulian. in Miſopog. de ſeipſo. ἄγρυπνοι νύκτες ἐν στιβάδι. Ceterum τῶν σισυρῶν crebra mentio apud veteres. Herodot. lib. VII. Κάσπιοι σισύρας ἐνδεδυκότες. Dio Chryſoſtom. Orat. XXXV. Ταῖς δὲ κεφαλαῖς πλέκομεν σισύρας καὶ πίλους. Ariſtophan. in Ἐκκλησιαζ. pag. 504. Κλίναι τε σισυρῶν καὶ δαπίδων νενασμέναι. Differunt autem δαπίδες & ſiſyræ. Δαπίδες ψιλαὶ ſunt καὶ μὴ μαλλωταί, quibus in lectis utebantur. Plutarch. in Alexand. Ἐκεῖ μὲν ἐν τρίβωνι διεχείμαζες, ἐνταῦθα δὲ τρεῖς ἐπιβεβλημένος δαπίδας κατάκεισαι. Siſyra vero villoſa eſt καὶ μαλλωτή. Melotæ vox apud Hieronym. Epiſt. 65. *tanta erat deformitas in melotis*. Heſych. Μελωτὴ διφθέρα. Vlpian. *pellem lanatam* vocat. L. 70. §. 8. ff. de legat. 3. Gloſſar. vet. *Pellis lanata*, μελωτή, ἀρνακίς. De ſiſyra iam Ariſtophanis locum laudavimus: eius & hic eſt in Nubib. ἐν πέντε σισύραις ἐγκεκορδυλημένος, Idem in Ranis: ubi ſcholiaſt. copioſe hanc vocem interpretans, addit, ἐν τισὶ καὶ σισύρα, σισύρνα. Plane ad Ammiani mentem. Ita eam profert Theophyl. Simocat. lib. VII. Ζισύρναν ἐξ ἐρίου. Eandem quoque *ſyram* dictam apud eundem Schol. Ariſtoph. in Nubib. reperitur. atque ita in MS. cod. Amm. legitur. *Ex tapete & ſyra*. Moſchop. περὶ σχεδ. etiam *gunam* vocat. Ζισύρα, ἡ γοῦνα. διφθέρα ἡ γοῦνα. Μηλωτή, ἡ παρὰ τοῖς κοινοῖς γοῦνα. atque hæc de ſiſyra & ſiſurna in præſentiarum dicta ſunto.

Pag. 68. Orationum epiſtolarumque] Ex Iuliani ſcriptis ad noſtram memoriam pervenere Cæſares, Περὶ βασιλείας, Εἰς τὸν

σιλέα ἥλιον, Miſopogon & Epiſtolæ. Alias eius vigilias recenſet Suid. in Iuliano.

Cyrum regem & Simonidem, &c.] Aelian. de animalib. lib. VI. cap. 10. Plin. lib. VII. cap. 24. Cicer. Tuſcul. lib. I. Chirius Fortunat. lib. III. *Artem memoriæ quis primus oſtendit? Simonides. Ex Simonidis facto de convivio quid aſſumimus? Iuvari memoriam ſignatis animo ſedibus.*

Memoriæ dolium] Videtur alludere ad dolium Pandoræ, de quo Heſiodus.

Modulatius incedendi per pyrricham] Militaris pyrricha, quam Troiam vocant, inventa atque ſic dicta fuit à Pyrrho Achillis F. vel à Pyrricho Cretenſi ſive Lacedæmone: mire enim hic variant Athenæus lib. XIV. Proclus in Chreſtomat. Iul. Solinus cap. XVII. Marius Plotius lib. de metris. Diomedes Grammat. lib. III. Cauſa cur inſtituta, hæc fuit; uti iuvenes bellicis ſudoribus per huiuſmodi ſimulacra indurati, redderentur ad arma habiliores. Ideo Lacedæmoniorum pueri quinquennes & hanc, & τὰ ἐμβατήρια μέλη addiſcebant, quo modulatius, ut loquitur Ammian. incederent. Athenæus lib. XIV. Dio Chryſoſt. Orat. II. de regno. Eoq; exercitio Narſes quoq; milites ſuos confirmabat: de quo Agathias hiſtor. Iuſtinian. lib. II. Ναρσῆς δὲ ἐξασκεῖν γε ἐπὶ πλεῖον αὐτοὺς (στρατιώτας) ἐκέλευσε τὰ πολέμια, καὶ ἐπερρώννυε τὸν θυμὸν ταῖς καθημέραν μελέταις, τροχάζειν τε ἀναγκάζων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἵππων ἐν κόσμῳ ἀναπάλλεσθαι, ἔς τε πυρρίχην τινὰ ἐνόπλιον περιδινεῖσθαι, καὶ θαμὰ τῇ σάλπιγγι καταβομβεῖσθαι τὸ ἐνυάλιον ἐπηχοῦσι. A Martio poſtea pulvere in theatri arenam pyrrichæ traductæ. Spartian. in Hadriano. *Militares pyrrichas populo frequenter exhibuit.* Dio Caſs. in Claudio, lib. LX. Πυρρίχην τε Ἀσιανοὶ παῖδες μετάπεμπτοι ὠρχήσαντο. quo etiam referenda ſunt, quæ de Troiæ luſu leguntur apud eundem lib. 43. 48. 51. Tacit. Annal. lib. IX. Sueton. in libro de luſu pueror. apud Servium ad V. Aeneid. Vnde Martian. Capella lib. IX. *Pyrrichus, id eſt proceleuſmaticus, quia hic aſſiduus vel in certamine, vel in ludo quodam puerili.* Cuius luſus forma ac modus ſatis ſuperque percipi poteſt ex Apul. Mileſ. X. Cl. Claud. Panegyr. in VI. Conſulat. Honorii. cuius hæc verba ſunt.

Hic & belligeros exercuit area luſus,
Armatos hic ſæpe choros, certaq; vagandi
Textas lege fugas, inconfuſoſq; recurſus,

Et pulchras errorum artes, iucundaq́; Martis
Cernimus, insonuit cum verbere signa magister.
Mutatosq́; edunt pariter tunc pectora motus,
In latus allisis clypeis: vel rursus in altum
Vibratis, grave parma sonat mucronis acutum
Murmur, & umbonum pulsu modulante resultans
Ferreus alterno concentus plauditur ense.

Clitellæ bovi] Proverbialis sermo. Cicero ad Attic. lib. v. Epist. xv. *Clitellæ bovi impositæ, Cillane non est nostrum onus.* Qui locus corrupte sic hactenus legitur: restituendus autem ut in Ammiano habetur. *Clitellæ bovi imp. plane non est nostr. onus.* Vide Quinctilian. lib. v. cap. xi.

Pag. 69. Pro capitibus singulis tributi nomine] Imitatus videtur Iulianus in tributario onere adlevando optimum Principem Alex. Sever. de quo Lamprid. *Vectigalia publica ita contraxit, ut qui decem aureos sub Heliogabalo præstiterant, tertiam partem auri præstarent.* Et *tributum pro capitibus* dixit, ut Arcadius in l. 18. §. 8. ff. de muneribus, *Pecuniam pro capitibus.* Glοſs. *Tributum capitulare,* ἐπὶ κεφαλαίου φόρος. Alii *censum capitis* vocant; Græci κεφαλιτιόνα, ut in Constitutione Græca Βασιλικῶν lib. LVI. quæ prima esse debet Cod. de ann. & trib. Xiphilinus κεφαλαιωνίαν, in Adriano. χρήματα τε πολλὰ, καὶ σῖτον ἐτήσιον, τήν τε κεφαλαιωνίαν ὅλην. Atque ita de nomine quidem constat, sed indictionis ratio intricatior; quam tamen explicare conati sunt VV. Cll. Barn. Brison. Explicationum quæ ad ius pertinent verbor. lib. III. & Iust. Lipsius in Admirand. lib. II. cap. 2. & 3. Sed quam bene, nunc non disputo; & res est alterius atque maioris tractationis, quam ut hic expediri possit.

Per indulgentias quas appellant] Glossar. Συγχώρησις *Concedentia, Concessio, Indulgentia, Remissio.* Vt in Cod. Theod. Tit. de indulgentiis reliquorum. Et Iustiniani Imp. Novella ρμη. περὶ συγχωρήσεως λοιπάδων δημοσίων. Aliud est *Relevatio:* ut *relevatio rei tributariæ,* κουφισμὸς τῶν δημοσίων. In Panegyr. Flavienſ. & Auson. ad Gratian. *Relevatio canonis, iugationis.* L. 5. C. Theod. de conlat. donat. vel relevatar. possession. *Indulgentiæ* sunt τοῦ παρελαβόντος χρόνου, *Relevationes* vero τῆς εἰσελαυνομένης ἐπινεμήσεως.

Concederet reliqua] Rei tributariæ locutio, ut in Panegyr. Flavi-

Flavienſ. *Quinque annorum nobis reliqua remiſiſti.* Græcis λοιπάδες. Theophil. Inſtitut. Tit. de legat. §. 10. τὰς λοιπάδας καταβάλλειν. Iuſtinianus dixerat, *reliqua inferre*. Ammian. lib. XXXI. *In requirendis reliquorum debitis non moleſtus.* Gloſſar. Λοιπαδάριον, ἔκθεσις λοιπάδος. *reliquarium:* eam enim veriorem lectionem cenſeo præ illa, quæ in vulg. *reliquiarum*. Inde *reliquatio* λοιπογραφία. Tertull. de anima cap. 56. *Donec reliquatio compleatur ætatis.* Et *reliquatores vectigalium* apud Paulum I.C. L. 9. §. 2. ff. de publican. *Reliquatrix debitorum.* Tertull. de anima cap. XXXV.

Cum conſtet ubique pauperes inter ipſa dictorum exordia ſolvere] Gravis hac de re querela Salviani Maſsilienſ. de Gubernat. Dei lib. V. *Sicut ſunt in aggravatione primi pauperes, ita in relevatione poſtremi. Siquando enim, ut nuper factum eſt, defectis urbibus minuendas in aliquo tributarias functiones poteſtates ſummæ exiſtimaverunt, illico remedium cunctis datum ſoli inter ſe divites partiuntur. Quis tunc pauperum meminit? quis ad communionem beneficii humiles & egeſtuoſos vocat, quis eum qui primus eſt ſemper in ſarcina, vel ultimo eſſe loco patitur in medela? Et quid plura? tributarii omnino pauperes non putantur, niſi cum his tributi cumulus imponitur. Extra numerum autem tributariorum ſunt, cum remedia dividuntur.* Huc ſpectant Impp. Theodoſ. & Valentin. verba, Novell. Conſtit. XXI. *Neque ultra valebit perpetuitas eorum manere, paucis atque defeſſis impoſita ſarcina, quam potior detrectat, locupletior recuſat, & validiore recedente ſolus agnoſcit infirmior.*

Dictorum exordia] *Dicta* ſunt, quæ lib. XXV. *tributorum indicta.* Maiorian. Imp. Novell. IIII. *in remediendis attenuatur indictis. Indictiones* apud Paul. I.C. l. 28. ff. de uſu & uſufr. *Fundo indictiones temporariæ indictæ ſunt.* Fulgent. Mytholog. lib. I. *Nova indictionum ac momentanea genera.* & *Condicta* apud eundem. *Pactoli ipſius fluenta condictis frequentibus deſiccaſſent.*

Nitentium rerum centurionem ſub Magnentio Romæ provectum] Optime ita in MS. ut in Notitia Imperii; *Sub diſpoſitione viri Illuſtris PR. urb. Tribunus rerum nitentium.* Magno in lib. Notar. C. R. N. *Comes rerum nitentium.*

Pag. 70. Tanquam per ſatyram] Vnice huic loco explicando faciunt, quæ ſcribit Diomed. lib. III. *Lege Satyra, quæ uno rogatu multa ſimul comprehendit, cuius legis Lucillius meminit lib. I. per ſatyram ædilem factum*, & quæ ſequntur. Chariſ. Soſipat. lib. II. πανδέκτην vo-

cant. nam omnia in se capit, quasi collata per satyram, concessa sibi rerum varia potestate.

Velut aulæo deposito] Iuvenal. Satyr. VI.

— *quoties aulæa recondita cessant,*
Et vacuo clausoq; sonant fora sola theatro. De aulæis theatralibus vid. Donati prolegomena in Terent. & quæ ibi porro notata.

Adlapsorum ore] Haud facile dixeris, scriptum ne fuerit *adlapsorum ore*, vel *adlapso rumore*, adeo confusa lineamenta erant.

Asiaticis coalitum moribus, ideoque levem] Asiam hic capio, quæ scilicet Græciæ quam proxime conterminat: levitas enim Græcis tribuitur, luxuria vero Asianis. Iul. Firmic. Astron. lib. I. cap. I. *Cur quædam gentes sunt sic formatæ, ut propria sint morum quodammodo unitate perspicuæ? Scythæ soli immani feritatis crudelitate grassantur, Itali sunt regali semper nobilitate præfulgidi, Galli stolidi, leves Græci, Aphri subdoli, avari Syri, acuti Siculi, luxuriosi semper Asiani & voluptatibus occupati.* Vid. eundem lib. I. cap. 4. Cicero pro Murena. *Etsi habet Asia suspicionem luxuriæ quandam, non Asiam nunquam vidisse, sed in Asia continenter vixisse laudandum est.*

Nomine Dripetinam] Vulg. *Direptin.* Sed MS. lectionem quam sequimur, confirmat Val. Max. lib. I. cap. 8.

Superato, ut dixi, Marcello, eversaque Serdica, unde oriebatur] MS. *eversoq; Serdicani.* Proclive est veram lectionem invenire: dubio procul enim scripsit Amm. *reversoq; Serdicam.* Marcellum enim hunc equitum magistrum, ob id, quod Iuliano malis obsidionalibus periclitanti suppetias non tulisset, sacramento solutum atque in larem abire iussum, Serdicam (quæ genitalis illi patria) iam rediisse notat.

Super occentu soricis vel occursu mustelæ] Vid. Plin. lib. VIII. cap. 57. & quæ ad Terent. notata.

Incantamentum ad leniendum adhibuisset dolorem] Incantationis huius exempla leguntur in libb. Rei Rusticæ apud Catonem, cap. CLX. Varronem lib. I. cap. 2. Marcell. Empir. de medic. cap. XV. Sed revera horrendum carmen est, quod ad podagræ dolorem recitat Alex. Trall. lib. XI. ὁρκίζω σε τὸ ὄνομα τὸ μέγα Ἰαὼθ, Σαβαὼθ, ὁ Θεὸς ὁ στηρίξας τὴν γῆν, καὶ στήσας τὴν θάλασσαν ῥεόντων ποταμῶν πλεονάζων. ὁ ξηράνας τὴν τοῦ Λὼτ γυναῖκα, καὶ ποιήσας αὐτὴν ἁλατίνην.

λατίνην, λάβε τὸ πνεῦμα τῆς μητρός σου γῆς, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς, καὶ ξήρανον τὸ ῥεῦμα τῶν ποδῶν ἢ τῶν χειρῶν τοῦδε ἢ τῆσδε. Tale illud Marcelli Empirici cap. XXI. ad corci dolorem. *Caue corcu, ne mergito cantorem, utos, utos, utos, praeparabo tibi vinum leve, libidinem; discede à nonita, in nomine Dei Iacob, in nomine Dei Sabaoth.* Id enim eſt, quod Origenes ſcribit contra Celſum. Εὑρίσκεται ἐν τοῖς μαγικοῖς συγγράμμασιν πολλαχοῦ ἡ τοιαύτη τοῦ θεοῦ ἐπίκλησις, καὶ παράληψις τοῦ Θεοῦ ὀνόματος ὡς οἰκείου τοῖς ἀνδράσιν τούτοις (Abrah. Iſaac. Iacob.) εἰς τὰ κατὰ τῶν δαιμόνων. Idem. πολλοὶ τῶν ἐπᾳδόντων δαίμονας χρῶνται ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν, τῷ Ο ΘΕΟC ΑΒΡΑΑΜ. &c. Cuius ſuperſtitionis etiam Nicephorus meminit in Syneſii lib. de inſomniis. Propterea graviſſima oratione reprehendit D. Chryſoſtomus Antiochenos, in quorum civitate hæc talia paſſim perpetrabantur. *Chriſtiana eſt mulier quæ hæc incantat, & nihil aliud quam DEI nomen loquitur. Quare eam magis odi, quod DEI nomine uſa eſt: quod cum dicat ſe eſſe Chriſtianam, ea quæ ſunt gentiliũ oſtentet.* Homi. XXV. Certe ingentis impietatis eſt, eiuſmodi anilibus τερθρείαις ſacroſanctum Dei nomen violare. Ideoque ab antiquis Eccleſiæ Patribus & Impp. Chriſtianiſſimis atrociſſimæ pænæ in talium facinorum reos conſtitutæ ſunt. Can. LXI. Synod. VI. in Trull. Cod. Iuſtin. Tit. de mal. & mathem.

Gaudentium agentem in rebus] Gloſs. vett. *Agens in rebus*, Μαγιστριανός. Gloſſarium Nomic. Μαγιστριανός, μανδάτωρ. Metaphraſtes in Actis Porphyrii Martyris. Ἰλάριος τις ζουβαδιουβᾶ τοῦ μαγιστριανοῦ. Mentio huius dignitatis in Conſtitutionibus Impp. Collatione Karthagin. Notitia Imperii, aliiſque eius ſeculi ſcriptis frequens.

Volumen purpureum à Diocletiani ſepulchro] Solebant priſci funera non ſolum κειρίαις involvere, verum toga quoque vel pallio amicire, & feretrum velamento obtegere. Apul. Flor. I. *Animadverteret togam quoque parari & voto, & funeri: item pallio cadavera operiri.* Ammian. lib. XXVIII. *Fulgentes ſericis indumentis ut ducendos ad mortem.* D. Hieronym. Epiſt. 116. part. 3. de obitu Blaſillæ. *Ex more parantur exequiæ & nobilium ordine praeeunte aureum feretro velamen obtenditur.* Idẽ in vita Pauli. *Cur mortuos veſtros auratis obvoluitis veſtibus?* Prudent.

Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos eſt.

Huc pertinent quæ Vlpian. ſcribit L. 14. §. 4. ff. de relig. & ſumtib. *Si quid in marmor vel veſtem collocandam factum ſit.* Paulus I. C. l. 19. ff. de in rem verſo. *Togam emit - dedicavit eam in funus.* L. fin. §. 2. ff. de aur. arg. Livius lib. 34. Iuvenal. Satyr. III. Quæ quidem veſtes & velamenta una cum ipſo cadavere ſepeliebantur, vel ornamenti loco appendebantur: quod multis indicat Iſidor. Pelusiota lib. 2. Epiſt. CXLVI. Vnde apud Chirium Fortunat. Seius violati ſepulchri accuſatus, quod commendatam ſibi chlamidem ab ephebo in monumentum maiorum eius poſuiſſet, hac exceptione utitur, ſepulchtum à ſe non tantum non eſſe violatum, verum ornatum quoque. De hiſce velamentis præclare D. Ambroſ. lib. de Nabuthe cap. I. *Quis diſcernat ſpecies mortuorum? Redoperi terram, & ſi potes divitem deprehende. Eruderato paulo poſt tumulum, & ſi cognoſcis egentem, argue. Niſi forte hoc ſolum, quod cum divite plura pereunt. Sericæ veſtes, & auro intexta velamina, quibus divitis corpus ambitur, damna viventium, non ſubſidia defunctorum ſunt.* Ex his ergo cognoſci poteſt, quale fuerit velamen, quod à Diocletiani ſepulchro abſtuliſſe inſimulatus fuit Danus, gemini criminis reus, religionis puta læſæ, (l. 3. §. 7. ff. ſepulch. viol. Sopater in Apthon.) & imminutæ maieſtatis: quippe qui purpuram poſſidebat, quam privato nemini licitum erat habere. Vid. quæ notata ad lib. XIIII. pag. 25.

Pag. 73. Vincamus ...... ſolenne] Similis mos Græcorum, qui illato lumine ΦΩ͂Σ ΑΓΑΘΟ͂Ν clamare ſolebant. Varro de ling. Lat. lib. V.

Dionyſius Tyrannus] Cicero Tuſculan. V. Officior. II. cap. 3. Valer. Max. lib. IX. cap. 13. Diodor. Sicul. lib. XX.

Tamen Saporem ducem parti noſtræ contiguum] Vitium in huius Ducis nomine latere, res ipſa clamat: neque Saporem eum vocatum, ſed Tamſaporem, planiſſime credo: idque ratio verborum & ſtructura convincit, quæ aliter non conſtat. Legendum ergo, *propulſare gentes infeſtas; Tamſaporem ducem parti noſtræ contiguum.* Et mox poſt. *Paruit Tamſapor, hisq; fretus,* &c. Lib. XVII. *Tamſaporis ſcripta ſuſcepit.* Lib. XVIII. *Occultis ſæpe colloquiis cum Tamſapore habitis, qui tractus omnes ducis poteſtate tunc tuebatur.* Et poſt pauca. *At nunc ſe à Tamſapore & Nohodare optimatibus miſſum.* Lib. XIX. *per Tamſaporem ducem ſupplicaverat regi.* Sicque ſemper in MS. habetur. Et dictum videtur *Tamſapor,* ut *Tamchoſro,* quæ itidem vox Perſica, apud Theophylact. Simocat. lib. III.

Pag. 75.

Pag. 75. Lenunculo se commisisse] Iulium Cæsarem intelligit. Plutarch. & Sueton. in eius vita. Flor. lib. IIII. cap. 2. Dio lib. XLI. Appian. Bellor. civil. lib. 2.

Ad Deciorum exemplum] Is fuit Quinctilius Claudius Imp. Quippe ut longo intervallo Deciorum morem renovaret, semetipsum pro Rep. bello Gothico devovit. Aur. Victor in Cæsar.

Cynæas ille Pyrrhi legatus] Iustin. Trog. lib. XVIII. Flor. lib. I. cap. XVIII. Plutarch. in Pyrrho.

Pag. 76. Purpureis subtegminibus texti circumdedere dracones] Ita lib. XV. *cultu purpureo draconum*. hoc ipso libro. *purpureum signum draconis*. Themist. Orat. VI. χρυσοῦς ἀετὸς, καὶ δράκοντες λεπτῶν ὑφασμάτων. Erant enim ex serico purpureo in veri draconis formam effigiati, & ut Amm. inquit, *velut serpentis pendentis exuvia*. De his optime Iohan. Chrysostom. in orat. de futuro Dei iudicio, cuius locum operæ pretium erit totum adscribere, quia & alia de quibus hic agit Ammian. illustrat. Ὑπόγραψόν μοι τὰ περὶ τὸν βασιλέα, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς, οἷον ἄνδρας χρυσοφοροῦντας, καὶ ζεῦγος λευκῶν ἡμιόνων χρυσῷ καλλωπιζομένων, καὶ ὄχημα χρυσοκόλλητον, καὶ πέταλα τούτῳ περιστόμενα, καὶ δράκοντας ἐς ἱματίοις σχηματιζομένους σηρικοῖς, καὶ ἀσπίδας χρυσοῦς ἐχούσας ὀφθαλμοὺς καὶ ἵππους, χρυσοφοροῦντας, καὶ χαλινοὺς χρυσοῦς. Vid. Suid. in vocibus Ἰνδοί, & χιλιοστὴ, & Σημεῖα σκυθικὰ. Gregor. Nazians. Episc. Orat. in Iulian. I. p. 287. Δρακόντων φοβεροῖς χάσμασιν ἐμπετόμενα (συνθήματα) ἐπ' ἄκρων δοράτων αἰωρουμένοις, καὶ διὰ τῶν ὁλκῶν ἑλιττόμενα φολίσιν ὑφανταῖς κατασίκτων, ἥδιστόν τε ὁμοῦ καὶ φρικτὸν θέαμα παρασπίπτει ταῖς ὄψεσιν. Quæ etiam lucem addunt mox sequentibus---*hiatu vasto perflatiles, & ideo velut ira perciti sibilantes*. Claudian. in III. Consul. Honorii.

Hi volucres tollunt aquilas, hi picta draconum
Colla levant, multumq; tumet per nubila serpens,
Iratus stimulante Noto, vivitq; receptis
Flatibus, & vario mentitur sibila tractu.

Corusco lumine radians] Claudian. III. Paneg. Honorii

—— perstringit aëna
Lux oculos, nudiq; seges mavortia ferri
Ingeminat splendore diem.

Cataphracti

Cataphracti equites] De cataphractis eorumque armatura copiose Heliodor. lib. IX. Suid. in voce ἱππικὴ. Vid. Brisson. de reg. Persar.

Clibanarios] Glossar. Nomicum. Κλιβανάριοι, ὁλοσίδηροι· κλίβανα γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰ σιδηρᾶ καλύμματα καλοῦσι, ἀντὶ τοῦ καλαμῆνα. L. 9. C. de ann. civica.

Augustus faustis vocibus appellatus] Claud. VI. Conf. Honorii.

O quantum populo secreti numinis addit
Imperii præsens species, quantamque rependit
Maiestas alterna vicem: cum regia Circi
Connixum gradibus veneratur purpura vulgus,
Consensuque cavæ sublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat, fragor undique totis
Intonat Augustum septenis vocibus echo.

Citeriore vita] Ita ex MS. ut sup. *nullo citerioris vitæ ministro præsente.* Lib. XXV. *Citerioris vitæ ministris.* Lib. XXVII. *fraude citerioris vitæ ministro.*

Vt facere Principes consuevere, & similia] MS. *Vt facere Principes consecrati, & sim.* Puto scripsisse Amm. *Vt facere Principes consuevere sacrati, & sim.* Sic apud Capitolin. in M. Antonin. Phil. *Sacratissime Imperator Diocletiane.* Et *Sacratissimi Imperatores.* L. 3. C. de Quadr. præscr.

Pag. 77. Vrbis templum] Quod in regione quarta collocat Victor. Mentio eius apud Sueton. lib. II. cap. 52. Xiphilin. & Ael. Spartian. De eo sic Aurel. Prudent. contra Symmach. lib. I.

Delubrum Romæ: colitur nam sanguine & ipsa
More Deæ, nomenque loci, ceu numen habetur:
Atque Vrbis Venerisque pari se culmine tollunt
Templa, simul geminis adolentur thura Deabus.

Inscriptio vetus.

D. M.
T. AEL. MALCO LICTORI EQ. PRAETORIA.
COH. III. PR. QVI. ET. VRB. TEM. ANTISTES.
SACERD. TEMP. MATRIS CASTROR.

Alia

Alia inſcriptio.

SERVILIO. MARCIANO
ARVERNO
C. SERVILII
DOMITI FILIO
SACERDOTI AD
TEMPLVM ROMAE
ET AVGVSTORVM
TRES PROVINCIAE
GALLIAE.

Per giganteos contextus] Sic Siracid. cap. 23. γιγαντώδη ψυχὴν dixit. Vocat autem Amm. *giganteos contextus*, quos alii *cyclopeos*. Lactant. ad illa Statii lib. 1. *arces Cyclopum. Quidquid magnitudine ſua nobile eſt, cyclopum manu dicitur fabricatum.* Eodem lib. - *celſa cyclopum tecta. Omnia conſtructa ædificia, cyclopæa dixit antiquitas.*

Pag. 78. Venenum bibere per fraudem illexit, ut quotieſcunque concep.] Huiuſmodi medicamenta Græci vocant ἀμβλωθρίδια φάρμακα. Ecloga Βασιλικῶν, Synod. Conſtantin. Photii Nomocan. Pollux & Suid. Αμβλωθρίδιον τὸ φθόριον φάρμακον. Paulus I.C. l.38.§.5.ff. de pænis, *Abortionis poculum.* Quo quidem remedio multarum dedecora incognita latent. Iuvenal. Satyr. VI. D. Hieronym. ad Euſtoch. *Nonnullæ cum ſe ſenſerint concepiſſe de ſcelere, abortus venena meditantur, & frequenter etiam ipſæ commortuæ trium criminũ reæ ad inferos perducuntur, homicidæ ſui, Xpi. adulteræ, necdum nati filii parricidæ.* Quod malum ne fiat, ſæveriter leges providerunt. l.38. 39.ff. de pænis. l. 4.ff. de extraord. cogn. l. 8 ff. ad L. Cornel de Sicar. Synod. VI. in Trullo. can. 92. Burchard in decret, lib. XVIII. cap. 57. Pœnitent. Rom Tit. I. cap. 32. ex concil. VVormat. can. 30. Et bene Theodor. Priſcian. ad Victoriam lib. III. cap. 6. *Abortivum dare nulli unquam fas eſt. Vt enim Hippocratis teſtatur oratio, tam duri reatus conſcientia medicorum innocens officium non debet maculari.* Impium ergo Euſebiæ reginæ facinus, quæ in aliis quod leges puniunt, cum prohibere poſſet, iuſſit.

Præfecto plus quam convenerat umbilico] Quæ de umbilici præfectione huic loco accommoda dici poſſunt, docet Moſchion

περὶ γυναικείων πάθων. cap. ξε. pag. 12. ἡνίκα βραχὺ τὸ νήπιον ἡσυχάσῃ ἐν τῇ γῇ ἀπὸ τῆς γαστρὸς τεσσάρων δακτύλων μήκοθεν, σμίλῃ ἢ μαχαίρᾳ ὀξυτάτῃ τμητέον.

Pannonia ſecunda] Optat. Milevit. lib. II. tres facit Pannonias, reliqui periegetici duas tantum.

Pag. 80. Virile & muliebre ſecus] Retro editiones, *virilis & muliebris ſexus*: quæ lectio ferri poſſet, niſi ex ſeculi more altera verior. Sic iterum lib. XIX. in MS. *prædas hominum virile & muliebre ſecus agebant.* Salluſt. apud Nonium Marcel. & Soſip. Chariſ. *Virile & muliebre ſecus per vias & tecta omnium viſebantur.* Auſonius in Technopegnio: *Nota Caledoniis muribus muliebre ſecus, ſtrix.* Et in grypho Idyll. XI.

Veſta, Ceres, & Iuno, ſecus muliebre, ſorores.

Tres tabernæ] Fuere hoc nomine plura inſignita loca. Meminit enim Trium tabernarum D. Lucas in Actis Apoſtol. cap. 28. ἄχρις Ἀππίου φόρου καὶ τριῶν ταβερνῶν. Zoſim. lib. 2. τρία καπηλεῖα. Quo nomine locus Epiſcopatu celebris: unde apud Optat. Mil. lib. I. laudatur Felix Epiſc. à Tribus-tabernis. In Victore de regionibus Vrbis Septem-tabernarum mentio ſit. In provinciarum itinerario Antonini Imp. *--ab exploratione quæ ad Mercurii dicitur, Tingin usque -- Tabernas, Zilin, ad Mercurii.* Item. *de Pannoniis in Gallias ad Treveros Monte-briſiaco, Argentorato, Tabernis:* quæ ſane Tabernæ illæ ipſæ ſunt, de quibus hic agit Amm. In eodem Itinerario. *A Mediolano per Alpes penninas Mogontiacum — Argentoratum, Saliſſon, Tabernæ.* Veteriſque appellationis etiamnunc reſtant veſtigia: *Saliſſo* **Seltz** vocatur, *Tabernæ* **Zabern.** ſed quare Tres-tabernæ vocentur, non liquet.

Viginti dierum alimenta] Ex veteris militiæ diſciplina, miles pro rerum uſu, proque locorum neceſſitate in certos dies cibaria parata habere cogebatur, & ipſe ferre. Livius lib. LVII. militem XXX. dierum frumentum ferre iuſſum à Scipione narrat. Ammianus hic & lib. XVII. annonam XX. (vel ut poſtea XVII.) dierum humeris portaſſe notat. Vt & Lamprid. in Alexand. Cicero in Tuſcul. plus dimidiati menſis. Ioſeph. tridui viaticum. lib. III. cap. v. φέρουσι οἱ μὲν περὶ τὸν στρατηγὸν ἐπίλεκτοι πεζοὶ λόγχην καὶ ἀσπίδα. ἡ δὲ λοιπὴ φάλαγξ ξυστόν τε καὶ θυρεὸν ἐπιμήκη, πρὸς οἷς πρίονα καὶ κόφινον, ἄμην τε καὶ πέλεκυν. πρὸς δὲ ἱμάντα καὶ δρέπανον, καὶ ἅλυσιν, ἡμερῶν τε τριῶν ἐφόδιον. Etiam Alex. Magn. tridui alimenta portare militem iuſſe-

rat,

rat, leviter armatum. Curt.lib.5. Sic ἐν τῷ κινεῖν πρὸς παράταξιν panis aliquot & carnis libras in ſellopungiis quiſque portabat. Vrbicus lib.v. cap.1. χρὴ παραγγελθῆναι ἕκαστον στρατιώτην, ὥστε ἐν τῷ κινεῖν πρὸς παράταξιν ἐν τῷ σελλοπουγγίῳ αὐτοῦ μίαν ἢ δευτέραν λίτραν ἄρτου, ἢ ἀλφίτου, ἢ πίστου ἑψητοῦ, ἢ κρέατος ἔχειν, καὶ φλάσκιον μίκρον ἐν τῇ δεξαβία ὕδατος γέμον.

Pag. 80. Libentius enim bellatores] Eodem modo lib. XXIIII. *Bellatores enim libenter quæſitis dextris propriis utebantur.*

Pag. 82. Detentis legatis aduſque perfectum opus] Prudens conſilium, ne dicam ἀπάτη, & quali iam olim Themiſtoclis ſuaſu Athenienſes uſi, cum contra voluntatem Lacedæmoniorum mœnibus urbem ſuam munirent. Thucid.lib.1. Diod. lib.2. Pauſan. lib. 1. Polyæn. lib. 1. c.4. Aemil. Prob. in Themiſt. Frontin. Stratag. lib.1.c.1.

Perfectum opus caſtrorum] Caſtra ſunt munimenta, ut etiam ſup. dixit de his ipſis caſtris -- *perficiendi munimenti ſtudio.* lib. 14. *caſtris oppleta validis & caſtellis.* Magni etymolog. φροῦριον ὀχύρωμα, ἢ κάστρον. Petr. Sicul. κατῴκησεν εἰς Κίβοσσαν τὸ κάστρον. & poſt pauca. κατὰ τὸ νότιον μέρος τοῦ κάστρου. De caſtellis Procop. de ædific. Iuſtin. lib.11. Καστέλλους τὰ φρούρια τῇ λατίνων καλοῦσι φωνῇ. Ovid. Eleg. 10. lib. v. Triſt.

Vix ope caſtelli defendimur, & tamen intus
Miſta facit Graiis barbara turba metum.

Quarta leuca ſignabatur & decima, id eſt, unum & XX. millia paſſuum] Recte ſubducta ratio eſt. Iornandes enim in hiſtoria Getica, & Iſidor. Origin. lib. xv. cap. 16. leucam finiri paſſibus ∞ D. ſcribunt. Ergo XIIII. leucæ paſſus ſunt XXI ∞. In actis martyrii B. Genovefæ. *Ab Aurelianenſe urbe uſque Turonum civitatem, quæ tertia Lugdunenſis nuncupatur, perhibentur eſſe ſtadia ſexcenta, milliaria ſeptuaginta quinque; leugæ, quæ adhuc veteri Gallorum lingua nuncupantur, quinquaginta.* Ergo leuga una habet ſtadia XII. ſive mill. I. paſs. CCC. Qui tamen calculus cum hodierna ſupputatione non convenit. Numerantur enim ab Aureliano Turonum uſque leugæ LXV.

Pag. 83. Cœlitis Dei favore] Nil variant vett. libri. Puto tamen Amm. ſcripſiſſe. *Cœleſtis Dei fav.* ut lib. XV. *præſente nutu Dei cœleſtis.* lib. XXI. *Arbitrio Dei cœleſtis.*

Concæde arborum densa undique semitis clausis] Castrensis locutio, quam lib. XVII. sic effert. *Ilicibus incisis & fraxinis, roboreq; obiecto magno, semitas invenere constratas.* pag. 110. *celsarum arborum obsistente concæde ire protinus vetabatur.* Sup. pag. 80. *difficiles vias & suapte natura clivosas & incommeabiles clausere solerter, arboribus inmensi roboris cæsis.* Paul. VVarnefr. Histor. Langob. lib. 5. cap. 4. *Concisas* dixit. *Factis etiam concisis per devia sylvarum.* Vid. Veget. lib. III. cap. 21. Cæsar. bell. Gall. lib. V.

Pag. 85. Humi occulte reptantem latere forato iumenti] Strategema est, quo Hydaspes contra cataphractarios Oroondatis olim usus. Heliodor. lib. IX.

Torulus flammeus] Varro de LL. lib. IIII. *Torulus, in mulieris capite ornatus.* Amm. lib. XXIX. *Torulo capite circumflexo.* Plaut. Amphitr.

Ego has habebo hic usque in petaso pinnulas,
Tum meo patri autem torulus inerit aureus.

Doctus Græca quædam arcana] Erudite hunc locum interpretatus est Galliæ suæ decus, Petr. Pithœus I C. Advers. lib. I. c. III.

Pag. 87. Cœlumque exultantium cadentiumque resonabat vocibus magnis] Plaut. Amphitr.

Pro se quisq;, id quod quisq; potest & valet,
Edit, ferit: tela frangunt, boat
Cœlum fremitu virum.

Pag. 88. Sylla, qui cum contra Archelaum] Nobile consimilis historiæ exemplum in Vibio Acceio, Val. Flacco, & T. Pedanio, cum castra Hannonis oppugnarentur. Liv. lib. XXV. Val. Max. lib. III. cap. II.

Pag. 89. Arma armis, corpora corporibus] Ita ex Ennio Hirtius de bello Hispan. *Cum clamori esset intermixtus gemitus, gladiorumq; crepitus auribus oblatus imperitorum mentes præpediebat. Hic, ut ait Ennius, pes pede premitur, armis teruntur arma.* Q. Curtius lib. III. *duæ acies ita cohærebant, ut armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent.*

Ferratæ arundines] Lib. XXIV. *nervi digitorum acti pulsibus violentis arundines ferratas emitterent.* Lib. XXXI. *arundinibus armatis ferro confixi.* Harum Indis quoque in bello usus. Herodot. lib. VII. τόξα καλάμινα εἶχων, καὶ ὀϊστοὺς καλαμίνους, ἐπὶ δὲ σίδηρος ἦν.

Confirmatio] Sic numeros vocat arte bellandi præclues, & militari exercitatione confirmatos. Vt Rufin. de bello Iud. lib. III. cap. 3.

Meditationes eorum nihil à vera contentione discrepant: sed in dies singulos militum quisque omnibus armis, tanquam in procinctu positus exercetur, quo etiam facillime tolerant. -- Vnde sequitur ut semper superent, quos non itidem confirmatos invenerunt.

In modum mirmillonis] Lib. XXIII. *Pedites in speciem mirmillonum contecti.* Festus *Mirmillonicum genus armaturæ Gallicum est, ipsíq; mirmillones ante Galli appellabantur.* Exempla alia apud Ciceronem, Latinum Pacat. Ausonium, Inscript. Roman.

Pag. 90. Flagitium arbitrati post regem vivere, vel pro rege non mori] Tacit. de morib. Germ. *Infame in omnem vitam ac probrosum, superstitem principi suo ex acie recessisse. Illum defendere, tueri, sua quoque fortia facta gloriæ eius assignare præcipuum sacramentum est.* Curtius lib. IIII. *Curru Darius, Alexander equo vehebatur: utrumq; regem delecti tuebantur, sui immemores: quippe amisso rege nec volebant salvi esse, nec poterant.*

Pag. 29. Castra peregrina quæ in monte sunt Cœlio] in regione nempe Vrbis II. Sex. Rufus & Victor in descriptione Vrb.

Pag. 93. Laureatas litteras] Plin. lib. xv. cap. xxx. de lauro. *Romanis præcipue lætitiæ victoriarumq; nuncia additur litteris, & militum lanceis pilisq;.* Appian. in Mithrid. Λούκουλλος περὶ τῶνδε Ῥωμαίοις ἐπέστελλε τὰ γράμματα δάφνῃ περιβαλών, ὡς ἔθος ἐστὶν ἐπὶ νίκαις. Lamprid. in Alexand. Sever. *Actæ sunt res feliciter in Mauritania Tingitana per Furium Celsum -- atque ex omnibus locis ei tabellæ laureatæ sunt delatæ.* & alibi apud Livium.

Tabulariis publicis] In quibus adservantur acta publica, privilegia, aliaq; id genus scripta, quorum Reip. interest. Cicero pro Archia, & de nat. Deor. *Privata tabularia,* in quibus cartæ privatæ, L. 92. ff. de leg. III. *In fundo tabularium est, in quo sunt & complurium mancipiorum emptiones, sed & fundorum variorum & contractuum instrumenta.*

Mansione XL. disparatur] D. Hilarius in Psalm. CXVIII. *In communibus & terrenis viis legem meminimus esse in spatiis mensurarum, cum passuum mille intervallo quadam legis viæ signa statuuntur, cum mansionum requies disponitur, cum usque ad urbem refectione viantium congrua rursum mansionum intervalla dimensa sunt.* Hocq; significatu reperitur sæpe in Notitia viarum, item apud Hieronym. Iornand. Historiæq; Augg. scriptores.

OBSERVATIONES IN AMMIANI MARCELLINI LIBR. XVII.

OPulentas pecore villas & frugibus] Tacit. de Germania. *Satis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fecunda, sed plerumque inprocera: ne armentis quidem suus honor, aut gloria frontis, numero gaudent, eaq́; solæ & gratissimæ opes sunt.* Vid. Cæs. de bello Gall. lib. IIII.

Per subterranea quædam occulta] *Subterraneum* ὑπόγειον. qua ratione etiam *subaquanenm*. Vtrumque apud Tertull. de anima, cap. XXVIII. *Mortem simulat, subterraneo latitat, septenni se illic patientiæ damnat.* Cap. XXXII. *Aeri contraria* (animalia) *quæ semper subterraneum & subaquaneum viventia, carent haustu eius.*

Pag. 96. Munimentum quod in Alemannorum solo conditum Traianus suo n.] Dubio procul intelligit Coloniam Traianam, cuius mentio in Itinerario Antonini Aug. & Notitia viarum. --*Agrippina, Novesio, Asciburgo, Veteribus, Colonia Traiana.*

Pag. 97. Castellum opidum] Vid. quæ de hoc Castello accurato studio adnotavit Clarissimus & inter præcipua Virtutis atque doctrinarum exempla nominandus, Marcus Velserus II. Aug. in explicatione schedæ itinerariæ antiquæ, pag. 39.

Lusoriis navibus] Ad impediendos barbarorum discursus habebant Romani in limitibus naves speculatorias, quas *lusorias* vocabant. Ammian. lib. XVIII. *lusoriæ naves quadraginta.* l. unic. C. Theod. de lusoriis Danub. Novella Theodos. XXXI. Veget. lib. IIII. cap. ult. Epiphan. Episc. λόγῳ Ἀγκυρ. pag. 513. Ὁ Ἀντίνοος ὁ ἐν Ἀντινόου κεκηδευμένος, καὶ σὺν λουσορίῳ πλοίῳ κείμενος ὑπὸ Ἀδριανοῦ ἔτως κατετάγη. Flav. Vopisc. in vita Bonosi Imp. *Cum quodam tempore in Rheno*

Rheno Romanas lusorias Germani incendissent, timore ne pœnas daret, sumsit imperium. Ea enim vera est lectio huius loci, vett. libb. fide suffulta. De hisce lusoriis optime P. Pithœus I.C. Adversar. lib. I. cap. XIIII.

Repedare ad sua] Lib. XIX. *velut repedantes sub modulis.* Lib. XXVI. *Repedare ad Illyricum.* Impp. Honor. & Theod. l. II. C. de cohort. *repedare ad pristina sacramenta.* Vid. Pomp. Fest. & Non. Marcell. in *repedare.*

Quidquid in capitatione deesset ex conquisitis suppleret] Quod hic *conquisitum*, inf. *indictionale augmentum* dicitur.

Provisionum insanabilia vulnera] Quæ hic *provisiones*, mox post *incrementa* vocantur. Lib. XIX. *exquisitorum detestanda nomina titulorum.* Lib. XXX. *exitialia provisorum nomina titulorum, iuxta opulentas & tenues enervatas succidere fortunas.*

Pag. 98. Quæ res ut docebitur postea] Inf. lib. XIX. p. 161.

Camelasii nomine] L. fin. §. II. ff. de munerib. *Camelasia quoque similiter personale munus est, nam ratione habita & alimentorum, & camelorum, certa pecunia camelariis dari debet.*

Pauca discurram] *Discurrere* διαλέγεσθαι. sic lib. XXVI. *discurrere per negotiorum celsitudines adsueta.* Lib. XXX. *actus - discurrere per epilogos breves.* Eodem modo *discursus*, in L. I. C. Theod. de rap. virg. *redemptionis discursus pœna immineat.* Karolus Magn. in præfatione contra synod. de ador. imaginib. *In præfata synodo hebetudinis continentur discursus.* Neque alio sensu in idiomate Gallicano ac Italo nunc frequentatur.

Pag. 99. Rex ille Cambyses] Thucid. lib. III. Trog. Pomp. lib. I. Strabo. lib. XVIII.

Cornelius Gallus - Aegypti procurator] Πρῶτος τῆς Αἰγύπτου ἔπαρχος. Strabo lib. XVII. Servius ad Eclog. X. *Gallus ante omnes primus Aegypti præfectus fuit.* Causam mortis eius Ovidius indicat Trist. lib. 2.

Non fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo,
Sed linguam nimio non tenuisse mero.

Dio lib. LIII. πολλὰ μάταια ἐς τὸν Αὔγουστον ἀπελήρει.

Obeliscos vidimus plures aliosque iacentes] De iisdem Strabo lib. XVII. Ἄλλοι δ᾽ εἰσὶ κἀκεῖ (Heliopoli) καὶ ἐν Θήβαις τῇ νῦν Διοσπόλει, οἱ μὲν ἑστῶτες ἀκμὴν πυρίβρωτοι, οἱ δὲ καὶ κείμενοι.

Notas hieroglyphicas] Lib.xxii. *Excisis parietibus volucrum ferarumq́; genera multa sculpserunt, & animalium species innumeras multas, quas hieroglyphicas litteras appellarunt.* Tacit. Annal. xi. *Primi per figuras animalium Aegyptij sensus mentis effingebant.* Mart. Capella lib. ii. *Erantq́; quidam* (libri) *sacra nigredine colorati, quorum littera animantium credebantur effigies.* Apul. Milesf. xi. Cassiod. lib. iii. Var. li. Neque vero animantium tantum, sed & alterius generis figuris utebantur. Vnde in historia sacra legimus, signum crucis inter ἱερατικὰς literas fuisse repertum. Suid. in Σταυροί. Socrates lib. v. cap. 17. ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σαράπιδος λυομένου καὶ γυμνουμένου ηὕρητο γράμματα ἐγκεχαραγμένα τοῖς λίθοις τῷ καλουμένῳ ἱερογλυφικῷ. ἦσαν δὲ οἱ χαρακτῆρες σταυρῶν ἔχοντες τύπους. Aegyptiacis hisce notis habuisse Aethiopes alias similes, quas regias vocabant, ex Heliodoro scimus lib. iiii. Ἐπελεγόμην τὴν ταινίαν γράμμασιν Αἰθιοπικοῖς, οὐ δημοτικοῖς ἀλλὰ βασιλικοῖς ἐστιγμένην, ἃ δὴ τοῖς Αἰγυπτίων ἱερατικοῖς καλουμένοις ὡμοίωνται. Et in Græcorum templis sacros quosdam characteres fuisse, Theodoretus scribit, Quæstion. in Genes. 50. Ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ναοῖς ἴδιοι τινές εἰσι χαρακτῆρες γραμμάτων, οὓς ἱερατικοὺς προσηγόρευσεν. Harum notarum specimina invenimus in obeliscis & monumentis antiquis: etiam in anulis, qualis fuit ille Theagenes puellæ; apud Heliodor. lib. viii. Δακτύλιος — λίθῳ τῇ καλουμένῃ παντάρβῃ τὴν σφενδόνην διάδετος. γράμμασι δὲ ἱεροῖς τισὶν ἀνάγραπτος. De iisdem extat egregius locus apud Diodor. Sicul. lib. iii. pag. 101. Plutarch. de Iside. Clem. Alex. Srromat. lib. v. Aurel. Macrob. Saturnal. lib. i. cap. xxi. Easq́ue plenius interpretati sunt ex antiquis Chæremon, Hermateles, Hermapion, & qui vetustissimus omnium Orus Apollo Niliacus: cuius librum Aegyptiaca lingua scriptum in sermonem Græcum transtulit Philippus, quem adhuc in manibus habemus.

Pag. 100. Per vulturem naturæ vocabulum] Horus Apollo lib. i. cap. ii. De vulturum conceptione Plutarch. Plin. Aelian. Procop. in Esaiam, Basil. Magn. & illum imitatus Theophylactus Simocat. Φυσικῶν ἀπορημάτ. cap. η. Tzetzes Variar. histor. Chil. xii. cap. CDXXXIX.

Per speciem apis] Horus Apol. lib. i. cap. lxii. Seneca de Clement. lib. i. cap. 19. Plin. lib. xi. cap. 17. Mich. Glyc. Annal. Tom. i. cuius verba, quoniam Græce edita non sunt, describam ut in MS. exempl.

exempl. quod penes me olim fuit, leguntur. Καὶ αἱ μέλισσαι ὑπὸ βασιλεῖ καὶ ταξιάρχῳ τινὶ τῶν ἔργων ἅπτονται, οὐ πρότερον ἐπὶ τοὺς λειμῶνας ἐλθεῖν καταδεχόμεναι, πρὶν ἂν ἴδωσιν τὸν βασιλέα κατάρξαντα τῆς πτήσεως. Οὐχ εἱροτονητὸς δὲ οὗτος, ἀλλ' ἐκ φύσεως ἔχων τὸ κατὰ πάντων πρωτεῖον, καὶ μεγέθει διαφέρων, καὶ σχήματι, καὶ τῇ τοῦ ἤθους πρᾳότητι. Ἔστι μὲν γὰρ κέντρον τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' οὐ χρῆται τούτῳ πρὸς ἄμυναν. Νόμοι τινές εἰσιν οὗτοι τῆς φήσεως ἄγραφοι, ἀργοὺς εἶναι πρὸς τιμωρίαν τοὺς τῶν μεγίστων δυναστειῶν ἐπιβαίνοντες.

Deo ſoli] Strabo lib. XVII. Macrob. Saturnal. I. cap. 22.

Octavianus Aug.] Strabo lib. XVII. Plin. lib. XXXVI.

Miraculum Romæ ſacraret] Non antiquam Romam, ſed novam quam vocant, nominis videlicet ſui cognominem urbem, hoc miraculo ornatam voluit Conſtantinus. Id nos docet inſcriptio vetus, quæ uſque ad nunc in ipſo obeliſco legitur, quam totam hic apponere lubet.

PATRIS OPVS MVNVSQ..... TIBI ROMA DICAVIT
AVGVSTVS........TIVS ORBE RECEPTO
ET QVOD NVLLA TVLIT TELLVS NEC VIDERAT AETAS
CONDIDIT VT CLARIS EXA.... ET DONA TRIVMFIS
HOC DECVS ORNATVM GENITOR COGNOMINIS VRBIS
ESSE VOLENS CAESA THEBIS DE RVPE REVELLIT.

SED GRAVIOR DIVVM TANGEBAT CVRA VEHENDI
QVOD NVLLO INGENIO NISVQVE MANVQVE MOVERI
CAVCASEAM MOLEM DISCVRRENS FAMA MONEBAT
AT DOMINVS MVNDI CONSTANTIVS OMNIA FRETVS
CEDERE VIRTVTI TERRIS INCEDERE IVSSIT
HAVT PARTEM EXIGVAM MONTIS PONTOQVE TVMENTI

CREDIDIT ET PLACIDO ....CTV
LITVS AD HESPERIVM..... MIRANTE CARINAM

INTEREA ROMAM TA.... RO VASTANTE TYRANNO
AVGVSTI IACVIT DONVM STVDIVMQVE LOCANDI
NON FASTV SPRET... SED QVOD NON CREDERET VLLVS
TANTAE MOLIS OPVS SVPERAS CONSVRGERE IN AVRAS
NVNC VELVTI RVRSVS RV..... AVVLSA METALLIS
EMICVIT PVLSATQVE POLOS HAEC GLORIA DVDVM
AVCTORI SERVATA SVO CV... CAEDE TYRANNI
REDDITVR ATQVE ADITV RO... VIRTVTE REPERTO
VICTOR OVANS VRBIQ....... TROPAEVM
PRINCIPIS ET MVNVS CONDI.... QVE TRIVMFIS.

Chamulcis impositus] Glossar. χαμȣλκ☉ *traha*. Vid. Pollux lib.VII.

Piscinamque publicam] Quæ in regione urbis XII. Pub. Victor in descriptione region. Vrbis.

Pag.101. Molendarias rotantibus metas] Paulus I. C. *Meta, inferior pars molæ; catillus, superior*. L.18. §. 5. ff. de instr. & instrum.

Secutæque ætates alios transtulerunt] Eius obelisci qui in Vaticano est, meminit Plin. lib.XXXVI.cap.11. reliquorum Pub. Victor in descript. Vrbis.

Pag. 103. In hortis Sallustii] Laudantur hi horti in l. 39. §. 8. ff. de legat. 3. Fl. Vopisc. in Aureliano, Xiphilin. in Vespasiano, Inscriptionibus vett. quarum unius fragmentum hic adscribam.

GENIO
COETI HERODIAN.
PRAEGVSTATOR.
DIVI AVGVSTI
IDEM POSTEA VILLICVS IN
HORTIS SALVSTIANIS.

Pag.103. Veritatis oratio soluta esse debet & libera] Forsan scripsit Amm. *absoluta esse debet*: quæ illi frequens locutio, ut iam ad lib.XIV. notavi.

Vrere

Vrere nonnunquam & ſecare] Tertull. in Scorpiaco, & ex eo Lucif. Calarit. ad Conſtant. Imp. *Licet ferro medicus ſecet, cauterio urat, ſinapis incendio ad omnem dolorem ægrum deducat, tamen nec ſecari, inuri, exedi, morderiq; eſſe inimicum: quippe quod idcirco bonum ſit, quia dolores inutiles auferat, per adhibitos ſalutis cauſa dolores.* Iul. Firm. de errore profan. rellig. Baſil. Magn. περὶ νηστείας. Cl. Claudian in Eutrop. lib. II. —— *truncantur & artus,*

Vt liceat reliquis ſecurum vivere membris.

Pag. 109. Non refutamus hanc] Gloſs. vet. *Refuto, repudio, reſpuo.* Egeſipp. lib. II. *Ne pro ſe ſacrificarent, qui ſacrificium Cæſaris refutaviſſent.* Solin. cap. 25. *nundinas ac numum refutant*, Novel. Theod. XXV. *ſolidum aureum integri ponderis refutandum.* Quo ſignificatu in hiſtoria Aug. & Legibus Langobardor. aliquoties uſurpatur. Italique in ſuo idiomate retinent, *Refiutare la pace. Refutare pacem.*

Iuthungi Alemannorum pars] Suid. Ἰουθοῦγγοι, ὄνομα ἔθνους. Dexipp. in Eclog. Legat. Αὐρηλιανὸς κατὰ κράτος νικήσας τοὺς Ἰουθούγγους Σκύθας. Natio fuit Romanis ſæpe infeſta, & quam iterum ſub Valentiniano rebellaſſe memorat D. Ambroſ. lib. V. Epiſt. XXVII. *In medio Romani Imperij ſinu Iuthungi populabantur Rhætias, & ideo adverſus Iuthungum Hunnus adſcitus eſt.*

Pag. 105. Typhones atq; preſteres] Marcian. Heracleot.

—— πρηστήρων τε καὶ

Βολὰς κεραυνῶν, τούς τε λεγομένους ἐκεῖ

Τύφωνας. Heſych. Πρηστὴρ, σφοδρὸς ἄνεμος, ἢ πῦρ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. De typhone vid. Suid.

Pag. 106. Ariſtænetus affectatam recens diœceſim curans &c.] Male in vulgatis libb. *Ariſtænetus affectatam regens diœceſim curans vicaria poteſtate, quam Conſtantius ad honorem uxoris Euſebiæ Pietatis cognominarat.* Rectius in partem ut edidimus, *affectatam recens diœceſin curans vicaria poteſtate.* ſic poſtea. *Artemius curans vicariam præfecturam.* Reliqua ſic reſtituenda videntur, *Pietatis cognomine nominarat.* Ad exemplum nempe Pietatis Iuliæ (de qua Plin. lib. III. cap. 19.) Conſtantius hanc diœceſin Pietatem vocavit. Et *Diœceſis* hic eo ſignificatu ponitur, quo paſſim in utroque Cod. ac Notitia Imp. *Diœceſis Aegyptiaca, Africana, Pontica, Thraciar.* Vid. L. 3. C. Theod. de mil. veſte. L. 1. Ne quis Palatin. L. unic. Vt omnes iud. L. 12. de metall. & metal. L. 3. de equor. collat. L. 34. de navicular. L. 97. de decurionib.

Ritualibus & pontificiis obtemperantibus ſacerdotiis] Ita MS. & vulg. Latens tamen vitium facilius eſt agnoſcere, quam de medela eius pronunciare. Rituales libri iterum laudantur lib. XXIII. quorum argumeutum ex Cicerone de divinat. & Cenſorino de die natali notum eſt. Quibus non abſimiles erant pontificales libri, quorum Seneca meminit Epiſt. CXVIII. Auctor Orig. gentis Rom. Auguſtin. de Civit. Dei. Servius in Virgil.

Ne alio Deo pro alio nominato] Gellius lib. II. cap. 28.

In cavernis minutis terrarum, quas ſyringas appellamus] Inf. lib. XXII. *Sunt & ſyringes ſubterranei quidam & flexuoſi ſeceſſus.* Vide Suid. in Σύριγξ.

Soliditatibus concruſtatis] Agathias lib. II. Οἱ τὴν αἰτίαν τοῦδε τοῦ πάθους (tremoris terræ) ἀναθυμιάσεις τινὰς εἶναι λέγοντες ξηράς τε καὶ λιγνυώδεις, καὶ ὑπὸ τὰ γλαφυρὰ τῆς γῆς εἰργομένας, καὶ τῷ μὴ διαπνεῖσθαι ῥᾳδίως σφοδρότερον ἔνδον περιδινουμένας τὸ ἐπιπροσθοῦν ἅπαν σαλεύειν ἕως τῇ βιαίᾳ φορᾷ τῆς στεγνότητος ἐνδιδούσης ἐς τὸ ἔμφανες ἀναχθεῖεν.

Terra tremente, ventorum apud nos ſpiramina nulla] Mich. Glycas Annal. lib. I. Γίνεται καὶ παρὰ τῶν ὑπογείων ἀνέμων κίνησις. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐπιόντων μεγάλων σεισμῶν, ἄνεμοι τῷ τότε οὐκ εἰσὶν, ὡς ἐσκλεισμένων αὐτῶν ὑποκάτω κατὰ τόπον, καὶ μᾶλλον ὑπ᾽ ἄντρων.

Anaximander ait] Anaximander Mileſius Phyſicus, cuius magna in hac re ſcientia vel potius divinitas fuit: quique Lacedæmoniis prædixit, ut urbem & tecta cuſtodirent, inſtare enim motum terræ. Plin. lib. II. cap. 79.

Pag. 107. Qua de cauſa terrores huiuſmodi] *ſor. tremores huiuſm.*

Neptunum humentis ſubſtantiæ] Gellius lib. II. cap. 28. Agathias lib. II. Euſtath. in Homeri Iliad. O. pag. 1013.

Fiunt autem terrarum motus &c.] Corrupte admodum hic locus in retro editionibus legebatur: ſed in eo reſtituendo feliciſſimus fuit Hadrian. Iunius, cuius emendationes à MS. membranis confirmantur. Vid. Animadverſ. lib. III. cap. XV.

Terrarum motus modis quatuor] Heraclides Pontic. Allegor.

legor. Homer. τὰ γὰρ τοι σεισμῶν διαφέροντα τοῖς παθήμασιν οἱ φυσικοὶ λέγουσιν εἶναι ἴσα, καὶ τινας ἰδίους χαρακτῆρας ὀνομάτων ἐπιγράφουσιν αὐτοῖς, βραστματίαν τινα καὶ κλιματίαν προσαγορεύοντες. Aristot. de mundo,& eius interpres L. Apuleius. L. Seneca Natural. Quæstion. lib. VI.

Mycematiæ] Ἀπὸ τοῦ μυκήματος. qualis mugitus sub Arcadio Imp. per totos septem dies, maximo cum terræ motu, auditus fuit. Mich. Glyc. Annal. IIII.

Pag. 108. Buccellatum, ut vulgo appellant] Constantinus περὶ θεμάτων. Βουκελλάτος τὸ κρικελλοειδὲς ψωμίον καλεῖται. Est vero panis ille, quem vulgo nunc *biscoctum* vocant: ob usus enim diuturnitatem recoquitur, ut solet panis nauticus. L. 6. C. Theod. de erogat. milit. ann. *Expeditionis tempore buccellatum ac panem, vinum quoque atque acetum, sed & laridum, carnem berbecinam etiam milites nostros ita solere percipere.* Mauricius in Tacticis. χρὴ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, ἐν ταῖς σέλλαις ἐπιφέρεσθαι ἕκαστον στρατιώτην ὕδωρ καὶ βουκελλάτα.

Consuetudo Salios appellat] Zosim. lib. III. Τὸ Σαλίων ἔθνος, Φράγκων ἀπόμοιρον. Vid. quæ ad Legem Salicam notavit Francisc. Pithœus I.C. vir vere doctus: cuius exacta diligentia factum, ne quid inpræsentiarum his addere velimus.

Consilium prudens celeritas faceret tutum] Sallustii dictum huc pertinet. *Ubi consulueris mature facto opus est.* Ad quod respexisse videtur Emanuel Palæolog. in parænet. cap. 30. Καὶ πρὸς μὲν τὰς ἀποφάσεις σχολῇ βαδίζειν, βεβουλευμένον δὲ καλῶς, δυοῖν ποδοῖν τρέχειν.

Pag. 110. Tagetis Thusci libris] Censorin. de die natali. cap. II. *In agro Tarquiniensi puer dicitur divinitus exortus nomine Tages, qui disciplinam cecinerit extispicij, quam Lucumones Etruriæ potentes exscripserunt.* Cicero de divinat. lib. II. Isidor. Origin. lib. VII. cap. 9. Non solum autem aruspicinæ, sed fulgurum etiam aliarumque rerum abstrusarum interpretationem hi libri continebant. Servius in fragment. ad Virgil. lib. XII. *Deorum fulgura in Hetruscis libris descripta.* Columella lib. X. Placid. Lactant. in Statii Thebaid. lib. IIII.

Veiovis fulmine] *Vieiovis*, Iupiter fulguritor est, quem in Glossar. vet. *Diiumium*, nescio quam recte, appellatum inveni. *Diiumius* Ζεὺς κεραύνιος. Idolum eius ut fictum ex Gellio scimus lib. V. cap. 12. *Simulachrum Dei Veiovis -- sagittas tenet, quæ sunt videlicet paratæ ad no-*

ad nocendum. Templum habuit Romæ inter arcem & Capitolium: ut Deiovis ædes in regione x. inter Ciceronis domum & Veliam. Pub. Victor in descript. Vrbis.

Fulmine mox tangendos adeo hebetari, ut nec tonitrum, nec maiores aliquos possint audire fragores] Id vere dici, ex Plinii quoque verbis elici potest. lib. II. cap. 24. in catholicis fulgurum. *Quati prius omne & afflari, quam percuti: nec quenquam tangi, qui prior viderit fulmen, aut tonitrua audierit.*

Susceptorum vilium more] *Suscepti* sunt clientes, sic dicti, quod à potentioribus in tuitionem ac patrocinium suscipiuntur. Salvian. Massil. lib. v. de gubern. *Ecce quæ sunt auxilia ac patrocinia maiorum: nihil susceptis tribuunt, sed sibi.* Minutius Felix in Octav. Servius in VI. Aeneid. ad illum versum. --- *Fraus innexa clienti.*

Pag. III. Capella, non homo] Convitium hoc erat in homines deformiores. Sic Iulianus ipse Persas vocat *Capellas.* lib. XXV. *En quos martia ista pectora viros existimant, deformes illuvie capellas & tetras.*

Pag. II2. Solet amplissima gloria obiecta esse semper invidiæ] Vetus dictum est, Τοῖς διὰ τοῦ ἡλίου πορευομένοις ἕπεται κατ' ἀνάγκην σκιά, τοῖς δὲ διὰ τῆς δόξης βαδίζουσι ἀκολουθεῖ φθόνος.

Cimonem Miltiadis] Aemil. Prob. & Plutarch. in Cimone.

Duæ potentissimæ urbes] Numantia & Carthago. Livius, Vell. Paterculus, Val. Maxim.

Caput digito uno scalpebat] Vid. Plutarch. in Cæsare. Epigramma vetus apud Schol. Lucani.

Magnus, quem metuunt homines, digito caput uno
Scalpit, quid dicas hunc sibi velle virum?

Fasciola candida crus alligabat] Valer. Max. lib. VI. cap. II. *Candida fascia crus alligatum habenti, Favonius, non refert, inquit, qua parte corporis sit diadema. Exigui panni cavillatione regias eius vires exprobrans.* A simili re iocus in Metellum natus, ὅτι πολλὼ χρόνον ἕλκος ἔχων περιενόσει περιδεδεμένος τὸ μέτωπον.

Nec cautior quisquam patriæ] Sic lib. XXIX. *Sui cautiores.*

Fatali decesserat sorte] Gloss. *Fatali sorte,* ἰδίῳ θανάτῳ. L. 104. C. Theod. de decurion. *Si quis filiam -- fatali sorte perdiderit.* L. 6. C. Th. de censu *Sorte fatali morientibus.*

Pag. II3. Loricæ ex cornibus rasis] Affatim de armatura

hac

hac Pausanias in Atticis, pag. 19. Scholia antiqua in Non. Marcell. *Catafracta, vestimentum militis, aut ferri lamina, aut cornu composita, ne ictu penetretur.*

Plumarum in speciem] Sallust. *Equis paria operimenta erant, quæ linteo ferreis laminis in modum plumæ adnexuerant.* Servius Aeneid. XI.

Equorum plurimi ex usu castrati] Varro de re rustica lib. II. cap. VII.

Trahentesque singulos, interdum & binos, uti permutatio vires foveat iumentorum] Hoc genere præliandi Romanos quoque usos ex Livio constat & Festo; cuius hæc sunt verba. *Paribus equis, id est, duobus Romani utebantur in prælio, ut sudante altero transirent in siccum.* Idem de Danubii circumcolis Aelian. in Tacticis cap. 28. Τάττεται τὸ τοιοῦτον σχῆμα μάλιστα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον βαρβάρους, οὓς ἀμφίππους ἔλεγον, ὡς εἰθισμένους μεταβαίνειν ἀπὸ ἄλλων ἵππων εἰς ἄλλους. De Alanis Egesippus lib. V. cap. 50. *Infudere se genti Medorum, & imperatis brevi velocibus equis, & aliis pariter ad dexteram nexis, in quos per vices, cum foret libitum, desilirent, totam propemodum regionem percursavere.*

Pag. 115. Qui cum eorum ritu oblati] *lo. reorum ritu obl.*

Barbaris omne ius in viribus] Idem de Germanis Pompon. Mela lib. III. cap. 3. *Ius in viribus habent.*

Pag. 116. Eductis mucronibus, quos pro numinibus colunt] De Alanis lib. XXXI. *Gladius barbarico ritu humi figitur nudus, eumque ut Martem regionum quas circumeunt præsulem, verecundius colunt.* De Danis M. Adamus cap. XXX. *Cæsari miserunt gladium videlicet capulo tenus aureum, & alia multa pacem firmam ritu gentis per arma iuraverunt.*

Erumpentibus liberis] Ita vocat Sarmatas liberos (ut paulo post, *liberi terras occupaverant è regione sibi oppositas*) ad discrimen Sarmatarum Limigantium, qui servilis erant conditionis. Lib. 29. *Sarmatas liberos ad discretionem servorum rebellium appellatos:* quorumque in dominos facinus paulo ante narravit. pag. 115. & inf. lib. XIX. Sic liberorum Scytharum meminit Herodot. lib. IV.

Pag. 118. Caput porci simplicitas militaris] Veget. de re milit. lib. III. cap. 19. Agathias lib. II. & ex eo Suid.

Casa vel trabibus compacta firmissimis] Morem hunc etiamnunc Sarmatæ aliique aquilonares & Alpini populi servant. Trabibus

bibus enim aliis ſuper alias locatis domus & caſas conſtruunt: uti non omnes quidem, ſic multas tamen. Neque aliter priſcos illos Germanos, maiores noſtros, factitaſſe veroſimile eſt. De quorum ædificiis ſic ſcribit Herodianus lib. VII. *λίθων μὲν γὰρ παρ' αὐτοῖς ἢ πλίνθων ὀπτῶν σπάνις, ὗλαι δ' εὔδενδροι. ὅθεν ξύλων, οὔσης ἐκτενείας, συμπηγνύντες αὐτὰ καὶ ἁρμόζοντες, σκηνοποιοῦνται.* In Germanorum tamen ſolo domicilia non pauca ritu Romano elegantius fuiſſe constructa, ex Amm. lib. XVII. videre licet.

Pag. 119. Ad ſuffugia locorum] Vulg. *Sufgragia locor.* male. paulo poſt, *adegit ſuffugia petere latebrarum paluſtrium.* Lib. XXI. *per impedita ſuffugia velocitas exemerat pedum.* Ita *refugia. ὑποδύσεις.* Rufin. de bell. Iud. lib. III. cap. 9. *machinas & refugia incendunt.*

Pag. 120. Militariq́ue conſenſu ſecundo Sarmaticus] De veritate huius loci dubium nullum eſſet, ni ipſe Conſtantius aliud innuere videretur, in militari, quæ mox ſequitur, allocutione, dum ait. *Poſtremo ego quoque hoſtilis vocabuli ſpolium præ me fero, Secundi Sarmatici cognomentum, quod vos unum idemq́; ſentientes mihi, ne ſit arrogans dicere, merito tribuiſtis.* Vt ſane hic quoque legendum ſit, *militariq́; conſenſu Secundus Sarmaticus appellatus.* Qui tamen an recte Secundus Sarmaticus dicatur, ipſe viderit. Nam ob victorias contra Sarmatas & ante Conſtantium M. Antoninus Philoſophus, & Aur. Antoninus Caſſianus Impp. aliiq́ue Sarmatici quoque dicti fuere, ut ex Hiſtoriæ Augg. ſcriptoribus, & nummis veteribus conſtat.

Sarmaticus appellatus ex vocabulo ſubactorum] Ex vocabulis gentium ſubactarum victores nomina ſibi indidiſſe, nemo non novit. Hinc enim Africanus ab Afris, Germanicus à Germanis, Francicus à Francis, alii ab aliis populis appellati. Hinc Vararanes Saporis filius Perſa (nam & apud Perſas hic mos obſervatus) Cermaſaà dictus fuit, ab eius nominis gente devicta. Agathias lib. IIII. pag. 131. *Οὐαραράνης ὁ παῖς, ὃς δὴ καὶ κερμασαὰ ὠνομάζετο. τῶν δὲ τοιούτων ἐπικλήσεων ἡ αἰτία ἤδη μοι εἴρηται. καὶ γὰρ κέρμα ἔθνους τυχὸν ἢ χώρας ὑπῆρχεν ἐπωνυμία. ταύτης δὲ τῷ πατρὶ τοῦ Οὐαραράνου δεδουλωμένης, εἰκότως ὁ παῖς τὴν ἐπωνυμίαν ἐκτήσατο, καθάπερ πρότερον καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ μὲν Ἀφρικανὸς τυχὸν, ὁ δὲ Γερμανικὸς, ὁ δὲ ἐξ ἄλλου τοῦ γένους νενικημένου ἐπεκλήθη.*

Pag. 122.

Pag. 122. Plus æstimantes creare, quam afferre barbaris regem] Artes hæ sunt quibus paulatim animi devicti emolliuntur, ut deperditæ libertatis iacturam facilius ferre discant.

Ex usu testata non posse Constantium vinci] Ad sollennes adclamationes hæc verba pertinent; qualis consimilis plane etiam illa est apud. Lamprid. in vita Diadumeni: *Iupiter O. M. Macrino & Antonino vitam. Tu scis Iupiter Macrinus vinci non potest. Tu scis Iupiter Macrinus vinci non potest.*

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XVIII.

ANNONA à Britannis sueta transferri] Zosimus lib. III. Οκτακόσια κατεσκεύασε πλοῖα (Iulianus Imp.) μείζονα λέμβων. ταῦτά τε εἰς τὴν Βρεττανίαν ἐκπέμψας κομίζεσθαι σῖτον ἐποίει. καὶ τοῦτον τοῖς ποταμίοις πλοίοις ἀνάγεσθαι διὰ τοῦ Ῥήνου παρασκευάζων. τοῦτό τε ποιῶν συνεχέστερον, διὰ τὸ βραχὺ εἶναι τὸν πλοῦν, ἤρκεσε τοῖς ἀποδοθεῖσι ταῖς οἰκείαις πόλεσιν. εἰς τὸ καὶ τροφῇ χρήσασθαι, καὶ σπεῖραι τὴν γῆν, καὶ ἄχρις ἀμητοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν. Iam olim ergo hac laude celebris Britannia, quod & annona in proprios usus sufficiente abundet, & frumentarium auxilium populis etiam longissime dissitis suppeditet.

Castra Herculis, Quadriburgum, Tricesimæ] Edidimus locum, ut vulgo legitur, licet de vitio valde suspectum: neque à MS. auxilii quidquam, in quo sic scriptum; -- *Castra Herculis, Quadriburgi unius Tricesimæ*. Editio Steph. *Quadriburgum Stricensium*. Emendare conati sunt viri docti; quorum tamen diligentiam potius, quam suc-

 cessum

ceſſum laudo. Et hactenus veroſimilia dixiſſe videtur Petr. Divæus Antiquitat. Belgicar. cap. XIX.

Quinquagenarias longioreſque materias] *Quinquagenarias materias* dixit, id eſt, trabes & arbores valde magnas, ut *centenarias roſas* Tertull. de corona militis cap. 14. & *centenarios nummos* Lampridius in Alex. Severo. *Pecunias maiorinas vel centenionales* L. 1. C. Theod. Si quis pecun. conflav.

Pag. 126. Dum hoſtes noſtrorum ignes obſervant] Sæpe hoc ſtratagemate viri bellatores uſi, ut iam olim ad Hiſtoriam Longobardicam notavi: multaque eius exempla apud Polyænum alioſq; ſcriptores paſſim occurrunt.

Epulis aduſque vigiliam tertiam more gentili extentis] Hoc eſt, quod Tacit. de Germanis ſcribit, *Diem noctemq; continuare potando nulli probrum.*

Ad regionem cui Capellatii vel Palas nomen] Ab hiſce nominibus Principem Palatinum appellationem ſumſiſſe, multi hactenus falſo ſibi perſuaſerunt, quorum errores erudite corrigit Vir Cl. Marq. Freherus Origin. Palatin. cap. 2.

Vbi terminales lapides] Gloſſar. ὁριαῖος λίθος *terminalis lapis.* ὁροθέσιον *terminus, limes terminatio.* ὅρος ἐπὶ χώρας, *Terminus, finis limitum, hoc terminatum.* Dionyſ. Halicarn. lib. II. pag. 133. λίθος ἐπὶ τοῖς ὅροις. Sic lib. XXX. *plagæ terminales*, id eſt, terminis & limitibus regiones confines.

Pag. 127. Cæleſtis corrigit cura] Eodem ſenſu *Cœleſte oraculum.* L. 10. C. de aſſeſſor. L. 5. C. de iuriſd. omn. iud. *Cœleſtes litteræ.* L. 3. C. Theod. ad L. Corn. de falſo. *Cœleſtis indulgentia.* L. 4. de calc. coctor. *Cœleſtia ſtatuta.* L. 3. de ſtud. liberal. *Cœleſte præceptum.* Geſta purgat. Cæciliani & Felic. pag. 27.

Examen apes fecere perſpicuum: ſuperque hoc prodigiorum gnaros conſulenti, &c.] Plinii verbis hæc interpretanda ſunt, Lib. XI. cap. XVII. *Apes oſtenta faciunt privata & publica, uva dependente in domibus templisve, ſæpe expiata magnis eventibus. Sedere in ore infantis Platonis, tunc etiam ſuavitatem illam prædulcis eloquii portendentes. Sedere in caſtris Druſi Imp. cum proſperrime pugnatum apud Arbalonem eſt, haudquaquam perpetua aruſpicum coniectura, qui dirum id oſtentum exiſtimant ſemper.* Iuvenal. Satyr. 3.

Sollicitus

Sollicitus tanquam lapides effuderit imber,
Examenque apium longa consederit uva
Culmine delubri.

Vnde cum Cassini examen apum ingens in foro consedisset, aliudque in templum Aesculapii convolasset, inter prodigia relatum fuit, Livius lib. XXVII. Dio lib. XLVII. Vid. Cicer. de Aruspic. Respons. Virgil. lib. VII. Val. Max. lib. I. cap. 6.

Fumo pelluntur & turbulento sonitu cymb.] De fumo certum est; & hodie in eximendis favis adhibetur. Scholiast. Apollon. Rhod. lib. II. n. 7. ad illum vers. — λιγνυόεντι — καπνῷ τυφόμεναι] ἐπιπλέον τοῦ λιγνυώδει καὶ ἀποδώδει καπνῷ καπνιζόμεναι ὑποχωροῦσι (αἱ μέλισσαι) τῶν σίμβλων. De sonitu etiam constat: sed turbulentus ille sit oportet, unde *inimica & echo est resultanti sono, quod pavidas alterno pulsat ictu.* Plin. lib. II. cap. 19. Alioquin gaudent plausu atque tinnitu æris, eoque convocantur, ut idem ait libr. eod. cap. 20. Varro de re rustica lib. III. cap. 16. Virgil. Georg. IV. Claudian. Panegyr. VI. Consul. Honorii.

—— Cybeleia quassans
Hybleus procul æra senex revocare fugaces
Tinnitu conatur apes, quæ sponte relictis
Descivere favis.

Ancilla adscita notarum perita] Vid. Notas in Val. Probum & reliquos rei notoriæ scriptores.

Pag. 128. Callisthenem sectatorem & propinquũ suum] Ex Hero Aristotelis consobrina natum. Plutarch. in Alexand.

Vt quam rarissime & iucunde apud hominẽ loqueretur] Amice sic quidem Aristoteles Callisthenem suum (cuius ἄκαιρον τε παῤῥησίαν, καὶ ὑπέρογκον ἀβελτηρίαν norat) monuit, licet frustra. Nam & gravitas viri, & prompta in loquendo libertas, invisa primo regi, novissime mortis quoque Callistheni causa fuit. Arrian. ἀναβάσ. lib. IIII. Curtius lib. VIII.

Vitæ potestatem & necis in acie linguæ portantem] Lib. XXIX. *Institutum hominis mortem in acie linguæ portantis ad partem pessimam depravantes.*

Linquentes Orientem anseres] Scripti cod. hæc lectio est, verissima sane. Non enim grues, ut hactenus hic editum fuit, sed an-

ſeres roſtra lapillis occludunt, cum Taurum montem prætervolant. Plutarch. in libro de garrulit. & utra animalia prudent. Aelian. de animal. lib. v. cap. 29. Phile cap. 14. περὶ χηνός.

Λίθον δὲ τὸ στόμαθ' ἵνα μὴ κλάγξῃ στέγων,
Οὕτως καλοῦσι Ταῦρον, ἀμείβει πάγον.
Τοὺς αἰετοὺς γὰρ φασὶ τοὺς χηνοσκόπους
Ἐκεῖσε δεινῶς ἐλλοχᾶν περὶ ψύχεος.

Pag. 129. Comitatenſis fabrica] Ita MS. at vulg. *Comitenſis fabr.* male. Vid. Notit. Imperii.

Pag. 130. Receptiſsima inclaruit lege] Non tam amore virilitatis, quam odio fratris Veſpaſiani, cui ſpadones in deliciis, hanc legem à Domitiano promulgatam Xiphilinus ſcribit. Quo tamen nomine eximiam laudem meruit, cætera peſſimus Princeps. Statius Papin. Sylvar. lib. III. carm. 4.

— Nunc frangere ſexum,
Atque hominem mutilare nefas, gaviſaq; ſolos
Quos genuit natura videt. Idem Sylvar. lib. IV. Martial. lib. VI. Epigr. 2. Sueton. in Domitian. cap. 7. Philoſtratus in Vita Apollonii, & ex eo Photius in Bibliotheca pag. 539. Δομετιανὸν φησι τὸν βασιλέα νομοθετῆσαι εὐνούχους τε μὴ ποιεῖν, καὶ ἀμπέλους μὴ φυτεύειν. Itaq; quod bono publico à Domitiano ſancitum, alii mox poſt Impp. conſtitutionibus ſuis plenius confirmarunt: Nerva puta, apud Xiphilinum. D. Hadrianus, apud Vlpian. L. 4. §. 2. l. 5. ff. ad L. Cornel. de Sicar. D. Pius, apud Modeſtin. l. 11. ff. eod. Conſtantinus l. 1. C. de Eunuch. Iuſtinianus Novel. 142. Leo Sophus Novel. 60.

Qui vel quarum virium milites] Vtile ſtudium & laudandum, ſi quis pro Republica utatur. Neque enim ſuas vires recte quis æſtimare poteſt, niſi qui alienas cognitas habet: ut exemplo ſcire datur Pori, qui neminem ſe fortiorem cenſebat, antequam Alexandri virtutem expertus eſſet. Curtius lib. VIII.

Pag. 131. Zopyri illius ſimilis Babylonii] Herodotus in fine lib. III. Ariſtides Orat. κατὰ τῶν ἐξορχουμένων. Polyænus lib. 7. p. 494. Iuſtinus Hiſtor. lib. I. Sex. Iul. Frontin. Stratag. lib. III. cap. 3. Greg. Nazianſ. contra Iulian.

Apicis nobilitatus auctoritate] Pag. 139. de eodem hoc Antonino. *ſublata tiara, quam capiti ſummo ferebat honoris inſigne.*

Pag.

Pag.132. Maharbal lentitudinis increpans Annibalem] Luc. Flor. lib. II. cap. 6.

Secundum Homericos Phæacas] Odyſs. θ.

Inter epulas ſobrius perfuga, ubi de apparatu bellorum] De hoc Perſarum ritu Herodot. lib. I. Μεθυσκόμενοι εἰώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιότατα τῶν πραγμάτων. Τὸ δ' ἂν ἅδῃ σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος, ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλεύωνται. καὶ ἢν μὲν ἅδῃ καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ. ἢν δὲ μὴ ἅδῃ, μετιεῖσι. τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι. quem locum laudant Athenęus lib. 4. & Scholiaſt. Ariſtoph. in Equitib. ad illum verſum, Οὐκ ἂν γὰρ εὕροις ἄνδρα πρακτικώτερον. Vid. Strabon. lib. XV. pag. 505.

Graiorum more veterum] Plutarch. Sympoſ. lib. VII. Athen. lib. IV. cap. V. Idemque mos apud Germanos olim obtinuit. Tacit. de morib. Germ. *De reconciliandis invicem inimicis, & iungendis affinitatibus, & adſciſcendis Principibus, de pace denique ac bello plerumque in conviviis conſultant: tanquam nullo magis tempore aut ad ſimplices cogitationes pateat animus, aut ad magnas incaleſcat.*

Pag. 133. Niſi temporibus Gallieni intactæ] Ruf. Feſtus hiſtoriam narrat. *Sub Gallieno Meſopotamiam invaſerant, & iam Syriam ſibi Perſæ cæperant vindicare, niſi quod turpe dictu eſt, Odenatus decurio Palmyrenus, collecta Syrorum agreſtium manu, acriter reſtitiſſet. Is fuſis aliquoties Perſis non modo noſtrum limitem defendit, ſed etiam ad Cteſiphontem, Romani ultor imperij, quod mirum dictu eſt, penetravit.*

In vaginæ internis figuris notarum membranam reperimus ſcriptam] Iul. Frontin. Stratag. lib. III. cap. 13. De emittendo vel recipiendo nuntio. *Nonnulli interiora vaginarum inſcripſerunt.* Vid. quæ notat Porta Neapol. de furtivis litterarum notis, lib. II. cap. 21.

Pag. 136. Doriſcum Thraciæ oppid.] Vbi Xerxes exercitum luſtravit. Herodot. lib. VII. ἐξηριθμήθησαν δὲ τὸν δὲ τὸν τρόπον. συνηγάγοντο ἐς ἕνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συνάψαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἔσωθεν κύκλον. Περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους αἱμασιὴν περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλὸν. atque id eſt, quod Amm. dicit, *agminatim intra conſepta exercitus recenſitos.*

Pag. 137. Inter harundineta Meſopotamiæ] Agatharcides apud Photium Biblioth. pag. 734. Ἔχουσι δὲ οὗτοι (ῥιζοφάγοι) κακὸν ἄφυκτον, τοὺς ἐν τοῖς ἕλεσι λέοντας ἐπιτιθεμένους αὐτοῖς. ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ κυνὸς γίνεται τι κωνώπων πλῆθος ἄπλετον, τηλικαύτην ἔχον δύναμιν, ὥστε τὸν λαὸν εἰς τὰς λιμνώδεις ὑγρασίας ἀπελθόντα ἐκεῖ μένειν ἀφανῆ. ὑφ᾽ ὧν καὶ οἱ λέοντες ἐκτοπίζονται. οὐχ οὕτως ὑπὸ τοῦ δηγμοῦ δηλούμενοι καίτοι ὄντος ἐπαχθοῦς, ὡς τὸν ἀπὸ τῆς φωνῆς ἦχον ἀλλόφυλον ἀδυνατοῦντες φέρειν.

Pag. 138. Per Aedeſſena ſepulchra] Lib. XIX. *Sabinianum etiam tum ſepulchris hærentem.* Mens autoris utrobique obſcura. Solebant priſci Chriſtiani, ingruente belli tumultu ante martyrum ſepulchra ſe proſternere, ibique ob mala averruncanda preces ſuas allegare. Ioh. Chryſoſtom. in Orat. de divit. Βασιλεὺς ῥίπτει τὸ διάδημα, καὶ παραμένει τῷ τάφῳ τοῦ μάρτυρος δυσωπῶν καὶ δεόμενος τοῦ δοθῆναι αὐτῷ λύσιν τῶν δεινῶν, καὶ νίκην κατ᾽ ἐχθρῶν. An idem hunc Sabinianum feciſſe dicendum, non liquet.

Pag. 139. Præſidium per eos traductus agentes] ἴσ. *per eos tractus.*

Ab aggeribus publicis] Gloſſar. *Agger, ſtrata, via publica.* Servius Aeneid. V. & ex eo Iſidor. Origin. XV. *Agger eſt media ſtratæ eminentia, coaggeratis lapidibus ſtrata.* L. 2. C. Theod. Ne quis in Palatin. *Remota ab aggere publico civitates.* L. 4. de itin. mun. *Studia cunctorum ad reparationem publici aggeris conducibili devotione volumus feſtinare.* Sulpit. Sever. lib. III. de vita Mart. *per aggerem publicum plena militantibus viris fiſcalis rheda veniebat.* Acta MS. martyrii Cantii & Cantiani. *Vbi quis vehiculis apparatu diſpoſito per aggerem publicum egreditur, illic non fuga dicenda eſt, ſed profectus.* Beda in Martyrol. IIII. Eid. Octobr. *Extat per totum aggerem publicum loquentibus tumulis ſepultura ſanctorum.* Eodem modo *itinerarius agger.* Amm. lib. XIX.

Sublata tiara] Salutationis hunc ritum Euſtath. in Dionyſ. notat. Λέγεται (inquit) καὶ σύμβολον εἶναι ἀσπασμοῦ παρὰ Πέρσαις τὰ ἀφελέσθαι τὴν τιάραν τῆς κεφαλῆς. Cl. Claudian. Paneg. in IIII. Conſul. Honorii.

Perſarum proceres cum plebe ſedentem
Hac quondam videre domo, poſitaq; tiara
Submiſere genu. Vid. Briſſon. de reg. Perſar. lib. II.

Quam

Quam capiti summo ferebat honoris insigne] *ισ. quam capiti summum fereb. h. ins.* Summus enim honor ille apud Persas, quo qui nobilitatus, mensæ regali adhibebatur, consiliorumq; particeps fiebat, uti id Ammiani aliorumque scriptorum auctoritate docet Barnab. Brisson. de reg. Persar. lib. II.

Manus post tergum connectens, quod apud Asyrios supplicis indicat formam] Supplicum hic mos non Assyriorum tantum est, sed multarum quoque gentium aliarum: quo etiam Iudæi Petronium accesserunt deprecaturi, ne statua in templo collocetur. Philo Iud. legation. ad Gaium pag. 721. Ἐπεὶ δὲ ὁ Πετρώνιος ἐξ ἀπόπτου κατεφάνη, πᾶσαι αἱ τάξεις καθάπερ κελευσθεῖσαι προσπίπτουσι εἰς ἔδαφος, ὀλολυγὴν θρηνώδη τινὰ μεθ' ἱκετηριῶν ἀφιεῖσαι. παραινέσαντος δὲ ἀνίστασθαι καὶ προσελθεῖν ἐγγυτέρω, μόλις ἀνίσταντο, καὶ καταχεάμενοι πολλὴν κόνιν, καὶ ῥεόμενοι δακρύοις, τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας εἰς τοὐπίσω περιαγάγοντες τρόπον ἐξηγκωνισμένων προσῄεσαν. Et apud Scythas usitatum fuit, εἰς τοὐπίσω περιάγειν τὼ χεῖρε, ἐν ταῖς ἱκετηρίαις. Lucian. in Toxare, Suid. in ἐπὶ βύρσης ἐκαθέζετο. Apostolius Byzant. in Proverb. Quem morem à captivorum habitu originem duxisse certum est, qui manibus post tergum ligatis abducuntur. Itaque hostibus se dedentes, qui miserabiliores videantur, hoc quoque gestu veniam precari solent. Sic legati quos Decebalus ad Traianum miserat ἔρριψαν καὶ τὰ ὅπλα, καὶ τὰς χεῖρας ὄπισθεν δήσαντες ἐν αἰχμαλώτων τάξει ἐδέοντο τοῦ Τραϊανοῦ εἰς λόγους ἐλθεῖν Δεκεβάλου. Pet. Patricius in fragmentis legation. Sic Quadi *manus ad dimicandum aptatas armorum abiecto munimine pone terga vinxerunt: restareq; solam salutem contemplantes in precibus, affusi sunt vestigiis Augusti.* Amm. lib. XVII. Quod idipsum ut faciat, Denatum Sapor iubet, ni maioribus pœnis affici velit. Καὶ νῦν εἰ βούλεται ἐλαφροτέρας κολάσεως τυχεῖν, ὀπίσω τὰς χεῖρας δήσας προσπεσέτω. P. Patr. in fragm. legat.

Pag. 141. Quinta Parthica legio] Parthicæ legiones sex fuerunt; quarum primæ & secundæ meminit Amm. lib. XX. Spartian. in Caracalla. *Præfectus legionis secundæ Parthicæ.* Vetus inscript. LEG. II. PARTHICAE SEVERIANAE. Item Romæ in via Ardeatina. LEG. III. PARTHIC. P. F. Columna vetus nomina legionum continens.

I. PARTHIC. II. PARTHIC. III. PARTHIC.

Quarta Parthica Berœæ præſidio deſtinata erat, ut Quinta Parthica Amidæ. Theophylact. Simocat. Hiſtoriarum lib. II. pag. 99. & ex eo Photius in Biblioth. pag. 41. Φασὶ τοῦ καταλόγου γεγονέναι τῶν Κουαρτοπαρθῶν. οὕτω τὴν προσηγορίαν ἐπιφερομένων τῶν ἐν Βεροίᾳ τῇ πόλει Συρίας τὰς διατριβὰς ποιουμένων. Sexta Parthica, ſub diſpoſitione viri Illuſtris magiſtri militum per Orientem, in Notitia Imperii laudatur.

Pag. 142. Decimanique Fortenſes] In Notitia Imperii, ſub diſpoſitione viri illuſtris magiſtri militum præſentalis, Fortenſes collocantur, quorum & alibi in eodem libro mentio. Vbi tamen *Fretenſes* legendum eſt, ſi priſcis monumentis fides: præſertim Columnæ antiquæ Capitolinæ, in qua ordine multarum legionum nomina recenſentur.

NOMINA LEG.

II. AVG. II. ADIVT. IIII. SCYTH.
VI. VICT. IIII. FLAV. XVI. FLAV.
XX. VICTR. VII. CLAVD. VI. FERRA.
VIII. AVG. I. ITALIC. X. FRETE.

Lapis prope Capuam.

L. MAGIO. M. F.
FAL. VETERANO
LEG. X. FRETENSIS
M. . . . . Ɔ. L.
PATRONO ET SIBI.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XIX.

❧

AVREVM capitis arietini figmentum interstinctum lapillis pro diademate gestans] Dubio procul hunc habitum Persæ ab Aegypti regibus sumsere, quibus in more positum antiquitus fuit, leonis, draconisve, aut alterius effigiem animalis pro diademate capiti imponere. Diodor. Sicul. Biblioth. lib. I. pag. 39. Ἐν ἔθει εἶναι τοῖς κατ᾽ Αἴγυπτον δυνάσταις περιτίθεσθαι περὶ τὴν κεφαλὴν λεόντων, καὶ ταύρων, καὶ δρακόντων προτομὰς, σημεῖα τῆς ἀρχῆς. καὶ ποτὲ μὲν δένδρα, ποτὲ δὲ πῦρ, ἐστὶ δ᾽ ὅτε καὶ θυμιαμάτων εὐωδῶν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὐκ ὀλίγα: καὶ διὰ τούτων ἅμα μὲν ἑαυτοὺς εἰς εὐπρέπειαν κοσμεῖν, ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους εἰς κατάπληξιν ἄγειν καὶ δεισιδαίμονα διάθεσιν.

Pag. 145. Apud Troiam quondam super comite Thessali] Homerus copiose tota Iliade ρ.

Lachrymare cultrices Veneris sæpe spectantur in solennibus Adonidis sacris] Vid. inf. lib. XXII.

Hastam infectam sanguine ritu patrio nostrique more coniecerat fecialis] De Feciale, eiusque in agrum hostilem hastæ iaculatione, ex Livio, Dionys. Halicarn. A. Gellio satis constat. Illud tantum nunc monendum, mutatum hunc morem posteriore seculo, & pro hasta gallum obiectum. Tzetzes Hist. Chiliad. V. cap. XV.

Τὸ πρότερον τὸ γένος μὲν Ῥωμαίων τῶν Λατίνων
Οὐχὶ συνῆπτε πόλεμον ἀκήρυκτι πρὸς ἔθνος,
Ἀλλὰ τῇ χώρᾳ πρότερον ἔθνους τοῦ πολεμίου

Δόρυ σημεῖον ἔῤῥιπτεν, ἔχθρας ἀρχὴν σημαῖνον.
Ἔπειτα δὲ κατήρχετο πολέμου πρὸς τὸ ἔθνος.
Τοῦτο φησὶ Διόδωρος, τοὺς τε λατῖνα γράφων.
Καὶ τοῦτο μὲν ἦν παλαιὸν τὸ ἔθος τοῦ πολέμου,
Νῦν δὲ ὡς δοκεῖ μοι, πέπαυται. ἀλέκτορα δὲ μόνον
Ῥίπτουσιν, οἵπερ μέλλουσι πόλεμον συγκροτῆσαι.

Pag. 149. Nimietatem frigoris aut caloris] Oribaſ. ad Eunap. lib. III. ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ, συνεχῶς ἡμῶν τρέπει τὰς κράσεις, ἤτοι θερμότερος ἀμέτρως, ἢ ψυχρότερος, ἢ ξηρότερος, ἢ ὑγρότερος γινόμενος. Vid. Heraclid. Pontic. in allegor.

Telis Apollinis periere] Nimietatem caloris homines & animalia reliqua cum pati nequeant, ſagittis Apollinis, qui Sol putatur, id eſt, calore radiorum ſolarium pereunt. Euſtathius in Homer. rapſod. α. Stat. Papinius in extremo Thebaid. I.

Qui ſol æſtimatur] Heraclid. Pontic. in Allegor. pag. 96.

Vt Thucidides exponit, clades illa quæ in Peloponeſiaci] Thucid. lib. II. Plutarch. περὶ τῶν βραδέως τιμωρουμένων.

Homero autore, & experimentis deinceps] Homeri locus extat Iliad. α. οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, καὶ κύνας ἀργούς. quem etiam laudant, & uberius hæc explicant, Plutarch. Sympoſ. li. IV. Probl. I. Heraclid. Pontic. Allegor. pag. 106. Macrobius Saturnal. VII. cap. 5.

Pandemus appellatur] Oribaſ. ad Eunapium lib. III. cap. I. Πανδήμους καὶ κοινὰς νόσους τὰς πολλοῖς ἅμα συμπιπτούσας ὀνομάζουσιν, ὧν ὥσπερ ἡ γένεσις, οὕτω καὶ ἡ αἰτία κοινή.

Secunda epidemus] Galen. in lib. I. Hippocr. de morb. vulgar. Ἔνια μὲν τῶν νοσημάτων κοινῇ πολλοὺς καταλαμβάνει, ἃ δὴ λέγεται κοινά. ἔνια δ' ἕκαστον ἴδια, τὰ σποραδικὰ προσαγορευόμενα. Τῶν δὲ κοινῶν τὰ μὲν ἐνδημάτε εἰσὶ, τὰ δὲ ἐπιδημάτε καὶ ἐπιδήμια, διὰ τῶν δ. ἢ ε. συλλαβῶν, ὡς εἴρηται, γραφόμενα καὶ λεγόμενα. Τούτων δὲ τὰ χαλεπώτατα λοιμώδη καλεῖται, τὴν αἰτίαν ἐκ τῆς περὶ τὸν ἀέρα καταστάσεως ἔχοντα, καὶ αὐτὰ καθάπερ ὅλον τὸ γένος τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων.

Pag. 152. Galli morarum impatientes, ſecuribus gladiiſq;

succincti] Frequens huius armaturæ apud Gallos usus, quam etiam Agathias notat lib. II. pag. 36. τὰ ὅπλα αὐτῇ ἑκάστῳ φίλον, παρεσκευάζοντο, ὧδε μὲν γὰρ πελέκεις ἐθήγοντο πολλοί, ὧδε δὲ τὰ ἐπιχώρια δόρατα οἱ ἀγῶνες. Procopius Gothicorum libro II. de Francis irruptionem in Italiam facientibus. ξίφος τε καὶ ἀσπίδα φέρων ἕκαστος, καὶ πέλεκυν ἕνα. οὗ δὴ ὁ μὲν σίδηρος ἁδρός τε καὶ ὀξὺς ἑκατέρωθι ἐς τὰ μάλιστα ἦν, ἡ λαβὴ δὲ τοῦ ξίφους βραχεῖα ἐς ἄγαν. Τοῦτον δὴ τὸν πέλεκυν ῥίπτοντες ἀεὶ ἐκ σημείου ἑνός, εἰώθασιν ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ τάς τε ἀσπίδας διαρρηγνύναι τῶν πολεμίων, καὶ αὐτοὺς κτείνειν. Sidon. Apollinar. Sigismeris regii iuvenis pompam describens, sic de sociorum eius ornatu addit, lib. IV. Epist. 20. *Eo quo comebantur ornatu, muniebantur, lanceis uncatis, securibusque: missilibus dextra referta, clypeis lævam partem adumbrantibus.*

Observata nocte squalida & interluni] Haud verosimile est bellicis artibus exercitatos, lunares noctes insidiis captasse. Ea de re, qui vim dictionis Marcell. non satis percepêre, rescribere conati sunt -- *nocte squalida & illuni.* Cui lectioni stabiliendæ facere visus est locus consimilis lib. 17. *Pertimescens sollertissimus Cæsar, ne observata nocte illuni, barbari gelu vinctum amnem pervaderent.* Sed non temere quid mutandum. *Interlunis* enim *nox* est, quam alii *noctem silentis lunæ* vocant; cum scilicet luna, ut dicitur, in coitu est, nec lucem ullam spargit. Unde & *interlunium* Plinio lib. XVI. cap. 39. Glossar. *Interlunium* ἀπόκρουσις σελήνης. Vid. Sotion. apud Cass. Bass. de agricult. lib. I. c. 13.

Pag. 153. Non Rhesum, nec cubitantes] Homer. Iliad. κ.

Armatas statuas] Ita Vestritio Spurinnæ triumphalis statua ob res strenue gestas collocata fuit. Plin. lib. II. Epist. 7.

Pag. 155. Ex aggestis erectis intrinsecus] Suidas. Ἔγεστα (sive ἄγεστα.) πολεμικὸν μηχάνημα ἐκ λίθων καὶ ξύλων καὶ χοῦ ἐγειρόμενον. Amm. lib. XX. *Sublimes aggestus, qui iam consummati muris altius imminebant.* Eod. libr. *prunas unius aggesti inseruere iuncturis.* Procopius, cum hasce machinas describeret, vocem quoque retinuit, Persicor. lib. II. pag. 83. Προκαλύμματα ἐκ τραγείων τριχῶν, ἃ δὴ καλοῦσι κιλίκια, πήχεις τε καὶ μήκους διαρκῶς ἔχοντα, ἀρτήσαντες ἐκ ξύλων μακρῶν ἐπίπροσθεν ἀεὶ τῶν τὴν ἄγεσταν ἐργαζομένων ἐτίθεντο· οὕτω γὰρ τὸ ποιούμενον τῇ Λατίνων φωνῇ ἐκάλουν Ῥωμαῖοι. quem locum Suidas exscripsit. Dicuntur etiam *Suggestus.* Amm. lib. XXIIII. *Ardui suggestus erigebantur.*

Pag. 156. Dorsualis comprehensi servitio] Glossar. Νωτοφόρος *dorsualis*. Sic *asellus dorsuarius*. Varr. de re rustic. lib. II. cap. 6.

Profundum bene vidimus puteum] Certum est sic Amm. scripsisse, non *profundum pene*, ut in retro editionib. Sic lib. XXII. -- *eadem accipere bene consuetos*. -- *Longo exinde intervallo bene est insula*. Lib. XXX. *spoliis bene redierant onusti*. Quomodo etiam Tribonian. *actiones bene multas* dixit. Institut. lib. 4. Tit. 6. § .12.

Pag. 157. Terrigenas illos non finibus terræ emersos] Vtitur eodem hoc exemplo in simili re Eunapius in fragmentis legation. Fabula autem narratur ab Apollodor. Bibliothecæ lib. III. Palæphat. Fab. VI. Ovid. Metam. III. fab. 3. Hygin. fab. CLXXVIII. Placid. Lactant. in Stat. Theb. lib. I. Tzetz. Histor. Chiliad. X. cap. CCCXXXII.

Sparti vocitati] Apollod. Biblioth. lib. III. Κάδμος κτείνει τὸν δράκοντα, καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ὑποθεμένης τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ σπείρει. τούτων δὲ σπαρέντων ἀνέτειλαν ἐκ γῆς ἄνδρες ἔνοπλοι, οὓς ἐκάλεσαν Σπαρτούς.

Vetustate ut cætera fabulosius extollente] Fabulam adtribuunt Phœnicibus: unde Φοινικικὸν τὸ ψεῦδος, ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν δράκοντα καὶ τοὺς Σπάρτους, καὶ τὸν Κάδμον ψευδῶς λεγομένων. Magni Etymolog.

Pag. 159. Introire portum Augusti] Antoninus Aug. in itinerario maritimo mentionem portus huius facit, & modo *portum Augusti*, modo *portum Augusti Vrbis* vocat.

Pag. 160. Dum Tertullus apud Ostia in æde sacrificabat Castorum] *l. apud Ostiam in æde*. Et accommodate ad locum hunc Aethicus. *Tiberis insulam facit inter portam Vrbis & Ostiam civitatem: ubi Pop. Rom. cum urbis præfecto vel Consule, Castorum celebrandorum causa egreditur solemnitate iucunda.*

Pag. 161. Valeriam venit partem quandam Pannoniæ, sed ad honorem Valeriæ Diocletiani filiæ & institutam & ita cognominatam] GAL. VALERIA AVG. ut est in priscis numis, Diocletiano patre nata, Gal. Val. Maximianum maritum habuit, qui (ut est apud Aur. Victorem in Cæsarib.) *vulnere pestilenti consumptus est, cum agrum satis Reip. commodantem, cæsis inmanibus sylvis, atque emisso in Danubium lacu Pelsone* (*Peisone* legendum monuit me V. Cl. Marcus Velserus II. Vir. Aug.) *apud Pannonios fecisset. Cuius gratia provinciam uxoris*

uxoris nomine Valeriam appellavit. Valeriam provinciam inter Danubium & Dravum Rufi breviarium ponit, & ex eo Iornand. in lib. de succefs. reg. qui duas Valerias facit; puta mediterraneam unam, alteramque ripensem. Vnde Notitia Imperii Ducis Valeriæ ripensis meminit, & præsidia quæ sub eo describit.

Pag. 162. Ignis more inundantes] Elegans locutio, ut in Glossar. *Vndantia flammis*, βρύασοντα.

Pag. 163. In receptum canentibus lituis] Vulg. τὸ *In* deest, sed nos fidem MS. codicis sequuti sumus, quam Amm. ipsus adstruit. Sic enim lib. XX. *in receptum canentibus signis*. lib. XXI. *datoque signo in receptum*. Græcis est ἐπὶ τὴν ἀναχώρησιν; cui contrarium ἐς μάχην. Procopius Gothicor. lib. 2. pag. 245. οἱ ταῖς σάλπιγξιν τὸ παλαιὸν ἐν τῷ ῥωμαίων στρατῷ χρώμενοι, νόμους τινὰς ἠπίσταντο δύο, ὧν ἅτερος μὲν ἐγκελευομένῳ τε ἐπιπλεῖστον ἐῴκει, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐς μάχην ὁρμῶντι, ὁ δὲ ἄλλος ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀνεκάλει τοὺς μαχομένους.

Peg. 164. Besæ Dei localiter appellati] Accurate hunc locum interpretatur Petrus Pithœus I. C. Adversarior. lib. 1. cap. 2. *Localiter* autem dixit, ut Tertull. de Pall. cap. 2. *Rursus orbis alius idem mutat, & nunc localiter habitus.* Cassiodor. Var. 1. Ep. 35. *localiter certis solet desævire temporibus.* ita lego, *non deservire*, ut perperam in vulgatis libris habetur.

Ima quod aiunt auricula mollior] Cicero lib. 2. ad Quint. fratrem. -- *auricula infima scito molliorem.* Catull. Epigram. XXV.

—— mollior cuniculi capillo,
Vel anseris medulla, vel imula oricilla.

Corpore immaculato lata fuga damnatus] Inseruimus vocem ex MS. nam in vulg. τὸ *lata* deest. Explicando loco faciunt Marciani I.C. verba ex l. 5. ff. de interd. & releg. *Exilium triplex est, aut certorum locorum interdictio, aut lata fuga, ut omnium locorum interdicatur, præter certum locum, aut in insulæ vinculum, id est, relegatio in insulam.*

Pag. 165. E promptuaria cella] Glossar. *Penaria cella & promptuarium*, ταμεῖον. Plaut. Amphitr. *Velut è promptuaria cella depromar ad flagrum.*

Si quis remedia quartanæ] Tale erat vetus illud ABRACADABRA, quod hemitritæo depellendo salutiferum putabant. De quo Q. Ser. Sammon. Et Marcell. Empir. cap. XV. remedium valde

certum & utile faucium doloribus ait, si in charta, quæ in Phœniceo obvoluta lino colligatur colloque suspendatur, hi versus scribantur:

Εἶδον τρεῖ μερῆ χρύσεον Τοάναδον,
Καὶ περταροῦχον Τουσύναδον,
Σῶσον με σέμνε νερτέρων ὑπέρτατε.

O præclaræ artis ingens ludibrium! Sed superstitiosi illi φυσικὰ περίαπτα hæc vocant, iisque arcanam quandam secretioris potentiæ vim inesse aiunt, quæ ab occultis tribuat miracula verbis: magno profecto errore, & cui extirpando etiam artium secretarum curiosissimos magnam curam adhibuisse scimus. Spartian. in Caracalla. *Damnati sunt & qui remedia quartanis tertianisq; collo annexa gestarent.* Sancti sane patres in primogenia Ecclesia summo studio annisi sunt, qui malum hoc prohiberent. Extat ea de re synodi VI. in Trullo can. LXI. ad quem Balsamonis hæc verba sunt. *φυλακτήριοι, hoc est remediorum seu amuletorum præbitores dicuntur, qui fraude dæmonis eis qui à se decipiuntur vincula quædam ex sericis filis contexta, quæ & πούγγια dicuntur, præbent; quæ aliquando quidem intus habent scripturas, aliquando vero falsa quædam alia, quæcunque inciderint. Dicunt autem hæc iuvare, si ex collis eorum, qui illa accipiunt, perpetuo pendeant, ad omne malum vitandum.* Et quid aliud, τὸ πρῶτον τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου, vel Pythagoræ τὸ τρίπλευρον τρίγωνον collo appendere, quam vetitis artibus levamen dolorum inde expectare? adeo ne nostro quoque seculo tam pestilens superstitio invisa!

Sive per monumentum transisse] Ad magiam rite perficiendam etiam mortuorum ossa iam cariosa conquirebantur. Porphyrius de abstinentia ab esu animal. lib. II. pag. 33. *Τῶν ἀτάφων -- σώμασιν, οἷς καὶ οἱ γόητες καταχρῶνται πρὸς αὐτῶν ὑπηρεσίαν, βιαζόμενοι τῇ τοῦ σώματος, ἢ μέρους τοῦ σώματος κατοχῇ.* Apuleius Miles. III. *Apparatu solito instruxit feralem officinam, omne genus aromatis, & ignorabiliter laminis litteratis, & infelicium manium durantibus calvis defletorum, sepultorum etiam cadaverum expositis multis admodum membris.* Vnde gravis hæc querela Iohan. Chrysostomi Hom. 38. in Matthæum. *Εἰς τοῦτο ἔρχονται μαγγανείας, ὡς μηδὲ τὰ ὀστᾶ τῶν κατοιχομένων κινεῖν ὀκνεῖν.*

Effata Delphorum] Oracula Delphica: quo significatu libro

XXVIII. *Parentis effata, quid augurales alites vel cantus monerent oscinum adprime callentis,* Vid. Hadriani Iunii Animadverſ. lib. III. cap. 10.

Pag. 166. Nullam Corneliæ leges exemere fortunam] Extat nunc ea de re Conſtitutio Valentiniani, Valentis, & Gratiani. l. 1. C. Theod. & L. 4. C. Iuſtin. ad L. Iul. Maieſtat. nam Corneliæ legis, in qua de majeſtatis crimine plenius actum, uti hoc loco Ammianus & Cicero, C. Cornelium hac lege accuſatum defendens, arguunt, verba periere.

Infans ore gemino] Sic tempore Apollonii Tyan. apud Syracuſas infans capite trigemino natus, tribus quoque Imppp. Galbæ, Vitellio, Otthoni, tragicum exitum portendit. Philoſtrat. lib. v. cap. 5. Et Mauricio Imp. triſte omen, in proaſtio Vrbis C P. puer natus quadrupes, alius biceps. Additque Theophyl. Simocat. qui hiſtoriam narrat, lib. VI. λέγουσι οἱ τὰς ἱστορίας μετ᾽ ἐπιμελείας συγγράψαντες, μὴ εἶναι εἰς ἀγαθὸν τὴν ταῖς πόλεσιν ἐπιφάνειαν. Atque id ipſum eſt, quod Ammian. ait, *partus ita diſtortus præmonebat Rempub. in ſtatum verti debere deformem.* Vid. Iul. Obſequent. & Cedren. in Theodoſ.

Non expiantur ut apud veteres] D. Hieronym. Epiſt. 63. *Legamus veteres hiſtorias, & maxime Græcas & Latinas, & inveniemus luſtralibus hoſtiis, ſecundum errorem, portentoſas ſoboles tam in hominibus, quam in armentis ac pecudibus expiatas.* Eius rei plura exempla apud T. Livium & alios leguntur.

OBSERVATIONES IN AMMIANI MARCELLINI LIBR. XX.

IN Britanniis cum Scotorum Pictorumque gentium ferarum] Claudian. de bello Gothico.

Venit & extremis legio pretenta Britannis
Quæ Scoto dat frena truci, ferroq; notatas
Perlegit exangues Picto moriente figuras.

Dux ante dictus Bononiam venit] Tabula itineraria vet. *Gessoriaco, quod nunc Bononia* Galli *Bologne* vocant. Vid. Explicat. Fragmentorum tabulæ antiquæ M. Velseri pag. 37.

Ad Rutupias sitas ex adverso] Anglosaxonibus hodie *Richborow* dicitur. Vid. Guilel. Cambdeni Britanniam, & quæ notat M. Velserus ad fragm. tabulæ antiquæ, pag. 19.

Pag. 168. Immodico saltu promoto] Lib. XXII. *Ab egestate infima ad saltum sublati divitiarum ingentium.* Lib. XXVI. *promotus repentino saltu patricius.* L. 8. C. de advoc. diversi. iud. *permutationum saltibus superiore gradu captato.* Sic in iure Canonico *per saltum promoveri.* c. 1. dist. 52. & cap. unic. de cler. per saltum prom.

Cum ad inæquales cursus intermenstruum lunæ ad idem revocatur] Inf. *Nisi tempore intermenstrui deficere visam nusquam lunam.* Cleomedes. ὥστε ἐν μόνῃ τῇ πανσελήνῳ συμβαίνειν δυνατόν. Lib. II. cap. 6. περὶ τῆς σελήνης ἐκλείψεως. Q. Curt. lib. IV. pag. 71. *Scirent temporum orbes implere destinatas vices, lunamq; deficere cum aut terram subiret, aut sole premeretur.* Vid. Geminum cap. περὶ ἐκλείψεως τῆς σελήνης. Plin. lib. 2. cap. 10.

Pag. 169. Atque in his paulisper consistit minutis] Quod Latinis

Latinis *minutum*, id Græcis est τὸ λεπτὸν. Pappus Alexandr. ἡ γὰρ μοῖρα (ἔχει) λεπτὰ ξ. Augustin. de civit. Dei cap. v. lib. 2. *Non ad minuta incomprehensibilia, sed ad temporum spatia pertinet, quæ observari notarique possunt.*

Partes appellat] MS. *partium partes appellat.* Plin. lib. II. cap. 10. *scripula partium* dixit.

Ptolemæus exponit] τῆς μαθηματικῆς συντάξεως lib. VI.

Sol autem geminus] Exempla adducit Plin. lib. II. cap. 31. *Albæ duo soles visi.* Livius lib. 17. pag. 323.

Pag. 170. Μήνης Græcè σύνοδος dicitur] Ita membranæ antiquæ. Codex Flor. *uniuae Grac.* vulgati libri, *mene Grace synod.* Est autem τῆς μήνης σύνοδος, quę σεληνιακὴ σύνοδος Gemino pag. 152.

Fit Græco sermone διχόμηνος] Agnoscunt hanc lectionem retro editiones, licet in quibusdam libb. διχότομος scriptum sit, in MS. *dichomenis*: utramque vocem retinuit Achilles Statius in Arati Phœnom. cap. περὶ σελήνης. pag. 92. Ανατέλλει δε (*luna*) οὐχ ὅλον τὸ φῶς ἔχουσα περιφερὲς, ἀλλὰ μηνοειδὴς, μέχρι γὰρ τοῦ ἡμίσεως αὐξηθεῖσα γίνεται διχότομος. Ἐὰν γὰρ τὸ δίμοιρον περιφωτισθῇ, καλεῖται ἀμφίκυρτος. πληρωθεῖσα δε γίνεται πληροσέληνος, πανσέληνος, καὶ διχόμηνις. Πεντεκαιδεκαταία γὰρ ἐστὶ πληρωθεῖσα, ὁ ἐστὶν ἥμισυ μηνὸς, διχαζομένων τῶν λ. ἡμερῶν, καὶ πάλιν αὖ ἀπὸ τῆς πανσελήνου ἄρχεται μειοῦσθαι, καὶ γίνεται πρῶτον ἀμφίκυρτος, εἶτα μηνοειδής. Cleomedes κυκλικῆς θεωρίας lib. II. & ex eo Hero Alexandr. Eratosthenes, Theon Alexandr. in Arati Phœnom. ad illum versum, Οὐχ ὀρθάς, ὀλίγη μὲν ὅταν κεράεσσι σελήνη. Pappus Alexandr. εἰσαγωγ. τῶν ἀποτελεσμ. pag. 27. Macrob. in Somn. Scipion. lib. 1. Marcian. Capella.

Figuram monstrat ἀμφικύρτου] Pappus Alex. Ἀμφίκυρτος γὰρ ἐστί α. ὅταν εἰς τὸ ἑπόμενον μέρος τοῦ ἡλίου ἀποδιαστῇ μοίρας ρκ. ἐπὶ τριγώνου πλευρᾶς καθεστῶσα.

Vocamus πανσέληνον] MS. *vocamus* ΛCTOKPICIN. Stephani editio ἀπόκρισιν. unde conjicere possumus ἀπόκρουσιν in quibusdam exemplaribus scriptum fuisse. Pappus Alex. Ἀπόκρουσις ἐστιν, ὅταν ἡ σελήνη παραλλάξῃ τὴν κατὰ διάμετρον ἡλιακὴν μοῖραν.

Pag. 172. Iussâ morte oppetere] Cum scilicet ad iussum &

m alterius

alterius arbitrium anima ponitur, id est, morte biothanata, ut ait Firmic. lib. III. cap. 6. Contrarium est, *sua morte defungi*, apud Sueton. in Cæsare. Firmicus lib. III. cap. 18. *Longævus, in senectute felix, & qui sua morte moriatur.*

Famosum quidam libellum] Zosimus lib. III. pag. 710. ἀνώνυμα γράμματα τῶν στρατιωτῶν ἐν μέσῳ κατὰ τὸ λεληθὸς διαρρίψαντες, &c.

Clavularis cursus facultate] Clabularis cursus, ὁ διὰ τῶν ὀχημάτων δρόμος. mentio eius in multis Constitutionibus Cod. Theod. & l. 22. C. Iustin. de cursu publico. *Clabulæ* vox apud Varronem extat de re rustica lib. I. cap. 40. & Non. Marcel. in voce *Taleis.*

Pag. 173. Impositusque scuto pedestri] Ritus huius solennia iam olim ad Historiam Longobard. notata: itaque inpræsentiarum Zosimi tantum verba hic adscribere lubet, rem eandem narrantis lib. 3. Σὺν οὐδενὶ κόσμῳ καταγουσι τὸν Καίσαρα, καὶ ἐπί τινος ἀσπίδος μετέωρον ἄραντες, ἀνεῖπόν τε Σέβαστον αὐτοκράτορα, καὶ ἐπέθεσαν σὺν βίᾳ τὸ διάδημα τῇ κεφαλῇ.

Qui rem male gessit apud Succorum angustias, Petulantium tunc hastatus] Meminisse pudet erroris, qui olim hunc locum fœdarat. Sed bene quod tandem melius habere cæpit. Et quidem *Petulantium* crebra hic mentio; & in Notitia Imp. habentur *Petulantes iuniores, Petulantesq; seniores*, quorum ea tempestate confidentia creverat ultra modum, ut inquit Amm. lib. XXII. Ex hoc ergo numero Maurus quoque fuit signifer, homo venalis ferociæ & ad cuncta mobilis, ut de eodem iterum, (cum rem apud Succorum angustias male gessisset) Amm. loquitur lib. XXXI.

Pag. 174. Torquem, quo ut draconarius utebatur] Modestinus lib. de vocab. rei mil. *Signiferi qui signa portant, quos nunc draconarios vocant. Dracones enim per singulas cohortes à Draconariis feruntur ad prælium.* De torque ibidem quoque Modestinus addit. *Torquarij duplares, torquarij simplares, quibus torques aureus solidæ virtutis præmium fuit.* Ita Maximinus Imp. cum adhuc vulgaris esset, ob robur corporis, quod in lucta militari ostendit, torque aureo donatus fuit, ut Iornandes ex Symmacho refert.

Pag. 174. Torquem quo ut draconarius utebatur capiti Iuliani imposuit] Socrat. Histor. Eccles. lib. III. cap. 1. ὡς δὲ στέφανος

νος βασιλικὸς οὐ παρῆν, εἷς τῶν δορυφόρων ὃν εἶχε περιτραχήλιον ἑαυτοῦ στρεπτὸν λαβὼν περιτέθεικε. Caſsiodor. Hiſtor. Tripart. lib. VI. cap. I. *Quumq; corona deeſſet Imperialis, unus ſigniferorum torquem, quem habebat in collo, ſumens Iuliani capiti circumpoſuit.*

Convenirent in campo] Militaris ſermo, ut inf. *Principi progreſſo in campum cum multitudine armata.* lib. XXVII. *progreſſus in campum, tribunal adſcendit.* Veget. de re mil. lib. II. cap. 22. *ad decurſionem campi exeunt milites.* Lib. III. cap. 4. *Campi curſionem (ut ipſi vocant) inſpectionemq; armorum aſsidue faciant.*

Pag. 175. Nec honores ambitio præripiat clandeſtina] Non abſimilia Impp. Arcadii & Honorii ad Stiliconem verba. *Honoris augmentum non ambitione, ſed labore ad unumquemque convenit devenire.* Iulian. Imp. ad agentes in reb. l. 4. C. Theodoſ. de curioſis. *Ceſſet omnis ambitio atque ſuffragium in ſchola veſtra.*

Præter merita] Beata nempe illa reſpublica, in qua non fraudi vel ambitioni, ſed meritis decus conceditur Virtutis! ut præclare Stiliconem laudans Cl. Claudian. cecinit lib. II.

—— non obruta Virtus
Paupertate latet: lectos ex omnibus oris
Evehis: & meritum, nunquam cunabula quæris.
Et qualis non unde ſatus.

Fuitq; hoc dictum Nervæ Imp. τὴν ἀρετὴν, ἀλλ᾽ οὐ τὴν πατρίδα ἐξετάζειν δεῖ. Xiphil. pag. 339.

Pag. 176. Per quietem aliquem viſum, ut formari Genius publicus ſolet] Eandem rem iterum tangit lib. XXV. *Vidit ſqualidius, ut confeſſus eſt proximis, ſpeciem illam Genij publici, quam cum ad auguſtum ſurgeret culmen, conſpexit in Galliis.* Putabant nempe paganæ ſuperſtitionis cultores, ut animæ naſcentibus adtributæ ſunt, ſic populis Vrbibusque Genios ſuos impertitos. Symmachus in relat. ad Valentin. pro veteri Deorum cultu. *Varios cuſtodes urbibus mens divina diſtribuit. Vt anima naſcentibus, ita populis fatales Genii dividuntur.* Quam opinionem ſtrenue impugnat Aur. Prudentius, cuius hæc verba ſunt.

Romam dico viros, quos mentem credimus Vrbis,
Non Genium, cuius fruſtra ſimulatur imago.
Quanquam cur Genium Romæ mihi fingitis unum?
Quum portis, domibus, thermis, ſtabulis ſoleatis
Adſignare ſuos Genios, perq; omnia membra
Vrbis, perq; locos Geniorum millia multa
Fingere, ne propria vacet angulus ullus ab umbra

Hinc Genii Pop.Rom. templum laudat Dio Cocceius libb. 47.& 50. Sex Rufus & Pub. Victor, sacellum Genii Sangi in regione urbis VII. sive via lata ponunt, ut & Aediculam Genii liberorum & Genii Larum in alta semita. Qui tamen Genii qua forma effigiati fuerint, à quoquam hactenus explicatum non memini.

Per turres discurrebant & minas] Lib. XXIV. *Excellebant minæ murorum. -- Celsarum turrium minas. -- Circumfusi per turres ac mœnium minas.* Lib. XXIX. *Celsarum turrium minas expediit.* Fest. Avien. in ora marit. - *montium minæ cœlo inferuntur.* Virgil. Aeneid. 4. -- *minæque murorum ingentes.* Vbi Servius, *Minas esse*, ait, *eminentias murorum, quas pinnas dicunt.* Ideo Rufinus modo *pinnas*, modo *minas* vocat, quas Iosephus ἐπάλξεις. Belli Iudaici lib. III. cap. 7. *murum die noctuque operando ad* XX. *cubitorum altitudinem erexerunt: crebris etiam turribus in eo constructis, minisque validissimis aptatis.* Id Iosephus dixit. δι' ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς τὸ τεῖχος ἤγειραν εἰς εἴκοσι πήχεις τὸ ὕψος, καὶ συχνοὺς μὲν πύργους ἐνῳκοδόμησαν αὐτῷ καρτεράν τε ἔπαλξιν. Lib. eodem cap. 8. *per murorum pinnas.* Ioseph. περὶ τὰς ἐπάλξεις.

Pag. 182. Excellentissimam virtutum omnium iustitiam] Iamblichus ad Anatolium. Ἐπ' αὐτὸ δὴ τὸ τῶν ὅλων ἀρετῶν τέλος, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν συμπασῶν, ἐν ᾗ δὴ πᾶσαι ἔνεισι συλλήβδην κατὰ τὸν πάλαι λόγον γένοιτο ἄν τις, εἰς τὴν δικαιοσύνην ἀγόμενος. apud Stobœum Serm. LI. pag. 187.

Equos præbebo curules Hispanos] Equorum Hispani sanguinis mentio in L. unic. C. Theod. de equis curulib.

Pag. 184. apud Cæsaream Cappadociæ etiamtum degentem, invenere Constantium, Mazacam ante hac nominatam] Stephan. περὶ πόλεων. Μάζακα πόλις Καππαδοκίας, ἡ νῦν Καισάρεια. Atque id quidem in confesso est, Mazacam Cæsaream postea dictam: sed à quonam sic dicta sit, in eo variant antiqui. Constantinus Porphyrogen. omnes civitates Cæsareas, à Iulio Cæsare cognominatas putat, deque hac Mazaca ita scribit: Καισάρεια μητρόπολις ἡ ἀπὸ τοῦ μεγάλου Καίσαρος Ἰουλίου ὠνομασμένη, ἥτις πρότερον ἐκαλεῖτο Μάζακα, ἀπὸ Μοσὼχ τοῦ τῶν Καππαδόκων ἀρχηγοῦ. At Ruf. Fest. in breviar. non à Iulio, sed ab Augusto Cæs. ita vocatam adserit. *Semper inter auxilia nostra fuere Cappadoces, & ita maiestatem coluere Romanam, ut in honorem Augusti Cæsaris Mazaca civitas Cappadociæ maxima.*

maxima, Cæsarea cognominaretur. Ab utrisque dissentit Sozom. & Claudio adtribuit, quod illi à Iulio vel Augusto Cæs. factum adserunt, Histor. Eccles. lib. v. cap. 4. περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν πρὸς τῷ Ἀργαίῳ Καισάρειαν μεγάλην, καὶ εὐδαίμονα, καὶ μητρόπολιν οὖσαν τοῦ Καππαδοκῶν κλίματος, ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν πόλεων ἐξήλειψεν ὁ βασιλεὺς, καὶ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ Καίσαρος ἀφείλετο, ἣ πάλαι ἔτυχεν ἐπὶ Κλαυδίου καίσαρος, Μάζακα τὸ πρῶτον ὀνομαζομένη. Sic enim locus hic legi debet, nam vulgatam lectionem, Μάζα κατὰ τὸ πρῶτ. corruptam esse certum est. Et recte apud Cassiodor. habetur histor. Tripart. lib. vi. cap. 4. *Ea quoque tempestate Cæsaream Cappadociæ maximam ac felicissimã civitatem ita vocari prohibuit, eiq; appellationem antiquam Cæsaris abrogavit, quam à Claudio Cæsare promeruerat: nam prius Mazaca dicebatur.*

Limibusque oculis] Ita MS. Flor. & Cod. V. Cl. P. Pithœi, quem vid. Adversar. lib. i. cap. 2.

Pag. 185. Obtricensi Mosæ oppido] Idem hic nodus, qui lib. xviii. ubi de Tricesima agitur. Locus autem in MS. sic legitur, -- *commonitus Obtricensimæ oppido propinquabat*. Viderint alii.

Regionem subito pervasit Francorum, quos Atthuarios vocant] Variant in nominis huius editione exemplaria prisca. Lazius *Advarios*, alii *Antuarios*, vel *Ansivarios*, aut *Ansuarios* se reperisse testantur. Quæ mutatio etiam in aliis libris invenitur: ut in Charta divisionis inter Karulum & Hludovicum. *Ad Baiuvariam totam Toringiam, Ribuarias, Atoarias.* Alia eiusdem divisionis charta. -- *Batua, Hattuarias.* Sed & Lotharius Imp. in donatione Ansfrido Palatino facta, *Atthuariam pagum* laudat: eaque scriptura proximius ad eam, quam in Ammiano reperimus, accedit. Donationis ipsa verba publicavit V. Cl. Marq. Freherus in Originib. Palatin. pag. 31. 38.

Pag. 187. Defensores obtentis ciliciis] Simili arte Iosephus in obsidione Iotapatæ, dum muri urbis altius extolluntur, suos incolumes præstitit: uti id narratur de bello Iudaico lib. iii. cap. 7.

Pag. 188. Malleolos & incendiaria tela] Vid. Veget. libro iv. cap. 18.

Humectis scortis & centonibus erant opertæ] Adhibebant interdum cruda boum coria, vel ut Græci dicunt βύρσας νεοδόρους βοῶν, ut ignis humore languesceret. Amm. *Aries humectis taurinis opertus exuviis.* Ioseph. de bello Iudaico lib. iii. cap. 13. Veget. lib. 4. cap. 15.

Humectis scortis] Ἴσ. *hum. scorteis.* Glossar. *Scortea* δερματοχιτῶν. Dionys. Halicarn. lib. VII. pag. 477. Μαλλωτοὶ χιτῶνες οὓς ἔνιοι χορταίους καλοῦσι. Corrig. χορταίους καλ. Ammian. lib. XXIIII. *Operimentis scorteis equorum omni multitudine defensa.* Tertull. adversus Marcion. cap. XI. *Exinde in scorteis vestibus, sed ante sine scrupulo nudus.* Vid. Varron. & Fest.

Vnctæ alumine diligenter] Gell. lib. XV. cap. 5.

Aries maximus] Arietis tam frequens apud veteres descriptio, ut de eo iterum hic quid velle dicere, id vero operam esset ludere. Videndi Tactici & rei militaris auctores.

Illaqueatum altrinsecus laciniis retinuere] Vid. Veget. lib. IV. cap. XXIII. & quæ ab eius scholiaste adducuntur.

Pag. 190. Arcus cœlestis conspectus assidui, quæ species unde ita figurari] Apul. de mundo. *Irim vulgo arcum esse aiunt, quomodo imago solis vel lunæ humidam & cavam nubem densamque, ad instar speculi colorat, & medietatem orbis sui secat.* De hac re plenius mathematici tractatores.

Pag. 191. Apud poëtas legimus sæpe, Irim de cœlo mitti, cum præsentium rerum sit status mutatio] Hinc est quod iris ἄγγελος θεῶν vocatur. Plato in Cratylo. Eustath. in Homer. Iliad. 3. pag. 296. τὴν Ἶριν ὁ μὲν μῦθος δαίμονα χρυσόπτερον βούλεται εἶναι, εἴρουσαν, ὅ ἐστιν ἀγγέλλουσαν, τὰ τῶν θεῶν. Vid. Virgil. Aeneid. IX. & ibid. Servium.

Fatali constellatione ita regente diversos eventus] Ita vocat vim illam, quam dicimus fati, quæ stellarum agitatione perficitur. Aldhelm. lib. de virginit. *Fato & genesi gubernantur futura, iuxta Mathematicorum constellationem.* Ea de re plura Firmic. Mathem. lib. 1. cap. 3.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XXI.

IVLIANVS agens apud Viennam] Huc pertinent quæ de Iuliano ſcribit Gregor. Nazianſ. Orat. 1. gemini illum criminis accuſans; & quod Auguſti appellationem malo more uſurpavit, & quod Conſtantium armis infeſtis ultro inpetiit. ἐπ' αὐτὸν ἐκστρατεύει, καὶ τῆς δύσεως ἀπανίσταται, προφάσει μὲν ὡς ἀπολογησόμενος ὑπὲρ τοῦ διαδήματος, ἔτι γὰρ ἐδόκει κρύπτειν ἑαυτοῦ τὴν ἀπόνοιαν, τὸ δ' ἀληθὲς, ὡς μεταστήσων εἰς ἑαυτὸν ἅπαν τὸ κράτος.

Per amicitias fictas inſidiis falleretur occultis] Itaque Antigonus Rex hoc à diis immortalibus precabatur, à fictis & ſimulatis amicis uti ſe præſervarent. οὗτος θύων τοῖς Θεοῖς, ηὔχετο φυλάττειν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δοκούντων εἶναι φίλων. Πυνθανομένου δέ τινος, διὰ ποίαν αἰτίαν τοιαύτην εὐχὴν ποιεῖται, ἔφη. ὅτι τοὺς ἐχθροὺς γινώσκων φυλάσσομαι. Stobæus Serm. CCXIII.

Xyſtarchæ ſimilis] Tertull. ad martyr. cap. 3. *Bonum agonem ſubituræ eſtis, in quo Agonothetes Deus vivus eſt: Xyſtarches Spiritus ſanctus.* Heſich. Ξυστὸς, τόπος ἔνθα οἱ ἀθληταὶ γυμνάζονται. Inde Ξυστάρχης ὁ ἐπιστάτης τῆς ἀθλητικῆς γυμνασίας. quos purpuratos præſediſſe hic Ammiani locus indicat. Vid. quæ notat Ampliſs. Petrus Faber, Semeſtr. lib. 1. cap. 22.

Helenæ coniugis defunctæ ſuprema] *Suprema* ſunt τὰ λείψανα. Solin. cap. XV. *Suprema non contentus proſequi ſumtu funeris, crinem tonſus eſt.* Ammian. inf pag. 215. *Supremis cum gemitu conclamatis.* Lib. XXII. *Collectis ſupremis ædes illis extruerentur.*

Pag. 193.

Pag. 193. Prænoſcendi futura] Notat id ipſum in Iuliano Greg. Nazianſ. Κατὰ πρόγνωσιν ἐπὶ τὴν ἐκστρατείαν ἐξέθεις.

Ex perpetuis fontium venis] Caſtalii fontis fatidicas venas intelligit, oraculo Apollinis claras. Niceph. in Syneſ.

Numen præeſſe dicitur Themidis] Copioſe hunc locum interpretatur Vir eruditiſs. Steph. Pighius in lib. cui Themis Dea titulus. pag. 72.

Tages nomine quidam monſtrator, ut fabulantur, in Heturiæ partibus emerſiſſe ſubito viſus] Martian. Capell. lib. VI. *Hetruria regio tam indigetis Aeneæ fœdere, quam remediorum origine, atque ipſius Tagetis exaratione celebrata.* Vid. Livius, Gellius. Cenſorin. de die Natal.

Somniorum autem rata fides] De ſomniorum certitudine Ariſtotel. περὶ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς, & in eum Themiſtius. Hippocrat. περὶ ἐνυπνίων. Syneſ. περὶ ἐνυπνίων, & in eum Niceph. Artemidor. & Apomaſ. ex quorum libris plenior huius rei notitia percipienda.

Pag. 194. Cum apud Pariſios adhuc Cæſar Iulianus quatiens ſcutum variis motibus exerceretur in campo] Sunt qui κερκηλασίας ludum hic intelligunt; ego ad exercitationem militarem potius referendum puto, de qua Veget. lib. II. cap. 14.

Horrore medio noctis] Bene ita in MS. & perperam in vulg. *hora media noctis.* Lib. XXVI. *medio noctis horrore incautum adortus occidit.* Lib. XXVIII. *Anepſiam per horrorem tenebrarum audire diſpoſuit.* Sulpit. Sever. in vita D. Mart. lib. III. *in illo noctis horrore jacere ante aliena limina.* id paulo ante dixerat, *profunda noctis ſilentio.*

Ζεὺς ὅταν ἐς πλατὺ] Citant eoſdem hoſce verſus Zoſimus & Zonaras.

Adhærere cultui Chriſtiano fingebat, à quo jam pridem occulte deſciverat] Gregor. Nazianz. Orat. I. in Iulian. τὸ μὲν πολὺ τῆς ἀσεβείας κατέκρυπτεν, ὑπὸ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς τοῦ κρατοῦντος παιδαγωγίας. οὔπω γὰρ τὸ φανερῶς ἀσεβεῖν ἦν ἀσφαλές. ἐστὶ δ' ὅπη καὶ παρεγυμνοῦ τὸ τῆς γνώμης ἀπόρρητον τοῖς ὀξυτέροις τὴν ἀσέβειαν ἢ τὴν σύνεσιν, ἔν τε τοῖς πρὸς τὸν ἀδελφὸν λόγοις πλέον ἢ καλῶς εἶχεν ὑπὲρ Ἑλλήνων διαλεγόμενος.

Pag. 196. Chartulam tradidit, mandavitq; ne aperiret vel recitaret, nisi Vadomario viso cis Rhenum] Simile mandatum naviculariis olim à Demetrio datum fuit, cum in Europam tenderet. Polyænus Stratag. lib. 4. aliudque exemplum in Imilcone habemus apud eundem lib. 5.

Pag. 197. Plus enim audire quam loqui militem decet] Plautina imitatio ex Epid. Scen. 1. *Scire satius est, quam loqui*
Servum hominem, ea sapientia est.

Veget. lib. II. cap. 14. talem centurionem eligendum dicit, *qui sit vigilans, sobrius, agilis, magis ad facienda, quæ ei imperantur, quam ad loquendum paratus.*

Pag. 198. Iussique universi in eius nomen iurare solenniter] Sacramenti militaris formula erat, OMNES SE PRO IMP. CASVS QVO AD VITAM PROFVDERINT PERLATVROS. Huc respexit Arrian. lib. I. cap. 14. Θεῷ ἔδει καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν ὅρκον, οἷον οἱ στρατιῶται τῷ Καίσαρι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες ὀμνύουσι ΠΑΝΤΩΝ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΝ ΤΗΝ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΝ. Theodosius & Valentinianus Impp. Novella Constit. XIV. *Iuratur in militia sacramenta, ut necessitates publicæ procurentur.* Hieronymus Epist. 79. ad Heliodorum. *In sacramenti verba iurasti, pro nomine eius non te patri parciturum esse.* Ita apud Curtium, lib. VII. *An non propemodum in tua verba tui omnes te praeunte iuravimus,* EOSDEM NOS INIMICOS AMICOSQVE HABITVROS ESSE, QVOS TV HABERES. Aliud exemplum apud Stobæum habetur Serm. XLI, nam quæ apud Livium extant, Gellium, Vegetium, iam ab aliis notata sunt.

Pag. 199. Expertus quid in rebus tumultuosis anteversio valeat & progressus] Sup. *Nihil tam convenire conatibus subitis quam celeritatem sagaci prævidens mente.* Lib. XXII. *celeritatem negociis suis aliquoties profuisse expertus.* Demosthen. Δεῖ τὸν ὀρθῶς πολέμῳ χρωμένους οὐκ ἀκολουθεῖν τοῖς πράγμασιν, ἀλλ᾽ αὐτὸν ἔμπροσθεν εἶναι τῶν πραγμάτων. Stob. Serm. 166. pag. 571. Ammian. lib. 26. *Res novæ petulanter arreptæ celeritate muniri solent interdum.* Sallust. in Catilin. *Maximum bonum in celeritate.*

Pag. 200. Vestem armaque exhibens] Non annonam tantum & arma milites de publico capiebant, sed vestes quoque. Ut sane mirer fuisse, qui id sub hisce nostris Imperatorib. & Vegetii ævo

in usu fuisse negent; cum tamen extent Valentiniani, Valentis, Gratiani, aliorumque Impp. leges in Cod. Theodos. & Iustin. Tit. de militari veste, quæ satis superque id adserunt, ne quis scrupulus subesse posit. Veget. lib. II. cap. 19. *Incongruum videbatur Imperatoris militem, qui veste & annona publica pascebatur, utilitatibus vacare privatis.*

Pag. 201. Tanquam venatitiam prædam caperet) Hæc scripti codicis est lectio. Sicq; lib. XXIX. *ad observandam venatitiam prædam Spartanum canem retinere dispositus.* Lib. XXX. *quasi venatitiam prædam modo non porrectis brachiis expectabant.* Lib. XXXI. *tanquam venatitias prædas si calcassent editiora confestim sine certamine ullo rapturi.* Ita enim hic quoque MS. exempl. Vt *Venatitius canis* apud. Rufin. Antiq. Iudaic. lib. IV. cap. 6. *Si quis pro coitu canis aut venatitij aut custodis gregum mercedem acceperit. &c.*

Pag. 202. Veteranionem suum Principem) *ισ. summum Principem.*

Martianas sylvas) In veteri tab. Itineraria in descriptione Alemanniæ mentio huius sylvæ, è cuius confinio ponuntur Iulio-magus, Petovio, Rauraci.

Alexand. Magnus & deinde alii plures) Velut Leonidas, de quo Polyæn. lib. 1. pag. 74.

Pag. 203. Cum venisset Bononiam, à Sirmio milliario nono disparatam & decimo) Bononiam hanc **Bonmunster** hodie vocari Simlerus putat. Vid. Itinerarium Antonini Imp.

Pag. 204. Exnunc conveniet) Ita MS. & dictum *Exnunc*, ut Græcum illud ἀπὸ νῦν. Sic *extunc* apud Val. Max. lib. 1. cap. 5. *Extunc Aeanti ut Deo immolarunt.*

Pag. 205. Victorem apud Sirmium visum scriptorem historicum) Indubie is est Victor hic, cuius extat historia vitarum Augg. quique tenui atque indocto patre rure ortus, propter egregias virtutes ad amplissimos honores promotus fuit, quos ex veteri hac Inscriptione agnoscere licet, quam ipse beneficiorum memor Imp. Theodosio curaverat poni.

... IERVM PRINCIPVM CLEMENTIAM
... NCTITVDINEM MVNIFICENTIAM
SVPERGRESSO.

D.N.F.L.

D. N. FL. THEODOSIO PIO VICTORI
SEMPER AVGVSTO
SEX. AVR. VICTOR. V. C. VRBI PRAEF.
IVDEX SACRARVM COGNITIONVM.
D. N. M. Q. E.

Mamertinum ad consulatum evexit, nec vita, nec splendore] Liberabo hac nota Mamertinum, eamque iubente MS. Cod. autoritate in collegam illius transcribam. Vero enim verius puto si legatur, *Mamertinum ad consulatum evexit & Nevitam, nec splendore, ne usu*, &c. Cuius emendationis aperta indicia in Cod. Florent. sic enim ibi: *Mamertinum in consulatum inuxit necvittam.* Ipse Amm. inf. pag. 210. *Mamertinum praefectum praetorio per Illyricum designavit consulem & Nevitam.* Consulumque horum nomina libri Fastorum agnoscunt.

Inconsummatum & subagrestem] Lib. XXXI. *Inconsummatus & rudis.*

Pag. 207. Civitatem Natisone amni praeterlabente] Nihil hic mutandum: nam quod in MS. habetur *Tesioni amni*, id non est nauci. Strabo lib. V. Ἀκυληΐα—κτίσμα μὲν ἐστι Ῥωμαίων ἐπιτειχισθὲν τοῖς ὑπερκειμένοις βαρβάροις. ἀναπλεῖται δ' ὁλκάσι κατὰ τὸν Νατίσωνα ποταμὸν ἐπὶ πλείους ἑξήκοντα σταδίους.

Pag. 208. Repentinis eorum adsultibus, qui erumpebant clanculo per posticas, &c] Harum posticarum mentio iterum libb. XVIII. XIX. XXIV. Sed murorum antiquorum adeo perrara monumenta restant, ut qua ratione posticae in iis factae atque aedificatae fuerint, haud ita infacili sit dicere. Operis tamen prisci putantur, qui Augustae Emeritae videntur. In quibus licet posticarum indicia nulla, quadratae tamen turres aequis intervallis procurrentes, tale aliquid denotare verosimile est, quale hic Ammianus scribit: ac velut promuralia sunt, ex quibus erumpentibus recursus ad moenia tutior munitoribus per arcuatilem hanc viam esset, oppugnatorumque vis, & arietis insultus arceri facilius posset. Atque ut specimen elegantissimae structurae etiam in aliis oris extet, picturam eius hic apponam, uti eam à Nobilissimo doctissimoque viro Abr. Bibrano Siles. accepi: qui opus ipsum vidit & descripsit.

Origo moris à Cæsaris ævo videtur esse, cui Senatus Rom. statuam dedicaverat sphæræ impositam. Dio lib. XLIII Sphæra orbem hunc habitabilem indicat, & nationes in eo subactas atque imperio parentes. Eaque vel pura erat, vel Fortunam superimpositam habebat, interdum & crucem; quod & ipsum quoque nummi antiqui satis ostendunt. Procopius Cæsariens. περὶ κτισμάτων lib. I. Iustiniani Imp. statuam ita describit. φέρει μὲν χειρὶ τῇ λαιᾷ πόλον (sic enim rectissime MS. exempl. quod penes me est, non πόλιν, uti in Basil. & August. perperam editur) παραδηλῶν ὁ πλάστης, ὅτι γῆ τε αὐτῷ καὶ θάλασσα δεδούλωται πᾶσα. ἔχει δὲ οὔτε ξίφος, οὔτε δοράτιον, οὔτε ἄλλο τῶν ὅπλων οὐδὲν, ἀλλὰ σταυρὸς αὐτῷ ἐπὶ τοῦ πόλου ἐπίκειται, δι' οὗ δὴ μόνου τήν τε βασιλείαν καὶ τὸ τοῦ πολέμου πεπόρισται κράτος. De eadem statua G. Codinus in descriptione C P. ἔστησε τὴν αὐτοῦ στήλην ἔφιππον ἐπὶ κίονος, καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ φέρει σφαῖραν ἐμπεπηγ-τος σταυροῦ ἐν αὐτῇ, ὡς διὰ τῆς εἰς τὸν σταυρὸν πίστεως τῆς γῆς πάσης ἐγκρατὴς γεγονώς. Σφαῖρα μὲν ἡ γῆ, διὰ τὸ σφαιροειδὲς τοῦ αὐτῆς σχήματος. Quem locum Suidas exscripsit in voce Ἰουστινιανός. Itaque amisso orbe, quem manu Imp. tenebat, rationabili præsagio imperium quoque perditum iri putatum fuit, quod dextera temperabat.

Pag. 214. In lucem editis hominibus cunctis -- huiusmodi quædam velut actus rectura numina sociari] Arrian. in Epict. lib. I. cap. 14. ἐπίτροπον ἑκάστῳ παρέστησε, τὸν ἑκάστου δαίμονα, καὶ παρέδωκε φυλάσσειν αὐτὸν αὐτῷ. καὶ τοῦτον ἀκοίμητον καὶ ἀπαραλόγιστον. Censorin. de die natal. cap. I. Tertull. de anima cap. XXXIX. Eusebius de præpar. Euang. lib. IV. cap. 8.

Menander Comicus, apud quem hi senarii duo leguntur] Laudant hunc Menandri locum Eusebius in lib. de præp. Euang. Stobæus in Ethicis lib. I. cap. 9. Scholiast. Theocriti Eidyl. 2. Sed omnium optime Clem. Alex. Stromatum lib. V. Μένανδρος ὁ Κωμικὸς ἀγαθὸν ἑρμηνεύων τὸν θεὸν φησίν.

Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται
Εὐθὺς γενομένῳ, μυσταγωγὸς τοῦ βίου
Ἀγαθός. κακὸν γὰρ δαίμον' οὐ νομιστέον
Εἶναι, βίον βλάπτοντα χρηστόν.

Ex ſempiternis Homeri carminibus] Homerus Iliad. α.

Quorum adminiculis præcipuis Pythagoras enituiſſe dicitur & Socrates] Achillem his adiungit Euſtathius in Homer. Iliad. α. pag. 61. Οἱ παλαιοὶ φασὶ μόνους τούτους, τὸν Ὁμηρικὸν Ἀχιλλέα, καὶ τὸν Ἀθηναῖον Σωκράτην ἐν συντυχίαις τῷ οἰκείῳ κεχρῆσθαι δαίμονι. Ἀχιλλεύς τε γὰρ ἐνταῦθα λαλεῖ καὶ ἀκούει τὰ μυθολόγημα, καὶ Σωκράτης δὲ ἔλεγεν, ὥς εἶπέ μοι τὸ δαιμόνιον.

Numa Pompolius] Eius cum Aegeria Nympha congreſſus nocturnos intelligit. Livius lib. 1. Valer. Maximus lib. 1. cap. 2. Dionyſius Halicar. Plutarchus, alii.

Superior Scipio] Appian. de bello Punic. pag. 62. Καὶ δαιμόνιον αὐτῷ συλλαμβάνειν ἐδόξαζον, ὃ καὶ τῷ πρώτῳ Σκιπίωνι προσημαίνειν ἐδόκει τὰ μέλλοντα.

Plotinus auſus quædam ſuper hac re] Extat liber Plotini περὶ τοῦ εἰληχότος ἡμᾶς δαίμονος. cuius & Porphyrius meminit in eius vita.

Si ſenſerint puras] Vid. Suid. in Δαιμων.

Pag. 215. Mopſucrenas] Ita MS. quod rectum eſt. vulg. *Mopſueſtiam.* Aur. Victor. *Conſtantius magis magisq́ ardens dolore, atque, ut erat talium impatiens, in radicibus Tauri montis apud Mopſocrenen febri acerrima, quam indignatio vigiliis augebat interiit.* Sozom. lib. v. pag. 61. ἐν Μόψου κρήναις. Hieronym. Epiſtola ad Heliodor. *in Mopſi viculo.* Ptolem. lib. v. τῆς στρατηγίας Καταονίας nomina recenſens, etiã Μόψου κρήνην ponit.

Pag. 216. Nec mare miniſtro ſaltem ſuſpicione tenus poſsit redargui] Locus vitioſus: quem tamen ita Ammian. ſcripſiſſe puto -- *impendio caſtus, ut nec amare miniſtros ſaltem ſ. &c.* Qui libros veteres tractarunt veram hanc meam emendationem non negabunt: natus enim error fuit ex perverſa ſcribendi ratione, quæ auctorem hunc non ſemel corrupit.

Nec pomorum quidquam quo-ad vixerit, guſtaverit] Cedren. pag. 244. ὀπωρῶν καθάπαξ ἀφέστηκεν.

Pag. 217. Qui rei maieſtatis imminutæ vel læſæ deferebantur, acerbitas] Eutrop. lib. x. *Ad ſævitatem impenſior, ſi ſuſpicio imperij moveretur.*

Marci

Marci illius dissimilis Principis verecundi: qui cum ad imperiale culmen in Syria Cassius] Capitolin. in M. Anton. Philos. Dio apud Xiphilin. ubi de Faustinæ obitu. ἵνα μὴ ἐλεχθῇ ἐφ' οἷς πρὸς τὸν Κάσσιον συνετέθετο. Καίτοι ὁ Μάρκος τὰ γράμματα διέφθειρε μὴ δ' ἀναγνοὺς, ἵνα μὴ καὶ ἄκων ἀναγκασθῇ μισῆσαί τινα. Cuius facti simile prorsus illud Pompeii. Victus iam erat Perpenna, deque salute desperans, petiit tamen ut vivus ad Pompeium perduceretur, habere se multa adserens ei indicanda, ad statutum rei Rom. pertinentia. Sed nolint Pompeius, & antequam in conspectum homo veniret, occidi eum iussit: δείσας ἄρα μή τι μηνύσειεν ἀδόκητον, καὶ ἑτέρων ἀρχὴ κακῶν ἐν Ῥώμῃ γένοιτο. Appian. de bell. civil. lib. 1.

Pag. 218. Ephesius quoque Heraclitus adserens monet] Multa de Heraclito hoc Ephesio, Bausonis (vel ut alii volunt Blosonis) F. Diog. Laertius & Suidas. Eiusque autoritate sæpe utuntur Cicero, Clem. Alexandrinus; Tertullianus, Theodoret.

Pag. 219. Figura tali situque membrorum] Cedren. pag. 244. Ἦν δὲ Κωνστάντιος τὴν τοῦ σώματος ἀναδρομὴν δὲ μήκης καὶ ἐπίξανθος, χαροπὸς τὴν ὄψιν.

Vt ipsi nominant probam] Impp. Valentin. & Valens. L. unic. C. de Stratorib. *Vt stratorib. unus tantum solidus proba nomine posceretur*. Vid. L. 17. C. de re milit.

OBSERVATIONES IN AMMIANI MARCELLINI LIBR. XXII.

INSPECTV iecoris - quod operimento duplici viderat] Priscæ superstitionis observatio boni ominis indicium putabat, si iocinora duplicia vel replicata in extis apparuissent: vt contra triste ostentum, si deessent. Plinius Histor. naturalis lib. XI. cap. 37. *In eo quod caput extorum vocant, magna varietatis. M. Marcello circa mortem, cum periјt ab Annibale, defuit in extis. Sequenti deinde die geminum repertum est.* Et post pauca. *Divo Augusto Spoleti sacrificanti primo potestatis suæ die, sex victimarum iocinora replicata intrinsecus ab ima fibra reperta sunt: responsumq; duplicaturum intra annum imperium.* Huius rei ignorantia elegantem Plinii Secundi locum depravavit, lib. II. Epist. 20. *Ipse mihi dixerit cum consuleret, quam cito sestertium sexcenties impleturus esset, invenisse sexta duplicata, quibus portendi millies & ducenties habiturum.* Neque verum videre, qui ante nos mendum tollere conati sunt. Recta autem lectio est -- *invenisse se exta duplicata, quibus portendi,* &c. atque ita Plinium scripsisse nullus sanæ rationis negabit.

Pag. 221. Philippopolim petiit Eumolpiada veterem] Ruf. Festus. *Eumolpiadam, quæ nunc Philippopolis dicitur.* Iornandis locum de hac Philippopoli superius emendavimus.

Triptolemi curru, quem ob rapidos circumgressus aeris serpentib. pinnigeris] Fabulam narrant Hyginus fab. CXLIII. Servius Georgicor. I.

Heracleam ingressus est Perinthum] Theophylactus Simocat. lib. I. Τὴν πόλιν Ἡράκλειαν, ἣν Πέρινθον οἱ παλαιοί ποτε κατωνόμαζον. Non autem omittenda est emendatio Viri Cl. Melchi-

oris Goldasti IC. & melioribus studiis apprime dediti, sic legendum putantis,-- *Heracleam ingressus est, veterem Perinthum.* Quomodo idem Ammian. paulo prius locutus est: *Philippopolim petijt Eumolpiada veterem.* & infr. *Constantinopolis vetus Byzantium.* Neque à vero alienum, ita ab auctore scriptum fuisse.

Defixis. Omini enim propius videbatur] In MS. *Omnia enim propius.* Ratio emendandi in proclivi est, -- *Somnio enim prop.* Sic certe sensus constat.

Pag. 223. Cum id voluminis publici contineret exordiũ] *Volumen publicum* vocat acta publica: ut *codex publicus* in l. 4. C. Theod. de custod. reor.

Contrusus est in insulam Dalmatiæ Boas] Miserorum hęc insula id temporis sedes, & in quam Hymetium quoque præclaræ indolis virum exterminatum fuisse Amm. ait lib. XXVIII. In eandem Iovianum quoque hæreticum ob sacrilegos conventus actos deduci Impp. iubent. L. 53. C. Theodos. de hæreticis. Situm eius in Tabula antiqua itineraria videmus.

Saturninus ex-cura palatii] Falluntur qui *ex-curatore pal.* emendandum putant: quorum errorem, ne videar in re paucis ignorata tricari, uno teste convincam. Sic igitur Corippus lib. I.

Cum magni regeres divina palatia patris
Par extans curis, solo diademate dispar,
Ordine pro rerum vocitatus cura palati.

Eusebium super his, cui erat Constantiani thalami cura commissa] Socrates Histor. Eccles. lib. III. cap. I. Εὐσέβιον τὸν προεςῶτα τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, ἐζημίωσε θανάτῳ. Cassiodorus Histor. Tripart. lib. VI. cap. I. *Eusebium præsidentem Imperiali cubiculo morte damnavit, non solum quia multos oppresserat, sed quia Gallum quoque fratrem suum eius accusatione audierat interemptum.*

Aurem, quod dicitur, vellens] Virgilius Ecloga VI.

—— *Cynthius aurem Vellit & admonuit.*

Plusq; exemplis, quam peccandi licentia læderent] Lib. XXVIII. *Plus exemplis generalibus nocitura, quam delictis.* Cicero de legibus III. *Nec enim tantum mali est peccare Principes (quanquam est hoc magnum per se ipsum malum) quantum illud, quod permulti imitatores Principum existunt. -- neque solum obsunt, quod ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt,* PLVSQVE EXEMPLO, QVAM PECCATO NOCENT.

Pag. 224.

Pag. 224. Quorum mensuram si in agris consul Quinctius possed] Luc. Quinctius Cincinnatus, de quo Livius lib. III. & IV. Dionysius Halicar. lib. VI. & X. Val. Maximus lib. IV. cap. 4. §. 7.

Omnes huiusmodi cum coquis similibusq; aliis] Socrates Histor. Eccles. lib. III. cap. I. Cassiodorus Histor. Tripart. lib. VI. cap. I.

Pag. 225. Monebat, ut civilibus discordiis consopitis] Verius puto quod in MS. est, *monebat civilius, ut discordiis cons.*

Nullas infestas hominibus bestias, ut sunt sibi ferales plerique Christianorum] MS. Codicis lectionem expressimus, explosa vulgata, quæ multis modis mendosa est. *Infestas* autem dixit καθ' ὑπαλλαγὴν, ἀντὶ τοῦ, *æque infestas.* quæ forma loquendi veteribus non infrequens. Et bene ad Ammiani mentem D. Eucherius Episcop. in Homil. pag. 413. *Ex fratribus capitales efficientur inimici; & fiet lugendum turbata germanitate discidium, & erit intra hominem non iam fidelis fraternitas, sed feralis hostilitas.* Hoc vere dici, plus satis nostrorum quoque temporum disciplina probat.

Fœtentium Iudæorum] Cl. Rutilius obscænam gentem vocat Iudæos: in Itiner. lib. I.

Reddimus obscœnæ convitia debita genti,
Quæ genitale caput propudiosa metit.

Horum fœtorem etiam Martial. in parte tangit. Epigr. 4. lib. 4.

Quod siccæ redolet palus lacunæ,
* * *
Quod jeiunia sabbatariorum,
Mæstorum quod anhelitus reorum.

Pag. 226. Lex est promulgata qua cavetur nullum interpellari suffragatorem] Ea ipsa videtur lex esse, quæ adhuc in Cod. Theodos. habetur, Lib. 2. Tit. 29. Si certum petatur de suffragiis: cuius hæc verba sunt. IVLIANVS A. ad populum.

*Fœdis commentis, quæ bonorum merito deferuntur * quam occupare meruerunt, & cum meruissent in Repub. quolibet pacto versari, repetendam sibi pecuniam, quam inhoneste solverant, imprudentius atque inhonestius arbitrantur. Alij etiam quæ tunc donaverant, vel potius projecerant ob immeritas causas, invadenda denuo crediderint. Sed quia leges Romanæ hujusmodi contractus penitus ignorant, omnem repetendi eorum, quæ prodige nefarieq; projecerint,*

copiam prohibemus. Qui itaque repetere nititur, vel repetisse convincitur, & quod dedit apud suffragatorem eius manebit, vel extortum restituet, & alterum tantum fisci viribus inferre cogetur. Dat. Kal. Febr. C P. Mamertino & Nevita Coss.

Dicti immemor Tulliani] Cicero pro Archia, atque ex eo Primasius Afer in Epist. Pauli, pag. 129.

Pag. 227. Navibus quondam medicis] Herod. lib. VII.

Vbi Nauplius Palamedis pater classem concidit Arg.] Dio Chrysost. in Euboico. Μικροῦ δέδοικα, ὥσπερ οἶμαι τὸν Ναύπλιον ὁρῶν ἀπὸ τῶν Καφαρέως ἥκοντα.

Pag. 228. Apollinis Sminthii] Ἀπόλλωνος τοῦ Σμινθέως meminit Pausan. in Phocic. Lactant. de fals. religione lib. 1. cap. 7.

Lampsacum Themistocli dono datam] Aemil. Probus in Themist. Scholiastes Aristoph. in Equitib. pag. 196.

Iasonis filius Parius] MS. *Parus*, male. neque *Iasonis*, sed *Iasionis* legendum, ἀπὸ Παρίου τοῦ Ἰασίωνος. Stephan. περὶ πολ. Eustath. in Dionysium.

Apamiam, Ciumque & Astacum] MS. Flor. indicio locum hunc mancum deprehendimus, in eo enim sic legitur. *Aspamiam Ciumque ubi Hylam secuto & Astacum*. Indubie tale aliquid scribsit Amm. *Apamiam, Ciumque ubi Hylam insecuta rapuit Nympha, & Astac.* Priscianus Perieget.

Bebrycij post hos, & Mysia montibus alta,
Qua Cius egregia decurrens murmurat unda:
Qua Nymphas comitem perhibent rapuisse potentis
Alcidae puerum, tristissima fata gementis.

Strab. lib. XII. pag. 388. Μυθεύουσι τὸν Ὕλαν ἕνα τῶν Ἡρακλέους ἑταίρων συμπλεύσαντα ἐπὶ τῆς Ἀργοῦς αὐτῷ, ἐξιόντα δ' ἐπὶ ὑδρείαν ὑπὸ Νυμφῶν ἁρπαγῆναι. Κίον δ', καὶ τοῦτον Ἡρακλέους ἑταῖρον ἐπανελθόντα ἐκ Κόλχων, αὐτόθι καταμεῖναι, καὶ κτίσαι τὴν πόλιν ἐπώνυμον αὐτοῦ. Vid. Schol. Apoll. lib. 1. num. 46. Eustach. in Dionys p. 107.

Astacum secuto tempore Nicomediam à rege cognominatam] Strabo lib. XII. Ἀστακὸς Μεγαρέων κτίσμα καὶ Ἀθηναίων, καὶ μετὰ ταῦτα Δοιδαλσοῦ, ἀφ' ἧς καὶ ὁ κόλπος ὠνομάσθη. Κατεσκάφη δ' ὑπὸ Λυσιμάχου. τοὺς δ' οἰκήτορας μετήγαγεν εἰς Νικομήδειαν ὁ κτίσας αὐτήν.

Aegos-potamus, in quo loco lapides casuros ex cœlo prædixit Anaxagoras] Diogen. Laertius in Anaxagora. Φασὶ δ' αὐτὸν προειπεῖν τὴν περὶ Αἰγὸς ποταμοὺς γενομένην τοῦ λίθου πτῶσιν, ὃν εἶπεν ἐκ τοῦ ἡλίου πεσεῖσθαι. Ammian.inf.pag.253.

Hercules conditam Perinthum comitis sui memoriæ dedicavit] Non ab Herculis, sed à Perintho Epidaurio Orestis commilitone nominatam scribit Stephan. περὶ πόλ. in Perintho.

Pag.229. Promontorium Ceras prælucentem navibus vehens constr.cels. tur. quapropt.Pharos app.] MS. *quapropter elatas app.* videtur abstrusius aliquid latere. Strabo lib. VI. Ἔστι δὲ τὸ Κέρας προσεχὲς τῷ Βυζαντίων τείχει, κόλπος ἀνέχων ὡς πρὸς δύσιν ἐπὶ σταδίους ἑξήκοντα, ἐοικὼς ἐλάφου κέρατι, Vid. P. Gillii Viri doctiss. Bospori Thraci descriptionem.

Duo exprimunt Bospori, è regione sibi oppositi, Thracius & Cimmerius] Scholiast. Apoll. lib. 2. num. 8. Δύο εἰσὶ Βόσποροι, Κιμμέριος καὶ Θρᾳκικὸς, ὁ πάλαι Μύσιος καλούμενος. &c. Vid. Strab. lib. XII. pag. 389.

Codri illius F. qui se pro patria] Herod. lib. 5. Cicero Tuscul. II. Iustin. lib. II. Val. Max lib. V. cap. 6.

Hac causa Bospori vocati] Scholiast. Apoll. lib. 2. num. 8. Βόσπορος ὀνομάζεται διὰ τὸ δοκεῖν τὴν Ἰὼ βοῦν οὖσαν διαπορεύεσθαι τὸ ἀπὸ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνος διάστημα.

Bithyniæ latus, quam veteres dixere Mygdoniam] Iul. Solin. *Bithynia in Ponti exordio ad partem solis orientis, adversa Thraciæ opulenta ac dives urbium, à fontibus Sangarij fluminis primos fines habet, ante Bebrycia dicta, deinde Mygdonia, mox à Bithyno rege Bithynia.*

Thynia & Mariandena] Schol. Apollon. lib. II. n. 32. Καλλισθένης ἐν τῷ περίπλῳ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων φησὶ προσαγορεύεσθαι τήν τε χώραν καὶ τὴν νῆσον Θυνιάδα, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Θυνίαν. Vid. eundem lib. 2. num. 79.

Amyci sævitia Bebrices exempti] Apollodor. Biblioth. lib. I. pag. 46. Hygin. fab. XVII.

Harpyias Phineus] Apollodor. Biblioth. lib. I. pag. 47. Fulgent. Mythol. lib. 3.

Sangarius & Psylis] MS. *Fullis*. male. Legendum *Psillis*. Strabo lib. XII. Μεταξὺ δὲ Χαλκηδόνος, καὶ Ἡρακλείας ῥέουσι ποταμοὶ πλείους, ὧν εἰσὶν ὅ τε Ψίλλις, καὶ ὁ Κάλπας, καὶ Σαγγάριος. Arrian. in periplo Ponti Euxini.

Pag. 230. Byzes] MS. *Bicus*. ἴσ. *Lycus*. Scholiast. Apollon. lib. II. num. 34. Λύκος ποταμὸς ὁμώνυμος τῷ βασιλεῖ. ῥεῖ δὲ διὰ τῆς τῶν Μαριανδυνῶν χώρας. Vid. eundem lib. 4. num. 13. Arrian. in periplo.

Rhebas] Scholiast. Apollon. lib. 2. num. 16. Ῥήβας ποταμὸς Βιθυνίας.

Symplegades, gemini scopuli] Omnino vid. Apollodor. περὶ θεῶν. lib. I. pag. 48. & seq.

Cerasus, unde advexit huiusmodi poma Lucullus] Plin. lib. XV. cap. 25. Athenæus lib. II. Tertullian. Apolog. cap. XI. Hieronym. ad Eustoch. pag. 131. Servius Georgicor. II.

Thermodoon his est proximus] Scholiast. Apollon. lib. II. ὁ Θερμώδων ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ ἐστὶν, ἣν πρότερον Ἀμαζόνες ᾤκουν.

Themiscyreos interlabens lucos : ad quos Amazonas quondam migrare] Hinc Strabo lib. XII. τὴν Θεμίσκυραν τῶν Ἀμαζόνων οἰκητήριον vocat. Vid. Schol. Apollon. lib. II. num. 18.

Attritis damnorum assiduitate finitimis, Amazones] Herodot. lib. IX. in oratione Atheniens. ad Tegeatas: ἐστὶ δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ ἐς Ἀμαζονίδας, τὰς ἀποθήκας τὰς ἀπὸ Θερμώδοντος ποταμοῦ ἐσβαλούσας ποτὲ ἐς γῆν τὴν Ἀττικήν. Iustin. lib. II. Oros. lib. I. cap. 15.

Pag. 231. Chalybes per quos erutum & domitum est primitus ferrum] Fest. Avienus:

> — *Chalybes super, arva ubi ferri*
> *Ditia vulnifici crepitant incudibus altis.*

Suid. Χάλυβες, ἔθνος Σκυθίας, ἔνθεν ὁ σίδηρος τίκτεται. Vid. Strab. lib. XII. Schol. Apoll. lib. II. num. 19.

Tapires] Schol. Apollon. *Sapires* vocat, lib. 2. num. 20.

Fluenta Callichori ex facto cognominati, quod superatis, &c.] Scholiast. Apollon. lib. II. num. 43. ad illum vers. Ὦκα δὲ Καλλιχόροιο] ποταμὸς Παφλαγονίας ἱερὸς Διονύσου περὶ Ἡράκλειαν, οὗ μέμνη-

οὗ μέμνηται Καλλίμαχος. ἔξεισι δὲ διὰ στομάτων δισσῶν. οὗτος δὲ κέκληται, ἀπὸ τοῦ τὸν Διόνυσον αὐτόθι στῆσαι χορὸν, ὅτε ἀπὸ Ἰνδῶν ὑπέστρεφε.

Pag. 232. Rha vicinus est amnis, in cuius superc. q. vegetab. eiusd. nominis gignitur radix] Dioscorid. lib. III. cap. 2. Ῥᾶ, οἱ δὲ ῥέων καλοῦσι, γίνεται ἐν τοῖς ὑπὲρ Βόσπορον τόποις, ὅθεν καὶ κομίζεται.

Agathyrsi, apud quos adamantis est copia] Dionys. Alex.

——ἀδάμαντά τε παμφανόωντα

Ἐγγύθεν ἀθρήσαις ὑπὸ ψυχροῖς Ἀγαθύρσοις.

Priscian. -- *Adamanta legunt iuxta fortes Agathyrsi.*

Proventibus fructuariis] D. Eucherius Episc. pag. 377. *Si forte minus in agello assiduus fueris, proventus de annona minuitur.* L. 11. C. Theod. de veteran. *Sine molestia praeiudicioque dominorum proventuum emolumenta quaerantur.* Vlpian. *obventiones* dixit l. 7. ff. de usufruct.

Pag. 233. A contrario per cavillationem Pontus Euxinus appellatur] Strabo lib. VII. pag. 206. Plin. lib. 6. cap. 1. Eustat. in Dionys. pag. 24. τὸν Εὔξεινον, ἄπλουν τε ὄντα καὶ Ἄξενον θάλασσαν ποτὲ καλούμενον, Εὔξεινον οἱ ὕστερον, κατὰ σχῆμα εὐφημισμοῦ, μετεκάλεσαν. Ovidius Trist. 4. Eleg. 4.

Frigida me cohibent Euxini littora Ponti,
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.

Immolantes advenas Dianae, quae apud eos dicitur Orsiloche] Mentio huius sacrificii apud Strabon. lib. 7. Pomp. Melam lib. II. cap. 1. Eustat. in Dionys. pag. 43. Ovid. de Ponto lib. 3. Eleg. 2. Trist. lib. 4. Eleg. 4.

Leuce sine habitatoribus ullis Achilli est dedicata] Arrian. qui omnium optime hanc insulam describit, in Peripl. Ponti Euxini, ἡ νῆσος ἀνθρώπων μὲν ἐρήμη ἐστιν. &c. Scylax Cariand. p. 136. Strab. lib. 7. pag. 211. Pomp. Mela lib. 2. cap. 7. Plin. lib. IV. cap. 12. & 13. Dionys. Alexandr. pag. 79. Fest. Avienus in orbis terrae descriptione, omnium castarum animarum sedem hic esse dicit.

Ora Borysthenij qua luminis in mare vergunt,
E regione procul spectabit culmina Leuces:
Leuce cana iugum, Leuce sedes animarum.

Nam

Nam post fata virûm semper versarier illic
Insontes aiunt animas, ubi concava vasto
Cedit in antra sinu rupes, ubi saxa dehiscunt
Molibus exesis, & curvo fornice pendent.
Hæc sunt dona piis: sic illos Iupiter imis
Exemit tenebris. Erebi sic inscia Virtus.

Ibi & aquæ sunt, & candidæ aves nascuntur halcyonib. similes] Videtur significare Amm. stagnum aliquod prope templum esse, in quo mane quotidie alas madefaciunt, ad templum extergendum, aves. Rem narrat Arrian. in Periplo, sed ad mare usque aves illas volare ait. Οἱ ὄρνιθες θεραπεύουσι τοῦ Ἀχιλλέως τὸν νεὼν ἕωθεν ὁσημέραι καταπέτονται εἰς τὴν θάλασσαν, ἔπειτα ἀπὸ τῆς θαλάσσης βεβρεγμένοι τὰ πτερὰ, σπουδῇ αὖ εἰσπέτονται εἰς τὸν νεὼν, καὶ ῥαίνουσι τὸν νεών. ἐπειδ' ἂν δὲ καλῶς ἔχῃ, οἱ δὲ ἐκκαλλύνουσιν αὖ τὸ ἔδαφος τοῖς πτεροῖς. Quod si cui hæ aquæ non placent, tum sane legi potest, *Ibi & gaviæ sunt, & candidæ aves nasc.* Cuius emendationis fundum eum ipsum habeo, quem modo nominavi, Arrianum, qui ita scribit. Ὄρνιθες δὲ πολλαὶ αὐλίζονται ἐν τῇ νήσῳ, λάροι καὶ αἴθυιαι καὶ κορῶναι αἱ θαλάσσιοι, τὸ πλῆθος οὐ σταθμητοί. Dionys. Alexandr.

Ἐστὶ δέ τις καὶ σκαιὸν ὑπὲρ πόρον Εὐξείνοιο,
Ἄντα Βορυσθένεος πολυώνυμος εἰν ἁλὶ νῆσος
Ἡρώων. Λευκὴν μιν ἐπωνυμίην καλέουσιν,
Οὕνεκα οἱ τὰ πάρεστι κινώπετα λευκὰ τέτυκται.

Et gavias hasce aves vocari, Eustath. in hunc locum notat; Ἐν αὐτῇ κινώπετα, ἤγουν θηρία ὀρνέων, τουτέστιν ὄρνεα λευκά εἰσι, τυχὸν μὲν λαροὶ, κατὰ δέ τινας πελαργοί. Priscian. Perieget.

Est etiam levis Euxini partibus una,
Quam Leucen perhibent adversa Borysthenis amni,
Pascit aves quoniam multas candore nivali.

Hactenus arcus apex protendi existimatur] Dionys. Alexandr. & in eum Eustath. pag. 25. Plin. lib. IV. cap. 12. lib. VI. cap. 13.

Sindi ignobiles] Eustath. in Dionys. Σινδοὶ οἱ καὶ Σιγκοὶ λεγόμενοι. Scylax, Σιντοί.

Post heriles in Asia casus coniugiis potiti dominorum] Herodotus lib. IV. Iustin. lib. II.

Odissos] Scribendum *Odessos:* Ὀδησσός. Arrianus, Strabo.

Septem ostiis per hoc Scythicum latus erumpit] Plinius lib.IX.cap.12. Arrian. in periplo Ponti Euxini. Iul. Solin. cap. 19. Schol. Apollon. lib. IV. num. 26. Iornandes Histor. Getica.

Pag. 236. Libyssa ubi sepultus est Annibal] Plutarch. in Flaminio. Ἐν Βιθυνίᾳ τόπος ἐστὶν θινώδης ἀπὸ θαλάσσης, καὶ πρὸς αὐτῷ κώμη τις οὐ μεγάλη Λίβυσσα καλεῖται. cumque locum fatalem Annibali fore, oraculum prædixisse ait. Λίβυσσα κρύψει βῶλος Ἀννίβου δέμας. Iul. Solin. cap. 44.

Carmine Cumano monente per Scipionem Nasicam simulachrum translatum est Romam] Livius lib. XXIX. Strabo lib. XII. pag. 391. Arnob. lib. VII. Herodian. Sil. Italicus.

Pag. 237. Consortiis se curiarum] De curialibus multa in utroque Codice, Theodosiano puta ac Iustinianæo deque iis alius erit tractandi locus.

Cassiis tristior & Lycurgis] Hic ille est L. Cassius, de quo Cicero in Bruto: *L. Cassius multum potuit, non eloquentia sed dicendo tamen, homo non liberalitate ut alij, sed ipsa tristitia & severitate popularis; cuius quidem legi tabellaria M. Antius Briso tribunus pleb. diu restitit, M. Lepido Cos. adiuvante.* Amm. lib. 31. *si semel promotos agere didicisset immaniter, Lycurgos invenisse se prædicabat & Cassios.* De Lycurgo res vel pueris nota est.

Causarum momenta æquo iure perpendens, suum cuiq; tribuebat] Inf. *Exquisita docilitate librans, quibus modis suum cuiq; tribueret.* Symmach. in relatione ad Valentinian. Theodos. &c. Impp. *Omnia regitis, sed suum cuiq; servatis plusq; apud vos iustitia, quam licentia valet.* Gregor. PP. Epist. 120. *Summum in regibus bonum est, iustitiam colere, ac sua cuiq; iura servare, & subiectis non sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquum est custodire.*

Pedum tegmina purpurea] Quæ solum Imperatorem decent: ideoque imminutæ maiestatis reus erat, quisquis illa propria auctoritate usurpasset. De his infr. agemus lib. XXVI.

Osculo susceptum rectorem provinciæ] *Labratum* hoc genus salutationis dixere. Gloss. *Labratum* φίλημα βασιλικὸν, καὶ ἀσπασμὸν βασιλικόν. Ammian. lib. XXIX. *susceptumq; cum osculo, quoniam id reipub. conducebat.* Tacit. Annal. XIII. *septus turba centurionum, & post*

breve osculum digrediens. In vita Agricolæ. *Exceptusq́ brevi osculo & nullo sermone turbæ servientium immixtus est.*

Pag. 238. Adonia ritu veteri celebrari, amato Veneris,&c.] Meminit huius festivitatis lib. XIX. *lacrymare cultrices Veneris sæpe spectantur in solennibus Adonidis sacris, quod simulachrum aliquod esse frugum adultarum religiones mysticæ docent.* Iul. Firmic. lib. de errore prof. relig. *In plurimis Orientis civitatibus, licet hoc malum etiam ad nos transitum fecerit, Adonis quasi maritus plangitur Veneris, & percussor eius circumstantibus vulnusq́ monstratur.* Ritu nempe eodem, quo apud Aegyptios plangebatur Osiris: unde ut eiulatus & gaudia, ita & arcana quoque religionis eadem. Phornutus περὶ θεῶν. —— Τοιοῦτον γάρ τι καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ὁ ζητούμενος καὶ ἀνευρισκόμενος ἀφανισμὸς ἀπὸ τῆς Ἴσιδος, Ὄσιρις ἐμφαίνει, ὥσπερ ἀνὰ μέρος παρ' ἓξ μῆνας ὑπὲρ γῆν τε καὶ ὑπὸ γῆν γινόμενος Ἄδωνις, ἀπὸ τοῦ ἁδεῖν τοῖς ἀνθρώποις οὕτως ὠνομασμένος τοῦ δημητριακοῦ καρποῦ. Vid. Procop. Gaz. Sophista Christianus in Esaiam cap. 18.

Apri dente ferali] Phornut. ὗς δὲ πλήξας προσανελεῖν λέγεται. διὰ τὸ τὰς ὗς δοκεῖν ληϊβοτείρας εἶναι, ἢ τὸ τῆς ὕνεως ὀδόντα αἰνιττομένων αὐτῶν, ὑφ' οὗ κατὰ γῆς κρύπτει τὸ σπέρμα. Aliter hæc interpretatur Macrob. 1. Saturn. cap. 2.

Et visum est triste] Sic dirum omen fuit Atheniensibus, cum contra Syracusanos bellum pararent: eo ipso enim die quo classis solvit, hæc ipsa quoque Adonia celebrabantur. Plutarch. in Nicia: Οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ αἱ τῶν ἡμερῶν ἐν αἷς τὸν στόλον ἐξέπεμπον ὑπεθράττεν. Ἀδώνια γὰρ εἶχον αἱ γυναῖκες τότε, καὶ προὔκειτο πολλαχόσε τῆς πόλεως εἴδωλα καὶ ταφαὶ περὶ αὐτά. καὶ κοπετοὶ γυναικῶν ἦσαν, &c. Idem in Alcibiad. Et dedecus illud humani generis Heliogabalus, cum similia his sacra, & Salambonem omni planctu & iactatione Syriaci cultus exhiberet, omen sibi imminentis exitii fecit. Lamprid. in Heliog.

Quo adorare adesseque officio inter honoratos prohibito] Honorati enim tantum, & qui dignitatis alicuius prærogativa eminebant, ad hanc Imperatoriam adorationem, id est venerationem admittebantur: arcebantur vero personæ viles, aut ob delictum aliquod pæna potius quam honore dignæ. L. unica C. Theod. de præpos. sacri cubic. L. 1. de decurion. & silent. L. 3. de domest. & protect. L. unic.

L. unic. de comit. & tribun. L. 4. 8. 9. 16. de diverſ. offic. & apparit. L. 3. de fabricenſ. L. unic. de imag. imper. Cuius moris etiam in Cod. Iuſtinianæo mentio frequens, ut iam ad lib. xv. notavi.

Exquiſita docilitate librans] Longe diverſa ab his ſcribit Gregor. Nazianz. Epiſc. in Iulian. Orat. IV. pag. 305. quæ operæ pretium erit conferre.

Pag. 239. Iuſtitia, quam offenſam vitiis hominum Aratus extollit] Inf. lib. xxv. *Aeſtimari poterat, vetus illa Iuſtitia, quam offenſam vitiis hominum Aratus extollit in cœlum, eo imperante rediiſſe rurſus ad terras.* Arati locus hic eſt, de ferreo ſeculo:

Καὶ τότε μισήσασα δίκη κείνων γένος ἀνδρῶν
Ἔπταθ' ὑπουρανίη.--Feſt. Avien.
Sic iuſta in populos mox Virginis inculpatæ
Exarſere odia, & cœlum pernicibus intrat Diva alis.

Illud autem inclemens obruendũ perenni ſilentio, quod arcebat docere] Iulian. Epiſt. 43. Socrat. lib. I. cap. 14. Theodoret. Hiſtor. Eccleſ. lib. III. cap. 7. Rufinus lib. II. cap. 32. Caſsiodor. Hiſtor. Tripart. lib. VI. cap. 17. Gregor. Nazianſ. in Iulian. Orat. I. pag. 277. Ambroſ. contra Symmach. relat. I. Auguſtin. Epiſc. Confeſs. lib. 8. c. 5.

Pag. 240. Iram in Georgium verterunt Epiſcopum] Sozomen. lib. V. cap. 7. Caſsiod. Hiſtor. Tripart. lib. VI. cap. 9.

In fullonio natus] Ita ex MS. vulgo corrupte, *Infullio.* Lib. XIV. *Andriſcum in fullonio-natum.*

Epiphaniam Ciliciæ oppidum] Quatuor huius nominis civitates fuere, quas recenſet Steph. in Ἐπιφάνεια.

Pag. 241. In moneta, quam regebat] *Monetam* vocat locum ipſum cudendis nummis deſtinatum, ut non ſemel in Codic. Theod. & Iuſtin. In Veteri urbis C P. deſcriptione. *Monetam, Portum Theodoſiacum, Vicos undecim* &c. Sidon. Apoll. Carm. 23.

Delubris, Capitoliis, Monetis.

Cirros puerorum licentius detondebat] Ex more ac diſciplina religionis Chriſtianæ Theodorus hic fecit, quâ inſolens viſum luxuriantibus capillis deliciari: quos etiam qui devotiores, ἐν χρῷ & ad cutem uſque detondere ſolebant. Salvianus Maſsil. de gubernatione Dei lib. VIII. *Non ſine cauſa itaque iſtud fuit, quod inter Africæ civitates, & maxime intra* Karthaginis *muros palliatum & pallidum, & reciſis co-*

marum fluentium iubis usque ad cutem tonsum videre, tam felix ille populus, quam infidelis sine convitio atque execratione vix poterat. Et si quando aliquis Dei servus, aut de Aegyptiorum cœnobiis, aut de sacris Hierusalem locis, aut de sanctis eremi venerandisque secretis ad urbem illam officio divini operis accessit, simul ut populo apparuit, contumelias, sacrilegia, & maledictiones excepit.&c. Atque hinc paulatim rasura clericalis originem sumsit.

Dilaniata cadavera peremptorum camelis imposita] Cum ipsis cadaveribus hos camelos combustos Socrat. ait Histor. Eccles. lib. III. cap. 2.

Missoque edicto] Extat Iuliani edictum, sive epistola potius, hac de re apud Socrat. lib. III. cap. 3. & in volumine Epistolar. Iulian. num. 10. cuius etiam Cassiodor. Histor. Tripart. lib. VI. cap. 9. aliique Ecclesiasticæ rei scriptores meminerunt.

Pag. 242. Pygmæi vel Thiodamas agrestis homo Lindius] Philostratus Icon. lib. II. de Pygmæis. ἀλλὰ τοῦ θράσους, ἐπὶ τὸν Ἡρακλέα οὗτοι, καὶ ἀποκτεῖναί φασι καθεύδοντα. Hercules vero τοὺς πολεμίους πανσυδὶ συλλεξάμενος, ἐς τὴν λεοντῆν ἐντίθεται. Et recte in Amm. restituimus *homo Lindius*. nam τὸ *Lydius*, quod in vulg. habetur, corruptum est. Vid. Philostrat. in Theodamante.

Venas fatidicas Castalii recludere cogitans fontis] Copiose hæc narrat Sozomen. histor. Eccles. lib. V. cap. 18.

Pag. 243. Quem obstruxisse Cæsar dicitur Adrianus] Sozom. lib. V. cap. 18.

Circumhumata corpora statuit exinde transferri] Præcipue reliquias Babylæ martyris. Sozom. lib. V. cap. 17. Euagrius lib. I. cap. 16. Rufin. histor. Eccles. cap. 35.

Eo ritu, quo Athenienses insulam purgaverant Delon] Herodot. lib. I. pag. 27. Καθήρας δὲ ὧδε, ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱεροῦ εἶχεν ἐκ τούτου τοῦ χώρου πάντας ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς μετεφόρεεν ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Δήλου.

Daphnæi Apollinis fanum, quod Epiphanes] Sozomen. lib. V. cap. 18. à Seleuco patre Antiochi conditum scribit: qui halosin quoque eius narrat lib. eod. cap. 19. De Antiocho Epiphane vid. Eustath. in Dionys. ad illum vers. Ἀντιόχοιο μέσην pag. 118.

Ambitioso circumdari peristylio] Id est, atriis columnariis amplissimis, ut inf. in Serapii descriptione ait, pag. 252. Glossarium

vetus

vetus. *Peristylium* περίστυλον. & alibi, περίστυλον *mansio*. Pollux lib. I. c. 8. Εἴποις δ' ἂν τὸν περίστυλον τόπον περικίονα, καὶ γὰρ στῦλος καὶ κίων ὀνομάζεται, κατὰ δὲ τοὺς Ἀττικοὺς περίστῳον. *Peristylij* voce Vitruvius utitur lib. III. cap. I. lib. VI. cap. 4.

Deæ Cœlestis] Vid. P. Pithœi Adversar. lib. I. cap. IV.

Accensisque cereis ex usu cessit] Paganæ superstitionis institutum fuit, cereos ante idola accendere. Hieronym. lib. XVI. c. 57. in Esaiam. *Tutelæ simulachrum cereis venerans & lucernis.* Quod cum in Christianorum quoque Ecclesiis frequentari Vigilantius Barcilonensis animadvertisset, ægre admodum tulit: eius hæc verba refert D. Hieronym. Episc. *Prope ritum gentilium videmus, sub prætextu religionis introductum in Ecclesias, sole adhuc fulgente moles cereorum accendendi*, &c. Sed moris huius causam erudite admodum D. Hieronym. in Tractatu contra Vigilantium docet.

Pag. 244. Susceptæ popularitatis amore vilitati studebat venalium rerum] Sozomen. Hist. Eccles. lib. V. cap. 18. Socrat. lib. III. cap. 15. Cassiodor. lib. VI. cap. 40.

Volumen composuit invectivum, quod Antiochense vel Misopogonem app.] Zosim. lib. III. pag. 713. Gregor. Nazian. in Iulian. orat. 2. Socrat. Histor. Eccles. lib. III. cap. 15. Sozomen. lib. V. cap. 18. Cassiodor. lib. VI. cap. 40. Nicephor. Callist. lib. X. cap. 27.

Cercops] Vid. Suid. in Κέρκωπες.

Barbam præ se ferens hircinam] Lib. XXV. *hirsuta barba in acutum desinente vestitus.* qualis philosophorum barba erat. Apuleius Miles. XI. *Nec ille deerat, qui magistratum fascibus purpuraque luderet: nec qui pallio, baculoque, & baxeis, & hircino barbitio philosophum fingeret.* Hieronymus ad Eustoch. de virginit. *Hircorum barba, nigrum pallium, & nudi patientia frigoris pedes.* Et convitium habebatur, hoc nomine censeri: ut Plautus in Pseudol. Scen. *Minus mal.*

Heus tu qui cum hirquina astas barba.

Hinc *Capella* vocatus fuit Iulianus. Sup. lib. XVII. *In odium venit cum victoriis suis capella, non homo.* Eoque nomine ipse Iulianus Persas appellat, lib. XXIV. *deformes illuvie capellas & tetras.*

Oti frater & Ephialtis, quorum proceritatem Homerus] Homer. Odyss. λ.

Vnde secundis galliciniis videtur primi solis exortus]

C. Solinus cap. 39. *In Seleucia alter Casius mons est Antiochiæ propinquus: cuius è vertice vigilia adhuc quarta conspicitur globus solis, & brevi corporis circumactu, radiis caliginem dissipantibus, illinc nox, hinc dies cernitur.* Plinius lib. v. cap. 22.

Iuliani ad eos mitteret caput perduellis ingrati] Solent hoc modo puniri perduelles atque tyranni: exempla affatim exhibet historia Augg. Capitolinus in Maxim. *Statim Maximini statuæ atque imagines depositæ sunt, & eius præfectus prætorio occisus est, cum amicis clarioribus. Missa etiam Romam capita sunt eorum.* Spartianus in Pescen. Nigro. *Huius caput circumlatum pilo Romam missum, filij occisi, necata uxor, patrimonium publicatum.* Sic Gaganæ caput hastili præfixum Constantinopolim adductum fuit. Et Antenodoro Isaurorum primo, in Isauria capto decollatoq;, *caput eius Tharsum civitatem allatum pro portis hastili fixum extabuit.* Marcellinus Comes Indict. v. Anastas. Aug. Cos.

Pag. 245. Vt prudens definivit, inimicorum minuere numerum, augereque amicorum sp.] Respexisse videtur ad Socratis dictum, de quo sic Stobæus Sermone CCXIII. Ὁ αὐτὸς ἐπερωτῶν Κροῖσον, τί παρὰ τῆς βασιλείας ἔχε τιμιώτατον: εἶπε ἐκείνε εἰρηκότος, τὸ σοῦ ἐχθροὺς μετελθεῖν, καὶ φίλους εὐεργετεῖν. πόσῳ μᾶλλον (ἔφη) χαριέστερον ἐποίησας, εἰ καὶ τούτους εἰς φιλίαν μετεπεπτώκασιν.

Mnevis & Apis] Diodorus Sicul. lib. I. pag. 53. Herodotus lib. III. Strabo lib. XVII. Aelianus Histor. anim. lib. XI. cap. X. & XI. Tacitus Histor. lib. V. Pompon. Mela lib. I. cap. 9. Plinius lib. 8. cap. 46. Solinus cap. 35. Eusebius de præpar. Euang. lib. II. cap. I. lib. III. ca. 3. Libanius Sophist. in oration. de bovis laudatione, pag. 96. Macrobius Saturnal. lib. I. cap. 21. Michael. Glycas lib. II. pag. 180. Pl. Lactantius in Stat. Theb. lib. III.

Defertur Memphim] MS. *dicitur Memph.* ἴσ. *ducitur Memp.*

Inductus in thalamum esse cæperit sacer] Diodorus Sicul. lib. I. pag. 54. Ὅταν δ' εὑρεθῇ, τὰ μὲν πλήθη τοῦ πένθους ἀπολύεται, τῶν δ' ἱερέων, οἷς ἐστὶν ἐπιμελές, ἄγουσι τὸν μόσχον τὸ μὲν πρῶτον εἰς Νείλου πόλιν, ἐν ᾗ τρέφουσιν αὐτὸν ἐφ' ἡμέρας τετταράκοντα, ἔπειτα εἰς θαλαμηγὸν ναῦν οἴκημα κεχρυσωμένον ἔχουσαν ἐμβιβάσαντες, ὡς θεὸν ἀνάγουσιν εἰς Μέμφιν, εἰς τὸ τοῦ Ἡφαίστου τέμενος. Plinius lib. VIII. cap. 46.

Iuven-

Inventus deducitur Memphin à sacerdotibus. Sunt delubra ei gemina, quæ vocant thalamos. Iul. Solinus cap. 35.

Germanicum Cæsarem, sicut lectum est, aversatus] Plinius lib. VIII. cap. 46. Solinus cap. 35.

Pag. 246. Scenitas prætenditur Arabas, quos Saracenos nunc appellamus] Lib. XXIII. *Scenitas Arabas, quos Saracenos posteritas appellavit.* Plinius lib. V. cap. XI. Solinus cap. 36. Malchus Rhet. in Eclogis legat. pag. 73. τὶς τῶν Σκηνιτῶν Ἀράβων, οὓς καλοῦσι Σαρακηνούς. Ex his Erembos vel Troglodytas potissimum Saracenos vocatos, Eustathius scribit in Dionysij periegesin. pag. 28.

Super benivolo omnium flumine Nilo] Sic MS. Flor. nam in vulg. desiderantur verba hæc -*benivolo omniũ flumine.* Quæ tamen ut in laudes Nili scripta non sunt omittenda: Diod. Siculo consentiente, ad cuius imitationem dicta videntur. lib. I. ταῖς εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίαις ὑπερβάλλει (*Nilus*) πάντας τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ποταμούς.

Quem Aegyptum Homerus appellat] Homer. Odyss. δ. & Eustathius in eund. pag. 173. Strabo lib. pag. 27. Ambrosius Episc. de Abrah. lib. II. cap. 10.

Origenes fontium Nili] De Nilo, eiusque inundationum causis, vid. Herod. lib. II. Diodor. Sicul. lib. I. Strab. lib. XVII. Plin. lib. V. cap. 9. Solin. cap. 35. Philostrat. in Iconib. Heliodor. lib. II. & IX. Theophylact. Simocat. lib. 7. pag. 366. Zonar. in vita Severi pag. 216. Scholiast. Apollon. lib. IV. num. 23

Rex autem Iuba Punicorum confisus textu librorum] Non armis magis, quam litterarum studiis præcluis olim Africa. Atque ut belli monumenta plurima restant: sic doctrinarum quoque indicia non pauca: quibus etiam ipsos Romanos uti non puditum est. Laudantur libri Punici à C. Sallustio in bello Iugurth. *Vt ex libris Punicis, qui Hiempsalis regis dicebantur, interpretatum nobis est.* Solin. cap. 34. *Hoc affirmant Punici libri, hoc Iubam regem accepimus tradidisse.* Idem cap 55. *Iubæ & Archelai regum libris editum est.* Citatur porro Iuba hic, quantum in præsentiarum memini, à Philostrato in lib. de Vita Apollon. Plinio Histor. Natural. Servio in Virg. Aeneid. V. deque eo ita Fest. Avienus in Ora marit.

Octaviano Principi acceptissimus,
Et literarum semper in studio Iuba.

Ita Magonis Pœni, quem Dionysius transtulit, & Hannonis, cuius περίπλους Λιβύης adhuc extat, auctoritate non raro utuntur Plinius in Histor. Natural. Solinus cap. 55. Pomp. Mela lib. III. cap. 10.

Pag. 247. Ruit potius, quam fluit] Solinus. *Cum primum occursantibus scopulis asperatur, tantis agminibus extollitur inter obiecta rupium, ut ruere potius, quam manare credatur.*

Accolas usu aurium fragore assiduo diminuto, necessitas vertere solum] Plinius lib. VI. cap. 29. Philostratus in vita Apollon. lib. VI. cap. 12.

Et in aridis quidem capreoli vescuntur & bucali] Verior videtur lectio, *Capreoli vescuntur & bubali. Bubali*, boves sunt sylvestres. Agathias lib. I. ταῦρος αὐτοῦ ἐπαυχενιάζει, μέγας τε καὶ ὑψίκερως, οὐ τῶν τιθασσῶν δή που τούτων καὶ ἀροτήρων, ἀλλ' ὑλονόμος καὶ ὄρειος, καὶ τοῖς κέρασι τὸ ἀντίπαλον διαφθείρων, ΒΟΥΒΑΛΟΥΣ οἶμαι τόδε τὸ γένος καλοῦσι. Auctor martyrii B. Genevefæ, *Bubalum* eundem esse ait, quem Germania *urum* vocat: ut Glossarium vet. *Vrus*, Βοῦς Γερμανός. Macrob. *Vri Gallica vox est, qua feri boves significantur.* Philostratus Βοάγρους appellat: cuius verba Ammiano lucem dabunt, lib. VI. cap. XII. de vita Apollonii. Igitur cum de aliis Nili mirabilibus dixisset, sic porro addit. Ἔλαφοι δὲ καὶ δορκάδες, καὶ στρουθοὶ, καὶ ὄνοι, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἑωρᾶτο, πλεῖστοι δὲ οἱ βόαγροί τε, καὶ οἱ βούτραγοι. ξύγκειται δὲ τὰ θηρία ταῦτα, τὸ μὲν ἐλάφου τε καὶ ταύρου· τὸ δὲ, ἀφ' ὧν περὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἥρηκε.

Pisturnicia] Vulg. *Bisturnitatia*. Vid. P. Pithœi I. C. Adversar. lib. I. cap. 10.

Pag. 248. Crocodilus ubique per eos tractus abundat, exitiale quadrupes malum) Plinius lib. VIII. cap. 25. *Crocodilum habet Nilus, quadrupes malum, & terra pariter ac flumine infestum. Vnum hoc animal terrestre linguæ usu caret, unum superiore mobili maxilla imprimit morsum, alias terribile, pectinatim stipante se dentium serie.* Similia Solinus cap. XXXV. Et ex Græcis Herodotus, Diodorus Sicul. Aelianus, & si qui porro, quos brevitatis causa omitto.

Maxillam superiorem commovens) Aristot. de anim. lib. I. cap. II. Κινεῖ δὲ πάντα τὰ ζῶα τὴν κάτωθεν γένυν, πλὴν τοῦ ποταμίου κροκοδείλου. οὗτος δὲ τὴν ἄνω μόνον.

Ordine dentium pectinato] Sexaginta dentes crocodilum habere Aelian. ſcribit de animal. lib. x. cap. 22. Herod. ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας. Diodor. Sicul. Ὀδόντες ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὑπάρχουσι πολλοὶ, δύο δὲ οἱ χαυλιόδοντες, πολὺ τῷ μεγέθει τῶν ἄλλων διαλλάττοντες. Ariſtotel. de animal. lib. II. cap. 10.

Ova edens fœtus anſerini ſimilia] Herodot. lib. II. pag. 130. τὰ ὠὰ, χηνέων οὐ πολλῷ μέζω τίκτει. Ariſtot. de animal. lib. I. cap. 33. Plin. *Parit ova quanta anſeres.* Solin. *qualia anſeres edit ova.* Et *fœtus anſerinos* dixit, ut *fœtus gallinaceos* Apuleius Mileſ. lib. IX. Sic Amm. lib. XXIII. pag. 274. *fructuarij arboreiq; fœtus.* pag. 277. *arborum fœtus.*

Ad cubitorum enim longitudinem decem interdum extentus] Ad multo maiorem etiam, & ut ait Diodor. Sicul. lib. I. ſedecim cubitor. longitudinem. Ὁ μὲν κροκόδειλος ἐξ ἐλαχίστου γίνεται μέγιστος, ὡς ἂν ὠὰ μὲν τοῦ ζώου τούτου τίκτοντος τοῖς χηνείοις παραπλήσια, τοῦ δὲ γεννηθέντος αὐξομένου μέχρι πηχῶν ἑκκαίδεκα. Ad ſeptendecim & quod excurrit, Ariſtot. ulnas pervenire ait. Herodotus ἐς ἑπτακαίδεκα πήχεας, καὶ μέζων ἔτι. Plin. *Magnitudine excedit plerumque duo de viginti cubita.* Solinus, *Plerumque ad viginti ulnas magnitudinis excreſcit.* Philarchus viginti quinque cubitorum dicit viſum fuiſſe: alium regnante Amaſide ſex & viginti ulnas exceſſiſſe. Aelian. Hiſtor. animal. lib. 17. cap. 6.

Natales celebrant Apis] MS. Flor. & Steph. *Natales celebrant Nili.* Sed vulgatam lectionem tuentur Solinus & Plinius Natural. Hiſtor. lib. 8. cap. 46.

Suffoſsis alvis mollibus] Malim, *alvi mollibus.* & Amm. *alvi mollia* dixit, ut *tenera ventrium* Solin. *Delphines crocodilos ſtudio eliciunt ad natandum, demerſiq; aſtu fraudulento tenera ventrium ſubternatantes ſecant & interimunt.*

Dorſualibus cruſtis] Solin. *dorſa ſerratas habent criſtas:* & forſan hic quoque legendum, *ſerratas habent cruſtas.* Niſi Plinii verba imitari voluit: *dorſo tanquam ad hunc uſum cultellata ineſt pinna.*

Hydrus ichneumonis genus] Crocodili & ichneumonis odium, præter iam ſæpius dictos autores, narrat quoque Strabo lib. 17. Euſebius de præpar. Euang. lib. II. cap. I. Aelianus Animal. lib. VIII. capite 24.

Per quatuor menſes hybernos nullo veſci dicitur cibo]

Ita Plinius quoque & Solinus : at Aelianus ſexaginta tantum dies ponit, Hiſtor. animal. lib.x. cap. 21.

Hippopotami quoque] Vide Herodot. lib.II. Diodor. Sicul. lib.I. Plin. Hiſtor. Natur. lib. VIII. cap. 25. Solin. cap. XXXV.

Pag. 249. Has monſtruoſas antehac raritates in beluis, in ædilitate Scauri] Plinius lib. VIII. cap. 22. Solinus cap. 35.

Ibis ſacra eſt] Herodotus lib. II. Diodorus Sicul. lib. I. Aelianus de animal. lib. II. cap. 38.

Nidulis ſuis ad cibum ſuggerens ova] Non. Marcell. *Nidos non ſolum domicilia avium, ſed etiam fœtus earum Virgilio auctore dicere poſſumus*, Georg. 4. -- *ipſaque volantes*

Ore ferunt dulcem nidis immitibus eſcam.

Gloſſar. Νεοσσός, *Nidus, pullus.* Et cum Ammiano planiſsime facit Solin. *Ales eſt Ibis, ea ſerpentum pabulatur ova, gratiſſimamque ex his eſcam nidis ſuis defert.*

Per roſtra edere fœtus] Cl. Aelianus de Animal. lib. x. c. 30.

Herodotus docet ultra omnem altitudinem quæ humanis confici poteſt] Sic quidem in omnibus, quos vidi, libris legitur: cum tamen certum ſit Ammianum ſcripſiſſe, - *quæ humana manu conf.* ut lib. XXIV. - *manu circumſeptum humana.* Lib. XXV. *Aggeribus humana manu deſtructis.* Repetendas enim litteras male à feſtinante antiquario omiſſas, facile apparet : neque ſecius Solinus, qui rem eandem iiſdem pæne verbis narrat, cap. XXV. *Pyramides turres ſunt in Aegypto, faſtigiatæ ultra celſitudinem omnem, quæ fieri manu poſſit.* Cæterum Herodoti locus, quem hic laudat Ammian. extat lib. II. Quæ autem porrò de pyramidibus dici poſſunt, iam ab aliis affatim notata ſunt : itaque ſupervacaneum hic ea repetere.

Pag. 250. Syene, in qua ſolſtitij tempore] Baſilius Cæſarienſ. Epiſc. in Hexam. Serm. 6. pag. 27. Εἰσίγε ἤδη τινές οἱ κατὰ δύο ἡμέρας τοῦ παντὸς ἐνιαυτοῦ καὶ ἄσκιοι παντελῶς κατὰ τὴν μεσημβρίαν γινόμενοι, οὓς κατὰ κορυφῆς ἐπιλάμπων ὁ ἥλιος, ἐξ ἴσου πανταχόθεν περιφωτίζει, ὥστε καὶ τῶν ἐν βάθει φρεάτων τὸ ὕδωρ διὰ στομίων στενῶν καταλάμπεσθαι. ὅθεν αὐτοὺς τινὲς καὶ ἀσκίους καλοῦσιν. Quæ verba ita imitatus eſt Ambroſ. Epiſc. Hexam. lib. IV. cap. v. *Sunt qui dicant, quod per duos totius anni dies ſine umbra fuerint in partibus meridianis, eo quod habentes ſuper verticem ſuum ſolem, undique per circuitum illuminentur, unde &*

ἄσκιοι

ἄσκιοι dicuntur Græce. Plerique etiam ferunt sic è regione ex alto fieri solem, ut per angusta puteorum aquam, quæ in profundo est, viderint refulgere. Non omisit mirum hoc Heliodor. in Historia sua Æthiopica lib. IX. p. 443. Ἐδείκνυσαν δὲ καὶ σφῶν τῶν ὡρονομίων γνώμονας ἀσκίους κατὰ μεσημβρίαν ὄντας. τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος κατὰ τροπὰς θερινὰς ἐν τοῖς περὶ Συήνην εἰς ἀκρίβειαν κατὰ κορυφὴν ἱσταμένης, καὶ τοῦ πανταχόθεν περιφωτισμοῦ τὴν παρέμπτωσιν τῆς σκιᾶς ἀπελαυνούσης, ὡς καὶ τῶν φρεάτων τὸ κατὰ βάθος ὕδωρ καταυγάζεσθαι διὰ τὴν ὁμοίαν αἰτίαν. Et mox post. Συμβαίνει τὰ ἴσα καὶ κατὰ Μερόην τὴν Αἰθιόπων. Vid. Strab. lib. II. p. 78. Hero Alexand. περὶ ὀνομάτων ἀστρονομικῶν. pag. 31.

Antinoon, quam Adrianus in honorem Antinoi Ephebi condidit] *Antinous* ἀντὶ τοῦ *Antinoupolis* tritũ est: neque aliter fere unquam appellatur. Hieronym. Episc. contra Iovianum Epist. 10. *Vt sciremus quales Deos semper Aegyptus recepisset, nuper ab Hadriani amasio urbs eorum Antinous appellata est.* Apud eundem in vitis script. Eccles. Egesippus. *Tumulos mortuis templaque fecerunt, sicut usque hodie videmus, è quibus est & Antinous servus Adriani Cæsaris, cui & gymnicus agon exercetur apud Antinoum civitatem, quam ex eius nomine condidit, & statuit prophetas in templo. Antinoum autem in deliciis habuisse Cæsar Adrianus scribitur.* Sophron. γυμνικὸς ἀγὼν ἐν τῇ Ἀντινόῳ ἐπιτελεῖται. &c.

Pelusium est nobile, quod P. Achil. d. condidisse, lustrare.] Rectius, *dicitur condidisse, se lustrare.* Fabula ex Pausania, Apollodoro, aliisque mythistoricis nota est. Videndus quoque Suidas in Πηλούσιον.

Pag. 251. Casium, ubi Pompei sepulchrum est Magni] Strabo lib. XVI. pag. 523. Lib. XVII. pag. 548. Plinius lib. V. cap. 12. Solinus cap. 37.

Spartanus condidit Battus] Herodotus libr. IV. Strabo lib. XVII. Pausanias, Iustinus, Solinus, alii.

Arsinoe eadem quæ Teuchira] Strabo lib. XVII. Stephanus de Vrbib. in Ἀρσινόη.

Quas Hesperidas appellant] Ἑσπερίδας τῆς Λιβύης laudat Strabo lib. X.

Omnes ambitus lineales farina respersit] Strabo lib. XVII. Plutarchus in Alexandro. Curtius lib. IV. Val. Maximus lib. I. cap. 4. Plinius lib. V. cap. 10.

Hoc littus nec fallacibus & insidiosis accessib. affligeret] Iisdem penè verbis Solinus. *Alexandria insidioso accessu aditur, fallacibus vadis.* Hegesippus lib. IV. cap. 27. *Portus urbis, ut plerique maritimorum locorum aditus, difficilis accessu.* Plin. lib. V. cap. 31.

Excogitavit in portu Cleopatra turrim] Non Cleopatræ id opus alii volunt, sed Ptolemæi Sostrato architectone, qui & nomen suum permissu Regis structuræ inscripsit. ΣΩΣΤΡΑΤΟC ΚΝΙΔΙΟC ΔΕΞΙΦΑΝΟΥC, ΘΕΟΙC CΩCΤΗΡCΙΝ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΠΛΩΙΖΟΜΕΝΩΝ. Strabo lib. XVII. Plinius lib. 36. cap. 12. Lucianus in lib. de scrib. histor. Cum Ammiano tamen Tzetzes facit, Chiliad. II. cap. 33. περὶ Κλεοπάτρας καὶ τῆς Φάρου.

Αὕτη (*Cleopatra*) σὺν ἀρχιτέκτονι Κυπρίῳ Δεξιφάνει
Τὴν θάλασσαν χερσώσασα τὴν τῆς Ἀλεξανδρείας,
Ὅσον πρὸς τετραστάδιον, εἴτε μικρόν τι πλέον
Τὸν πύργον ἐξειργάσατο τὸν μέγιστον τῆς Φάρου.

Heptastadium] Strabo lib. XVII. pag. 545.

Insula Pharos ubi Protea cum Phocarum gregibus diversatum Homerus fabulatur] Homerus Odyss. Δ. Philostrat. in vita Apollonii.

Pag. 252. Serapium] Strabo lib. XVII. Eunap. in Aedesio.

Septingenta voluminum millia] Eundem hunc numerum etiam Gellius ponit, lib. VI. cap. 17. At quadraginta tantum millia Seneca, de Tranq. cap. 9. δέκα μυριάδας Cedren. pag. 136. Vid. Ioseph. Antiquit. lib. XII. Euseb. de præparat. Euang. lib. VIII. cap. 1. Conflagrationem huius bibliothecæ narrant Appianus & alii.

Canopus inde XII. disjungitur lap. quem, ut priscæ memoriæ tradunt, Menelai gubernator sepultus ibi] MS. *Canisium inde.* male. Scylax in Periplo, pag. 149. ἐπὶ τοῦ στόματι τοῦ Κανωπικῷ ἐστὶ νῆσος ἐρήμη, ᾗ ὄνομα Κάνωπος, καὶ σημεῖα ἐστιν ἐν αὐτῇ τοῦ Μενελέω τοῦ κυβερνήτου τοῦ ἀπὸ Τροίας, ᾧ ὄνομα Κάνωπος τὸ μνῆμα, &c. Vid. Strab. lib. XVII. pag. 551. Solin. cap. 34. Senec. Epist. 51.

Bruchion appellabatur, diuturnum præstantium hominum domicilium] Meminit huius Bruchii D. Hieronym. in vita S. Antonii. *Divertit ad quosdam fratres, notos sibi in Bruchio, haud procul ab Alexandria.* Et post pauca, *De Bruchio per inviam solitudinem intra-*

vit

vit Oasan. Epiphan. locum bibliotheca inſignem fuiſſe indicat, lib. de ponderib. & menſ. pag. 535.

Herodianus artium minutiſs. ſciſcitator] Vitam eius Suidas narrat: ex operibus Phrynichus quædam excerpſit, quorum fragmenta penes me ſunt.

Sacas Ammonius] Suidas ex Porphyrio in Σάκας.

Didymus multiplicis ſcientiæ cæpti memorabilis] M S. *copti memorabilis.* Divinent alii.

Pag. 253. Sillographos imitatus ſcriptores maledicos] Suid. Σίλλος ὁ μῖμος, ἢ ὁ μῶμος, καὶ ἡ κακολογία, καὶ ὁ χλευασμὸς· καὶ ὁ ταῦτα γράφων, σιλλογράφος. Sillorum libros tres Timonem Scepticum ſcripſiſſe Diog. Laertius in eius vita ait.

Recalet apud quoſdam adhuc licet atros conſideratio mundani motus] Per *atros* quos intelligat, incertum eſt. Videtur tamen denotare Chriſtianos, quorum veſtitus talis, præcipue monachorum, quos in Bruchio iſtis temporibus degiſſe paulo ante laudata Hieronymi verba probant: & de colore hoc atro quo utebantur, Eunapius in Aedeſ.

Medicinæ autem] Alexandrini medici quanto in æſtimio iſtis temporibus fuere, indicat Galenus in lib. de Anatom. & Iulianus Aug. Epiſt. XLVI.

Mathemata huiuſmodi ab Aegypto] Strabo lib. XVII. pag. 542. Suid. in Γεωμετρία.

Conditas ſcribis arcanis] ἴσ. *ſcriptis arcan.*

Femur ſuum aureum apud Olympiam ſæpe monſtrabat] Iamblichns in vita Pythag. pag. 131.

Cum Aquila colloquens ſubinde] Iamblich. de vita Pythagoræ pag. 67.

Putealem limum contrectans] Cum multa apud veteres de Anaxagorâ ſcripta extent, huius tamen prædivinationis nuſquam mentio facta. De Pherecide ſane conſtat, eum tale aliquid prædixiſſe, non cum limum tangeret, ſed cum putealem aquam biberet. Diogen. in Pherecyde.

Solon ſententiis adiutus Aegypti ſacerd. latis iuſto moderamine legib. Romano quoq; iuri] Sane verum hoc, in componendis legibus ſuis multa imitamenta ex Solonis axonibus Roma-

nos ſumſiſſe. Cicero de legib. 2. *In XII. de minuendo ſumtu lamentationeq́; funeris tranſlata ſunt de Solonis fere legibus.* Ex iiſdem etiam Syllam ſumptuarias leges reparaſſe Ammian. lib. XVI. ſcribit. Vid. Iſidor. Origin. lib. v. cap. 1.

Pag. 254. Superatis apud Actium bello navali Antonio & Cleopatra, provinciæ nomen accepit] Strabo lib. XVII. Ἐπαρχία νῦν ἐστὶ, φόρους μὲν τελοῦσα ἀξιολόγους, ὑπὸ σωφρόνων δ᾽ ἀνδρῶν διοικουμένη τῶν πεμπομένων ἐπάρχων ἀεί.

Aridam Libyam ſupremo Apionis regis conſecuti ſumus arbitrio] Ruf. Feſtus in Breviario. *Cyrenas cum ceteris civitatibus Libyæ Pentapolis Ptolemæi antiquioris liberalitate ſuſcepimus. Libyam ſupremo Apionis regis arbitrio ſumus adſecuti.* Liv. lib. LXX. Appianus de bello civil. lib. II. Eutropius lib. VI.

OBSERVATIONES IN AMMIANI MARCELLINI LIBR. XXIII.

POST Diocletianum & Ariſtobulum] Recte: uti & in Faſtis Siculis. Διοκλητιανοῦ Αὐγ. τὸ β. καὶ Ἀριστοβούλου. Faſti Capitolini. *Imp. Cæſ. C. Aurelius Diocletianus Aug. II. . . . . . Ariſtobulus.* Inſignis autem nec ferendus error Caſſiodori, qui hoſce conſules Probo imperante facit.

Apud Hieroſolymam templum -- inſtaurare ſumtibus cogitabat immodicis] Rufinus Hiſtor. Eccleſ. lib. 1. cap. 37. Socrates lib. III. cap. 17. Theodoretus lib. III. cap. 17. Sozomenus lib. V. cap. 21. Caſſiodorus Hiſtor. tripart. lib VI. cap. 43. Nicephorus Calliſt. lib. 10. cap. 32. Gregorius Nazianſ. in Iulian. Orat. 2. Ioh. Chryſoſt. de laudibus Babylæ martyr. & contra Iudæos.

Pag. 256. Irruentibus armis externis lex una ſit & perpetua &c.] Livius lib. XLIII. *Iure gentium hoc evenit, ut arma armis propulſentur.* Vlpian. L. 1. §. 27. ff. de vi & vi armat. *Vim vi repellere licere Caſſius ſcribit, idq; ius natura comparatur: apparet autem inquit ex eo, arma armis repellere licere.* L. 3. §. 9. ff. eod. L. 1. C. unde vi L. 3. C. ad Leg. Corn. de Sicar.

Nihil renitente vi moris] MS. *nihil remittente vim oris.* ἴσ. *nihil remittente vi mortis.* Metus enim mortis nihil remittit, ſed contra vim inferentem omni ratione nos defendere cogit.

Pag. 257. Batnas municipium Oſdroënæ] Zoſimus lib III. Βάτνας τῆς Ὀσδροηνῆς πολίχνιόν τι. Iulianus Epiſt. 28. ad Libanium. Βάτναι, βαρβαρικὸν ὄνομα τοῦτο, τυγχάνει ἐστὶν ἑλληνικόν; & quæ ſequuntur, ſitum huius municipii oſtendentia.

Pag. 258. Carras antiquum oppidum Craſſor. & Romani exercitus ærumnis inſigne] Vndecim puta legionum ſtrage, & ipſius Craſsi interitu inſigne. Florus lib. III. cap. II. Plutarchus in Craſſo. Appianus in Parth. Dio lib. 40. Strabo lib. 16. Ovidius Faſtor. lib. VI. Eutropius lib. VI. Oroſius lib. VI. cap. XIII.

Lunæ, quæ religioſe per eos colitur tractus] Herodian. lib. IV. Spartianus in Caracall.

Viſorum interpretes] Lib. XIV. *Viſa nocturna.* Gloſſar. *Viſum,* ὅραμα, ἐνύπνιον. Priſcianus lib. XI. *Viſum,* τὸ ὁραθὲν, καὶ τὸ ὅραμα.

Pag. 259. Equus Babylonius nomine] Non novum, equis quoque nomina indi ſolere. Apud Dionem *Incitatus* & *Pertinax* equi laudantur: apud Capitolin. in Vero *Volucer.* Et alia multa equorum nomina Romæ in tabula marmorea leguntur.

Auro lapilliſque ornamenta diſtincta] Imperatoriorum equorum hic ornatus, itaque privatis iure interdictus Conſtitutione Leonis Imp. L. unic. C. Nulli licere in frenis. &c.

Ad diem VI. Kal. quo Romæ matri Deorũ pompæ celebrantur] Notat eundem hunc diem Vib. Sequeſter, in lib. de flumin. pag. 329. *Almon Romæ, ubi mater Deum* VI. *Kal. April. lavatur.* Kalendarium vet. Ruſticum, quod in Bibliotheca Farneſiana adſervatur. *Menſe Martio.* LIBERAL. QVINQVATRIA. LAVATIO.

Carpentum quo vehitur ſimulachrum] Ambroſius Epiſc. lib. III. Epiſt. 48. *Currus ſuos ſimulato Almonis in flumine lavat Cybele.* Sed

quo

quo ritu currus hic ad flumen deductus sit, Prudentius V.Cl. in parte indicat, cuius hi versus sunt, Hymno x. περὶ στεφάνων.

Quid esse vobis æstimem proiectius?
Nudare plantas ante carpentum scio
Proceres togatos, matris Ideæ sacris.
Lapis nigellus evehendus essedo
Muliebris oris, clausus argento sedet:
Quem dum ad lavacrum praeundo ducitis
Pedes remotis atterentes calceis
Almonis usque pervenitis rivulum.

Pag. 265. Helepolim Græci cognominant, cuius opera diuturna Demetrius] MS. Fl. *Græci cognominamus*, quod placet: ut inf. *transire* διαβαίνειν *dicimus Græci.* & sic originem suam Ammian. ostendit, quam iterum apertius fatetur in fine lib. XXXI. Cæterum de Demetrio Athenæus Dipnosoph. lib. v. pag. 206. lib. x. pag. 415. Vitruvius lib. x. cap. XXII. Plinius lib. VII. cap. 38. Leo Imp. in Tacticis, Suid. in περιτομή.

Qualia nobis pictores ostendunt fulmina) Fest. Pomp. *Trisulcum fulmen fuit ab antiquis dictum, quia id aut incendit, aut afflat, aut terebrat.* Eius figura in nummis & monumentis antiquis apparet.

Pag. 262. Cercusium, principio mensis Aprilis ingressus est munimentum] Zosimus lib. III. Κιρκούσιον vocat. Φρούριον δὲ τοῦτο κυκλούμενον ὑπό τε τοῦ Ἀβώρα ποταμοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ Εὐφράτου, τοῖς δὲ Ἀσσυρίων ὁρίοις συναπτόμενον. Eutropius lib. IX. *Circessio, quod castrum nunc Romanorum est.* Pæanius vertit Κιρκλώσιον. Vid. Procop. περὶ κτισμάτ. pag. 16. & de bello Persico lib. II.

Pag. 263. Nulla vis humana vel virtus meruisse unquam potest] Præclare Q. Curtius lib. v. *Eludant licet quibus forte & temere humana negotia volvi agique persuasum est: equidem æterna constitutione crediderim, nexuque causarum latentium & multo ante destinatarum, suum quemque ordinem immutabili lege percurrere.* Aurel. Victor in Carino. *Arduum fatalia devertere: eoque futuri notio superflua.*

Gordiani Imp. longe conspicuum vidimus tumulum] Fest. Rufus. *Milites ei* (Gordiano) *tumulum vicensimo miliario à Circessio castro, quod & nunc extat, ædificarunt.* Eius tumuli titulum Græcis, Latinis, Persicis, Iudaicis, & Aegyptiacis litteris perscriptum fuisse testa-

tur

tur Capitolinus in Gordian. *Sepulchrum* GORDIANI locum vocari ait Victor. Vid. Zosim. lib. III. pag. 716.

Nam & oracula dubia legimus &c.] Theodoretus Episcop. contra Gentes Orat. de oraculis. Eusebius de præparat. Evang. lib. v. cap. 10. Herodot. lib. 7. Suidas in ἀνεῖλεν, & Ἄλιν. Cicero de divinat. lib. II. Aurel. Victor de Vir. illust. in Pyrrho. Iohannes Sarisberiens. lib. II. cap. 27.

Pag. 264. Prolatis libris Ritualibus] Mentio horum librorum apud Ciceronem de divinat. Censorinum de die Natal. Fest. Pompeium in voce RITVALES.

Id pertendebant] *l.* *pretendebant.*

Leo & aper ingens trucidati sunt] Similiter aprum, à triginta militibus confectum Imp. Severo, cum Nisibin tenderet, oblatum, Xiphilinus scribit.

Fulmen consiliarium esse] De fulgurum observationibus multa Cicero II. de divinat. Plinius Histor. natur. lib. II. & passim Festus, Servius, Lactantius. Servii locum, qui huc maxime pertinet, adscribam ex Aeneid. lib. 8. *Tria genera fulguris esse dicuntur, unum Consiliarium, ubi quid cogitantibus nobis accidit, quod vetat aut hortatur; alterum Auctoritatis, quod evenit re gesta, quod probet: tertium Statum est, ubi nec novi quidquam gessimus, nec cogitamus, sed quietis nostris rebus fruimur.*

Hoc modo contacta loca nec intueri, nec calcari debere] Scholiastes Persii ad Satyr. 2. *Bidental, locus sacro percussus fulmine, qui bidente ab aruspicibus consecratur, quem calcare nefas est.* Placid. Lactantius in Stat. lib. IX.

Fulgurales pronuntiant libri] Cicero de divin. lib. I. *Etruscorum declarant, & haruspicini, & fulgurales, & rituales libri, nostri etiam augurales.* Bygois nympha artem scripserat fulguralem, ut Servius notat Aeneid. VI. pag. 402.

Pag. 265. Massagetas quos Alanos nunc appellamus] Xiphilinus in Adrian. pag. 358. ἕτερος ἐξ Ἀλανῶν (εἰσὶ δὲ Μασσαγέται) ἐκινήθη ὑπὸ Φαρασμάνου. Procopius eos Hunnos appellat, VVandalicor. lib. I. pag. 106. Αἰγᾶν δὲ ἦν Μασσαγέτης γένος, οὓς νῦν Οὔννους καλοῦσιν. Confunduntur sic nempe nommia ob vicinitatem, & ijdem modo Hunni, modo vocantur Alani.

Ventidium novimus Antonii legatum] Plutarchus in vita Anto-

ta Antonii, Appianus in Parthicis pag. 156. Val. Maximus lib. VI. cap. 9. Dio, & alii.

Nec erravere diu manes eius inulti] Capitolinus in Gordian. *Quod de Cæsare memoria traditum est, hoc etiam de Gordiano Cordus evenisse perscribit. Nam omnes quicunque illum gladio appetiverunt (qui novem fuisse dicuntur) postea interemptis Philippis, sua manu, suisq; gladiis, & iisdem quibus illum percusserant, interiisse dicuntur.*

Pag. 266. Quisque agmini cohærens incedat -- signa propria sequut.] Militaris hæc tota dictio est, & qua in allocutionibus Impp. & exercitus duces utebantur: sive in campo armatos exercerent, sive serio Marte pugna cum hostibus pugnanda esset. Vrbicus in Tacticis, quæ MS. in biblioth. Magni Ducis Hetruriæ extant. Παραγγέλλει ὁ μανδάτωρ; CIΛENTIO MANΔATA KOMΠΛETE. NON BOC TOYPBATIC. OPΔINEM CEPBATE. BANΔO CEKYITE. NEMO ΔEMITTAT BANΔOYM. ET INIMIKOC CEKE. Καὶ κινοῦσι πρᾴως καὶ ἡσύχως, ὥστε μήδε ψιθυρισμὸν γίνεσθαι παρά τινος. Iterum cap. XXI. παραγγέλλει ὁ Μανδάτωρ. Τὰς παραγγελθείσας ἐντολὰς τηρήσατε, μὴ διαταράξητε τὴν παράταξιν. Τὸ δὲ βάνδον ἅπαντες βλέπετε, καὶ μηδεὶς ἐξ ὑμῶν καταλείψῃ αὐτό; ἀλλ' ἴσως τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἁρμοδίως καταδιώκετε.

Apud Babylona Magnum fata rapuissent Alexand.] Q. Curtius lib. X. Iustinus lib. XI. Plutarchus in Alexandro.

Pag. 267. Paulatim in melius mutato proposito] Magnorum virorum, qui ex perdita nequitia pedetentim in melius emendati, præstantissimarum postea virtutum specimina dedere, apud Val. Maximum exempla extant lib. IX. cap. 6. De hoc vero Arsace plura Iustinus lib. XLI.

Vtque Imperatorib. nostris Augusta nuncupatio amabilis est & optata, ita regib. Parthicis, &c.] Iustin. lib XLI. *Tertius Parthis rex Priapatius fuit, sed & ipse Arsacius dictus: nam, sicut supra dictum est, omnes reges suos hoc nomine, sicut* Romani *Cæsares Augustosq; cognominavere.* Dio lib. XL. ὅθεν τοῦ καὶ οἱ ἔπειτα βασιλεύσαντες αὐτῶν (de Arsace sermo fuit) Ἀρσακίδαι ἐπωνομάσθησαν. Strabo lib. XV. Procopius Persicor. lib. II. Suidas in Ἀρσάκης. Isidorus Origin. lib. IX. cap. 3. Servius Aeneid. lib. VI. & XII.

Tamyris

Tamyris regina] Al. *Tomyris* : neque fecius Herodotus lib. I. Orosius lib.II.cap.7. Plures tamen ita vocant, ut ex MS. edidimus. Vid. Iustin. lib. I. Iul. Front. Stratag. lib. II. cap. 5. Val. Max. lib IX. cap. 10.

Pag. 286. Spatio detornato] Id est, rotundo spatio, ut lib. 31. *ad speciem rotunditatis detornata.* Gellius lib. IX. cap. 8. *sententiam - detornatam inclusamq; verbis his paucissimis.*

Arimaspis hominibus luscis] Solinus. *Arimaspi circa Gesglithron positi unocula gens est.*

Pag. 269. Prope lacum nomine Sosingiten] Strabo *Thonitin* vocat lib. XVI. διαρρεῖ δὲ ὁ Τίγρις τὴν Θωνῖτιν καλουμένην λίμνην κατὰ πλάτος μέσην. περαιωθεὶς δ' ἐπὶ θάτερον χεῖλος, κατὰ γῆς δύεται μετὰ πολλοῦ καὶ ψόφου καὶ ἀναφυσημάτων. ἐπὶ πολὺ δ' ἐνεχθεὶς ἀφανὴς, ἀνίσχει πάλιν οὐ πολὺ ἄπωθεν τῆς Γορδυαίας.

Hic & Naphtha gignitur] De Naphtha iterum Ammian. hoc ipso libro; eamque ita gentili, id est barbaro vocabulo dici monet. unde & Turcis & Arabibus in hunc usque diem *Nepht* appellatur. Iocularis ergo Ambrosij Episcopi, & Magni Grammat. error, qui παρὰ τὸ συνάπτειν vocari putant. Ambrosij verba hæc sunt, in lib. de Noa cap. 6. *Est enim bitumen vehementis ad constringendum natura. Unde Græce dicitur* νάφθα παρὰ τὸ συνάπτειν. *quod disjuncta connectat, nexuq; constringat indissolubili, ita ut naturali unitate sibi credas convenire.* Videndus Plinius lib. II. cap. 105. Tacitus Histor. lib. V. Sotion περὶ ποταμῶν. Plutarchus in Alexandro. G. Codinus in descriptione C P. Xiphilinus lib. XXXV. Hesychius & Suidas in Νάφθα. Ex recentioribus vero P. Bellonius rerum antiquar. lib. III.

In his plagis hiatus quoq; conspicitur terræ &c.] Georg. Codinus. Ἐκεῖσε δέ ἐστι τὸ Ἄορνον στόμιον, ἐξ οὗ δεινὸν πνεῦμα ἀναδίδοται, ὡς ἐπίγειον ζῶον ἅπαν καὶ πετεινὸν ἀποφθείρειν, εἴπερ τύχοι ὀσφρανθῆναι. quæ ipsissima verba apud Suidam extant in Ἀδιαβηνὴ.

Quidquid prope venerat corrumpebat, absque spadonibus solis] Photius in Biblioth. ex Isidori Philos. vita. Ὅτι ἐν Ἱεραπόλει τῆς Φρυγίας ἱερὸν ἦν Ἀπόλλωνος, ὑπὸ δὲ τὸν ναὸν καταβάσιον ὑπέκειτο θανασίμους ἀναπνοὰς παρεχόμενον. τοῦτον τὸν βότρον οὐδ' ἄνωθέν ἐστιν ἀκίνδυνον, οὐδὲ τοῖς πτηνοῖς τῶν ζώων διελθεῖν. ἀλλ' ὅσα κατ' αὐτὸν γίνεται, ἀπόλλυται. τοῖς δὲ τετελεσμένοις, φησὶ, δυνατὸν ἦν κατι-

ὄντας καὶ εἰς αὐτὴν τὸν μυχὸν ἀβλαβῶς διάγειν. Vid. Strabon. lib. XIII. Plin. lib. II. cap. 93. Xiphilin. in Traiano. Codin. in Vrb. CP. descript.

Pag. 270. Adiavenam cognominatam, ut à flumin.] Codinus & Suidas: Λέγεται ἡ Ἀδιαβηνὴ, διὰ τὸ εἶναι πλείονας ποταμοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ δυσχερεστέραν ποιεῖν τὴν διάβασιν.

Arbela & Gaugamela ubi Darium Alexand.] Strabo lib. XVI. ἐν δὲ τῇ Ἀτουρίᾳ ἐστὶ Γαυγάμηλα κώμη, ἐν ᾗ συνέβη νικηθῆναι καὶ ἀποβαλεῖν τὴν ἀρχὴν Δαρεῖον. At vero apud Arbela vicum Darium victum Arrianus lib. III. Curtius lib. V. scribunt.

Babylon, cuius mœnia bitumine Semiramis struxit] Strabo lib. XVI. Iustinus lib. I. Curtius lib. V. Orosius lib. II. cap. 7. Solin. cap. 60. Stephanus in Βαβυλών.

Seleucia ambitiosum opus Nicanoris Seleuci] Eunapius in Libanio. Ἀντιόχεια — ἡ τῆς κοίλης καλουμένης Συρίας πρώτη πόλεων. Σελεύκου τοῦ Νικάτορος ἐπικληθέντος ἔργον. Vid. Theophyl. Simocat. lib. V.

Per duces Veri Cæs. ut ante retulimus, expulsata] Nove dictum, *expulsata*, ἀντὶ τοῦ *expugnata*. ut Capitolin. in Vero. *Non L. Veri vitio, sed Cassii -- contra fidem Seleucia; quæ ut amicos milites nostros receperat, expugnata est.* Orosius lib. VII. cap. XV. *Antonius per strenuissimos duces magnis rebus gestis, Seleuciam Assyriæ urbem super Hydaspen fluvium sitam, cum quadringentis millibus hominum cæpit, & cum fratre de victoria Parthica triumphavit.* Vid. Dio. Euseb. Eutrop.

Fertur autem quod post direptum] Capitolinus in Vero. *Nata fertur pestilentia in Babylonia: ubi de templo Apollinis ex arcula aurea, quam miles forte inciderat, spiritus pestilens evasit, atque inde Parthos orbemq; complesse.* Orosius lib. VII. cap. 15.

Pag. 271. Chaldæorum est regio altrix philosophiæ] De Chaldæis philosophis, eorumque secta, multa Strabo lib. XVI.

Susa sæpe domicilium regum] Strabo lib. XV. Curtius lib. V. Eustathius in Dionys. pag. 132. Stephanus in Σοῦσα.

Fœtus equorum nobilium -- quos Nisæos appellant] Herodotus lib. VII. Lucian. in lib. de histor. scrib. Synesius Epist. 40. Eustathius in Dionys. Alex. Suidas in Νίσαιον.

Pag. 272.

Pag. 272. Auctor amplissimus Plato Machagistiam] Non reperitur, quantum memini, hoc verbi in Platone: videtur tamen innuere locum ex Alcibiade.

Divinorum incorruptissimum cultum] Plato Θεῶν θεραπείαν vocat in Alcibiade, & ex eo Apuleius in Apolog. Inde Apollon. Tyan. in Epist. Μάγος ὁ θεραπευτὴς τῶν θεῶν. Porphyrius de abstinentia animal. pag. 57. Παρά γε μὴν τοῖς Πέρσαις οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοὶ, καὶ τούτου θεράποντες Μάγοι μὲν προσαγορεύονται. τοῦτο γὰρ δηλοῖ κατὰ τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον ὁ Μάγος.

Multa ex Chaldæorum arcanis Bactrianus addidit Zoroastres, deinde Hystaspes] Accurate totam hanc rem narrat Agathias histor. lib. II. Πέρσαις τοῖς νῦν, τὰ μὲν πρότερον ἔθη σχεδόν τι ἅπαντα παρεῖται ἀμέλει καὶ ἀνατέτραπται, ἀλλοίοις δέ τισι καὶ οἷον νενοθευμένοις χρῶνται νομίμοις, ἐκ τῶν Ζωροάστρου τοῦ Ὀρμάσδεως διδαγμάτων κατακηληθέντες. Οὗτος δὲ ὁ Ζωροάδος, ἤτοι Ζαράδης (διττὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἐπωνυμία) ὁπηνίκα μὲν ἤκμασε τὴν ἀρχὴν, καὶ τοὺς νόμους ἔθετο, οὐκ ἔνεστι σαφῶς διαγνῶναι. Πέρσαι δὲ αὐτὸν οἱ νῦν ἐπὶ Ὑστάσπεω, οὕτω δή τι ἁπλῶς φασὶ γεγονέναι, ὡς λίαν ἀμφιγνοεῖσθαι καὶ οὐκ εἶναι μαθεῖν, πότερον Δαρείου πατὴρ, εἴτε καὶ ἄλλος οὗτος ὑπῆρχεν Ὑστάσπης, ἐφ' ὅτῳ δ' οὖν καὶ ἤνθησε χρόνῳ, ὑφηγητὴς αὐτοῖς ἐκεῖνος, καὶ καθηγεμὼν τῆς μαγικῆς γέγονεν ἁγιστείας, καὶ αὐτὰς δὴ τὰς προτέρας ἱερουργίας ἀμείψας, παμμιγεῖς τινας καὶ ποικίλας ἀνέθηκε δόξας.

Feruntq; si iustũ est credi, etiam ignem cœlitus lapsum] Vid. Amplis. viri Barnabæ Brissonii Comment. de reg. Persar. lib. II.

Eratque piaculum aras adire vel hostiam &c.] Herodotus lib. I. ἄνευ γὰρ δὴ Μάγου, οὔ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι. Vid. Brisson. de Regn. Persar. lib. II.

Ex hoc magorum semine septem post mortem Cambys.] Totidem magos nominat etiam Val. Maximus lib. IX. cap. 2. Verior tamen opinio, duos tantum fuisse: sed qui in necem eorum coniuraverant, Persas septem. Herodotus lib. III. Iustinus lib. I. Curtius lib. IV. Florus lib. III. cap. 5.

Oleum conficitur Medicum] Μηδείας ἔλαιον. Procopius Gothi-

Gothicor.lib.IV. Ἀγγεῖα θείου τε καὶ ἀσφάλτου ἐμπλησάμενοι, καὶ φαρμάκου, ὅπερ Μῆδοι μὲν νάφθαν καλοῦσιν, Ἕλληνες δὲ Μηδείας ἔλαιον.

Pag. 273. Cambyſus & Cyrus cui magno & ſpatioſo] Vid. Strabo lib. XI. Pompon. Mela lib. III. cap. V.

Feri ſunt illic habitatores pagorum] De Getis ſimilia Pomp. Mela lib. II. cap. 2. *Feri ſunt & ad mortem paratiſſimi, Getæ utique.*

Pag. 274. Geapolim] MS. *Hierapolim.* Sed apud Ptolemæum in deſcriptione Arabiæ felicis recenſentur Γαιάπολις, Νάσκος μητρόπολις, Βάραβα μητρόπολις, Μάιφα μητρόπολις.

Taphron] MS. *Taphra.* Stephanus *Tarphara* videtur nominare: Τάρφαρα, οὐδετέρως, πόλις τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας.

Fructuariis arboreisque fœtibus culta] Sic iterum paulo poſt: *arborum fœtus.* L. 1. Cod. Theod. De cenſitorib. *feracium ramorum fœtus hebetaverit.* Caſsiodorus Var. lib. 1. Epiſt. 12. -- *fœtus arborei pullularunt.* Lib. 1. Epiſt. 35. *abortivos meſſium fœtus non tam edidit, quam imperfecta ubertate proiecit.* Eodem modo de mori arboris fructu Ovidius Metamorph. lib. IV. Fab. 2.

--- *Pulloſque & luctibus aptos*
Semper habe fœtus.

Ortopana] MS. *Portoſphana.* ἴσ. *Portopana.* Ptolemæus pag. 150. πόλεις δ' εἰσὶν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ κῶμαι μεσόγειοι, αἵδε -- Ἄξιμα, Πορτοσπάνα, Περσέπολις.

Pag. 275. Vt Homerus] Statim initio Iliad. *ν.*

Cameli à Mithridate exinde perducti, & primitus in obſidione Cyzicena Rom. viſi] Camelos ante Mithridatem debellatum Romæ non viſos etiam C. Salluſtii fuit opinio: quam tamen Plutarch. reprehendit in vita Luculli. Σαλουστίου δὲ θαυμάζω τότε πρῶτον ὦφθαι Ῥωμαίοις καμήλους λέγοντος, εἰ μήτε πρότερον τοὺς μετὰ Σκιπίωνος νικήσαντας Ἀντίοχον ᾤετο, μήτε τοὺς ἔναγχος περὶ Ὀρχομενὸν καὶ περὶ Χαιρώνειαν Ἀρχελάῳ μεμαχημένους, ἐγνωκέναι κάμηλον.

Pag. 276. Araxates & Dymas] Ptolemæus *Dymum* vocat. ὀνομάζεται ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν Δύμος. Et poſt. ὁ δὲ ἕτερος Βασκάτις.

Tribatra & Drepſa] MS. *Creſcata & Areta ipſa metrop.* ἴσ. *Creſcata*

gata & Drepsa. Ptolem. Κυρεσχάτα. Verius tamen puto, *Trybactra & Drepsa.* Ptolemæus pag. 160. Τρύβακτρα, Ἀλεξάνδρεια, Ὀξιανὴ ἰνδικομορδανά, Δρέψα μητρόπολις, Ἀλεξάνδρεια ἐσχάτη.

Vt Iaxartæ sunt] Ptolem. Ἰαξάρται μέγα ἔθνος, παρὰ τὸν ὁμώνυμον ποταμὸν, μέχρι τῆς πρὸς τοῖς ταπούροις ὄρεσιν ἐπιστροφῆς. Vid. Strab. Plin. Avien.

Homerus in hoc versu] Homerus Iliad ν. quo versu etiam Strabo utitur, de hiisdem populis agens lib. VII.

Pag. 277. Cumque ad coemenda fila, vel quædam alia] Solinus cap. 53. *Seres ipsi quidem mites, & inter se quietissimi: alias vero reliquorum mortalium catus refugiunt, adeo ut cæterarum gentium commercia abnuant. Primum eorum fluvium mercatores ipsi transeunt: in cuius ripis, nullo inter partes linguæ commercio, sed depositarum rerum pretia æstimantes sua tradunt, nostra non emunt.*

Pag. 278. Bitaxa, Orbitana] MS. *Bitaxas Armatina.* Videtur legendum: *Bitaxa, Sarmagana.* Sic Ptolemæus in Ariæ descriptione. Βιτάξα, Σαρμάγανα. adduntur que mox post reliquæ civitates, Ἀλεξάνδρεια ἐν Ἀρίοις, Σώτειρα, Νισιβίς.

Prosphthasia & Ariaspe] Ita ad fidem MS. editum. Vulg. *Prophthasia, & Ariasp.* Ptolem. Πόλεις δὲ καὶ κῶμαι φέρονται Δραγγιανῆς αἵδε, Προσφθασία .... Ἀριάσπη.

Pag. 279. Thucidides est autor) Thucid. lib. I.

Puerilium stuprorum expertes) Herodotus de Persis lib. I. ἀπ' ἑλλήνων μαθόντες παισὶ μίγνυνται.

Potandi aviditatem vitantes) Mirum hoc de Persis, si verũ est Ammiani ævo ita moratos fuisse: quippe cum ex Xenophonte, Herodoto, Athenæo, aliisque constet, adeo ebrietati eos olim deditos, ut sæpe neque pes neque caput suum officium fecerint.

Venter unicuique velut solarium) Feritatem hoc populi & barbaros mores notat. *Bellnarum quippe ritus est, ex ventris esurie horas sentire, & non habere certum, quod constat humanis usibus adtributum.* Cassiodor. lib. II. Variar. 46. Respexit autem Ammian. ad Plauti versus in Bœotia.

Me puero venter erat solarium.
Multo omnium istorum optimum & verissimum.

Vbi

Vbi iste monebat esse, nisi cum nihil erat:
Nunc etiam quod est, non est, nisi Soli lubet.

Nec quisquam post satietatem] Procopius Persicor. lib. II. Μονότροποι εἴπερ ἄλλοί τινες οἱ Πέρσαι εἰσὶν, καὶ τὰ ἐς τὴν δίαιταν ὑπὲρ ἄγαν σκληροί.

Cutes vivis hominibus detrahunt] Tzetzes Histor. Chil. I. cap. I. de Petesaci supplicio, cui Amytis filia Astyagis τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξώρυξεν, ἐκδείρασα τε ζῶντα, ἀνεσκολόπισε σταυρῷ. Vid. Brissonii V. C. de reg. Pers. lib. VI.

Pag. 280. Leges — latæ contra ingratos] Tzetzes Histor. Chil. 3. cap. 98.

Νόμος κοινός τις Περσικός ἐστι, κατ' ἀχαρίστων
Τοὺς δυναμένους σύμπαντας χάριν ἀποδιδόναι,
Καὶ μὴ διδόντας ἰσχυρῶς ἐνθλίβων, καὶ κολάζων.
Τοὺς ἀχαρίστους οἴονται καὶ γὰρ πρὸς τὴν πατρίδα,
Καὶ πρὸς γονεῖς, καὶ πρὸς θεὸν, ἀσεβεστάτους εἶναι.

Ob noxam unius omnis propinquitas perit] Exempla duri huius moris apud Herodotum lib. III. Esther. cap. 8. Neque mitior lex Macedonum, *qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui regi insidiati essent, cum ipsis necarentur.* Curtius lib. VI. At in Romano Imperio ultra auctores suos delicta non plectabantur. Dionysius Halicarn. id notat in coniuratione Marsici & civilis belli, lib. VIII. τὸ ἔθος τοῦτο Ῥωμαίοις ἐπιχώριον γέγονεν, ἀφεῖσθαι τῆς τιμωρίας ἁπάσης τοὺς παῖδας, ὧν ἂν οἱ πατέρες ἀδικήσωσιν, &c. Idque verum quam diu respublica libera; nisi quod M. Ciceronis sententia etiã ad Lepidi liberos bonis publicatis parentis calamitas pervenit, ut ipse Tullius ad Brutum scribens ait, Epist. XI. & XIIII. *Videtur illud esse crudele, quod ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna perveniret: sed id & antiquum est, & omnium civitatum, siquidem & Themistoclis liberi eguerunt.* At postquam in unius potestatem dominatio recidisset, etiam in perduellionum, aut adfectatatæ tyrannidis convictorum pignora sævitum. Vt sub Tiberio Seiani: sub Severo Plautiani, Albini, Nigri: sub Theodosio, Maximi nefandissimi tyrannorum pignora, ob parentum peccata misere periere. Quo etiam pertinent quæ de Maratocuprenorum liberis Amm. lib. 28. scribit. Itaque Arcad. & Honor. Impp. Constitutione,

pœna

pæna quoque in partem ad filios extenditur, quorum parentes læsæ maiestatis reatum incurrerunt. L. 5. C. ad L. Iul. Maiest.

Nam quod supersedere corio] Herodotus lib. v. Valerius Maximus lib. vi. cap. 3.

Indumentis plerique eorum ita operiuntur] De vestitu Persarum multa Brissonius de reg. Persar. lib. II.

Apud Indos & Persas margaritæ reperiuntur] Vid. Athenæus Dipnos. lib. III. Plinius lib. IX. cap. 35. Solinus cap. 56. Aelianus de animal. lib. x. cap. 14. Theophylactus Bulgar. in Matth. cap. 13. Procopius Persicor. lib. I.

Vniones ideo sic appellatas, quod eviseratæ conchulę] Nihil verius hac lectione, quam sine ulla litura exhibet MS. Flor. Corrupte vero retrò editiones, *quod eius terræ conchulæ.* Optime ad Ammiani verba Iul. Solin. cap. 50. *In aqua mollis est unio, duratur eviseratus: nunquam duo simul reperiuntur, unde unionibus nomen datum.*

Pag. 281. Quod genus gemmę etiam in Britannici secess.] De margaritis Britannicis Tacitus in Vita Agricol. Plinius lib. IX. cap. 35. Solinus cap. 56. Beda Anglosax. Histor. Eccles. lib. I. cap. I.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XXIIII.

PRINCIPEM ſuperari non poſſe uſitato clamore teſtantis] MS. *non poſſe, Deum uſitato clamore teſtati.* idq; haud ſine exemplo eſt. Sic enim lib. XXVI. *reduxerunt ad caſtra, teſtati more militiæ Iovem, invictum Procopium fore.*

Itinerarium ſonare lituos iubet] Plane ut Græci, ἀποσημαίνειν τὸ εἰς ἐφόδιον. Pollux.

Excurſatores quidem quingentos & mille] Zoſimus lib. III. χιλίους ἔγνω καὶ πεντακοσίους προπέμψαι, κατασκεψαμένους εἴ τι πολέμιον, ἢ προφανῶς, ἢ δι' ἐνέδρας ἐπίῃ.

Pag. 283. Pyrrhus ille rex dicitur Epirotes, oportunis in locis caſtra metandi] Livius lib. XXXV. Pyrrhum ait *caſtrametari primum docuiſſe, ad hoc neminem elegantius loca cepiſſe, præſidia diſpoſuiſſe.* Eundemque de militari arte & aciei inſtruendæ ratione Commentarios ſcripſiſſe Plutarchus in eius vita teſtatur. Vide Frontin. Stratag. lib. IV. cap. I.

Civitatem venimus Doram, in quo loco greges] Zoſimus lib. III. ἦλθε καὶ ἐντεῦθεν εἰς Δοῦρα, ἴχνος μὲν, ὡς ἄρα ποτὲ πόλις ἦν, φέρουσαν, τότε δὲ ἔρημον. οὗ Γορδιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐδείκνυτο τάφος, ἔνθα καὶ πλῆθος ἐλάφων φανὲν, οἱ στρατιῶται κατατοξεύσαντες, ἅλις ἐχρήσαντο τῇ ἐκ τούτων τροφῇ.

Anathan munimentum] Rem narrat Zoſimus, ſed caſtelli nomen tacet, cuius ſitum Theophylactus Simocat. indicat lib. V. τὸ Ἀνάθαν φρούριον, τὸ πρὸς τῷ Κιρκυσίῳ παρὰ τὸν Εὐφράτην ᾠκοδομημένον.

Pag. 284.

Pag 284. Spiritu ſtabilitatem veſtigii ſubvertente] Huiuſmodi ventos certis anni tempeſtatibus vehementes in Galliæ partibus oriri, Diodorus Siculus ſcribit lib. v. Ἀπὸ μὲν θερινῆς δύσεως καὶ ἄρκτου πνεῖν εἰώθασιν ἄνεμοι τηλικαύτην ἔχοντες σφοδρότητα καὶ δύναμιν, ὥστε ἀναρπάζειν ἀπὸ τῆς γῆς λίθους χειροπληθιαίους τοῖς μεγέθεσι, καὶ τῶν ψηφίδων ἀδρομερῆ κονιορτόν. καθόλου δὲ καταιγίζοντες λάβρως, ἁρπάζουσιν ἀπὸ μὲν τῶν ἀνδρῶν τὰ ὅπλα, καὶ τὰς ἐσθῆτας, ἀπὸ δὲ τῶν ἵππων τοὺς ἀναβάτας. Vt Varro in Originibus ait, Cercius has vires habet. *Ventus Cercius cum loquare buccam implet: armatum hominem, plauſtrum oneratum percellit.* A. Gellius lib. II. cap. 24. Apul. in libello de Mundo.

Pag. 285. Diacira invaditur] Zoſim. *Dacira.* lib. III.

Ozogardanam occupavimus, -in quo principis Traiani tribunal] Zoſimus *Zaragardiam* vocat. Εἰς Ζαραγαρδίαν πόλιν ἦλθεν, ἐν ᾗ βῆμα ἦν ὑψηλὸν ἐκ λίθου πεποιημένον, ὃ Τραϊανοῦ καλεῖν εἰώθασιν οἱ ἐγχώριοι.

Surena poſt regem apud Perſas promeritæ dignitatis] Zoſimus: Σουρήνας, ἀρχῆς δὲ τοῦτο παρὰ Πέρσαις ὄνομα. Ammian lib. XXX. *Advenit Surena poteſtatis ſecunda poſt regem.* Vid. Barnab. Briſſon. de reg. Perſar. lib. I.

Pag. 286. Phylarchus Saracenorum] Dignitatis hoc apud Saracenos nomen eſt: ut bene Iulianus anteceſſor C P. interpretatur illa verba Iuſtiniani Imp. ex Novell. 102. μήτε τῷ περιβλέπτῳ δουκὶ, μήτε τῷ φυλάρχῳ. *neque ducem, neque phylarchum, id est Sarracenorum ducem.* Procopius Perſicor. lib. I. Οὐδεὶς δὲ οὔτε Ῥωμαίων στρατιωτῶν ἄρχων, οὓς δοῦκας καλοῦσιν, οὔτε Σαρακηνῶν τῶν Ῥωμαίοις ἐνσπόνδων ἡγούμενος, οἱ φύλαρχοι ἐπικαλοῦνται. Theophylactus Simocat. lib. II. φύλαρχοι — τῆς συμμάχου τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως, οὓς Σαρακηνοὺς ἔθισο Λατίνοις ἀποκαλεῖν. Malchus in excerptis legation. Ἀμόρκεσος φύλαρχος τῶν ὑπὸ Πετραίαν ὑπὸ Ῥωμαίοις ὄντων Σαρακηνῶν. Et ſtatim idem Amorceſus τῶν φυλῶν ἄρχων vocatur. Menander in eclogis legation. τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος Ἄμβρος.

Anguſta fluminis interluvies & præalta] Sic ſup. lib. XIV.

magnitudine angusti gurgitis & profundi. Interluviem Zosimus διώρυχα dixit, lib. III. οὐδὲ σὺν τοῖς ὅπλοις οἷοί τε ὄντες διανήξασθαι τὴν διώρυχα, τοῦτε βάθους οὐκ ἐνδιδόντος, καὶ τοῦ πηλοῦ.

Naarmalcha nomine, quod fluvius regum interpretatur] Inf. *Ventum est hinc ad fossile flumen Naarmalcha nomine, quod amnis regum interpretatur.* Græci ποταμὸν Βασίλειον vocant. Strabo lib. XVI. Μεταξὺ δὲ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγριδος ῥεῖ καὶ ἄλλος ποταμὸς, Βασίλειος καλούμενος. Plinius lib. VI. cap. 26. *Euphratem Gobaris præfecti opere deductum, ubi eum diximus findi, ne præcipiti cursu Babyloniam infestaret, ab Assyriis vero universis appellatum Armalchar, quod significat regium flumen.* In MS. Plinio *Amachael* legitur, ἀντὶ τοῦ *Armalchar.* sed utrumque corruptũ est, & *Neharmalcha* legendũ, ad Syriacæ linguæ veritatem, jam olim monuit Nobiliss. Ioseph. Scaliger lib v. de emendatione temp. *Malchus* enim Syris rex est. Eunapius in Porphyr. Μάλχος δὲ κατὰ τὴν Σύρων πόλιν ὁ Πορφύριος ἐκαλεῖτο τὰ πρῶτα, τοῦτο δὲ δύναται βασιλέα λέγειν. Atque inde simili formantur compositione *Braxa-malcha*, *Maiaza-malcha.* & à *Naar*, quod fluvium notat, *Naarda* apud Zosim. Ammian. Stephan. alios.

Ad civitatem Pyrisaboram] *Bersaboram* vocat Zosimus lib. III. Ἐλθὼν δὲ εἰς πόλιν ᾗ Βερσαβῶρα ἦν ὄνομα, τὸ μέγεθος ἐσκόπει τῆς πόλεως, καὶ τὸ τῆς θέσεως ὀχυρόν. & quæ porro sequuntur, situm munitissimæ civitatis notantia.

Pag. 287. Ferrea nimirum facie] Sic. lib. XIX. *Ferreus equitatus.* Est autem Sallustiana imitatio, cuius hoc fragmentum apud Nonium extat. *Equites cataphracti ferrea omni specie.*

Ciliciis undique laxius pansis] Glossarium Nomic. Κιλίκια, Τράγοι ἀπὸ κιλικίας οἱ δασεῖς. πάνυ γὰρ ἐκεῖσε ὑπάρχουσιν οἱ τοιοῦτοι τράγοι. ὅθεν καὶ τὰ ἐκ τῶν τριχῶν συντιθέμενα κίλικια λέγονται. Festus Avien. in ora maritima.

Hirtæ hic capellæ & multis incolis caper
Dumosa semper intererrant cespitum:
Castrorum in usum & nauticis velamina
Productiores & graves setas alunt.

Procopius Persicor. lib. II. Προκαλύμματα ἐκ τραγείων τριχῶν ἃ δὴ καλοῦσι κιλίκια. Vid. Liv. lib. 38. Iosephus de bello Iud. lib. III. Solin. cap. 36. Isidorus Origin. lib. XVIII. cap. II. Bitu-

Bitumine & coctilibus laterculis fabricatæ] Zosim. πύργοι δὲ εἱστήκεσαν περὶ τὸν τάφρον μεγάλοι. τὰ μὲν ἀπὸ γῆς μέχρι μέσου, δι' ὀπτῆς πλίνθου δεδεμένης ἀσφάλτῳ, τὰ δὲ μετὰ τὸ μέσον πλίνθῳ τε ὁμοίᾳ καὶ γύψῳ δεδομημένα.

Quo ædificii genere nihil tutius esse constat] Cui & ferrum cedere ait Codinus in descriptione novæ Romæ. Τοσαύτην δὲ ἀσφάλειαν ποιεῖ τοῖς κτίσμασιν ἡ ἄσφαλτος, ὥστε τὰς ὀπτὰς πλίνθοις καὶ τοῖς λεπτοῖς λίθοις συμμιγεῖσα, ἰσχυροτέρα γίνεται παντὸς σιδήρου.

Prope portam venit hostilem crasso ferro crustatam] Ita Sidonius Apollin. carm. XI. *Limina crassus Onyx crustat.* Atque hinc Itali dicunt, *Tempio di marmo crustato.*

Mamersides præsidiorum præfectus] Zosim. Μομόσειρος τούτων ἡγούμενος.

Numerata sunt autem dedititiorum duo millia] Longe maior numerus apud Zosim. Ἄνδρες ἀφείθησαν πεντακισχίλιοι περίπου τὸν ἀριθμόν, δίχα τῶν πλοίοις μικροῖς διὰ τῆς διώρυχος ὠθοῦντι γενομένων διαφυγεῖν. reliqua ut Ammianus.

Duos tribunos sacramento solvit, ut desides & ignavos] Desidia in pagano vitium est, in milite crimen. Arrius Menander de re milit. *Omne delictum est militis, quod aliter quam disciplina communis exigit, committitur, veluti segnitiæ crimen, vel contumaciæ, vel desidiæ.* l. 6. ff. de re milit. More maiorum igitur Iulianus egit, cum inutiles militiæ sacramento solvit.

Milites ex his qui fugerant exauctoratos capitali add. supp. secutus veteres leges] Menander de re milit. lib. III. *Qui in acie prior fugam fecit, spectantibus militibus propter exemplum capite puniendus est.* Rufus in Legib. Militarib. Ὁ πρῶτος ἐν παρατάξει φεύγων ἐπ' ὄψεσι τῶν στρατιωτῶν κεφαλικῶς τιμωρεῖται.

Argenteos nummos centenos] Zosim. ὁ βασιλεὺς φιλοφρονούμενος τὸ στράτευμα, λόγοις τε καθήκουσιν ἐτίμα, καὶ ἕκαστον ἀργυροῖς ἑκατὸν νομίσμασιν ἐδωρεῖτο.

Eos parcitate] MS. *patruitate prom.* ἴσ. *parvitate prom.*

Confecto tantorum munerum cursu moriar stando] Tale fuit dictum Vespasiani. *Stantem Imperatorem excedere terris decet.*

Aur. Victor in Vespasiano. Et de Turbone præfecto scribitur, eum hanc vocem in ore habuisse, τὸν ἔπαρχον ἑστῶτα ἀποθνήσκειν δεῖ. Xiphilinus in Adriano.

Quam mihi febricula eripiet una] B. Eucherius Episc. Homil. 2. pag. 377. *à possessore suo una febricula veniente novimus reposcenda.*

Nec enim ita vixi, ut non possim aliquando esse privatus] Respexit dubio procul ad id, quod Nerva Imp. iam olim dixerat, Οὐδὲν τοιοῦτον πεποίηκα, ὥστε μὴ δύνασθαι τὴν ἀρχήν τε καταθέσθαι, καὶ ἀσφαλῶς ἰδιωτεῦσαι. Xiphilinus in Nerva.

Maritari palmæ ipsæ dicuntur] Basilius Episc. Homil. 5. in Hexamer. pag. 22. Τοὺς φοίνικας εἰς ἄῤῥενας καὶ θηλείας διϊστῶσι, καὶ ἴδοις ἄν ποτε τὴν παρ' αὐτῶν (φυτουργῶν) ὀνομαζομένην θήλειαν, καθιεῖσαν τοὺς κλάδους οἷον ὀργῶσαν καὶ τῆς συμπλοκῆς ἐφιεμένην τοῦ ἄῤῥενος. τοὺς δὲ θεραπευτὰς τῶν φυτῶν ἐμβάλλοντες τοῖς κλάδοις, οἱόν τινα σπέρματα τῶν ἀῤῥένων, τοὺς λεγομένους ψῆνας, καὶ οὕτως οἱόν ἐν συναισθήσει, τῆς ἀπολαύσεως γίνεσθαι καὶ ἀνορθοῦσθαι πάλιν τοὺς κλάδους, καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον σχῆμα τοῦ φυτοῦ τὴν κόμην ἀποκαθίστασθαι. Quæ verba Eustathius vetus Basilii interpres ita vertit; *Palmas gemini esse sexus affirmant. Nam videtur quomodo apud eos quæ fœmina nominatur ramos proprios incurvat ad marem, velut eius concubitum petens, ut possit ex eius ammixtione concipere. Unde ingeniosi agricolæ sublatos de masculo certos oculos fœminæ dicuntur inserere; & ita quasi coitu desideranter expleto, confestim subductis brachiis recurrit ad statum.* Vid. Ambrosium Episcopum Mediol. Hexamer. lib. III. cap. 13. Plin. lib. XIII. cap. 4. Theophylact. Simocat. Quæst. Physic. cap. 4.

Sustulit ab hoste prostrato &c.] Livius lib. VII. Luc. Florus lib. I. cap. 13. Valer. Maximus lib. III. cap. 2. Aurel. Victor de viris illustrib. cap. 28. 29.

Duarum incolæ civitatum] Bezuchin harum civitatum alteram dictam ex Zosimo scimus lib. III.

Sublicisque suspensis] MS. *supplicibusque.* ἴσ. *sublicibusque.* Glossar. *Sublices* καταπῆγες, οἱ ἐν ποταμῷ τὴν γέφυραν ὑποβαστάζοντες. Vid. Festum, Cæsarem, Vitruvium de architect. lib. III. cap. 3.

Evolat Exuperius de Victorum numero miles] Fœde hunc locum corruperant, quibus & scribendi ratio, & antiquitas Romana

mana parum perspecta. Quid enim ineptius hac lectione, *evolat ex superius devictorum numero miles?* neque aliter in MS. cum tamen certissimum, ita legendum, ut nos edidimus. Zosimus lib III. εἶτα τὴν ἐπικειμένην ἄχρι τῆς ἐπιφανείας γῆν διατρήσαντες, ἐφάνησαν οἰκίας ἐν μέσῳ, καθ' ἣν ἔτυχέ τις ἀλετρὶς γυνὴ, νυκτὸς οὔσης ἔτι βαθείας, σῖτον ἄλευρα εἶναι ἐργαζομένη. Ταύτην μὲν οὖν ὁ πρώτως ἀναδὺς, ἐκβοᾶν μέλλουσαν, παίσας ἀνεῖλεν. Ἦν δὲ Σουπεράντιος ἐν τῷ λόχῳ τῶν Βικτώρων οὐκ ἄσημος, ἐπὶ τούτῳ δὲ Μάγνος, καὶ τρίτος ὁ Ἰοβιανὸς, τοῦ τάγματος τῶν ὑπογραφέων προτεταγμένος. Et numeri Victores non hic tantum laudantur, sed in notitia Imperii persæpe. *Superantium* autem Zosimus vocat, quem Ammianus *Exsuperium*, sive *Exuperium*. utroque enim modo scribebant: eratque amabile id militibus, velut ominis boni nomen. Lapis vetus Pætovione.

C. ATVCIO ALBANO VETERANO
EX-PRAETORIO. ET AELIAE SABINAE VX. OPT.
ET ATVCIAE AVENTINAE F. A. XXXIII.
EXVPERIVS MILES LEGIONIS. SEΠ. Θ. XXIII.

Castra Lucanorum invadenti Luscino] Valer. Maximus lib. I. cap. 8.

Nabdates præsidiorum magister] Zosimus lib. III. Ἀναβδάτης ὁ ἀρχιφύλαρχος. ubi forsan legendum ἀρχιφρούραρχος. ut inf. de eodem. Ἀναβδάτης ὁ φρούραρχος, εἰς κρίσιν ἤγετο.

Alexandrum & Africanum] Polybius lib. X. Val. Maximus lib. IV. cap. 3. Curtius lib. III. & IV. Iul. Frontinus Strateg. lib. II. cap. II.

Fallaces foveas & obscuras, quales in tractibus illis sunt plurimæ] Meminit horum subterraneorum, in quibus Persæ vel ob metum vel insidiarum causa se occultare soliti, Theophylactus Simocata histor. lib. II. Οἱ δὲ τῆς Ἀρζανηνῆς οἰκήτορες ὑπὸ τὰ τῆς γῆς διακενώματα καταδύονται. ἔχειν γὰρ ἐκείνους ἐς βάθος δίκην τινῶν ἀντρωδῶν οἰκοδομημάτων κατασκευάς.

Erat in hac eadem regione extentum spacium] Zosimus lib. III. παραγίνεται δὲ καὶ εἰς περίβολον, ὃν βασιλέως θήραν ἐκάλουν. ἦν δέ τι τειχίον, χωρίον ἀπειληφὸς ἔνδον πολὺ, δένδρεσι πεφυτευμένον παντοδα-

παντοδαποῖς. ἐν τούτῳ θηρίων παντοίων ἐναποκλειόμενα γένη, τροφῆς τε οὐκ ἠποροῦντο, διὰ τὸ καὶ ταύτην ἐπισάγεσθαι, καὶ παρεῖχον τῷ βασιλεῖ τοῦ θηρᾶν, ἡνίκα ἂν βουληθείη, ῥᾳστώνην.

Coche quam Seleuciã vocant] Σελευκείαν τὴν ἐπὶ τῷ Τίγρει. Binominemq; hanc civitatem fuisse dubiũ est nullum : sed in priori appellatione mire variant, non tam scriptores ipsi ut puto, quam antiquarii : quorum incuria factum, ut modo *Coche* vocetur, modo *Colche*, vel *Corche*. Ruf. Festus. *Colchen & Ctesifontem urbes Persarum nobilissimas capit*. Eutropius lib. IX. *Corchen & Ctesifontem urbes nobilissimas*. ubi tamen quædam exemplaria *Seleuciam & Ctesif.* habent. Longius hinc discedit Zosimus, & *Zochasen* videtur nominare, lib. III. pag. 724. Ζωχάσης, νῦν δὲ Σελευκείας ὀνομαζομένης. Nos *Cochen* retinuimus, meliorum codicum fidem sequuti. Orosius lib. VII. cap. 24. *duas nobilissimas Parthorum urbes Cochen & Ctesiphontem capit.* Quarum civitatum situm & nomina optime declarat Gregor. Nazianz. Episc. in Iulian. orat, 2. pag. 303. ἡ γὰρ Κτησιφῶν, φρούριόν ἐστι καρτερὸν καὶ δυσάλωτον, τείχει δὲ ὀπτῆς πλίνθου, καὶ τάφρῳ βαθείᾳ, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ ποταμοῦ τενάγεσιν ὠχυρωμένη. ποιεῖ δὲ αὐτὴν ὀχυρωτέραν, καὶ φρούριον ἕτερον, ᾧ προσηγορία Κωχὴ, μετὰ τῆς ἴσης ἀσφαλείας συγκείμενον. ὅσον τε φυσικὴ, καὶ ὅσον χειροποίητος, τοσοῦτον ἑνούμενον, ὡς μίαν πόλιν δοκεῖν ἀμφοτέρας, τῷ ποταμῷ μέσῳ διειργομένας.

Civitatem desertam collustrans, sacro Principe quondam excisam] Locus dubio procul corruptus; cuius tamen veram lectionem hanc assero -- *collustrans, à Caro Principe q.* Natum vitium ex male intellecta veterum scribendi ratione : quâ non observatâ plures passim errores committuntur. De Caro autem Principe hunc locum intelligendum certum est ex Eutropio, lib. IX. Oros. lib. VII. cap. 24. Hieronym. Chronic. Olymp. 266. Ruf. Fest. Breviar. Fl. Vopisco, Aurel. Victore, & aliis.

Corpora vidit suffixa patibulis multa &c.] Paulo hæc aliter Zosimus lib. III. ἑώρα σώματα προσηρτημένα σταυροῖς, ἔμπροσθεν τῶν πυλῶν. ταῦτα δὲ ἔφασκον οἱ ἐπιχώριοι συγγενῶν εἶναι, διαβληθέντος τινὸς ὡς προδότου πόλεως γεγονότος, ἣν ἔτυχεν ὁ βασιλεὺς Κάρος, Περσῶν οὖσαν, ἑλών. Verosimiliora narrat Ammian.

Traianus posteaq; Severus egesto fodiri &c.] Zosimus lib.

lib. III. Gregor. Nazianſ. in Iulian. orat. 2. Sozomenus libr. 6. cap. 1.

Rhodanum arma & loricam retinente Sertorio tranſnatatum] Non minor virtus Sorani Batavi, de quo hæc vetus inſcriptio:

Hadriano potui qui iudice vaſta profundi
Aequora Danubij cunctis tranare ſub armis.

Et ante hos annos aliquot miles gregarius Pariſiis, ſpectante rege Chriſtianiſsimo, ita armatus ut erat tranſnatavit Sequanam.

Catervis peditum firmis medium inter acies ſpatium, ſecundum Homericam diſpoſitionem præſtituit] Certa emendatio eſt, *catervis peditum infirmis*. ea enim Homeri ordinatio, Iliad. δ.

Ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι
Πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν στῆσεν πολέας τε καὶ ἐσθλοὺς,
Ἕρκος ἔμεν πολέμοιο. κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν.

Quam aciei ordinationem etiam Pyrrhus imitatus eſt, ut Sex. Iulius Frontinus ait, Stratagem. lib. II. cap. 3.

Velut pedis anapæſti præcinentibus modulis] Vid. Val. Max. lib. II. cap. 6. §. 2. Gell. lib. I. cap. II. Agathias Hiſtor. Iuſtinian.

Sophanem, & Aminiam, & Callimachum, & Cynegyrũ] De his ſparſim Herodotus lib. VI. VIII. IX. Iuſtinus lib. II.

Cæſis Perſarum plus minusve duob. mill.] In numero cæſorum variat Zoſimus lib. III. Ἔπεσον δὲ καὶ ἐν τῇ μάχῃ Περσῶν μὲν πεντακόσιοι καὶ δισχίλιοι, Ῥωμαίων δὲ πλείους πέντε καὶ ἑβδομήκοντα.

Navalibus donavit coronis, & civicis, & caſtrenſibus] Protrita iam ſunt, quæ de hiſce coronis in veterum libris leguntur. Vide Vegetium & eius ſcholiaſten.

Reſecravit) Vid. Feſtum in *Reſecrare*.

Infauſtis ductoribus præviis) Ad Zopyri exemplum quendam, non viæ ductorem tantum ſe obtuliſſe, ſed auctorem quoque Iuliano extitiſſe, ut naves reique alimentariæ copiam, qua abundabat, flammis daret, Nazianſenus ſcribit στηλιτευτικῇ oratione II. cuius verba operæ pretium erit videre.

Exuri cunctas iuſſerat naves) Zoſimus lib. III. Gregor. Nazianſenus in Iulian. Orat. II. Auguſtinus de civitate Dei lib. IV. cap. 29. lib. V. cap. 21.

Præter minores duodecim] Numerus apud Zoſimum auctior. τὰ πλοῖα ἐμπρῆσαι, καὶ πάντα πλὴν ὀκτωκαίδεκα Ῥωμαϊκῶν, Περσικῶν δὲ τεσσάρων ἐδαπανήθη πυρί.

Quas profuturas pangendis pontibus diſpoſuit vehi carpentis] Fl. Vegetius de re milit. lib. III. cap. 7. *Commodius repertum eſt, ut monoxylos, hoc eſt, paulo latiores ſcaphulas ex ſingulis trabibus excavatas, pro genere ligni & ſubtilitate leviſſima, carpentis ſecum portet exercitus, tabulatis pariter & clavis ferreis præparatis. Ita abſque mora conſtratus pons, & funibus (qui propterea habendi ſunt) vinctus, lapidei arcus ſoliditatem præſtat in tempore.* Neque id mirum videri debet, in hunc uſum naves curribus vectas : cum & Hunnos conſtet, alioſque Iſtri circumcolas, navigia ſua temere confecta de loco in locum paſsim hoc modo transferre ſolitos. Vid. Priſcus Rhet. in eclogis legation.

Pag. 303. Ergo etiam ad difficult.] *ισ. Eo etiam ad diff.*

OBSERVATIONES

IN

AMMIANI MARCELLINI

LIBR. XXV.

ERTIACORUM equeſtris numerus] Forſan ſcripſit Amm. *Tertianorum equeſt. num.* ut in Notitia Imp. *Legiones Comitatenſes triginta duæ, Secundani Italicani, Germanicani iuniores, Tertiani, ſive tertia Italica, Tertia Herculea.*

Ad tractum Maranga appellatum] Zoſim. *Maranſa.* εἰς Μάρανσαν παρεγένοντο κώμην.

Sagittarii, cuius artis fiducia ab incunabulis ipſis gens prævaluit] Tria nempe hæc ab ipſa infantia diſcebant Perſæ, equitare, ſagittare, vera dicere. Herodotus lib. I. Strabo lib. XV. Plura huc ſpectan-

spectantia collegit V. Cl. Barn. Brisson. de reg. Persar. libro II. & III.

Manubriatos cultros] Livius. *fabrile scalprum cum malleo.*

Exploratum est enim ab Hasdrubale] Totum hunc locum optime Livii verba illustrant, lib. XXVII. *Elephanti plures ab ipsis rectoribus, quam ab hoste interfecti. Fabrile salprum cum malleo habebant; id, ubi savire bellua ac ruere in suos cæperant, magister inter aures positum ipsa in compage, qua iungitur capiti cervix, quanto maximo poterat ictu adigebat. ea celerrima via mortis in tanta molis bellua inventa erat, ubi regendi spem vicisset; primusq; id Hasdrubal instituerat, dux cum sæpe alias memorabilis, tum illa præcipue pugna.*

Lunari acie, sinuatisq; laterib.] Vid. Aelian. de acie instr.

Pone versus directis sagittis] Exercitatio hæc Parthorum sive Persarum fuit, ut non tantum stataria congressione sagittis exerte uterentur, sed etiam cum terga vertissent. Plutarchus in Crasso. Virgilius III. Georg.

Fidentemq; fuga Parthum, versisq; sagittis.

Legionem Ziannorum regebat] Legionis nomen non ponit Zosimus, rem tamen ita narrat. ἀπώλεσαν ἄλλους τε στρατιώτας, καὶ Βρετανίωνα τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντα τοῦ λόχου, ἀνδρείως ἀγωνισάμενον. In Notitia Imperii nominatur *Cohors IX. Thanorum Nitriæ.* & fortassis an in scriptura tantum variatio est, reipsa vero eadem hæc cum illa, cuius hic mentionem Ammianus facit.

Flagrantissimam facem cadenti similem] Iterum inf. *facem* vocat, ut Apul. de mundo, *Sunt & alia eiusmodi imaginum genera, quas Græci faces -- nominant.* Aristot. sive quis alius auctor libelli de mundo, λαμπάδας dixit; *globum* Aurel. Victor in Iulian. *ac ne noctu quidem visus ingens globus cœlo labi, diem belli cautum præstiterit.*

Διαΐσσοντα nos appellamus] Achilles Satius in Arati Phænomena. περὶ κομητῶν. Οἱ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετερχόμενοι καλοῦνται ἄττοντες, καὶ διάττοντες. γίνεται δὲ τοῦτο, τῶν ἀστέρων ὑπὸ πνεύματος ἐκπιεζομένων, καὶ οἱονεὶ ἀπλευθέρας ἀφιέντων. διὸ καὶ σημεῖον ἀνέμων εἶπεν Ἄρατος τοῦτο. quæ eadem apud Heronem Alex. leguntur. Arati autem locus hic est;

—— ὄπιθεν ῥυμοὶ ὑπολευκαίνονται,
Δειδέχθαι κείνοις αὐτὴν ὁδὸν ἐρχομένοιο
Πνεύματος &c.

Cum adtritu incaluit] οἱ γὰρ διάττοντες, ἀστέρες μὲν οὐκ εἰσὶ ἐκχύσεις δὲ πυρὸς φερομένου ἐκ παρατρίψεως ἀστέρων. ut Theon Alexand. inquit, in Commentario ad modò laudatos Arati verſus.

Tarquitianis] Vid. Petr. Pithæi Adverſar. lib. I. cap. XX.

Pag. 310. Fœtorem ſtridoremq; elephantorum impatienter tolerantib. noſtris] Addidimus *τὸ ſtridorem*, ex MS. ſenſu pleniore perfectioreque. Sic paulo retrò hoc eodem libro. *Elephantorum fulgentium formidandam ſpeciem, & truculentos hiatus vix mentes pavidæ perferebant: ad quorum ſtridorem odoremq; & inſuetum tunc aſpectum magis equi terrebantur.* Iterum lib. XIX. *Adiectis elephantorum agminibus, quorum ſtridore immanitateq; corporum nihil humanæ mentes terribilius cernunt.* Q. Curtius lib. VIII. de Pori Regis elephantis. *Magnum belluæ injecere terrorem, inſolitusq; ſtridor non equos modo, tam pavidum ad omnia animal, ſed viros quoque ordinesq; turbaverat.* Magna hinc Romanis bello Tarentino clades: fœdior tamen Caſſonellani Britannorum regis pavor, qui ne ad unius quidem elephanti aſpectum durare potuit, cum ad eum Cæſar tranſitum pararet. A quo malo, ut ſibi præcaveret Perſeus, εἰδώλοις ξυλίνοις ἐλεφάντων ἰδέαν καὶ χρόαν ἐχομένοις, ſtridoreq; tubarum acutiore, paulatim equos ſuos verorum elephantorum barritum & magnitudinem ferre docuit. Florus lib. I. cap. 18. Polyænus Strategem. lib. 4. & 8.

Averſorumque Perſarum & belluarum ſuffragines concidebat] Simile ſtrategema Alexandri Mag. de quo Curtius lib. 8. *Anceps ergo pugna nunc ſequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit, donec ſecuribus (id namque genus auxilij præparatum erat) pedes amputare cæperunt.*

Clamabant hinc inde candidati] Candidatorum ſignificatio non una: ſed quorum hic mentio, ii è Scholarium numero ob corporis proceritatem electi, primi ſcutarii protectoreſq; Principis erant. De his iterum Ammian. lib. XXXI. Procopius Gothicor. lib. III. ἦν δὲ οὗτος ἀνὴρ βασιλέως μὲν Ἰουστινιανοῦ δορυφόρος, ἐπεὶ ἐς τοὺς κανδιδάτους καλουμένους τελῶν ἔτυχε. τῶν δὲ ἱππικῶν καταλόγων ἦρχεν. Vid. Cedren. in Iuniore, pag. 211.

Incertum ſubita equeſtris haſta &c.] De morte Iuliani alia longe diverſa Sozomenus lib. VI. cap. 2. Nicephorus Calliſt. lib. X. cap. 34. Gregorius Nazianſ. Epiſc. in Iulian. orat. 2. Amphilochius in vita

Basilii Magni Archiep. Chrysostomus de Babyla martyre. Augustinus de civitate Dei lib. IV. cap. 29.

Epaminondas ille dux inclytus] Val. Maximus lib. III. cap. 2. Iustinus lib. VI.

Pag. 311. Prælia XX. Marcelli] Maior numerus apud Plinium lib. VII. cap. 25. *Solus* (Iul. Cæs.) *M. Marcellum transgressus, qui undequadragies dimicaverat.* Solinus cap. VI.

Sicinium Dentatum] Ita MS. ut & Valerius Maximus lib. III. cap. 2. A. Gellius lib. II. cap. 11. At vulgati quidam codd. *Siccium* vocant; uti & Dionysius Halicar. lib. X. pag. 662. Λεύκιος Σίκκιος Δεντάτος. Plinius lib. VII. cap. 28. Solinus cap. VI.

Sergium, qui viciens & ter vulneratus] Plinius lib. VII. cap. 28. Solinus cap. 6. apud quem ipsissima fere Ammiani verba. *Beatus profecto tot suffragiis gloriarum, ni heres in posteritatis eius successione Catilina, tantas adoreas odio damnati nominis obumbrasset.*

Anatolio interfecto qui tunc erat officiorum magister] In Zosimo perperam *Antonius* scribitur, pro *Anatolio.* Μάχης δὲ καρτερᾶς γινομένης ἔπεσεν Ἀντώνιος, ὁ τῶν περὶ τὴν αὐλὴν ἡγούμενος τάξεων, ὃν καλοῦσι Ῥωμαῖοι Μάγιστρον.

Quam reposcenti naturæ ut debitor bonæ fidei redditurus exulto] Non minus prudenter, quam pie, Iosephus apud Egesipp. lib. III. cap. 17. *Deus omnipotens thesaurum nobis optimum dedit, atque inclusum in hoc vase fictili & consignatũ commisit nobis custodiendum, quoad ipsi placeat reposcere. Nonne in utroque crimen est, vel reijcere depositum non reposcente qui dederit: vel reposcenti negare? Si hominis depositum violare pœna infamiæ est, quanto magis violare depositum Dei?*

Mortem tanquam summum præmium] Nota est historia, iam ab antiquo in scholis tractata, Cleobis & Bitonis: quibus cum mater precata esset à Dea, *ut illis præmium daret pro pietate, quod maximũ homini dari posset à Deo, mane inventi sunt mortui.* Cicero Tuscul. lib. II. ad quam haud dubie sive Iulianus sive Ammianus respexit.

Pag. 312. Licentiam omnem actibus meis exterminans] Magna laus in celsa potestate, cum Principes nil sibi amplius licere putant, quam privatis, ut Plinius in Panegyr. ait. Et præclare Impp. Leo & Anthem. in libro LL. Anthemii Aug. Tit. 3. *Neque enim aliud Imperatoriæ maiestati, cui semper debet æquitas inhærere, & vigere Iustitia, vide-*

tur accommodum, quam commune ius omnibus reservare subiectis, & nihil amplius bonis licere Principibus, nisi quod liceat privatis.

Vel damnatorum fine decedo] Sic recte in Florentino MS. ut sup. lib. XV. *Damnatorum sorte Pœmenius raptus ad supplicium interiit.* Et de hoc ipso Iuliano lib. XVII. *oppetere dimicando gloriose magis optabat, quam damnatorum sorte, sicut sperabant, ut frater Gallus, occidi.* Igitur quod vulgo legitur, *delicatorum f.* corruptum esse facile apparet.

Merui clarum è mundo digressum] Al. *Clarum è medio.* Sed MS. lectio, quam expressimus, verior. Sic lib. XXI. *è mundo citius digressurum.* Lib. XXIX. *cum mundo digredi statuisset.* Lib. XXXI. *fortuitis casibus mundo digressos.* Cassiodorus Variarum lib. VI. Epist. 2. *cingulum fidele, quod nescit ante deserere, quam de mundo homines contingat exire.*

Super Imperatore vero creando] Aur. Victor in Iuliano. *Circa noctis fere medium defecit, præfatus consulto sese de Imperio nihil mandare, ne uti solet, in multitudine discrepantibus studiis amicorum, ex invidia Reip.* DISCORDIA EXERCITVS *periculum faceret.*

Ne per impudentiam dignum prætercam] Melius in MS. *per imprudentiam.*

Quem cum beatum fuisse Sallustius respondisset] Beati & felices mortui dicuntur, ἐπ' εὐφημισμοῦ, ut Græcè μακαρῖται. Hesych. Μακαρίτης, ὁ τεθνεώς, ὁ μακάριος, ὁ νεκρός. Suidas in Μακαρίτας. Plutarchus in Παραμυθικῷ. Iulianus in epistola ad Hermog. Ἐκεῖνῳ μὲν δὴ, ἐπειδὰν μακαρίτης ἐγένετο, κοῦφη γῆ, καθάπερ λόγος.

Cum Maximo & Prisco philosophis super animorum sublimitate perplexius disputans] Magnorum virorum exemplo. Sic Thrasea, cum iam Neronis scelere iussa morte sibi obeundum intellexisset, maxime intentus Demetrio Cynicæ institutionis doctori, *de natura animæ & dissociatione spiritus corporisque inquirebat.* Tacitus Annal. 16. Sic Socrates itidem fecit: talem enim illius ex Platonis Phœdone fuisse disputationem verosimile est. Diogenes Laert. in eius vita. Καὶ δεθεὶς μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἔπιε τὸ κώνειον, πολλὰ καλὰ κἀγαθὰ διαλεχθεὶς, ἃ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδωνι φησί. Cæterum de Maximo & Prisco plura Eunapius in vitis Philosophor.

Pag. 313. Virtutes quatuor præcipue] Vid. Cicer. de Offic. lib. I. Porphyr. apud Stobæum Serm. I. pag. 23.

Intento

Intento studio coluit omnes, ut singulas] Egregia hæc sane laus est, & cui adsimilis illa, qua Stiliconem extollit Cl. Claudianus lib. II.

Omnes præterea, puro quæ crimina pellunt
Ore Deæ, junxere choros, unoq; receptæ
Pectore diversos tecum cinguntur in usus.
Iustitia utilibus rectum præponere suadet
Communesq; sequi leges, injustaq; nunquam
Largiri sociis. durum Patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori.
Temperies, ut casta petas. Prudentia, ne quid
Inconsultus agas. Constantia, futile ne quid
Infirmumq; geras. &c.

Apud Platonem legitur Sophoclem] Plato de Repub. lib. I. Cicero de Senectute, Stobæus cap. 6.

Velut ad pallium mox reversuri] Etiam minabatur interdum ad vitam se discessurum privatam, inf. hoc lib. *Ad pallium* autem, id est, ad vitam philosophicam: talis namque Philosophorum amictus. Apuleius Flor. I. *togam parari & voto & funeri, item pallio cadavera operiri, & Philosophos amiciri.* Herodes Atticus apud Gell. lib. IX. cap. 2. *Video barbam & pallium, philosophum non video.*

Pag. 314. Genuina lenitudine castigaret] Vulg. *lenitudine vestigaret.* corrupte; & animadverterat vitium Vir Amplifs. Petrus Faber; itaque *mitigaret*, vel, ut nos nunc ex MS. edidimus, *castigaret*, legendum censebat, Semestr. lib. III. cap. 18.

Corporis munus à milite, ab Imp. vero animi poscitur] Pauli Cos. dictum est, apud Livium lib. XL. *Militem hæc tria curare decet, corpus ut quam validissimum & pernicissimum habeat, arma apta, animum paratum ad subita imperia: cætera Imperatori curæ esse debere.*

Pag. 315. Indicta sunt tributorum admodum levia] Eutropius lib. X. *In provinciales iustissimus, & tributorum, quatenus ferri posset, oppressor; civilis in cunctos, mediocrem habens ærarij curam.* Hanc tributorum relaxationem tangit etiam Gregor. Nazianz. ita tamen ut reprehendat magis, quam laudem mereri putet. Orat. I. in Iulian.

Coronarium indultum] Aurum coronarium est quod à victis gentibus datur, propter concessam vitam; vel quod indulgentiarum lætitia, vel rebus prospere gestis admonitæ in coronis aureis signisque diversis

diversis civitates Imperio Rom. parentes obferunt. L 4. C. Theod. de aur. coron. Cicero in Orat. in Pison. Servius Aeneid. lib. 8. Ipsaque Constitutio, qua auri huius præstatio remittitur, etiamnunc in Cod. Theodos. extat. lib. XII. Tit. XIII. quam totam hic adscribere lubet.

IMP. IVLIANVS A. ad Sallustium P. P.

Aurum coronarium munus est voluntatis, quod non solum senatoribus, sed ne aliis quidem debet indici, licet quædam indictionum necessitas postulaverit, sed nostro arbitrio reservari oportebit.

Nunquam augendæ cupidus fuit, quam cautius apud dominos servari existi.] Similis in hoc Constantio Aug. de quo Eutropius lib. X. *Fisci commoda non admodum affectans, dicensq; melius publicas opes à privatis haberi, quam intra unum claustrum reservari.*

Alexandrum Mag. ubi haberet thesauros interrogatum] Theon Sophista Chria I. pag. 112. Ἀλέξανδρος ἐρωτηθεὶς παρά τινος, ποῦ ἂν ἔχοι τοὺς θησαυρούς, τοὺς φίλους ἀπέδειξεν. Stobæus Serm. 214.

Levioris ingenii] Lib. XXII. de hoc ipso Iuliano. *Levitatem agnoscens commotioris ingenii sui.* Itaque quod in vulgatis libb. *lentioris ing.* habetur, corruptum est.

Aequiperare videretur in hac parte principem Adrianũ] Tangit eandem hanc præsagiorum sciscitationem nimiam in Adriano Tertullianus, cum *curiositatum omnium exploratorem* eum vocat.

Pag. 316. Figura talis utique membrorum] Hæc est scriptura omnium librorum: quæ tamen an à Marcellini manu sit, dubito. De Constantio sic dixit in fine lib. XXI. *figura tali situq; membrorũ.* unde hic quoque ita legendum videtur: certe alterutrum in alterum refingendum erit. Porro Iulianum sic describit Gregorius Nazian. Episcop. in Iulian. Orat. 2. pag. 306. οὐδενὸς ἐδόκει μοι σημεῖον εἶναι χρηστοῦ, αὐχὴν ἀπαγής, ὦμοι παλλόμενοι καὶ ἀνασηκούμενοι, ὀφθαλμὸς σοβούμενος, καὶ περιφερόμενος, καὶ μανικὸν βλέπων, πόδες ἀστατοῦντες καὶ μετοκλάζοντες, μυκτὴρ ὕβριν πνέων, καὶ περιφρόνησιν, προσώπου σχηματισμοὶ καταγέλαστοι τὸ αὐτὸ φέροντες, γέλωτες ἀκρατεῖς τε καὶ βρασματώδεις, νεύσεις καὶ ἀνανεύσεις σὺν οὐδενὶ λόγῳ. λόγος ἱστάμενος καὶ κοπτόμενος πνεύματι, ἐρωτήσεις ἄτακτοι καὶ ἀσύνετοι, ἀποκρίσεις οὐδὲν τούτων ἀμείνους, ἀλλήλαις ἐπεμβαίνουσαι καὶ οὐκ εὐσταθεῖς.

οὐδὲ

οὐδὲ τάξει περιϊοῦσαν παιδεύσεως. Landulf. Sagax in historia miscell. lib. XI. *Corpore validus quidem, sed brevis fuit, barba prolixa, oculi currentes huc illucq́ directi.* quæ ex integriore Sex. Aur. Victoris codice desumpta videntur; nam deesse apud eum quædam, collatione cum Sagace facta, aperte patebit.

Mentis eius angustias indicabant] *ἴσ. argutias ind.*

Pag. 317. Bella interdũ victi, & naufragi repetant maria] Sulp. Servastus in carmine de Spe.

> *Naufragus hac cogente natat per fœta procellis*
> *Aequora, cum mersas viderit ante rates.*
> *Captivus duras illa solante catenas*
> *Perfert, & victus vincere posse putat.*

Itum est voluntate omnium ad Sallustium] Non post Iuliani è terris digressum, sed Ioviani, purpuram Sallustio oblatam Zosimus ait in extremo lib. III.

Inter has exiguas ad tantam rem moras) Itaque quanta subitanea magis hæc ad sublime culmen electio Ioviani, tanto ab omni quoque subdola machinatione remotior, nemine gratia vel donis corrupto. Themistius Euphrad. in Oration. ad Iovian. Οἱ ἡμέτεροι ψηφοφόροι καὶ στρατιῶται τῆς τοῦ σώματος ἀγχιστείας τὴν τῆς ψυχῆς προεξήτασαν, καὶ ἀπέφηναν κληρονόμον τῆς ἀλουργίδος τὸν κληρονόμον τῆς ἀρετῆς. καὶ ταυτὶ οὐκ ἐν σχολῇ, οὐκ ἐν εἰρήνῃ, οὔτε ἐνδιδόντος τοῦ καιροῦ θεραπείας, καὶ παραγγελίας, καὶ δεκατισμοὺς, ἀλλ' ὡς ἐν ἀκμῇ τῆς ἐνυοῦς, ἐν τοῖς ξίφεσιν, ἐν τοῖς δόρασι φέροντες τὰς ψήφους, ἀπαράκλητον γνώμην, ἀκατασκεύαστον χειροτονίαν, ἣν ὁ καιρὸς ἐψηφίζετο, πρὸς ἣν χρεία ἐχειραγώγει. καὶ, τό γε ἔτι θαυμασιώτερον, ἐν ἐκκλησίᾳ ὑπερορίῳ, ἔξω τῆς Ῥωμαίων γῆς, ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. Vid. Gregor. Nazians. in Iulian. Orat. 2.

Pag. 318. Quod una littera discernebat) Litera nimirum O. loco L. saltim transposita. Vnde error Pomponii Læti palam fit, *Iuvianum* scribendum autumantis.

His ita cæco quodam iudicio Fortunæ peractis) Respicit ad illud, quod Constantinus Imp. dicere solitus, *Imperatorem esse Fortunæ est.* Lampridius in Heliogab.

Pag. 319. Occisis beluis paucis) *Beluae* hic elefantes sunt, ut apud

ut apud Q. Curt. lib. VII. *Belua instincta rabie nondum saucia invehebatur ordinibus, donec rector beluæ regem conspexit fluentibus membris, omissisq; armis vix compotem mentis: tum beluam in fugam concitat.* Idem post pauca. *Vndique & in pedites, & in ipsum Porum tela congesta sunt, quis tandem gravatus labi ex belua capit. Indus qui elephantũ regebat, descendere eum ratus, more solito elephantum procumbere iussit in genua.* Arnobii hæc verba multos hactenus exercitatos habuere, lib. VII. - *camelos, belluas, leones.* & quod quisque non intellexit, continuo mutare voluit. Sed ne facile novis absurdissimisque emendationib. locum demus, per *beluas*, elephantes interpretari possumus, vel (si id magis placet) hyænas: ut in Gloss. Ὕαινα ζῶον, *bellua.* Sic apud Capitolin. in Gordiano tertio. *Leopardi mansueti XXX. belbi, id est hyænæ X.* Legendum, *Beluæ, id est, hyænæ.* Quę cum de marinis monstris intelliguntur, pistrices notant. Glossar. *Bellua* Κῆτος; & alibi, Κῆτις *Pistrix de belua.* Item, *Belua marina* Κῆτος. ut Suetonius in Nerone, cap. 12. *Exhibuit naumachiam marinis aquis, innantibus belluis.*

Iulianus, & Macrobius, & Maximus] Non Maximum, sed Maximianum hunc vocat Zosimus lib. III. ἀπέθανον δὲ καὶ Ῥωμαίων τρεῖς λοχαγοὶ, γενναίως ἀγωνισάμενοι, Ἰουλιανὸς, καὶ Μαξιμιανὸς, καὶ Μακρόβιος.

Castellum sumere] Zosim. Σῶμα τὸ φρούριον.

Saracenos ideo patiebamur infestos, quod salaria &c.] Non tam hostis terrore, quam prudenti consilio factum arbitror, quibus tributum retro temporibus imperabant, illis ipsis id Romani Principes annuatim ut penderent, pacemque pecunia emercarentur. Sic Hadrianus Imp. *à multis regibus pacem redemit*, ut inquit Spartian. Gallus quoque Imp. Scythas, post Philippopolim captam stragesque innumeras, à finibus hoc pacto potius, quam armis expellere maluit. Zosimus lib. I. τὰ τῆς εὐημερίας τῶν βαρβάρων αὔξησιν ἐλάμβανεν. οὐ γὰρ μόνον ἐπανελθεῖν αὐτοῖς ἐς τὰ οἰκεῖα ξυνεχώρει μετὰ τῆς λείας ὁ Γάλλος, ἀλλὰ καὶ χρημάτων τι μέτρον ἔτους ἑκάστου χορηγεῖν ὑπέσχετο. De Persico fœdere ita Procopius, Persicor. lib. II. p. 62. Δεῖν τοίνυν Ῥωμαίους τακτόν τι φέρειν ἐπέτειον Πέρσαις. οὕτω γὰρ αὐτοῖς ἔφη τὴν εἰρήνην Πέρσαι βέβαιον ἕξουσι. Sic cum Attila Hunnorum rege dextras renovantes Romani, hoc etiã iurare sustinuerunt, φιλάττειν καὶ διαμένειν τὰς συνθήκας ἑπτακοσίων λιτρῶν χρυσίου, ἔτους

ἑκάστου τελουμένων παρὰ Ῥωμαίων τοῖς βασιλείοις Σκύθαις. Priscus Rhet. in Eclog. legat. Similia de Gothis legimus. Ad quorum exemplum cum Carpi etiam stipendium peterent, Iulius Menophilus Mœsiæ Dux graviter respondit: Quod Imperator Rom. gentibus extraneis benefaciat, non necessitatis id esse, aut ex alterius arbitrio debitum, sed indigentibus ad vitæ subsidia munus gratuitum, ὅτι Αὐτοκράτωρ πολλῶν χρημάτων κύριός ἐστι, καὶ τοῖς δεομένοις αὐτοῦ χαρίζεται. Petrus Mag. in Eclog. legation. pag. 16. Extitere enim interdum cordatiores & Martiæ virtutis servantes Duces, qui ferro potius, quam auro quietem quærere optarunt. Vt à Iuliano egregiè hoc loco dictum: *Imperatorem bellicosum & vigilantem ferrum habere, non aurum.* Qua eadem animositate fretus tributum quoque Sarracenis negavit: uti & Iustinus Iun. Avaribus & Persis. Historia Miscell. lib. XVI. *Impendebat Romanorum Imp. per singulos annos quingentas libras auri, ut castra, quæ loco proxima erant, Persæ custodirent, ne ingressæ gentes utramque Remp. destruerent: communibusq; sumptibus castella muniebantur. At vero Iustinus pacem dissolvit, asserens opprobrium esse, Persis solvere tributa Romanos.* Corippus lib. III. *— lituosq; mihi campumq; minatur*

Gens Avarum, ni pacta damus? Terrore putatis
Id nostrum fecisse patrem? miseratus egenis
Et profugis, quod dona dedit. Pietate regendi
Hoc facimus, gratisq; dari provisa iubemus.

Quæ verba non multum abludunt à Menophili modo laudato dicto. Sicque sine more tempora nostra calumniantur, qui quod Barbaris stipendium & munera interdum damus insolens putant, & Maiestati imperantis indignum. Cum vel hinc scire possint, nihil nunc agi, quod non actum sit prius: præstareque nonnunquam, honesta lege quod fiat, auro quam ferro hostis impetum frangere, & à finibus propulsare.

Pag. 320. Adsueti nare Galli) Sic Brennus contra Græcos belligeraturus, cum ad Sperchium fluvium venisset, ὅσον μυρίους τῶν Γαλατῶν ἀπέστειλεν, ὁπόσοι τε νήχειν ἠπίσταντο ἐξ αὐτῶν. Pausanias in Phocicis; ubi hæc porro addit; Οὗτοι μὲν οὖν διαβαίνουσιν ἐν τῇ νυκτὶ διανηχόμενοι ὧδε τὸ λιμνῶδες τοῦ ποταμοῦ. καὶ τὰ ὅπλα σὺν ἐπιχωρίους θυρεοὺς ἐποιεῖτο ἕκαστος ἀντὶ σχεδίας. Patrium hunc nandi usum in Gallobelgis etiam Tacitus in Agricolæ vita notat. Et vulgo iam notus est versus Sidonii Apoll. carm. 7.

Cursu Herulus, iaculis Hunnus, Francusque natatu.

Pag. 321. Fame ignavissimo genere mortis] Hæc vera est lectio, quæ etiam in MS. reperitur: al. corrupte, *inanissimo g. m.* Sup. lib. XVII. *fame ignavissimo mortis genere tabescentes.* Et lib. XIX. *famem ultimum malorum omnium* appellat, ut Dionys. Halicarn. libb. VI. & VII. κάκιστον τῶν μόρων καὶ κακοδαιμονέστατον λιμόν. Homer. Odyss. 12.

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν.

Persæ præter sperata priores &c.] Gregorius Naziansf. in Iulian. Orat. 2. Zosimus lib. III. Rufus Fest. in fine breviarii.

Pag. 322. Quinque regiones transtigritanas, Arzanenam &c.] Zosimus lib. III. Συνεδόκει δὲ Ῥωμαίους τοῦ τε Βαρδικηνῶν ἔθνους ἐκστῆναι τοῖς Πέρσαις, ἔτι Καρδουηνῶν, καὶ Ῥημηνῶν, καὶ Ζαληνῶν τε πρὸς τούτοις. ita mire variant hoc loco in nominibus.

Quo ignobili decreto] Eutropius lib. XI. *ignobilem pacem* vocat. Fuerit licet, ita tamen necessum, à Iuliano male conflabellatum ignem sopire. Orosius lib. VII. cap. 31. *Fœdus cum Sapore Persarum rege etsi parum putant dignum, satis tamen necessarium pepigit.* Socrates Hist. Eccles. lib. II. cap. 19. Gregor. Naziansf. in Iulian. Orat. 2. pag. 304.

Pag. 323. Hatram venimus vetus oppidum] Stephan. Ἄτραι, πόλις μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Τίγριτος. Eius vrbis situm describit Herodianus lib. III. pag. 528. ἦν δὲ πόλις ἐπ' ἄκρας ὑψηλοτάτης ὄρους, τείχει μεγίστῳ καὶ γενναίῳ περιβεβλημένη, πλήθει ἀνδρῶν τε τοξοτῶν ἀκμάζουσα. Vid. Xiphilin. in Severo. pag. 410.

Pag. 326. Sabinus fortuna & genere inter municipes clarus] Zosim. Σαβῖνος τοῦ βουλευτικοῦ προεστὼς καταλόγου.

Provinciarum muro] Plane ut Zosimus, qui προτείχισμα dixit lib. III. ἐδεήθησαν ἱκετεύοντες μὴ στερηθῆναι τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν τοῦ προτειχίσματος. Sic Iornandes in Histor. Goth. *Getas quasi murum regni sui contra ceteras gentes statuit.*

Pag. 327. Turba flebilis postes penatum amplexa vel limina] Rutil. Claudius lib. I.

Crebra relinquendis infigimus oscula portis,
Inviti superant limina sacra pedes.

Nunquam

Nunquam enim ab Vrbis ortu inveniri poteſt] Eutropius eadem verbis non multum differentibus; quæ hiſtoriæ illuſtrandæ cauſa adſcribam. *Vno à Perſis atq; altero prælio victus* (Iovianus) *pacem cum Sapore neceſſariam quidem, ſed ignobilem fecit, mulctatus finibus ac nonnulla imperij Romani parte tradita: quod ante eum annis* ∞ CIIXX. *ferè, ex quo Romanum imperium conditum erat, nunquam accidit.* Rufus Feſt. *Tanta reverentia Romani nominis fuit, ut à Perſis prius ſermo de pace haberetur, ac reduci confectus inedia exercitus ſineretur, conditionibus, quod nunquam ante accidit, diſpendioſis Romanæ Reip. impoſitis.* Falluntur autem, quod Imperii Rom. fines ante hanc ignobilem Ioviani pacem mutatos atque reſtrictos negant: qui error ut craſſus nimis, ſic nemini in hiſtoria Romana mediocriter verſato ignotus eſſe poteſt. Meliore itaque iudicio Zoſim. nam & is licet in Ioviani invidiam multa ſcribat, Perſidis tamen terminos ad illa uſque tempora immotos tantum dicit: eum operæ pretium erit videre Hiſtor. lib. III. pag. 731.

Triumphi ſunt denegati] Valerius Maximus lib. II. cap. 8. num. 4. & 5.

In extremis caſibus icta cum dedecore fœdera] Sic optime ex MS. nam quod in vulg. eſt *cum ductore f.* non placet. Hoc primum: nunc reliqua ex Eutropio adtexam. *Quin etiam legiones noſtræ, ita & apud Caudium per Pontium Theleſinum, ita & in Hiſpania apud Numantiam, & in Numidia ſub iugum miſſæ ſunt, ut nihil tamen finium traderetur. Ea pacis conditio non penitus reprehendenda foret, ſi fœderis neceſſitatem, cum integrum fuit, mutare voluiſſet, ſicut à Romanis omnibus his bellis, quæ commemoravi factum eſt. Nam & Samnitibus, & Numantinis, & Numidis confeſtim bella illata ſunt, neque pax rata fuit.* Vid. Livium. lib. IX. Flor. lib. I. cap. 16. Lib. II. cap. 18. Lib. III. cap. 1.

Pag. 328. Sidera cometarum, ſuper quorum natura raciocinantes Phyſici variant] Vid. Achil. Stat. Alexandrin. in Arati Phænom. cap. περὶ κομητῶν. pag. 102. Stob. in Eclog. Phyſic. cap. 26. Apul. de mundo. Theophylact. Simocat. lib. VII. pag. 339.

Pag. 329. Exornari ſepulchrum ſtatuit Iuliani in pomœrio ſitum itineris] De hoc ipſo ſepulchro Zoſimus lib. III. καὶ τοῦτο μὲν (Iuliani corpus) εἰς Κιλικίαν ἀπενεχθὲν, ἔν τινι Ταρσοῦ προαστείῳ βασιλικῇ ταφῇ παρεδίδοτο, καὶ ἐπίγραμμα προσεγράφετο τῷ τάφῳ τοιόνδε

ΙΟΥΛΙΑΝΟϹ ΜΕΤΑ ΤΙΓΡΙΝ ΑΓΑΡΡΟΟΝ ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ
ΑΜΦΟΤΕΡΟΝ ΒΑϹΙΛΕΥϹ Τ' ΑΓΑΘΟϹ ΚΡΑΤΕΡΟϹ Τ' ΑΙΧ-
ΜΗΤΗϹ.

Aliter Cedren. pag.253. Τὸ δύϛηνον σῶμα ἀπεκομίσθη ἐν Κωνϛαντινουπόλει, καὶ ἐτέθη ἐν λάρνακι πορφυρᾷ κυλινδροειδεῖ, ἐν ᾧ ἐπέγραψεν ἐλεγεῖον τόδε:

ΚΥΔΝΩ ΕΠ' ΑΡΓΥΡΟΕΝΤΙ, ΑΠ' ΕΥΦΡΗΤΑΟ ΡΟΑΩΝ
ΠΕΡϹΙΔΟϹ ΕΚ ΓΑΙΗϹ ΑΤΕΛΕΥΤΗΤΩ ΕΠΙ ΕΡΓΩ
ΚΙΝΗϹΑϹ ϹΤΡΑΤΙΑΝ, ΤΟΔΕ ΙΟΥΛΙΑΝΟϹ ΛΑΧΕ ϹΗΜΑ
ΑΜΦΟΤΕΡΟΝ ΒΑϹΙΛΕΥϹ Τ' ΑΓΑΘΟϹ, ΚΡΑΤΕΡΟϹ Τ' ΑΙΧ-
ΜΗΤΗϹ.

Cydnus gratiſsimus amnis] Curtius lib. III. *Cydnus non ſpatio aquarum, ſed liquore memorabilis: quippe leni tractu è fontibus labens puro ſolo excipitur, nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum turbent; itaque incorruptus, idemq; frigidiſſimus, quippe multa riparum amenitate inumbratus, ubique fontibus ſuis ſimilis in mare evadit.*

Ex-actuario ratiociniis ſcribendis] Corrupte retro editiones, *ex Aucturio ratiociniis ſcrib.* qui idem error in Eutropio olim fuit, lib. IX. *Acturio quodam machinante dolum*, ἀντὶ τοῦ *actuario*. At recte Aur. Vict. *Tantum actuariorum, quorum loco Attitianus habebatur, in exercitu factiones vigent*. *Actuarii* in veteri Gloſs. vocantur ὑπομνηματογράφοις quorum ut officia diverſa, ſic nomina quoque. Vt *Actuarij ratiocinijs ſcribendis*, id eſt, qui ratiocinia numerorum ſive caſtrenſium, ſive palatinorum & comitatenſium pertractant. L. 5. C. de erogat. mil. ann. L. 5. C. de caſtrenſ. pecul. *Actuarij equorum curulium civitatum diverſarum*, L. 7. C. de numer. actuar. *Actuarij ſarcinalium Principis iumentorum*. Ammian. lib. XV. aliique de quibus in libris legalis ſcientiæ mentio frequens.

Capita ſcholarum ordo caſtrenſis appellat] Scholæ militares multæ erant: & quidem tempore Iuſtiniani Imp. undecim. l. fin. C. loc. cond. Qui iis adſcripti erant, dicebantur *ſcholares*. L. 34. Cod. Theod. de erog. milit. ann. Harmenop. lib. IV. Tit. 12. §. 28. eorumq; præpoſiti *Capita ſcholarum*, eodem modo ut *Capita contubernij*, apud Veget. de re mil. lib. II. cap. 8. & 13. De his optime Agathias lib. V. ἐκ τῶν ταγμάτων ἐκείνων οἱ ἐς τὸ διημερεύειν τε καὶ διανυκτερεύειν
ἐν τῇ

ἐν τῇ αὐλῇ ἀποκέκρινται, οὓς δὲ σχολαρίους ἀποκαλοῦσιν. οὗτοι δὲ στρατιῶται μὲν ὀνομάζονται, καὶ ἐγγεγράφονται τοῖς τῶν καταλόγων βιβλίοις. εἰσὶ δὲ οἱ πολλοὶ ἀστικοί τε καὶ φαιδροείμονες, καὶ μόνον οἶμαι ὄγκου τοῦ βασιλέως ἕνεκα, καὶ τῆς ἐν ταῖς προόδοις μεγαλαυχίας ἐξευρημένοι. &c. Ammian lib. XIV. *Solisq; scholis iussit esse contentum palatinis & protectorum, cum scutariis & gentilibus.* Corippus African. de laudib. Iustini, lib. III.

Ornata est Augusta domus, iussuq; regentis
Acciti proceres omnes, scholaq; palati est
Iussa suis adstare locis.

Pag. 330. Fertur enim recenti calce cubiculi &c.] Sozomenus lib. VI. cap. 6. Orosius lib. VII. cap. 31. *Cum in cubiculum quoddam novum sese recepisset* (Iovianus) *calore prunarum & madore parietum nuper calce illitorum aggravatus & suffocatus, octavo demum mense, quam imperare cæperat, vitam finivit.* Hieronym. epist. ad Heliodor. *Iovianus gustatis tantum imperialibus bonis fœtore prunarum suffocatus interiit.* Quo fati genere consimili Lutatius Catulus etiam interiit; de quo Appianus de bello civili lib. I. Κάτουλος ἐν οἰκήματι νεοχρίστῳ καὶ ἔτι ὑγρῷ καίων ἄνθρακας, ἑκὼν ἀπεπνίγη.

Aemiliano Scipioni] Livius Epitom. lib. LIX. Velleius Paterc. lib. II. Valerius Maxim. lib. VIII. cap. 15. §. 4.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XXVI.

BISSEXTVM vitans Februarii] De bissexto sic Matt. Blastaras. Τὸ τοῦ Βισέκτου ὄνομα ῥωμαϊκόν ἐστι, δηλοῦν τὸ δὶς ϛ. αἱ γὰρ ῥωμαϊκαὶ λέξεις, ἀντὶ τοῦ δ. τὸ β. προσλαμβάνουσι. λέγεται δὲ οὕτω, διὰ τὸ δὶς εἶναι ἓξ τὰς ὥρας τῆς προστιθεμένης τῷ Φεβρουαρίῳ ἡμέρας, καὶ δὶς ϛ. τῆς νυκτός; ἥτις κατὰ τετραετίαν εἴωθεν ἀπαρτίζεσθαι τοῦ περιοδεύοντος τεταρτημορίου τῆς ἡμέρας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, ἧς μίαν ἡμέραν τηνικαῦτα συντιθεμένου. ἥτις καὶ προστίθεται τῷ Φεβρουαρίῳ ὡς εἶναι τότε τὰς τούτου ἡμέρας. Infaustum vero bissextum Rei Rom. sæpius fuisse, etiam Macrobius notat Saturnaliorum lib. I. cap. 13.

Menon & Euctemon] MS. *Memon & Euct.* Legendum *Meton & Euct.* & ita recte in veterib. Servii Codicibus Aeneid. 3. vocatur, nam in recenti editione locum corrupêre. Diodorus Siculus lib. XII. ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις Μέτων ὁ Παυσανίου μὲν υἱὸς, δεδοξασμένος δ' ἐν ἀστρολογίᾳ ἐξέθηκε τὴν ὀνομαζομένην ἐννεαδεκαετηρίδα. Ab hoc Metone, annus Metonis nomen invenit, de quo plura in opere arduo Ios. Scalig. de emendatione temp. lib. II.

Polo percurso signifero] Verior Scaligeri emendatio; *poli percurso sign.*

Pag. 334. Autumnalis mensis inveniatur quandoq; vernalis] Solin. cap. 3. *Cum hæc sic forent constituta, modusq; intercalandi interdum cumulatior, interdum fieret imminutior, vel omnino dissimulatus præteriretur, nonnunquam accidebat, ut menses, qui fuerunt hyeme transacti, modo in æstivum, modo in autumnale tempus inciderent.*

Cum

Cum in ſacerdotes poteſtatẽ tranſtuliſſent intercalandi] Ipſiſsima penè verba apud Solin. *Translata in ſacerdotes intercalandi poteſtate: qui plerumque gratificantes rationibus publicanorum, pro libidine ſua ſubtrahebant tempora, vel augebant.*

Quibus abolitis Octavianus Aug. Græcos ſequutus] Primus accuratæ huius correctionis auctor Iulius Cæſar extitit. Octavianus autem annum à D. Iulio ordinatum, ſed poſtea negligentia conturbatum atque confuſum rurſus ad priſtinam rationem redegit. Sueton. lib. I. cap. 40. lib. II. cap. 31. Vide Iul. Solin. cap. 3. Macrobium Saturnal. libro I. cap. 14.

Pag. 335. Quod erat igitur in manu poſitum veſtra] Vocem cordatã Imperatoris ſtrenui Valentiniani Aug. cum conſortem ſuum eligere vellet, hanc ponit Theodoretus lib. IV. cap. 5. ὑμέτερον ἦν ὦ στρατιῶται, βασιλέως οὐκ ὄντος, ἐμοὶ δοῦναι τῆς βασιλείας τὰς ἡνίας. ἐπειδὴ δὲ ταύτην ἐδεξάμην ἐγὼ, ἐμὸν λοιπὸν οὐχ' ὑμέτερον, τὸ περὶ τῶν κοινῶν διασκοπεῖσθαι πραγμάτων.

Pag. 336. Concordiæ viribus totis, per quam res minimæ convaleſcunt] Salluſt. in Iugurt. *Concordia parvæ res creſcunt, diſcordia maximæ dilabuntur.*

Alienum ad amicitiam cum iudicaverit quiſquam prudens, adiungere] Nicoclis præceptum eſt, apud Stobæum Serm. 213. Δεῖ κρίναντας φιλεῖν, οὐ φιλήσαντας κρίνειν. Vide Cicer. in Lælio, & Senecæ epiſt. V.

Pag. 337. Hilarium aurigam convictum atq; confeſſum vixdum pubeſcentem filium ſuum venefico] Infames valde erant agitatores circenſes veneficii ſuſpicione. Nam ut in curſura vincerent, tanta concertatio eorum erat, ut etiam magicis imprecationibus artibuſque malis adverſariorum equos impedire conarentur. Hieronymus Epiſc. in vita Hilarionis. *Hic igitur* (Italicus) *æmulo ſuo habente maleficum, qui dæmoniacis quibusdam imprecationibus & huius impediret equos, & illius incitaret ad curſum, venit ad B. Hilarionem, & non tam adverſarium lædi, quam ſe defendi obſecravit &c.* De iiſdem iterum Ammian. lib. XXVIII. *Marcianus quidam & Euſaphius omnes clariſſimi arceſſiti in crimen, quod eiuſdem conſcii veneficii aurigam fovere dicebantur Auchenium.* Idem. *ad aurigam confugit audentem omnia prælicenter, eumq; ut veneficum curat urgeri.* Contra hos aurigas veneficos ſcripta eſt in

partem Constitutio Valentin. Theodos. Arcad. Imppp. quæ est l. 9. C. de malef. & mathem.

Confugit ad ritus Christiani sacrarium] Glossar. *Sacrarium*, ἡρῷον, θυσιαστήριον. Vt de Germano, qui ad altare perfugium fecerat, apud Theophylactum Simocat. lib. VIII. ἠκηκόει Μαυρίκιος τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου κάτοχον τὸν Γερμανὸν γεγονέναι. De hoc ritu iam olim ad historiam Longobard. quædam à me notata sunt, aliaque ad LL. Germanor. mox edenda.

Duillium accepimus veterem] Livius lib. XVII. Florus lib. II. cap. 2. Val. Maximus lib. VII. cap. 6. Cicero in Catone.

Pag. 338. Si tuos, inquit, amas Imp. optime habes fratrem] Cedrenus in Valentiniano, pag. 254. Μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐπεί τινες ἠξίουν συγκοινωνὸν προσειληφέναι τῆς βασιλείας, ἔφη. Λήψομαι ὃν ἂν ἐθέλω κοινωνόν. Πρὸς ὃν Δαγαλαΐφος συγκλητικὸς ἀπεκρίνατο. Ει μὲν τοὺς σοὺς φιλεῖς, ἔχεις ἀδελφόν. εἰ δὲ τὴν πολιτείαν, σκόπησον ὅτῳ ἂν τὴν ἀλουργίδα περιβάλεις.

Quære quem vestigas] ἴσ. q. *quem vestias*. Id enim est, quod Cedrenus dicit, ὅτῳ ἂν τὴν ἀλουργίδα περιβάλεις.

Quintum Kal. Aprilis] Vulg. *τὸ quintum* deest. Eaq; locutio aliis minus usitata, Ammiano tamen frequens est. Sic lib. XXV. *Principio lucis sequuta, quæ erat quintum* Kal. *Iulias*. Inf. hoc libro; *diem duodecimum* Kal. *Augustas Cos. Valentiniano*.

Scoti & Attacotti Britannos ærumnis &c.] Ita lib. XXVII. *Attacotti bellicosa hominum natio, & Scotti*. ut hinc vicinam esse gentem conjicere liceat. In Notitia quoque Imperij nominantur *Attecotti iuniores, Attecotti seniores*. & inter auxilia Palatina *Honoriani Attecotti iuniores*.

Austoriani, Mauricæque aliæ gentes] Inf. lib. XXVIII. *Austuriani his conterminant*. Vtrobique legendum videtur, *Ausuriani*, vel *Ausoriani*. Iohannes CP. in Eclogis legationum ex Prisco. Ἐς τὴν Λιβύαν διαβάντα ἐπὶ τῇ πρὸς Αὐσοριανοὺς μάχῃ. Synesius Αὐσουριανοὺς vocat, Epist. LVII. & in Catastasi de Pentapoleos calamitate.

Causando quod post Ioviani excessum, cum quo fœdus] Non caret res exemplo. Sic enim Fidenates, postquam Romulus in terris esse desiisset, iterum in Romanos arma moverunt, ac si cum Romulo

mulo ſaltim, non cum Romanis pacis fœdere coiiſſent. Dionyſius Halicarn. lib. III. *τοῖς παραγινομένοις ἐκ Ῥώμης πρεσβευταῖς πυνθανομένοις τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστάσεως ἀπεκρίναντο* (Fidenates) *μηδὲν αὐτοῖς ἔτι πρᾶγμα πρὸς τὴν Ῥωμαίων πόλιν εἶναι κοινὸν, ἐξ οὗ Ῥωμύλος ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἐτελεύτησε, πρὸς ὃν ἐποιήσαντο τῆς φιλίας ὅρκια.* Nec ſecius arbitrati Apuli, & reliqui Latini omnes Anco Martio mortuo; itaque & agros incendere, prædaſque agere ut hoſtes incæpere. Turnus quoque Herdonius dicebat, fœdus quod Latini cum Tarquinio Priſco icerant, morte illius interveniente ruptum; *τὰς συνθήκας, ἃς ἐποιήσαντο πρὸς τὸν πάππον αὐτοῦ* (Tarquinium Priſcum intelligit) *παραδιδόντες τὴν ἡγεμονίαν, λελύσθαι λέγων μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον, διὰ τὸ μὴ προσγεγράφθαι ταῖς ὁμολογίαις τὴν αὐτὴν εἶναι δωρεὰν καὶ τοῖς Ταρκυνίου ἐγγόνοις.* Dionyſius Halicar. lib. IV. Tale fuit reſponſum Perſei Macedonum regis, *Fœdus cum patre ictum ad ſe nihil pertinere.* Livius lib. XLII. Aliaque ſimilia exempla in priſca hiſtoria, ſeculi præſertim medii, infacili eſt obſervare.

Pag. 341. Clavos ſummæ rei gerendæ committi] Bene ita in MS. ut lib. XXI. *clavos pro fluctuum motibus erigens.* Lib. XXV. *clavos regenda navis cuilibet periculi ſocio commiſerunt.* Nota eſt Ciceronis loquendi forma in Orat. pro Seſtio. *Quis enim clavum tanti imperij tenere, & gubernacula Reip. tractare in maximo curſu ac fluctibus poſſe arbitretur.*

E medio ſe conſpectu diſcrevit] Vulg. *diſſeruit.* haud placet. Lib. XXIX. *Inſonis gradibus relicto cubili manibus repens & pedibus longius ſeſe diſcrevit.* Lib. XXXI. *Quindecim millibus paſſuum à civitate diſcreti.*

Pag. 342. Cum ditaretur luctibus alienis] Inf. *Ditandus caſibus alienis.* Vt Claudian. 4. Conſ. Honor.

-- privatis creſcunt æraria damnis.

Inviſior Cleandro] Spartianus in Commodo.

Oneroſior Plautiano] Spartianus & Herodianus in Severo.

Pag. 343. Divitenſes Tungritanosque iuniores] Levis variatio lib. XXVII. *Divitenſibus præſidebat & Tungricanis.* ut etiam in Notitia imperii. *Sub diſpoſitione viri illuſtris magiſtri peditum præſentalis, Divitenſes ſeniores, Tongricani ſeniores.*

Anaſtaſianas balneas] Quæ in regione V. CP. IX. erant, ut in eius deſcriptione veteri habetur.

Pag. 344. Vt prætoriani quondam post Pertinacis necem licitantem imperii præmia Iulian.] Spartianus in Didio Iulian. *Posteaquam in castra ventum est, quum Sulpitiano præfecto Vrbi, socero Pertinacis, concionante sibiq; imperium vindicante, Iulianum è muro nullus admitteret, primum Iulianus monuit Prætorianos ne eum facerent Imperatorem, qui Pertinacem vindicaret, -- sane quum vicena quina millia militibus promisisset, tricena dedit.*

In pædagogiani pueri speciem] Lib. XXIX. *adultus quidam ex his, quos pædagogianos appellant.* De his satis iam ab aliis dictum est ad Taciti Annal. lib. XV.

Purpureis opertus tegminibus pedum] Fastus hic erat Impp. Romanorum, ut purpuræ ac muricis usum Augusto tantum ac principali cultui convenire putarent. Quemadmodum igitur indumenta reliqua hoc colore superbirent, sic ipsa quoque pedum tegumenta, de quo ritu optime Corippus lib. II.

Purpureo suræ resonant fulgente cothurno,
Cruraq; puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quæ tergora fuco,
Qui solet edomitos victor calcare tyrannos
Romanus Princeps, & barbara colla domare,
Sanguineis prælata rosis, laudata rubore,
Lectaq; pro sacris tactu mollissima plantis.
Augustis solis hoc cultu competit uti,
Sub quorum est pedibus regum cruor: omne profecto
Mysterium certa rerum ratione probatur.

Eum habitũ crescente luxu mox etiam Papa Rom. & Patriarcha CP. sibi vindicarunt, ἐκ προστάγματος τοῦ ἁγίου μεγάλου Κωνσταντίνου. ut ait Theod. Balsamon in explicatione Concilior. Ioh. Curopalates, magnus Drungarius viglæ, in historia Isaaci Comneni. pag. 129. *Aggressus est etiam* (Patriarcha) *cocco tincta induere calciamenta, antiqui sacerdotij morem hunc asserens, & oportere his uti novum quoque Archiepiscopum; nam inter sacerdotium & regnum nihil interesse, vel admodum parum.* Scitum autem ac prudens hic Basilii Imp. monitum est, in exhortationibus ad Leonem Fil. cap. LXIII. Πορφύρα δέ σε κοσμήσει, ἐὰν ἡ σωφροσύνη ταύτῃ συνεπανθήσει. καὶ τῶν ποδῶν σε τὸ ἐρυθρὸν τιμήσει ὑπόδημα, ἐὰν αὐτοῖς τὴν ὀφρύα τοῦ τύφου καταπατήσεις. ἐκεῖνα μὲν γὰρ προσκαι-

πρόσκαιρόν σοι τὴν βασιλείαν χαρακτηρίζει. ταῦτα δὲ καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ῥύσεται, καὶ τὴν ἀθάνατον σοι προξενεῖ βασιλείαν.

Vt in theatrali ſcena ſimulachrum] Zoſimus lib.IV. ἐθεῶντο Προκόπιον ὥσπερ ἀπὸ σκηνῆς βασιλέα σχεδιασθέντα.

Sepulta iam dudum negotia] Id eſt, taciturnitate ſopita. Iuſtinian. L. 3. Cod. de annal. except. Vt in edicto Theodorici cap. XII. cap. VI. *Vltra triginta annos mortua lis, nec finita.* ſic enim legendum, cum perperam *mortalis* vulgo edatur.

Redivivæ tabulæ] Παλίνζωον χρέος. Contra vero, *Tabulæ novæ* χρέων ἀποκοπαί. Gloſſar.

Pag. 345. Adramytenus Andriſcus degener] Sup. in fine libri XIV. De reliquis quorum hic mentio, abunde Hiſtoriæ Augg. ſcriptores agunt.

Intra regiam apparebant, aut parere deſierant] Virgil. Aeneid. 12. --*ſæviq; in limine regis Apparent*--. ubi Servius, *Apparent, id eſt præſto ſunt; unde etiam apparitores conſtat eſſe nominatos.* Tertullianus Apologet. cap. 13. *Quo differt ab epulo Iovis ſilicernium? à ſimpuvio obba? ab aruſpice pollinctor? nam & aruſpex mortuis apparet.*

Pag. 347. Per Ripenſem Daciam] Duæ ſunt Daciæ in regionibus Mœſiæ & Dardaniæ; quarum altera ſupra Danubium, ideoque *Ripenſis*: altera trans Danubium, & *Mediterranea*. Vt *Noricus Ripenſis ſupra Danubium, & Noricus Mediterranea*, in veteri notitia regionum. Rufus Feſt. *Traianus Dacos ſub rege Decibalo vicit, & Daciam trans Danubium in ſolo barbarico provinciam fecit, quæ in circuitu habet decies centena milia paſſuum. Sed ſub Gallieno Imp. amiſſa eſt, & per Aurelianum, translatis exinde Romanis, duæ Daciæ in regionibus Mœſiæ ac Dardaniæ factæ ſunt.*

Appellant Acontiſma] Sup. lib. XXII. & Antonius in Itiner. *Iter quod ducit à Dyrrachio per Macedoniam & Thraciam Byzantium uſque --Neapoli, Acontiſma, Topinco.*

Pag. 348. Cana Romanorum fides] Virgil. Aeneid. I. *Cana fides & Veſta.* ubi Serv. *Canam fidem dixit, vel quod in canis hominibus invenitur, vel quod albo panno involuta manu ſacrificabatur, per quod oſtenditur, fidem debere eſſe ſecretam.*

Eſt autem ſabaia ex ordeo & frumento in liquorem converſus paupertinus in Illyrico potus] Confirmat hæc Am-

miani verba Hieronym. lib. VI. cap. 19. in Esaiam. Ζύθον, *quod genus est potionis ex frugibus aquaque confectum, & vulgo in Dalmatiæ Pannoniæque provinciis, gentili barbaroque sermone appellatur Sabaium.* Cerevisia nimirum & alia potionum genera pro mutatione provinciarum nomina quoque mutant. Quæ hodie *Biera* in omni Teutonum natione dicitur, ea erat olim *Cerevisia* in Gallia, nomine ibi nato, re cum aliis nationibus communi. Et quæ Danis & Suevis *Oel*, Scottis *Hel*, ea *Celia* erat Hispanis. Florus lib. II. cap. 18. *Celiæ, sic vocant indigenæ ex frumento potionem.* De Numantinis loquitur, de quibus etiã Oros. lib. V. cap. 7. *Subito portis eruperunt, larga prius potione usi, non vini, cuius ferax is locus non est, sed succo tritici per artem confecto, quem succum à calefaciendo Celiam vocant.* De huiusmodi potionibus etiam Plinius lib. XXII. cap. 25. Herodotus lib. II. pag. 133. Diodorus Sicul. lib. V. Casſianus Bassus de agricult. lib. VII. cap. 34. Columella lib. X. L. 9. ff. de tritic. vin. oleo. Iulianus in Epigram. Antholog. lib. I. cap. 95. Aliaque incognita potionum nomina Gregorius PP. enumerat lib. V. Epist. 37. ad Eulogium Episc. Alexandrinum. *Quia collatum ac iuritheum non libenter bibo, præsumens cognidium requiro, quod in hac urbe post multa tempora vestra innotescere transacto anno sanctitas fecit. Nam nos hic à negotiatoribus nomen cognidij & non substantiam comparamus.* Quale etiam illud, quod in veteri glossar. *Curmen*, Ζύθος ἀπὸ σίτου. Sic *Medo* iam olim fuit Germanis, & præsertim septentrionalibus populis usitatisſimus: cuius mentio in Concilio Triburiens. Pænitentiali Rom. Ditmaro Episc. Mersburg. Prisco Soph. in Eclogis historiæ Gothicæ, pag. 42. Ἐχορηγοῦντο δὲ ἡμῖν κατὰ κώμας (τῶν Σκυθῶν) τροφαὶ, ἀντὶ μὲν σίτου κέγχρος, ἀντὶ δὲ οἴνου, ὁ μέδος ἐπιχωρίως καλούμενος. ἐκομίζοντο δὲ καὶ οἱ ἑπόμενοι ἡμῖν ὑπηρέται κέγχρον, καὶ τὸ ἐκ κριθῶν χορηγούμενοι πόμα, κάμον οἱ βάρβαροι καλοῦσιν αὐτό. Græcis *medo* est hydromel, vel χουμέλη, ἀπὸ τῆς χύσεως τοῦ μέλιτος. apud Zonaram in Schol. ad Canon. Apostolor. 3. Et *pomatium, piratium*, Hebræorumque *sicera*, ex Hieronymo aliisque scriptoribus nota satis.

Pag. 350. Quivis beatus versa rota Fortunæ ante vesperum potest esse miserrimus] Pertinet huc proverbium vetus apud Livium. *Nescis quid serus vesper vehat.* Nihil enim æque metuentes prudentiores esse debent, quam τῆς περὶ τὴν τύχην ἀπίστου ῥοπῆς. ut bene Valentinianum Imp. monet Themistius Euphrad. Orat. 9. Et

Isidori

Iſidori Peluſiotæ dictum hoc elegans eſt, lib. II. Epiſt. 105. Πολλοῖς αὖ ἐξ ἀρχῆς ἐπιτυχίαι κακῶν ἀμυθήτων γεγόνασι πρόξενοι. Ἔν γὰρ τοῦ ἢ δεύτερον παρὰ τὴν ἀξίαν στήσαντες τρόπαιον, ἅτε χωρησάσης αὐτῆς εἰς ἐλπίδα τῆς τόλμης, ἐπαρθέντες τῇ ἀδοκήτῳ εὐπραγίᾳ, καὶ εἰς μείζους ἑαυτοὺς ῥίψαντες, ἐκινδύνευσαν ἐσχάτως.

Pag. 351. Ob illos caſus inæſtimabiles plenam] Locus corruptus, neque à MS. auxilii quidquam, itaque alii viderint.

Peſcennius Niger] Herodian. lib. III. Xiphilinus in Severo, Spartianus in Peſcennio.

Peſsinunta ſigna propere tulit, Phrygiæ quondam nunc Galatiæ oppidum] Strabo adhuc Phrygiæ adnumerat, lib. XI. Τεκτόσαγες δὲ τὰ πρὸς τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ, τῇ κατὰ τὴν Πεσσινοῦντα. Stephanus Galatiæ. Πεσσινοῦς, πόλις Γαλατίας, ἀπό τινος Γάλλου Πεσσινοῦντος.

Sicut aliquando dimicaturi Macedones] Diodorus Sicul. lib. XIV. Iuſtinus lib. VII. Panegyr. Nazarii. *Puer Eropus in cunis deductus ab Illyricis in prælium animoſiores ſuos reddidit.*

Pag. 352. Partium dux in ancipiti Agilo rem excurſu prodidit] Haplonem vocat Zoſimus, corrupte ut puto. Ταῖς Σάρδεσιν ἐπιδημήσας, κἀκεῖθεν ἐπὶ Φρυγίαν ἐλάσας, εὑρὼν δὲ τὸν Προκόπιον ἐν Νακολείᾳ τῇ πόλει, κἀνταῦθα πάλιν Ἄπλωνος τοῦ Προκοπίου στρατηγοῦ τὸ πρᾶγμα πρὸς τὸ τῷ βασιλεῖ λυσιτελοῦν διαθέντος, ἐνίκα κατὰ κράτος ὁ Οὐάλης. Vide Socratem lib. IV. cap. 5.

Pag. 353. Florentius & Barchalba, qui eum duxerunt] Non hos, ſed Agilonem & Gomoarium ponunt, Socrates Hiſtor. Eccleſ. lib. IV. cap. 5. Sozomenus lib. VI. cap. 8. Nicephorus Calliſt. lib. XI. cap. 4. Qui etiam de ſupplicii genere longe diverſa narrant.

Amplas ei memorabilis facti oportuerat deferri mercedes] Impp. Arcad. & Honor. L. 5. C. ad L. Iul. Maieſt. *Si quis ex his in exordio initæ factionis ſtudio veræ laudis accenſus initam prodiderit factionem, & præmio & honore à nobis donabitur.* Salluſtius in Catilin. *Si quis indicaſſet de coniuratione, quæ contra Remp. facta erat, præmium decrevere ſervo libertatem & ſeſtertia centũ, libero impunitatem eius rei, & ſeſtertia ducenta.* Sic ſæpe apud Dionyſium Halic. & Tit. Livium coniurationem

indican-

indicantibus ſervis libertatem, ingenuis milia aliquot æris, & præter ea interdum quoque alia munera donata legimus.

Similis Craſsi, quem in vita ſemel riſiſſe Lucill. affirmat & Tullius] Ciceronis locus extat de finib. lib. v. *M. Craſſo, quem ſemel ait in vita riſiſſe Lucillius, non contigit, ut ea re minus* ἀγέλαστος, *ut ait idem, vocaretur.* Hieronymus Epiſt. ad Chromat. *Semel in vita Craſſum riſiſſe ait Lucillius.*

Pag. 355. Catonianæ vel Caſsianæ ſententiæ] M. Cato Porciæ familiæ auctor, & C. Caſsius Longinus, juris peritiſsimi fuere. Et Catonis regula etiam nunc in Pandecte ſepiſsime laudatur: à Caſſio vero ſecta Caſsianorum originem invenit. L. 2. §. fin. ff. de orig. iur. Plinius lib. VII. Epiſt. 24.

Pag. 356. Millia multa necavit hominum] Quinquaginta hominum millia à refluo mari abſorpta fuêre, ut ait Cedren. Πέντε μυριάδες ἀνθρώπων κατεποντίσθησαν. Vide Michaelem Glyc. Annal. Tomo IV. pag. 355.

Culminibus inſedere tectorum] Sub Iuliano aut circa ea tempora hoc accidiſſe aiunt, Sozomenus lib. VI. cap. 2. Nicephorus Calliſt. lib. X. cap. 35. Sub Gratiano vero Greg. Cedren. pag. 258.

Exanimataque naufragiis corpora ſupina iacebant aut prona] Mixtim nempe muliebre & virile ſecus hac inundatione periiſſe notat: prona enim mulierum corpora, ſupina virorum aquis extincta natant. Plinius lib. VII. cap. 17. Solin. cap. V.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XXVII.

DIVITENSIBVS præsidebat & Tungricanis] Vid. quæ ad lib. XXVI. notata.

Pag. 358. Prope locum Scarpona] Itinerarium Antonini Imp. *A Durocortoro Dividurum -- Tullum, Scarpona, Divodurum.* Tabula vetus Itiner. --*Tullio Scarponna.*

Lavantes alios, quosdam comas rutilantes ex more, potantesque nonnullos] Simile illud, quod alibi refert Zosim. *νῦν δὲ μεθύοντας, ἄλλους δὲ τοὺς πλοκάμους λουομένους, ἀπέσφαζεν.* De Germanorum vero rutila coma Diodorus Sicul. lib. v. Procopius VVandalicor lib. I. aliique scriptores non pauci, ut iam ad Taciti Germaniam à viris doctis notatum est.

Pag. 360. Per annonariam apparuit Thusciam] Duæ erant Thusciæ, annonaria & urbicaria, ut Picenum annonarium & urbicarium. Cassiod. lib. 4. Epist. 14. *per Picenum sive Thuscias utrasque.* Auctores Rei agrar. pag. 163. *Terminus testaceus in ped.* CCCCL. *per Tusciam urbicariam & annonariam.* L. 12. C. Theod. de indulg. debit. *Picenum & Thusciam suburbicarias regiones.* & *Consularis Thusciæ suburbicariæ*, in inscriptione Novel. Constitutionis Leonis & Maioriani, Tit. IX.

Terentius enim humili genere in Vrbe natus, provinciam correctoris administraverat potestate] Ad quem etiam plurimæ Constitutiones in Cod. Theodos. extant. L. 4. de iurisdict. *Impp. Valentinianus & Valens AA. ad Terentium correctorem Tusciæ.* L. 61. & 65. C. Th. de decurionib: & si quæ aliæ.

Pistor] Horum conditio qualis fuerit, satis ex Cod. Theodos. Tit. de pistor. & Catabolens. patet.

Officium ex-præfecto] Sic *Officium iudicantis*. L. 13. C. Theod. de erog. mil. ann. & *officiorum annonæ*. L. 19. Tit. eod. *Princeps Officij*. L. 1. Cod. Theod. de offic. rect. provinc.

In Naviculariorum negotio] De naviculariis vid. Cod. Theodoſ. lib. XIII. Tit. 5. Cod. Iuſtin. lib. XI. Tit. 1.

Symmachus Aproniano ſuccesſit) Hic eſt ille Q. Aur. Symmachus P. V. ad quem varia edicta & reſcripta Valentiniani & Valentis Impp. in Codd. Theod. & Iuſtinianæo extant: cuius quoque Epiſtolarum volumina ad noſtram memoriam pervenere, in quibus ingenium viri & ſtili facundiam merito admiramur.

Calcarias extincturum) Tertullianus de carne Chriſti, cap. 6. *de calcaria ad carbonariam*.

Lampadius ex-præfecto prætorio) Zoſim. lib. II. Λαμπάδιος ὁ τῆς αὐλῆς ὕπαρχος, ἀνὴρ δυνάμεως παρὰ τῷ βασιλεῖ πάντων ἀεὶ πλέον ἐπιθυμῶν.

Magnificos Prætor ederet ludos) A Prætoribus novis ludos edi ſolitos, conſtat ex L. 13. & 14. C. Theod. de prætor. & quæſtor. Symmach. lib. 8. Epiſt. 14.

Pag. 361. Herbam parietinam iocando cognominarunt] Aur. Victor in Conſtantino. *Hic Traianum herbam parietariam, ob titulos multos ædibus inſcriptos, appellare ſolitus eſt*.

Prope Conſtantinianum lavacrum] Conſtantinus Imp. cum Byzantium vetus ſuo nomine appellaſſet, inter alia Vrbis illuſtria monumenta, λουτρὰ etiam ſplendida exædificavit. Codinus in Originib. CP. Harum balnearum mentio quoque in veteri novæ Romæ deſcriptione, ex qua in X. regione eas fuiſſe ſcimus. Vnde P. Gillij viri doctiſsimi error detegitur Topograp. CP. lib. III. cap. ult. *Conſtantianas* legentis. Quas & ipſas quidem fuiſſe nemo negat, ſed poſt Chalcedonos murorum à Valente deſtructionem primum extructas. Socrates Hiſtor. Eccleſ. lib. IV. cap. 8.

Milvium pontem) De quo Livius lib. XXVII. Iuvenalis Saty. 6. Pub. Victor in deſcriptione Vrbis Romæ.

Ex-quæſitore palatii Viventius) MS. *Iuventius*. Sed vulgata lectio recta. Extantq; ad hunc Viventium varia Impp. Valentin. Valent. & Gratian. reſcripta. L. 4. C. Theod. de offic. rect. provinc. L. 30. C. eod. de curſu publ, aliaque alibi non pauca.

Damaſus & Vrſicinus] Ita Anaſtaſius & Liutprandus in Vitis P P. *Vrſinum* vocat Rufinus Hiſt. Eccleſ. lib. II. cap. x. *Vrſacium* Socrates lib. IV. cap. 24. Sozomenus lib. VI. cap. 23. *Vrſicium* Nicephorus Calixt. lib. XI. cap. 30.

Pag. 362. Vt ditentur oblationibus matronarum &c.] Nimis pol hoc verum eſſe noſtra quoque tempora ſciunt. Cui tamen vitio in partem obviare conati ſunt Imppp. Valentinianus, Valens & Gratianus A A A. ut ex eorum Conſtitutione ad ipſum hunc Damaſum Epiſc. Vrbis Rom. conſtat, cuius hæc ſunt verba L. 20. C. Theod. De Epiſcop. Eccleſ. & Clericis.

Eccleſiaſtici aut ex Eccleſiaſticis, vel qui continentium ſe volunt nomine nuncupari, viduarum ac pupillarum domos non adeant, ſed publicis exterminentur iudiciis, ſi poſthac eos ad fines earum vel propinqui putaverint deferendos. Cenſemus etiam, ut memorati nihil de eius mulieris, cui ſe privatim ſub prætextu religionis adiunxerint, liberalitate quacunque, vel extremo iudicio poſſint adipiſci. Et omne in tantum inefficax ſit, quod alicui horum ab his fuerit derelictum, ut nec per ſubiectam perſonam valeant aliquid vel donatione vel teſtamento percipere. Quinetiam ſi forte poſt admonitionem legis noſtræ aliquid hisdem eæ fæminæ vel donatione, vel extremo iudicio putaverint relinquendum, id fiſcus uſurpet. Cæterum ſi earum qui voluntate percipiunt, vel quarum ſucceſſionem, vel bona iure civili, vel edicti beneficiis adiuvantur, capiant ut propinqui. Lecta in Eccleſiis Rom. III. Kal. Auguſt. Valentin. & Valente III. A A. CONS.

Homeri perennis auctoritas] Iliad. IX.

Βορέης καὶ ζέφυρος τώ τε Θρήκηθεν ἄητον
ἐλθόντ᾽ ἐξαπίνης.

Pag. 363. Humanumque ſanguinem in oſsibus capitum humanis bibentes] Rufus Feſt. *In Thraciæ regionibus etiam Scordiſci habitaverunt, pariter crudele & callidum genus. Multa de ſævitia prædictorum fabuloſa memorantur, quod hoſtiis captivorum diis ſuis aliquando libaverint, atque ſanguinem humanum in oſſibus capitum potare ſint ſoliti.* Florus lib. III. cap. 4. Vid. alia his ſimilia apud Herodot. lib. IV. &

Auctorem libri περὶ τοῦ καλῶ. Pomp. Melam lib. II. cap. I. Solin. cap. 20. Isidorum lib. IX. cap. 2. Paul. VVarnefr. histor. Longob. lib. I. cap. 27.

Vnde eorum iubar exurgit] MS. *Vnde eo iubar.* Scripsit Ammian. *unde eoum iubar.* quæ dicendi forma apud eum frequens. Sic lib. 18. *ad tuendas partes eoas.* Lib. XX. *per eoos tractus.* Lib. XXVII. *per eoum orbem &c.*

Arethusa convallis & statio, in qua visitur Euripidis sepulchrum] Plutarchus in Lycurg. Pausanias in Atticis. Plinius lib. XXXI. cap. 2. Dionysius Antholog. lib. III.

Stagira ubi Aristotelem] Pomp. Mela lib. II. cap. 2. & alii plures.

Marcus Didius &c.] Florus lib. III. cap. 4. Rufus Fest. *Marcus Didius vagantes Thracas repressit, Marcus Drusus intra fines proprios continuit, Minutius in Ebri fluminis glacie vastavit. Per Appium Claudium Proconsulem hi qui Rhodopen incolebant victi sunt. Europæ maritimas urbes antea Romana classis obtinuit.*

Pag. 364. Advenit post hos Imp. Lucullus] Eutropius lib. VI. & alii.

Martianopolis à sorore Traiani] Meminerunt civitatis Procopius de ædificiis, & Tabula vetus itineraria. De sorore Traiani ita in antiqua inscriptione. DIVI TRAIANI AVGVSTI ET MARCIANAE SORORIS AVG.

Aenum quam conditam & relictam Aeneas] Pomp. Mela lib. II. cap. 2. *Eximia est Aenos ab Aenea profugo condita.* Procop. de ædif. pag. 44. Stephan. in Ἄινεια.

Pag. 365. Fœderibus ingenuæ pacis obstricta] MS. *uige pacis.* Forte scripsit Ammian. *fœderibus iugis pacis.* ut inf. *iuge silentium.* Vel *ingenuam pacem* vocat, quæ nullis sophismatum technis fallit. Sed alterum rectius esse videtur.

Prope Carporum vicum] Propemodum ex hisce Ammian. verbis situm Carporum deprehendimus, quos vicinos fuisse Quadis verosimiliter putat B. Rhenanus Rer. German. lib. I. Certe post Quados, Astingos, Lacringos, etiam Κάρποι τὸ ἔθνος sequuntur in Ecloga Legation. Petri Patr. pag. 16.

Gruthungos bellicosam gentem] Lib. XXXI. *Gruthungis confines. Tanaitas -- tempus oportunum nacti Gruthungi.* Sic enim meliores codd.

codd. Mira autem in hoc nomine variatio: inter quas tamen tot diversates proximior ad Ammiani scripturam Zosimus, qui eos *Prothingos* vocat lib. IV. Ἔθνος τι Σκυθικὸν ὑπὲρ τὸν Ἴστρον ἐφάνη πᾶσιν ἄγνωστον τοῖς ἐκεῖσε νόμασιν. Ἐκάλουν δὲ Προθίγγους αὐτοὺς οἱ ταύτῃ βάρβαροι. Iidem Claudiano *Gothunni* sunt, in IIII. Consul. Honorii.

Ausi Danubium quondam transnare Gothunni
In lintres fregere nemus.

At *Gauthunni* Fl. Vopisco in Probo; & *Vithungi* Sidonio Apoll. carm. VII. *Trutungi* Pollioni in Claudio. Quinetiam *Iuthungi* (de quibus Ammian. lib. XVII.) iidem cum hisce *Gruthungis*, sive *Prothingis*, esse videntur.

Athanaricum ea tempestate Iudicem potentissimum] Non temere apud aliū scriptorem reperietur, ut *Iudices* vocentur celsæ potestates: quo tamen significatu vox hæc non semel ab Ammiano usurpatur. Lib. XXIX. *Adventu itaque plurium copiarum animati Iudices.* & de hoc ipso Athanarico lib. XXX. *Athanaricus Thervingorum Iudex.* Lib. XVII. *Vehebant cum armigeris Principem, gentisq; Iudicem.* De quo Athanaricho Zosimus lib. IV. Ἀθανάριχόν τε πάντος τοῦ βασιλείου τῶν Σκυθῶν ἄρχοντα γένους. Ammianus iterum lib. XXXI. *Indicesq; etiamnunc eligunt diuturno bellandi usu spectatos.*

Quam sibi crediderit] ισ. *crediderat.*

Pag. 366. Constantinopolim rediit, ubi postea Athanaricus prox. fact. genit. ter. exp. fat. sort. decessit] Sub Theodosio Imp. Atanarichus Constantinopolim venit, à quo etiam regio supremitatis honore sepultus, cum eodem quo venerat mense mortuus esset. Zosimus lib. IV. Ὡς Θεοδόσιον ἐδραμεν δεξιῶς ἀπαλλαγέντα νόσου, τὸν βίον αὐτοῦ καταστησάσης εἰς ἀμφίβολον, ὁ δὲ φιλοφρόνως μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βαρβάρων ἐδέξατο, πόῤῥω που τῆς Κωνσταντινουπόλεως προελθών. Καὶ παραχρῆμα τελευτήσαντα, ταφῇ βασιλικῇ περιέστελλε. Vide Marcellinum Com. in Chron. Paulum Oros. lib. VII. cap. 34. Histor. Miscell. lib. XII.

Pag. 368. Rempub. ut domum paternam diligere poterit & avitam] Lib. XXXI. *Provinciarum æquissimus tutor, quarum singulas ut domum propriam custodiebat indemnes.* Isocrates ad Nicocl. Διοίκει τὴν πόλιν ὁμοίως ὥσπερ τὸν πατρῷον οἶκον. Hadrianus Imp. dicebat, *Ita se Rempub. gesturum, ut sciret populi rem esse, non propriam.*

Legum ſimilis, quas omnibus una eademque voce loqui in multiplicib. advertimus cauſis] Eleganter ut Seneca; *Legis vultum omnibus exhibere.* Indubie autem ad Demoſthenis verba reſpexit, Oratione α. κατ' Ἀριστογείτ. Ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος, κἂν μεγάλην πόλιν οἰκῶσι, κἂν μικρὰν, φύσει καὶ νόμοις διοικεῖται. Τούτων δ' ἡ μὲν φύσις ἐστὶν ἄτακτον καὶ ἀνώμαλον, καὶ κατ' ἄνδρα ἕκαστον ἴδιον τοῦ ἔχοντος. οἱ δὲ νόμοι κοινὸν καὶ τεταγμένον τὸ πᾶσιν.

Pag.369. Nec enim quiſquam antehac adſcivit ſibi pari poteſtate collegam, præter principem Marcum] Rufus Feſt. *Marcus & Verus, hoc eſt, ſocer & gener pariter Auguſti, imperium orbis æquata primum poteſtate tenuerunt.* Vide Spartianum in Adrian. Capitolinum in Anton. Philoſ. & in Vero Impp.

Iracundiores ſunt incolumibus languidi] Ariſtot. Rhetor. lib. II. cap. 2. Κάμνοντες πενόμενοι, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ἐπιθυμοῦντες, καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι.

Pag. 370. Civiliter imploraſſe iuris auxilium] Sic, *Præfecti prætorio, aut Comitis Orientis, vel alterius ſpectabilis iudicis imploret auxiliũ.* L. 4. C. de iuriſd. omn. iud. *Aequitatem præſidis implorare.* L. 3. C. Qui bonis ced.

Iudicium potentis inimici declinans, aliumque ſibi poſtulans dari] Iudex vel ob gratiam faventior, vel ob odiũ infenſior, à litigantibus ipſa æquitate iubente repudiari poteſt. L. 16. C. de iudic. De quo plenius Ian. Langlæus V. C. Semeſt. lib. II. cap. 2.

Vbi debitorum aliquem egeſtate obſtrictum nihil reddere poſſe dicebatur, interfici debere pron.] Duriter hoc quidem à Valentiniano ſtatutum, non tamen ſine exemplo. Nam & legibus XII. Tab. debitor non ſolvendus creditoribus adiudicabatur in partes ſecandus. Gellius lib. XV. cap. 13. lib. XX. cap. 1. Quinctilian. lib. III. cap. 8. *Sunt enim quædam non laudabilia natura, ſed iure conceſſa, ut in XII. Tab. debitoris corpus inter creditores dividi licuit: quam legem mos publicus repudiavit.* Rigida ſane lex & plus quam inhumana; nec tam publico more repudiata, quam lege Petilia Papyria abrogata: duravit enim ad V. C. annum CDXXVII. Tumque primum C. Petilio L. Papyrio Coſs. ſancitum fuit, *pecuniæ creditæ bona debitoris, non corpus obnoxium eſſe.* Livius lib. 8.

Pag.

Pag. 371. Proventusidem celeri gradu præmisit] MS. *Provertu idem.* utrumque vitiosum puto.

Dicalidonas & Vecturiones] Tangit hunc locum G. Cambdenus, vir in patria historia illustranda accuratissimus, legendumque putat *Deucalidonios*, velut sic nominatos ab occidua Scotiæ ora, qua Deucalidonius oceanus irrumpit. Quod monere volui; nam in re incerta certi quid pronunciare arduum est.

Rutupias stationem] Orosius & Beda *Rhutubi portum* vocant, ut iam ante ab Amplis s. Marco Velsero in Observat. ad Tab. antiquam, & G. Cambden. in Cantii descriptione notatum.

Pag. 373. Adhibitis semiermibus paucis, quos Diocmitas appellant] Capitol. in vita Ant. Phil. *Armavit & Diocmitas, emit & Germanorum auxilia contra Germanos.* At unde sic dicti Diocmitæ, aliis disquirendum relinquo.

Germanicopolitanis] *Germanicopolin* alio nomine *Booscœten* dictam Plinius ait, in Hellesponti descriptione lib. v. cap. 32. Ptolemæus in Galatiæ situ Γερμανόπολιν vocat.

Pag. 374. Raro contingit ut cum timeretur, amorem non perderet civium] Vulgaris est Pub. Syri versus; *Amor misceri cum timore non potest.* Igitur ubi miscetur, rari exempli specimen est: idque merito laudant, in Prætextato Ammian. & in Honorio Claudianus in nupt. Honor. & Mar.

Non odium terrore moves, nec frena resolvit
Gratia, diligimus pariter, pariterque timemus.

Pulsoque Vrsicino] Qui tamen Neapoli postea Episcopus constitutus fuit. Anastasius in vita Damasi PP.

Mœniana sustulit omnia] Vid. L. 242. ff. de verb. signif. L. 11. C. de ædific. priv. Fest. Pomp. in *Mœniana*.

Discrevit privatorum parietes ab ædibus sacris] Ita quoque Constitutione Arcad. Honor. & Theod. Imppp. ædificia privatorum publicis ædibus adhærentia sive superposita destrui tollique præceptum. L. 46. C. Theod. de operib. publ. quæ est L. 9. C. Iustin. de ædif. privat.

Ponderaque per regiones instituit universas] De ponderibus publicis extat Constitutio Valentinian. Theodos. Arcad. Imppp. L. 9. C. de susceptor. præpos.

Pag. 375.

Pag. 375. Solicinio nomen eſt] MS. *Soliconmo*. uti fere etiam Rhenanus in ſuo cod. reperit, quem de hoc loco vide German. rer. libro III.

Pag. 376. Quam inſpexere proculcatores] Ita in MS. vulg. *procurſatores*. Et *proculcatores* hic, uti in melioribus libb. Vegetii, & Notitia Imp. *inter auxilia Palatina Exculcatores ſeniores, Exculcatores iuniores.*

Pag. 378. Vinctum cathenis argenteis, quod apud eos honoratis] Idem hic mos in Aethiopia uſitatus, ut reos nimirum aut bello captos in argenteis aureiſve cathenis adſervarent. Herodot. lib. III. Heliodorus lib. IX. Δεσμά τε ἀμείβειν καὶ χρυσᾶ ἐπιβάλλειν. (ὅσα γὰρ σίδηρος παρ' ἄλλοις εἰς τὰς χρείας, ταῦτα παρ' Αἰθίοψιν ὁ χρυσὸς νομίζεται). Tertullianus de habit. mul. cap. 7. *Apud Barbaros quoſdam, quia vernaculum eſt aurum, & copioſum, auro vinctos in ergaſtulis habent, & divitiis malos onerant, tanto locupletiores, quanto nocentiores: aliquando revera inventum eſt, quomodo & aurum non ametur.* Sic igitur vinctus fuit Beſsi & Nabarzanis inſidiis circumventus Darius; ſic Cyrus, Aſtyages, Crœſus. Curtius lib. v. Iuſtinus lib. v. & XI. Dio Chryſoſt. orat. ult. Auſonius in ludo VII. Sapient.

Pag. 379. Artogeraſſam] Forſan eadem eſt cum Ptolemæi Αρταγιγάρτα, de qua in deſcriptione Armeniæ.

Pag. 380. Recturus ſine ullis inſignibus gentem] De his inſignibus multa in Notitia Imperii.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XXVIII.

POST Nepotiani exitium] Aurelius Vict. *Romæ Nepotianus Eutropiæ Constantini sororis filius, hortantibus perditis Augusti nomen rapit: quem octavo die vicesimoq; Magnentius oppressit.*

Obsidentes Miletum molibus magnis] Sic emendavimus certissima coniectura: nam corrupte hactenus editum esse, *obsidentes militum* &c. nemo, cui cor sapit, negabit.

Hoc argumentum postea digestum tumore tragico Phrynichus] Herodotus lib. VI. Ἀθηναῖοι μὲν δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου ἁλώσει, τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν, καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσεν τὸ θέητρον, καὶ ἐζημίωσάν μιν, ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήϊα κακὰ, χιλίῃσι δραχμῇσι, καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι. Cl. Aelianus Variar. Histor. lib. XIII. cap. 17. Longinus περὶ ὕψους Tzetzes Chil. VIII. Histor. CLV.

Nullus autorum adminiculis fulta] ἴσ. *aliorum adm.*

Pag. 383. Patre tabulario præsidialis officii] MS. hic nihil variat: legendum tamen videtur, *patre tabulario præs. off.* De Tabulariis extat Tit. C. Theod. lib. VIII. & Iust. lib. X. aliæq; alibi Constitutiones non paucæ, ex quibus conditionales eos fuisse, & huic actui ita mancipatos, ne facile ad aliam militia aspirare potuerint. Ergo Maximinum hunc obscurissime natum, utpote patre tabulario, recte Amm. scribit. Obscuri enim revera hi censebantur, id est status fere servilis, (l. fin. C. de ser. reip. man.) donec Arcadii & Honorii Impp. sanctione non nisi liberi homines ad hoc officium admissi. L. 3. C. Theod. de tabul. logogr.

 Præsidia-

Præſidialis officii] Sic *præſidialis apparitor* lib. XVII. In Cod. Theod. tamen una littera minus, nempe *Præſidale officium* vocatur, L. 2. de venat. ferar. L. 6. de fil. milit. L. 2. De veteran.

Carporum, quos antiquis excitos ſedibus Dioclet. tranſtulit] Eutropius lib. IX. *Varia deinceps & ſimul & viritim bella geſſerunt, Carpis & Baſternis ſubactis, Sarmatis victis, quarum nationum ingentes captivorum copias in Romanis finibus locaverunt.* Oroſius lib. VII. cap. 25. Aurel. Victor in Dioclet.

Organarius Sericus] Gloſſar. ὀργανάριος, *Organarius, Fiſtularius.* Item: Ὑδραύλης *organarius*, Ὑδραυλὶς *organum*. Iuvenal. Satyr. 6. *Organa ſemper in manibus.* Iul. Firmic. Matheſ. lib. III. cap. 14. *ingenioſos, muſicos, vel organarios faciet.*

Pag. 384. Vno proloquio] Lib. XXIX. *ſub uno proloquio cunctos iubet occidi. Proloquium* ἀπόφασις. Rufinus 2. Antiq. cap. 9. *ſecundum Dei proloquium.* Ioſeph. κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόρρησιν.

Divorumque arbitria] Id eſt, Imperialia conſtituta. Sic *divale præceptum.* L. 6. C. Theod. de domeſt. & protect. *Divalia ſtatuta.* L. 5. C. Theod. de numer. actuar. *Divalis ſanctio.* Novell. Theod. XIX.

Quæſtionibus exemere cruentis] Excepta tormentis ſunt corpora honoribus præditorum, præter illa videlicet crimina, quæ legibus demonſtrantur, id eſt maleficii & majeſtatis læſæ. L. 7. C. de malef. L. 11. C. Theod. de quæſtionib. cuius pars relata eſt in Cod. Iuſtin. L. 16. Tit. eod. De honoratorum privilegio hic extat locus Aur. Prudentij in Romano martyr.

Incenſus his Aſclepiades, iuſſerat
Eviſcerandum corpus equuleo eminus
Pendere, & uncis vinculiſque creſcere.
Apparitores ſed furenti ſuggerunt
Illum vetuſta nobilem proſapia,
Meritiſque multis eſſe primum civium:
Iubet amoveri noxialem ſtipitem,
Plebeia clarum pœna ne damnet virum.

Hiſpanillæ cuiuſdam artibus pravis adfectaſſe coniugium] De his, qui magico ſuſurramine pudicos ad libidinem animos deflectunt, extat L. 4. C. de malef. & math.

Pag. 385. Cethegus ſenator adulterii reus delatus cervice periit:

ce periit abſciſſa] Conſtantini Imp. ad Evagrium Conſtitutio *ſacrilegos nuptiarum gladio puniri jubet*. L.30.C. ad L.Iul. de adulter. Cuius legis plenior explicatio iam à multis tradita eſt.

Interpretii compendium ad Princip. ærarium miſit] Vulg. *Integrum comp*. Sic nempe corruperant locum hunc, qui vocem, quam nunc Amm. ex MS. Fl. reſtituimus, non intellexêrunt. Vetus Gloſs. interpretatur, *Interpretium* παράλληλον; quo ſenſu Caſsiodorus Var. lib. II. Epiſt. XXVI. *Magnificentiam tuam, negotiatorum Apuliæ ſive Calabriæ ſupplicatione permoti, duximus inſtruendā, ut ob frumenta quæ per ſupradictos negotiatores publico comparantur, non iterum ab iiſdem interpretij nomine ſolidorum quantitas exigatur*. Novella Valentin. XV. *centum millia æqui ponderis portionem de interpretiis iuxta priora conſtituta præbeant*. Artemius Epiſc. ad numerarios fiſci Barcinonenſ. in collection. Concil. Hiſpan. pag. 250. *pro inevitabilibus damnis, vel interpretiis ſpecierum, Siliquas IIII*. Ita *Interpremium* in veteri lege Saxon. Tit. XIV.

Commonitorium repertum eſt, manu inſcriptum Hymetij] Infr. *commonitorium cum Auguſti litteris tradidit*. Gloſſarium Cyrilli Epi. Κομμονιτόριον ἐπιστολὴ ἐπιστελλομένη εἰς χῶρας. L. 10. C. Theod. de curioſ. *commonitoriis competentibus atque mandatis inſtructi*. L. 2. Theod. Si cert. pet. *ſolo commonitorio de ſuffragio nititur*. Hieronymus Epiſc. ad Celantiam. *Quaſi ad compendioſum locum quoddam commonitorium illa tibi Euangelii eligenda ſententia eſt, & ſuperſcribenda cordi tuo, quæ ad totius iuſtitiæ breviarium domini ore profertur*. Vide Suidam & nomicum Gloſſarium in Κομμονιτόριον.

Pag. 386. In extima parte quædam invectiva legebatur in Principem] Propter ſimilem in epiſtola quadam invectivam etjam Felix Diacon. in periculum capitis venit; de quo Optat. Milevit. libro I.

Et quia Frontinus conſiliarius antedicti] Vulg. libb. *Conſutarius antedicti*. Quæ perverſa ſcriptura varie viros doctos torſit, variaſque partim veroſimiles, partim abſurdiſsimas emendationes extorſit; quarum interpretationes, ne errores ſimul repetam, tacere malo. Solebant autem præſides provinciarum, proconſules, vice ſacra iudicantes, aliique in publicis adminiſtrationibus conſtituti adſeſſores habere, viros prudentia atque eruditione inſignes, quorum conſiliis in rebus arduis iuvarentur: ut ex Cod. Iuſtin. lib. I. Tit. LI. *De adſeſſorib. domeſt. & cancell.* conſtat. Gregorius Thaumaturg. Epi-

ſcopus Neocæſar. in panegyr. ad Origen. Κηδεστὴν μου ἄνδρα ἀδελφῆς ἐμῆς, ὁ τότε ἄρχων τῶν Παλαιστίνων, τοῦτον παραλαβὼν ἐξαίφνης ἄκοντα μόνον, κεχωρισμένων τῆς ὁμοκοίτου, ἤγαγεν ἐνταῦθα, συνεπιβοηθήσοντα καὶ κοινωνήσοντα τῶν τοῦ ἔθνους ἄρχοντος πόνων. Νομικὸς γάρ τις ἦν, καὶ ἔστιν ἴσως ἔτι. Sic Paulus & Vlpianus Papiniano, & Salluſtio PR. Phoſphorius, Maximinoq; P.PR. Simplicius, Romano Com. per Africam Cæcilius, à conſiliis fuerunt. Spartianus in Peſcenn. Ammianus libb. XXV. & XXVIII. Sic ergo hic quoque Hymetio Africam pro-conſule regenti conſiliarius fuit Frontinus.

Ne delictis ſupplicia ſint graviora] Quinimo leviores culpis pœnas eſſe præſtat; καὶ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἁμαρτανομένων. Iſocrates ad Nicoclem. Iſæi quoque ſcitum elegans eſt: χρὴ τοὺς νόμους μὲν τίθεσθαι σφοδρῶς, πρᾳοτέρως δὲ κολάζειν, ἢ ὡς ἐκεῖνοι κελεύουσι. Vt Capitolinus de M. Antonino Imp. ſcribit. *Erat mos iſte Antonino, ut omnia crimina minore ſupplicio, quam legibus plecti ſolent, puniret.*

Pag. 388. Cuius ſummitas quandam velut tamuſam colligaret] MS. *eius ſummitas quadam velut damuſam collegaret.* Sibyllæ folia hæc quidem ſunt, nec quid velint liquet.

Pag. 390. Simplicius, Maximini conſiliarius ex-grammatico] Inter profeſſores utriuſque Romæ connumerantur Grammatici Græci atque Latini. L. 2. 6. 11. C. de profeſs. & med. L. unic. C. de ſtud. liberalib. Qui ſi ad XX. annos obſervatione jugi ac ſedulo docendi labore perveniſſent, eorum, qui ex vicariis erant, dignitate potiebantur. L. Vnic. C. Theod. & Iuſtin. De profeſſor. qui in urbe CP. Itaque etiam ex-grammatico Simplicius Vrſicino, qui è vicaria poteſtate deceſſerat, ſucceſsit.

Poſt adminiſtratam, nec erectus] Hiulcus locus videtur, legendumque, *poſt adminiſtratam provinciam, nec erect.* ut lib. XXIX. *Africanus cauſarum in urbe defenſor adſiduus, poſt adminiſtratam provinciam, ad regendam aliam adſpiravit.*

Buſirim veterem & Anteum] Hyginus fab. XXXI. Fulgentius Mytholog. lib. II.

Fulcro plumeo vultu contracto incubuit, & animã occl.] Simile ferè fatum Tiberii. Tacitus Annal. lib. X. *Tiberius injectu multæ veſtis extinguitur.*

Pag. 391. Solent pares facile congregari cum paribus] Imp. Constantinus in epistola ad Episcopos Numid. *Recte proverbio signatum est, pares cum paribus congregari.* Vide Ciceronem de amicitia.

Aiax quoque Homericus docet] Homerus ἰλιάδ. ρ.

Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥῦσαι ὑπ' ἠέρος υἷας ἀχαιῶν,
Ποίησον δ' αἴθρην, δὸς δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι.
Ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον, ἐπεὶ νύ τοι εὔαδεν οὕτως.

In stupri quæstione fieri vetuere clementissimæ leges] Mirum hoc quidem, & verba legis expressim aliud statuunt. L. 5. ff. de quæstionib. L. 1. C. eod. Atque in solo incestu servorum tormenta cessant, quia & lex Iulia cessat de adulteriis, ut ex Papiniano refert Vlpian. L. 4. ff. de quæstionib. Sed cum Ammiano facit Tullius in oratione pro Milone: *De servis nulla lege quæstio est in dominum, nisi de incestu.* quæ verba in mentem habuisse Marcell. verosimile est.

Pag. 392. In carcere Tulliano] De carcere hoc Varro de Lingua Lat. lib. IV. Livius lib. XXIX. Sallustius in Catilin. Calpurnius declam. V. Apuleius Milesf. I. Acta MS. martyrii S. Chrysanthii. *Erat ima custodia in carcere Tulliano, unde putor horribilis ascendebat, quia cloacarum cuniculi digesta domorum stercora illic jugiter decurrebant. Et in hoc decursorio erat ima & lutea & ita tenebrosa custodia, ut penitus lucifluus aër nec signum ibi diei, nec vestigium aliquod lucis ostenderet. In hac ergo habitatione ferro vinctus sanctus Chrysanthius mittitur nudus.*

Peritis rei aquariæ] *Aquæ libratores* hi appellantur L. 2. C. Theod. de excus. artif. Qui aquarum inventos ductus & modos docili libratione ostendunt. L. 3. eod.

Formæ è roboribus] *Formæ* sunt fistulæ & cuniculi, quibus unda adducitur, aut derivatur. L. 4. & 8. C. Th. de aquæd. Frontin. de aquæd. L. 3. de calc. coctor. Sidon. Apoll. lib. 1. Epist. 5. Isidorus Origin. XV.

Pag. 394. Maratocupreni grassatores] Sæpius à grassatoribus Imperium Romanum infestatum: quorum tamen potissima mentio, Isauri sunt, de quibus Amm. loco non uno, & L. fin. C. Theod. de quæstionib. L. 10. C. Iust. de feriis. Strabo. Zonaras. Et Bagaudæ in Gallia, ductu Amandi & Aeliani, de quibus Orosius lib. VII. cap. 25. Eutropius lib. IX. Eusebius in Chronic. Salvianus de Gubern. lib. V. Et Ausuriani in Africa. Ammianus lib. XXVI. XXVIII. Synesius epist. 57.

in Cataſtaſi, pag. 5. Et Saturiani cum Subafrenſibus (niſi mendoſa ea lectio, & legend. *Auſuriani*) in Conſtit. Arcad. & Honor. in Cod. Theod. lib. VII. Tit. 19.

Saxones timentur ut repentini] Paul Oroſius lib. VII. cap. 32. *Saxones, gentem in Oceani litoribus & paludibus inviis ſitam, virtute atque agilitate terribilem.* Zoſimus lib. III. pag. 707. Σάξονες, οἱ πάντων δὴ καρτερώτατοι τῶν ἐκεῖσε νεμομένων βαρβάρων, θυμῷ καὶ ῥώμῃ καὶ καρτερίᾳ τῇ περὶ τὰς μάχας.

Coniuratis multorum opes adtribuerentur] MS. *coniuratus mult. op. adtribuerint.* ἴσ. q. *coniurati multorum opes attriverint:* quæ forma loquendi Latinis frequens.

Intercepti imperiali motu oppreſsi] Sic lib. 19. C. de pœnis, *motum congrua ſeveritatis excipiat.* Prudent. Cathemer. Hymn. VII.

Offenſa tandem tugis indulgentia
Cenſura, iuſtis excitatur motibus.

Et περὶ στεφανῶν Hymno in Laurent.

Abeſt atrocioribus Cenſura fervens motibus.

Sic *Commotio gravior.* L. 2. C. ut nemo ad uſum. L. 16. C. de re milit. L. 6. C. de curſ. publ. L. 2. de apparit. præf. præt.

Animo vigore collecto] ἴσ. *animi vig. coll.*

Pag. 396. Furius Camillus, vel curſor Papirius] Aurelius Victor de viris illuſtrib. capp. XXIII. XXXI.

Pag. 397. Epimenides ille Cretenſis] Qui iam olim expiando luſtrandoque Athenas in melius compoſuerat. Diogenes lib. I. in Epimenid. Plutarchus in Solone. Suidas in Ἐπιμενίδης.

Fulgentes ſericis indumentis, ut ducendos ad mortem] Vide quæ ſuperius notavimus ad lib. XVI.

Tholos introierint balnearũ] Gloſs. θόλος *teſtudo.* Vid. Suid.

Meritorii corporis veterem lupam] Non multum abſimili locutione, *Lupas popularium libidinum nundinas*, dixit Tertullian. de pall. Vt *publicarum libidinum victimas*, & *expolitas libidinum victimas*, Hieronym. adverſ. Helvid. & ad Gerontiam.

Zenobiam Palmyreni] Zenobiam Odenati regis uxorem, à Didone, & Semiramide, & Cleopatra generis ſui originem ducentem. Trebell. Pollio in XXX. Tyrannis.

Cenſoria nota adflictus eſt ſenator, auſus dum adhuc] Cato

Cato ſenatu Manlium movit, quod interdiu uxorem filia ſpectante oſculatus eſſet. Plutarchus in Catone.

Pag. 398. Tyndaridas fratres] Luc. Florus lib. II. cap. 12. Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Plutarchus in Paul. Aemilio, Lactantius lib. II. cap. 7.

Volucres ponderentur & glires] Inter convivales delitias glirium uſus adeo celebris, ut eos cenſoriæ leges, princepsq; M. Scaurus in conſulatu non alio modo cænis adimere neceſſum habuerit, quam conchylia, aut ex alio orbe convectas aves. Plinius lib. 8. cap. 57. lib. 36. cap. 1. Vide Petronii Satyricon, & Apicium lib. 8. cap. 9.

Iuvenalem & Marium Maximum] Iuvenalem etiam pueri norunt. Marius Maximus hiſtoricus qualis fuerit Fl. Vopiſcus indicat in Firmo. *Marius Maximus homo omnium verboſiſſimus, qui & mythiſtoricis ſe voluminibus implicavit.* Vide Scholiaſten Iuvenal. Satyr. 4. Spartianum, & alios Hiſtoriæ Augg. ſcriptores.

Deſtinatum pœnæ Socratem] Socrates iam ætate gravis fidibus canere didicit, *μηδὲν λέγων ἄτοπον εἶναι, ἅ τις μὴ οἶδεν, ἐκμανθάνειν.* Diogen. in Socrate. Cicero in Catone. Val. Max. lib. 8. cap. 7.

Pag. 399. Inter aurata flabella] Muſcaria pavonina laudat Martialis lib. XIV. Epigr. 67.

Lambere quæ turpes prohibet tua prandia muſcas,
Alitis eximiæ cauda ſuperba fuit.

Cl. Claudianus in Eutrop. lib. 1.

Et cum ſe rapido feſſam projecerat æſtu
Patricius roſeis pavonum ventilat alis.

Preſſoriis veſtes luce nitentes] Gloſſ. *Preſſorium* πιεστήριον. ſic in Notis Tyrii, *Preſſorium. Suppreſſorium.*

Vt Catonem Porcium ob repulſam præturæ] M. Porcius Cato præturam geſſit: eandem cum Vticenſis Cato ambiviſſet, repulſam paſſus eſt. Livius & Plutarchus in Pompeio.

Subſident aliqui curioſos homines &c.] Hanc heredipetarum pernicioſam avaritiam tangunt Impp. Leo & Maiorianus Novel. VIII. *Inter cætera captatorum etiam aviditas comprimenda eſt, qui nonnunquam ignotorum penè lectulis adſidentes, animos ipſi corporum ægritudine fatigatos, & ſincera iam iudicia non habentes, ſimulata affectione depravant, ut plerique conſanguinitatis & neceſſitudinum ſuarum frequenter obliti, extraneos ſcribere videantur heredes, cum inſidioſa munuſcula diriguntur, cum ſubornan-*

subornantur medici, qui prava persuadeant, & neglecto medendi studio fiant alienarum cupiditatum ministri. Talis fuit captator Regulus, de quo Plinius ad Calvisium Epistolar. lib. 2.

Pag. 400. Nec in publico -nec lavari arbitr. se caut. posse anteq. ephemeride scrup. sciscitata] Insignis hæc veterum superstitio fuit, de qua Augustinus Hippon. in exposit. Epist. ad Galat. cap. 4. *Vulgatissimus est error gentilium iste, ut vel in agendis rebus, vel in expectandis eventibus vita ac negotiorum suorum, ab Astrologis & Chaldæis notatos dies, & menses, & annos, & tempora observent.* Idem paulo post. *Plena sunt conventicula nostra hominibus, qui tempora rerum agendarum à Mathematicis accipiunt. Iam vero ne aliquid inchoëtur, aut ædificiorum aut huiusmodi quorumlibet operum, diebus quos Aegyptiacos vocant, sæpe etiam nos monere non dubitant.* Recte dicit Aegyptiacos hosce dies vocari, ab Aegyptiis puta, qui observationis huius auctores. Vnde Marinus in vita Procli; τὰς παρ' Αἰγυπτίοις ἀποφράδας ἐφύλαττε μᾶλλον, ἢ αὐτοὶ ἐκεῖνοι. Et in veteri MS. membrana, quæ penes me est, in qua hi dies ordine notantur, sic scriptum est; INCIPIVNT DIES AEGYPTIACI IN QVIBVS NVLLA OPERA INCIPERE DEBES. De his extat locus Iuvenalis Satyr. 6.

Illius occursus etiam vitare memento,
In cuius manibus, ceu pinguia succina, tritas
Cernis ephemeridas: quæ nullum consulit, & iam
Consulitur: quæ castra viro patriamq; petente
Non ibit pariter, numeris revocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro: si prurit frictus ocelli
Angulus, inspecta genesi collyria poscit.
Aegra licet iaceat, capienda nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosyris.

Ausim dicere Ammianum ad hunc Iuvenalis locum respexisse. Ipsissimum enim est --*nulla videtur aptior hora cibo*, quod Amm. dicit, *nec prandent.* & *Ad primum lapidem vectari cum placet*, respondet illi, *nec in publico prodeunt*. Deinde, -- *tritas cernis ephemeridas*, &, *hora sumitur ex libro*. Ammian. -- *ephemeride scrupulose sciscitata*. Augustin. *ex ephemeride vitam naufragam gubernantes.*

Heraclidas illos Cresphontem & Temenum] Apollodorus Biblioth. lib. II. Hyginus fabb. 124. 184.

Pag. 401. Et concio & spes omnis] MS. *Et contio, & copiorum, & spes omn.* Forsan scripsit Amm. *& concio & Capitolium & spes.*

Per Ianos & fora] Iani statuæ tres saltim Romæ fuerunt, donec Domitianus plures passim extruxit. Livius lib. XLI. Suetonius in Domitiano cap. 13. *Janos arcusq; cum quadrigis & insignibus triumphorum per regiones urbis tantos ac tot extruxit, ut cuidam Græcè inscriptum sit arcui,* ἈΡΚΕΙ. Ad hos Ianos mercatores convenire solebant, & negotia sua pertractare; adeo ut quotidie populi ibi frequentia magna, ad quam severi scilicet hi & priscæ virtutis viri de Reipublicæ ruina proquiritabant.

Digitos prærodentes] Plautus Pseudol. Act. 3.

Ego ita convivis cœnam conditam dabo
Hodie, atque ita suavitate condiam,
Vt quisq; quidq; conditum gustaverit,
Ipsos sibi faciam ut digitos prærodat suos.

Pag. 402. Democritum] Democritum Physicum Abderitanum. Pomp. Mela lib. 2. cap. 2.

Pag. 403. Sobolem esse Romanam Burgundii] De Burgundiis eatenus hoc verum puto, quatenus in Heduorum sedes successerunt. Heduos autem consanguinitatis cum Romanis nomine gloriari solitos, in Panegyrico Flaviensium legimus. Eosdem fratres quoque ex S.C. & amicos P.R. appellatos Cæsar scribit de bello Gall. lib. 1. Cicero ad Atticum lib. 1. Epist. 19. *Hedui fratres nostri.* Tacitus Annal. lib. XI. *Primi Hedui senatorum in Vrbe jus adepti sunt, datum id fœderi antiquo, & quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Rom. usurpant.*

Pag. 404. Generali nomine Rex appellatur Hendinos] Vt *Hendinos* regis, sic *Vergobrettus* magistratus apud Heduos nomen erat. Cæsar de bello Gall. lib. 1. Glossarium vetus Lat. & Tyro sive Cyprianus Karthag. de notis litterarum Comment. II. cap. 1. Ita *Suffes* dictus Pœnorum magistratus, & Oscorum *Mediastuticus* sive *Meddix*, Samothracum *Theondas*. Festus Pomp. Libb. 12. 19. Livius Libb. 24. 26. 23. 30. 45.

Sacerdos apud Burgundios omnium maximus vocatur Sinistus] Vt *Cupencus* apud Sabinos. Servius in Virgil.

Casus eiusmodi adsignare rectorib.] Non tantum Aegyptiorum gentilium opinio hæc de regibus suis fuit, sed & Christianorum quorundam. Augustinus sive quis alius auctor lib. de XII. abusion. gradib. *Qui regnum secundum hanc legem non dispensat, multas nimirum adversitates imperii tolerat. Idcirco enim pax populorum sæpe rumpitur, & offendicula de regno suscitantur, terrarum quoque fructus diminuuntur, & servitia populorum impediuntur, multi & varii dolores prosperitatem regni inficiunt, charorum & liberorum mortes tristitiam conferunt, hostium incursus provincias undique vastant, bestiæ armentorum & pecorum greges dilacerant, tempestates aëris & hemisphæria turbata terrarum fœcunditatem & maris ministeria prohibent, & aliquando fulminum ictus segetes, & arborum flores, & pampinos quoque exurunt.* Propter quæ Amm. addit, *veteri potestate deposita removetur rex.* Quo etiam severitas Mossynœcorum spectat, qui reges suos, cum prave imperitando culpam commeruissent, inedia diei totius punire solebant. Pomp. Mela lib. I. cap. 20.

Vbi fertilibus agris acceptis] MS. *fertilibus pacis accept.* l. *fertilibus pagis acceptis.*

Pag. 405. Rusticanus sacerdotalis] Sacerdotalium munus uti & Curialium, quorum velut portio quædam erat, onerosum valde fuit, quemadmodum ex plurimis retro Imperatorum constitutionibus patet. Inscriptio vetus.

D. M.

TI. CL. HONORATIANI

CASTRENSIS MORINI

SACERDOTALIS.

Et bene in Actis martyrii Taracii, Probi & Andronici. *Numerius Maximus Proconsul Ciliciæ advocans Terentianum sacerdotalem Ciliciæ, jussit ei sequenti die munera edenda curare.* & post alia. *Maximus proconsul indignans vocat ad se Terentianum sacerdotalem Ciliciæ, jubetq; edi gladiatorium munus.* Vide Cod. Theodos. L. 22. de Tironib. LL. 46. 75. 145. 148. 166. 174. 176. de Decurionib. L. 2. Quemadmod. mun. civil. LL. 52. 54. de Hæretic. L. 20. de. Pagan. sacrif. L. 1. de Spectacul.

Pag. 407. Domesticum suum illuc volucriter misit] Ita MS. ut lib. XVI. *metuq; rei peractæ volucriter congregati.* Lib. XXI. *volucriter ad destinata festinans.* Lib. XXIX. *maligna insectatione volucriter perurgebat.*

Pag. 408.

Pag. 408. Festo die Christiani ritus in ecclesia pernoctabant] Antiquissimum atque præcipuum Christianorum pervigilium fuit, quod in Paschali festo celebrabant, ipsorum Apostolorum scitu institutum, ut autumant, qui Clementis Rom. fidem non furcillant: sic enim ille Constitut. Apostol. lib. v. cap. 20. Ἀπὸ ἑσπέρας πέμπτης μέχρις ἀλεκτροφωνίας ἀγρυπνοῦντες, καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν ἐκκλησίᾳ συναθροιζόμενοι γρηγορεῖτε προσευχόμενοι, καὶ δεόμενοι τοῦ θεοῦ ἐν τῇ διανυκτερεύσει ὑμῶν ἀναγινώσκοντες τὸν νόμον, τοὺς προφήτας, τοὺς ψαλμοὺς, μέχρις ἀλεκτριόνων κραυγῆς. Verus ne an suppositius hic Clemens non disputo, certum equidem primogeniorum Christianorum hunc morem fuisse. Et Gregor. Nyss. his planè similia scribit, εἰς τὸ ἅγιον πάσχα. Τὸ μὲν γὰρ ὁρώμενον τοῖς ὀφθαλμοῖς, φῶς ἦν τῇ τοῦ πυρὸς νεφέλῃ διὰ τῶν λαμπάδων ἡμῖν ἐν τῇ νυκτὶ δαδουχόμενον. ὁ δὲ παννύχιος ταῖς ἀκοαῖς προσηχῶν λόγος, ἐν ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς. Vid. Lactant. lib. 7. cap. 19. Accessere postea aliorum quoque solemnium vigiliæ, quas magno cum castu religiosiores peragebant, donec à vero cultu ad superstitionem sanctitas paulatim prolapsa est: solumq; nunc in nocte, qua Dominus noster Christus natus, ex decreto Thelesphori PP. & quibusdam in locis in honorem Iohannis Baptistæ, pervigilium in Romana ecclesia frequentatur.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XXIX.

VT sub Principibus Commodo & Severo nonnunquam accidebat] Vide Herodian. lib. I. & III. Xiphilin. ex Dione, Lamprid. in Commod.

Suadet Theogenis poëta] Cuius locus hic est.

Ἄνδρ' ἀγαθὸν πενίη πάντων δάμνησι μάλιστα
Καὶ γήρως πολιοῦ, Κύρνε, καὶ ἠπιάλου
Ἣν δὴ χρὴ φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον
Ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν Κύρνε κατ' ἠλιβάτων.

Pag. 414. Expediuntur pondera plumbea] Imp. Constantin. L. 2. C. de exactor. *plumbatarumq; verbera aut pondera, aliaq; ab insolentia iudicum reperta supplicia.*

Pag. 415. Construximus, inquit, magnifici iudices] Vid. Zosim. lib. IV. Socrat. lib. IV. cap. 15. Niceph. Callist. lib. XI. cap. 45. Greg. Cedren. pag. 257.

Pensilem anulum librans arctum] Hic anulus de genere illorum fuit, quos magicos sive physicos, aut φαρμακίτας καὶ γεγοητευμένους vocant: quales fuere illi, quos Execestus Phocensium tyrannus habuit, quorum strepitu de rebus suis admoneri solitus fuit, quemadmodum ex Aristotele scribit Clem. Alexandr. Stromat. lib. I. Ἐξήκεστός τε ὁ Φωκέων τύραννος δύο δακτυλίους φορῶν γεγοητευμένους, τῷ ψόφῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους διῃσθάνετο τοὺς καιροὺς τῶν πράξεων. ἀπέθανεν δ᾽ ὅμως δολοφονηθεὶς, καί τοι προσημήναντος τοῦ ψόφου, ὥς φησιν.

φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Φωκέων πολιτείᾳ, Huius generis fuerunt Iarchæ Indorum ſapientiſsimi Principis anuli VII. Apollonio Thyanæo dono dati; apud Philoſtrat. lib. III. Item Eleaſari Iudæi apud Ioſephum, & Gigis apud Herodot. lib. I. Platon. de repub. 2. Cicer. Officior. lib. III. Plin. lib. XXXIII. cap. I. Mira de hiſce anulis narrat Lucianus in Navigio. Ἐγὼ δὲ βούλομαι τὸν Ἑρμῆν ἐντυχόντα μοι δοῦναί τινας δακτυλίους τοιούτους τὴν δύναμιν, ἕνα μὲν, ὥστε ἀεὶ ἐῤῥῶσθαι καὶ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα, καὶ ἄτρωτον εἶναι, καὶ ἀπαθῆ. ἕτερον δὲ, ὡς μὴ ὁρᾶσθαι τὸν περιθέμενον, οἷος ἦν ὁ τοῦ Γύγου. τὸν δέ τινα, ὡς ἰσχύειν ὑπὲρ ἄνδρας μυρίους, καὶ ὅ, τι ἂν ἄχθος ἅμα μυρίοι κινῆσαι μόλις δύναιντο, τοῦτό με ῥᾳδίως μόνον ἀνατίθεσθαι. ἔτι δὲ καὶ πέτεσθαι, πολὺ ἀπὸ τῆς γῆς ἀρθέντα, καὶ πρὸς τοῦτό μοι εἶναι δακτύλιόν τινα, καὶ μὴν καὶ ἐς ὕπνον κατασπᾶν, ὁπόσους ἂν ἐθέλω. καὶ ἅπασαν θύραν προσιόντι μοι ἀνοίγεσθαι, χαλομένου τοῦ κλείθρου, καὶ τοῦ μοχλοῦ ἀφαιρουμένου. ταῦτα ἀμφότερα εἷς δακτύλιος δυνάσθω. *& quæ ſequuntur*. De hiis porro anulis, qui geniis malis pellendis ſunt, extat locus apud eundem Lucian. in Philopſeud. & eorum qui morbis averruncandis, crebra mentio apud. Alexandrum Trallian. lib. θ. Marcellum Empir. cap. 29. Scholiaſten Ariſtophan. Suidam. Iſidorum.

Ex oraculis editi Branchidarum] Photius in Biblioth. ex Cononis lib. λγ. Lutat. Statii Scholiaſt. ex Varrone, lib. 3. & lib. 8.

Pag. 417. Peregrinum illum imitatus Protea] De Peregrino hoc multa Lucianus, qui vitam eius fere totam narrat in Peregrino, iterumque in Demonacto; Philoſtrarus de vitis Sophiſtar. lib. 2. Athenagoras in Apologet. Tertullianus ad Martyr. cap. 4. Euſeb. in Chronic. Olympiad. CCXXXVI. A. Gellius lib. XII. cap. XI. Tertulliani verba hæc ſunt. *Minus fecerunt philoſophi, Heraclitus qui ſe bubulo ſtercore oblitum exuſſit. Item Empedocles, qui in ignes Aetnæi montis deſiluit, & Peregrinus qui non olim ſe rogo immiſit.* Illuſtre aliud ſimilis facti exemplum in Calano eſt, qui toto Alexandri M. exercitu inſpectante rogum ardentem aſcendit. Tullius de divinat. lib. I. Aelianus Varior. lib. V. cap. 6.

Maximus ille Philoſophus] Rem omnem ſuſe narrat Eunapius Sardian. in Maximo.

Pag. 418 Repoſitam vitam] Id eſt, tranquillam. Galli ſimiliter dicunt, *une vie repoſée*.

Coagulum ærumnarum] Sic Varro vocavit *vinum coagulum conviviorum.* apud Non. Marcell.

Libraria omnia] *Librarium* βιβλιοθήκη, ut *Lignarium* ξυλοθήκη. Gloſſar.

Paria convivis Siculi Dionyſij] Democlis hiſtoriam intelligit, de qua fuſe Plato lib. III. de repub. Tull. 2. de finib & Tuſcul. lib. V. Sidonius Apollin. lib. 2. Epiſt. 13. Ioh. Salisberienſ. lib. 8. cap. 23.

Pag. 421. Execto vivæ mulieris ventre atque intempeſtivo partu extracto] Artis magicæ facinus horrendum! ſine quo tamen vix eſt ut abſtruſiora ſecretioraque venefici peragere poſſint. Iuvenalis Satyr. VI.

Pectora pullorum rimabitur, exta catelli,
Interdum & pueri.

Adhibitum itaque ubi maius aliquid tentatum. De Maxentio Imp. Euſebius Pamp. Hiſtor. Eccleſ. lib. VIII. cap. 14. pag. 98. ἥ δὲ τῶν κακῶν τῷ τυράννῳ κορωνὶς, ἐπὶ γοητείαν ἤλαυνε μαγικαῖς ἐπινοίαις. τοτὲ μὲν γυναῖκας ἐγκύμονας ἀνασχίζοντος, τοτὲ δὲ νεογνῶν σπλάγχνα βρεφῶν διερευνωμένου, λέοντάς τε κατασφάττοντος, καί τινας ἀρρητοποιίας ἐπὶ δαιμόνων προσκλήσεις καὶ ἀποτροπιασμὸν τοῦ πολέμου συνισταμένου. διὰ τούτων γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς νίκης κατορθωθήσεσθαι, ἡ πᾶσα ἐτύγχανεν ἐλπίς. Sic poſt mortem Iuliani Carris in officina artium vetitarum inter inſtrumenta, quibus Imp. ad res magicas uſus fuit, *viderunt mulierem à capillis appenſam, extenſas habentem manus, cuius uterum aperuerat, ut Perſarum victoriam in jecore eius inſpiceret.* Caſsiodorus in hiſtor. Tripart. lib. VI. cap. 48. Theodoretus lib. III. cap. 21.

De vita & ſpiritu hominis-laturum ſententiam diu multumque cunctari oport.] Caſsiodorus lib. VII. Var. I. *Cunctator eſſe debet qui iudicat de ſalute; alia ſententia poteſt corrigi, de vita tranſactum non patitur immutari.* Iuvenalis Satyr. VI.

Nulla unquam de morte hominis cunctatio tarda eſt.

Apud proconſulem Aſiæ Dolabellam Smyrnea] Valer. Max. lib. VIII. cap. I. A. Gell. lib. XII. cap. 7.

Ad Areopagitas miſſa eſt, Athenienſes iudices triſtiores; quor. æquitas Deor.] Nota eſt fabula. Cum filiæ injurias gladio Mars ultus eſſet, idcircoque à Neptuno (eius enim filium Halirrothi-

ſirrothium interfecerat) accuſaretur, apud Areopagum cauſa dicta fuit. Iſidorus Peluſiota lib. 2. Epiſt. 92. Ἐπὶ τοῦ Ἀρείου πάγου ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος αἰτιαθεὶς καὶ ἁλοὺς, αὐτὸς μὲν δίκην δέδωκε, τῷ δὲ τόπῳ πρὸς τὸ στηλιτεύεσθαι τὴν αἰσχύνην τοὔνομα καταλέλοιπε. Idem Epiſt. 90. Oecumenius in Acta Apoſt. cap. 17. Apollodorus Biblioth. lib. III. Photius in Biblioth pag. 374.

Pag. 423. Cum obiectaretur illi quamobrem conſtellationem Principis collegiſſet] Maieſtatis crimen contrahit, quiſquis ſuper Principis geneſi vel fato ſcrutatur, ut de Lepida ait C. Tacitus Annal. lib. III. cui inter alia crimina hoc quoque obiectum fuit, quod per Chaldæos in domum Cæſaris quæſiviſſet. Vnde Paulus I. C. Sentent. lib. v. Tit. 21. *Qui de ſalute Principis vel ſumma Reipublicæ mathematicos, ariolos, aruſpices, vaticinatores conſulit, cum eo qui reſponderit, capite punitur.* Apud VViſigothos mitior hic pæna decreta; ſic enim in eorũ LL. habetur, lib. VI. Tit. II. §. I. *De ſalute Principis vel cuiuscunq; hominis ariolos conſulens ingenui flagellis cæſi cum rebus omnibus fiſco ſerrituri aut regi aſſocientur: Servi in tranſmarinas inſulas deportentur & veneant.* Bene itaq; mundani motus ſcrutatorem Iul. Firmicus ſic monet lib. 2. cap. 33. *Cave ne quando de ſtatu Reipub. vel de vita Romani Imperatoris aliquid interroganti reſpondeas: non enim oportet, nec licet, ut de ſtatu Reipub. aliquid nefaria curioſitate dicamus, ſed & ſceleratus atque omni animadverſione dignus eſt, ſi quis interrogatus de fato dixerit Imperatoris, quia nec dicere poteris de eo aliquid nec invenire.*

Qui poteſtate late diffuſa ſcævum Imp. acceſſerat incentivum] Sic MS. Flor. ut *Scævum crimen.* L. 19. de Hæreticis. *Scævæ interpretationes.* Novel. unic. Theod. & Valent. de libertis. *Scæva tempora.* L. 9. C. Theod. de infirmand. his quæ ſub tyran.

Pag. 424. Beneficiis uſum] ισ. *veneficiis uſum.*

Pag. 425. Contra Mattiacas aquas] Plinius lib. XXXI. cap. 2. *Sunt & Mattiaci in Germania fontes calidi trans Rhenum, quorum hauſtus triduo fervet.* Ita autem hæ aquæ dictæ à Mattio opido, uti id Tacitus vocat Annal. lib. I. *Cæſar incenſo Mattio (id genti caput) aperta populatus, vertit ad Rhenum.* Ptolemæus *Mattiacum* appellat, in notitia civitatum Septentrionalium. Βουδωρίς, Ματτιακὸν, Ἀρταυνον.

Pag. 427. Domitii Corbulonis] Multa de hoc Tacitus, Dio, & alii eius ſeculi ſcriptores.

Et Lusii] Lusius Quietus vocatur à Spartiano. Vide Xiphilin. & Historiam Augg.

Mauritaniæ littus, quod appellant accolæ Igilgitanum] MS. *Gilgitanum.* Et Plinii scripta exemplaria *Gilgili*, non *Igilgili*, habent. Quod si Ptolemæum & Antoninum Aug. sequimur, *Igilgilitanum*, apud Ammian. legendum erit.

Pag. 428. Legiones qui Africam tueb.] Recens hæc menda, itaque legendum ut in MS. *Legiones quæ Afric.*

Messes & condita hostium virtutis nostrorum horrea] Quæ hic *condita*, eadem lib. XXXI. vocat *conditoria*, id est apothecas sive horrea. Panegyr. Constant. Aug. *Tu fructus meritorum tuorum statim vos metere & in conditis referre iussisti.* L. 2. C. Theod. de his quæ ex pub. coll. *Quod refertur in conditis, vel in arca continetur.* L. 4. C. de erogat. mil. ann. *In veteranis castris constituti milites duas alimoniarum partes de conditis sumant.* Vide Spartian. in Adriano, Capitolin. in Gordianis.

Tubusuptum] MS. *Tubusoptum.* Antoninus Aug. *A Sitisi Saldas Lesbi Tubusuptus.* Ptolemæus; Ἄυξιρα, Τουβούσουπτος, Ῥοβόνδα.

Ferrato contiguum monti] Vide Aethici Cosmogr.

Clades eminuere fundi Petrensis] Sic inf. laudatur *fundus Mazicanus.* & apud Gregor. PP. lib. 1. Epist. 9. *fundus Saloniacus, fundus Gerdomiæ collimitans.* Vett. Inscription.

LOCA	LOCA
. . . .	SEPVLTVRAE
CVLTORVM	CVLTORVM
HERCVLIS	HERCVLIS
REATIN. IN FVNDO	IN FVNDO
QVADRIGANO.	DOMITIANO.

Pag. 429. Icosium oppid. cuius supra docuimus conditores] Quos etiam Solinus indicat cap. 28.

Pag. 430. Sugabarritanum] Ptolemæus in descriptione Mauritaniæ Cæsariensis, Ζουχάββαρι nominat.

Tigavias venire] Plinius *Tigavas* vocat. Antoninus *Tigava castra.* Ptolemæus Τιγαῦα.

Prisco

Prisco more militiæ dedit occidendos] Is mos talis erat. Accepto fuste tribunus vix tantum adtingebat damnatum: quod ubi factum, omnes qui in castris erant, cædendo feriendoque gladiis lapidibusque damnatum porro conficiebant; uti id ex Polybio constat. Tacitus Annal. I. *Stabant legiones pro concione districtis gladiis, reus in suggestu per Tribunum ostendebatur: si nocentem adclamaverant, præceps datus trucidabatur.* Lampridius in Commod. *Hostis appellatus, lacerandusq; militibus est deductus.* Et in nostra quoque militia similis pæna observatur: castrensique vocabulo Theotisce dicunt, **durch die Spiesse lauffen.** Vel etiam ad palum ligabantur rei, sagittisque configebantur. Rufus in LL. militarib. Κελεύομεν τοὺς στρατιώτας ἐκείνου τοῦ τάγματος τοῦ πρώτου φεύγοντος καὶ ὑπαναχωροῦντος ἐκ τῆς τάξεως ἀποδεκατοῦσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ταγμάτων κατατοξεύεσθαι. Quomodo S. Sebastianus, utpote militaris vir, & qui principatum primæ cohortis gerebat, jussus est sub titulo Christianitatis à Diocletiano Imperatore ligari in medio campo, atque à militibus sagittari. Vsuardus & Beda in Martyrol. XIII. Kal. Ianuar.

Ad æmulationem Curionis] Epitome Livii lib. 95. *Caius Curio Procos. Dardanos in Thracia domuit.* Florus lib. III. cap. 4.

Pag. 431. Mazices licet bellicosum genus] Ptolemæus in Mauritania Cæsariensi, Μαχούσιοι ὑφ' οὓς τὸ ζάλακον ὄρος, καὶ μετὰ τοῦτο μάζικες.

Vt antiquus ille cunctator] Q. Fab. Maximus; de quo Ennius apud Cicer. de Senect. *Vnus homo nobis cunctando restituit rem.*

Ad municipium properavit . . . . . . ense] Certum est nomen castelli hic desiderari, cuius infra iterum mentio. Sed *Audiense* an *Duodiense* vocetur, haud ita in facili est dijudicare; utroque enim modo scribitur. Tamen non duo munimenta, sed unum fuisse verba Ammian. innuere videntur.

Pag. 438. Iudiciali carpento] Honoratiore puta, & quali præsides provinciarum, præfecti Vrbis, aliique in magistratu positi tantum utebantur. Extatque etiamnunc lex Grat. Valent. & Theod. Imppp. de honoratorum vehiculis. Sic Fl. Vopiscus Syracusius à Iunio Tiberiano P. V. in consessum se vehiculi judicialis susceptum scribit, in Aureliano Imp. *Vehiculo suo me & judiciali carpento præfectus Vrbis Vir Illustris, ac præfata reverentia nominandus, Iunius Tiberianus accepit.*

cepit. Contra vero carpento privato, velut viliori, Gallus Cæs. in contemptum imponitur. Ammian. lib. XIV. Quæ autem ratio in carpentis, eadem quoque in lusoriis; quarum aliæ iudiciariæ fuerunt & elegantius fabrefactæ, aliæ agrarienses & minus ornatæ. L. I. C. Theod. de lusor. Danubii.

Pag. 440. Tiberis qui media intersecans mœnia - effusione imbrium exuberans] Inundationes Tiberis crebræ, raroq; contingentes, ut non insignis aliqua clades, vel gravior casus subsecutus sit: qua de re Plinius lib. III. cap. 5. *Nullique fluviorum minus licet inclusis utrimque lateribus, nec tamen ipse pugnat; quanquam creber ab subitis incrementis, & nusquam magis aquis, quam in urbe stagnantibus. Quinimo vates intelligitur potius ac monitor, auctu semper religiosus verius, quam sævus.* Vide Amplissimi viri Pet. Fabri Semestr. lib. 3. cap. 4.

Porticum excitavit ingentem lavacro Agrippæ contig. Eventus Boni cognom.] Pub. Victor in reg. IX. *Thermæ Agrippæ. Templum Boni Eventus.* Inscript. vett.

Mogontiaci.

PRO SALVTE
DD. NN.
SANCTISSIMORVM
IMPP.
BONO EVENTVI MIL.
EXERCITVS GS. MATER
NVS PERLETVS MIL.
LEG. VII. PR. P. F.
STRATOR.

Astigi.

BONO EVENTVI
APONIA. C. F. MONTANA
SACERDOS DIVAR.
AVGVSTAR. COL. AVG. FIR.
EDITIS
OB HONOREM SACERD.
CIRCENSIBVS.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XXX.

VEM elaqueatum fidem rupturum existimabat] *Elaqueatum*, id est vinculis & laqueis liberatum; ut Aurel. Prudent. contra Symmach. lib. 2.

Elaqueanda animi constantia, ne retinaclis
Mollibus ac lentis nexa & captiva prematur.

Pag. 443. Incentiones Circeas in vertendis debilitandisque] Homerus Odyss. κ. Talis autem Meroë quoque fuit anus, quam in castorem, vel hircum, vel ranam homines mutare solitam, Madaurensis Philosophus ait Miles. 1.

Pag. 444. Expedito dolone adsurgens] Sic recte in MS. & interpretatur vocem Plutarchus in Tiberio. ξιφίδιον ληστρικὸν, ὃ δόλωνα καλοῦσι. Phædrus lib. III. fab. 45. *Vide ne dolone collum compungam tibi.* Alfenus I. C. in L. 52. §. 1. ff. ad L. Aquil. Hesychius in Δόλωνες.

Hospitali numine contuente] Cicero pro Deiot. *Si veneno* (interemisset) *Iovis illius quidem hospitalis numen nunquam celare potuisset.*

Fabricius ille Luscinus] Livius lib. XL. *Patres Pyrrho regi hosti armato exercitum in Italia habenti, ut à veneno caveret, prædixerunt.* Plutarch. in Pyrrho & in Apothegmat.

Pag. 445. Necis exemplo Sertorianæ] A M. Perperna domestica fraude inter cænam Oscæ perpetratæ. Patercul. lib. 2. Plutarch. in Sertorio.

Pag. 447. Munimentum ædificanti prope Basileam, quod appellant accolæ Robur] Absque Ammiano si esset, ca-

ſtelli huius ſitus ignoraretur: adeo nunc fere una cum pulviſculo indicia cuncta periere, & mentio eius apud antiquos perrara. Quam tamen fieri video in L. 33. C. Theod. de curſ. publ. in Conſtitutione Imppp. Valentiniani, Valentis, & Gratiani AAA. data Idib. Iul. Robore, Gratiano III. & Equitio V.C. CONSS. qui ille ipſe annus erat, quo munimentum hoc à Valentiniano Imp. extruebatur.

Pag. 448. Profeſsionem oratorum forenſium iure πολιτικῆς μορίου εἴδωλον, id eſt, civilitatis particulæ] Ita meliores libb. In ſchedis tamen antiquis ſic reperi, *profeſſionem moratorum forenſ.* Horum *moratorum* mentio apud Ciceronem de divinat. & Aſconium Pæd. ut Cuiacius V. Cl. notavit Obſervat. lib. 4. cap. ult. Locus autem Platonis quem laudat Marcellinus in Gorgia extat. Φημὶ ἐγὼ τῆς κολακείας μόριον εἶναι τὴν ῥητορικήν. Et paulo poſt. Ἔστι γὰρ ἡ ῥητορικὴ κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον πολιτικῆς μορίου εἴδωλον. Vtitur eodem Apulius lib. de Philoſophia, ſed cuius verba ſic reſtituenda videntur. *Hanc* δύναμιν τοῦ τὰ ψευδῆ πιθανὰ δοκεῖν *definivit Plato: quam civilis particulæ umbram, id eſt imaginem nominavit.* Perperam enim *Civilis articuli umb.* vulgo editur.

Cteſias] MS. ΚΙΗCΙΑC. ἴσ. *Lyſias.*

Pag. 449. Calliſtratus, quem nobilem illam ſuper Oropo cauſam] Oropius ager inter Atticam & Tanagræos medius: de cuius poſſeſsione ingens lis olim inter Athenienſes & Thebanos fuit, quoq; tum demum Athenienſes beneficio Philippi regis potiti ſunt, cum ille Thebanos expugnaſſet. Pauſan. lib. 1. In eam igitur rem, ut videtur, hæc à Calliſtrato oratio habita fuit.

Antiphon ille Rhamnuſius] Vide Suid. in Ἀντιφῶν.

Spartanos canes aut Cretas] De canibus Spartanis Plin. lib. x. cap. 63. Virgilius Georg. 3.

Nec tibi cura canum fuerit poſtrema, ſed una
Veloces Spartæ catulos, acremq́ue Moloſſum
Paſce ſero pingui. -- De Cretenſibus canibus Aelianus de animalib. lib. 3. cap. 2.

Pag. 450. Nefas eſt religionem decipi iudicantis] Elegans hæc locutio, & ab optimis ſcriptoribus frequentata, Iuriſconſultis præſertim uſitatiſsima. Calliſtratus L. 33. ff. de re iudicata, *Conſpiratione adverſariorum teſtibus pecunia corruptis religionem iudicis circumventam.*

ventam esse. L.4 C. si ex fals. instr. *Falsis instrumentis circumventam esse religionem iudicantis*. L.13.C.de non num. pecun.L.3.C. Arbitrium tutelæ. L.1.C. Si tutor vel cur. Sic *instruere religionem prætoris*. Vlpian.l.5. §.11. De reb. eor. qui sub tut. L. 6.§. 4.ff. Si quis omiss. caus. test. *Religiosus iudex*. Quinctil.lib.IV. cap.I.

Auruncorum Sicanorumque]Favorinus Phil. contra adolescentem vetuste nimis & prisce loquentem, apud A.Gellium lib.1. cap.10. *Horatij illi trigemini plane & dilucide cum suis fabulati sunt, neque Auruncorum, aut Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi incoluisse Italiam dicuntur, sed ætatis suæ verbis locuti sunt. Tu autem perinde quasi cum matre Evandri nunc loquare, sermone abhinc multis annis iam desito uteris, quod scire atque intelligere neminem vis, quæ dicas.*

Pag. 451. Mimiambos] Quales inter Græcos Sophron Syracusius καταλογάδην, & Herodes quidam priscus auctor, apud Romanos vero Cn. Mattius composuerunt. Sophronem laudant Suidas & Tzetzes in Lycophr. Herodis versus adducit Stobæus. De Mattio Terentianus Maur. lib. de metris, cap. de jambico Hipponacteo claudicante.

Marcianum verbo tenus quæsierit oratorem] Incertum quem Marcianum velit, plures enim eius nominis fuere. Ael. Marcianus passim laudatur in pandecte Iuris, quem tamen hic intelligi non puto; sed Martianum potius Rhetorem, cuius Fab. Victorinus meminit in Commentario ad Ciceron. de invent. lib.1.

Pag. 452. Concionaria Græci fistula] Cicero de orator. lib.3. Plutarchus in vita Grach. Val.Max.lib.VIII. cap. 10. Quinctilianus lib. 1. cap. 10. Gell. lib.1. cap. XI.

Sellulariis quæstibus] Ita vocat despicabilem quæstum, ut Apul. Florid.2. *Sellularias artes*, id est viles, & *Sellularios*, imæ sortis homines, Arnob. lib.III.

Doctos ex Philistionis aut Aesopi cavillationibus] De Philistionis mimo Cassiodorus lib IV. Variar. LI. Suidas in Φιλιστίων. Ad eundem Africanus quoque allusit in Epistola ad Origen. de histor. Susan. Πῶς αὐτὸν ἀπελέγχει, ὡς οὐδὲ Φιλιστίων ὁ μῖμος. De Aesopo vero ludicræ artis peritissimo viro vide Val. Max. lib. VIII. cap. 10. Symmach. lib.x. Epist. 2. Donat in Proleg. Terent.

Pag. 453. Deniq. tributorum onera vectigaliumq;- mutare compulerunt sedes]Heu miseram conditionẽ ubi sic vivitur! Salvianus de gubernat. lib. 5. *Romanorum omnium votum est, ne unquã eos necesse sit in jus transire Romanorum. Vna & consentiens illic Romanæ plebis oratio, ut liceat eis vitam quam agunt, agere cum barbaris. Et miramur si non vincantur à nostris partibus Gothi, cum malint apud eos esse, quam apud nos Romani. Itaque non solum transfugere ab eis ad nos fratres nostri omnino nolunt: sed ut ad eos confugiant, nos relinquunt.* Et quæ porro ille de hisce tributariarum functionum oneribus, & malis inde ortis adiungit, non magis illius seculi statum tristem testantia, quam adhæc nostra quoque tempora accommodatissima.

Pag. 455. Ad imbecillitatem firmandam fluentium capillorum] Medicorum dictio est: hi enim *capillos fluere* aiunt, cum cadunt. Corn. Cels. lib. VI. cap. 1. *de capillis loquor, qui post morbum fere fluunt.* Et *fluor capillorum*, Seren. Sammonicus, ut Græci, ἡ ῥύσις τῶν τριχῶν. Alex. Trall. lib. 1. cap. 2. Non de nihilo est autem, quod asinum interfectum ait, in remedium fluentium capillorum. Nam & Marcellin. Empir. cap. 6. observavit, capillos nasci si lichenem asini quis terat, & pulverem illum ex oleo vetere imponat.

Pag. 456. Aestimari dabatur fortunam eius esse] Vt Genium, sic & Fortunam unicuique suam veteres tribuebant: unde Alex. Magni dictum celebre, *se nihil præter Fortunam suam metuere.* Huius icunculam boni ominis causa secum Impp. in cubiculo habebant, eamque cum fatalem horam instare sentirent, ad successorem transmittebant. Spartianus in Severo, Capitolinus in Antonino. Hanc ergo sub imagine coniugis tristem & habitu lugubri velut discedentem cum vidisset, abitum è vita denotari existimatum fuit: neque secius evenit.

Pag. 457. Tanquam ictus è cœlo, vitalique via voceq;] Ita MS. & recte, præ illo quod vulgo legitur, *ictus telo vitalia voceq;*: De morte autem eius sic Hieronym. Epist. ad Heliodor. *Valentinianus vastato genitali solo, & inultam patriam derelinquens, vomitu sanguinis extinctus est.*

Meatus aliqui, quos hæmorroidas nunc appellamus] Vid. Galenus in def. medic. Celsus lib. 2. cap. 1. Pollux lib. IV. cap. 25.

Pag. 458. A pueritia prima Funarius,] P. Diacon. lib. XI.

Mala cohærenter læva manu retinenti] Plinius lib. 7. cap. 20. *Crotoniatem Milonem athletam, cum constitisset, nemo vestigio educebat, malum tenenti nemo digitum corrigebat.* Ab amasia tamen superatum Aelianus scribit. Variar. lib. 2. cap. 24. Μίλωνος τούτου τὴν ῥοιάν, ἣν ἐν τῇ χειρὶ κατεῖχεν, οὐδεὶς τῶν ἀντιπάλων ἑλεῖν ἐδύνατο. ἡ δὲ ἐρωμένη αὐτοῦ ῥᾶστα αὐτὴν ἐξῄρει, φιλονεικοῦσα πρὸς αὐτὸν πολλάκις. Vide Philostratum de vita Apoll. lib. IV. cap. 9.

Pag. 460. Artaxerxes Persarum ille Rex] Plutarchus in Apophtheg. Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξου, ὁ Μακρόχειρ προσαγορευθείς, διὰ τὸ τὴν ἑτέραν χεῖρα μακροτέραν ἔχειν, πρῶτος τοῖς ἁμαρτάνουσι τῶν ἡγεμονικῶν τιμωρίαν ἔταξεν, ἀντὶ τοῦ τὸ σῶμα μαστιγοῦν, μαστιγοῦσθαι μὲν ἀποδυσαμένων τὰ ἱμάτια, καὶ ἀντὶ τοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτίλλεσθαι τὴν τιάραν ἀποθεμένων. Simile quiddam de Galieno narrant. *Cum quidam gemmas vitreas pro veris vendidisset eius uxori, atque illa re prodita vindicari vellet, surripi quasi ad leonem venditorem iussit. Deinde è cavea caponem emittit: mirantibusq; cunctis rem ridiculam, per curionem dici iussit,* IMPOSTVRAM FECIT ET PASSVS EST. Trebellius Poll. in Gall.

Papyrius Cursor] Aur. Victor de viris illustr. *Cum Prænestinum prætorem gravissimè increpuisset, expedi, inquit, lictor secures. Et cum eum metu mortis attonitum vidisset, incommodam ambulantibus radicem exscindi iussit.* Vide Liv. lib. IX. Plin. lib. XVII. cap. XI.

Ad resistendum aptus Alexandro Magno, si calcasset Italiam] Extat hac de re elegans & gravis tractatio T. Livii lib. IX. contra quam contrariis argumentis accurate disputat V. Cl. Paulus Paruta Nob. Venetus Discurs. Politicor. lib. I. Tit. 2. Vtrorumque rationes acutæ sunt, & dignæ quæ perpendantur.

Pag. 461. Honore multis] Rectius, *honori multis.*

Imperatorem Aurelianum purgare tentabant] Iornandes quoque cum Aureliano Valentinianum comparat. *Egregius & Aureliano similis moribus, nisi quod severitatem nimiam & parcitatem, quidam crudelitatem & avaritiam causabantur.*

Themistoclis illius dissimilis] Plutarchus de civil. instit.

Pleraque

Pleraque vitiorum imitari virtutes] Quinctil. lib. 8. cap. 3. *Vicina virtutibus vitia, etiam qui vitiis utuntur, virtutis tamen his nomen imponunt.* Iuvenalis Satyr. XIV.

Fallit enim vitium specie virtutis & umbra.

Gregor. P P. lib. I. Epist. 25. *Sæpe namque vitia virtutes se esse mentiuntur.* D. Hieron. ad Demetriad.

Pag. 462. Quo vitio exarsisse Principem legimus Adrianum] Spartianus in Adrian. *Quamvis esset oratione & versu promptissimus, & in omnibus artibus peritissimus, tamen professores omnium artium semper ut doctior risit, contempsit, obtrivit. &c.*

Pag. 463. Inter religionum diversitates medius stetit, nec quenquam inquietavit &c.] De hac ἐθελοθρησκείᾳ sive religionis libertate plures inter initia imperii à se promulgatas fuisse leges, ipsus Imp. Valentinianus, in Constitutione de haruspicibus non molestandis, ait. *Testes sunt leges à me in exordio imperij mei datæ, quibus unicuique quod animo inbibisset, colendi libera facultas tributa est.* L. 9. C. Theod. de malef. & mathem.

Semper obliquum intuentis] ἴσ. *semper obliquum intuentibus.*

Pag. 464. Postea metu sollicitudine discussa] MS. *mens sollicitudine.* Corrige; *postea metus sollicitudine discussa.* Idque omnino verum putamus.

OBSERVATIONES
IN
AMMIANI MARCELLINI
LIBR. XXXI.

VM Chalcedonos ſubverterentur veteres muri] Rem eandem, ſimul & verſuum inſcriptionem, apud Socratem habemus, Hiſtor. Eccleſ. lib. 4. cap. 8. Zonar. & Cedren.

Hunnorum gens monumentis veteribus leviter nota.] De Hunnis eorumque ſedibus ac moribus vide Zoſim. lib. IV. Sozomen. lib. VI. cap. 37. Agath. lib. V. Iornand. de reb. Gethic. Hiſtor. Miſcel. lib. XII.

In commarginandis pontibus] Ita Sidon. Apoll. lib. IV. Epiſt. 20. *Viridantia ſaga limbis marginata puniceis.*

Pellibus ſylveſtrium murium] Iornand. in Hiſtor. Goth. *Hunugeri hinc ſunt noti, quia ab ipſis pellium murinarum venit commercium.* De Scythis Iuſtinus ex Trogo lib. 2. *Lanæ ijs uſus ac veſtium ignotus: & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tamen ferinis ac murinis utuntur.* Illæ ipſæ autem pelles ſunt, quas poſterior ætas *marturinas* vocat. Helmoldus Chron. Slavor. lib. I. cap. I. *Pellibus abundant peregrinis, quarum odor lethiferum noſtro orbi ſuperbiæ venenum propinavit. Et illi quidem ut ſtercora hæc habent, ad noſtram credo damnationem, qui ad marturinam veſtem anhelamus, quaſi ad ſummam beatitudinem. Itaque pro laneis indumentis, quos nos appellamus faldones, illi offerunt tam pretioſos martures.* Vide Aelianum de animal lib. XVII. cap. 17.

Pag. 467. In pannulos defluxerit defruſtata] Meliorum codd. hæc lectio eſt. Gloſſar. *Conciſus, fruſtatus.* Ammian. lib. XX. *defruſtandæ Meſopotamiæ opitulari.* Sidonius Apoll. lib. IX. Epiſt. 9. *Maxima ex magnis capita defruſtans.* Reſtituimus iam olim eodem modo locum

L. Flori lib. 2. cap. 2. pag. 37. *Punica præda omnibus promontoriis insulisq; frustarentur & fluitarent.* Perperam enim hactenus, antequam Gallicana editio prodiit, *frustrarentur* lectum est.

Equis prope affixi duris quidem sed deformibus, & muliebriter iisdem nonnunquam insidentes] Verissima hæc sunt: atque eo modo Gubazen Lazorum regem equo insedisse, cum à Iohanne Byzantio pugione vulneraretur ut caderet, Agathias lib. III. scribit. ἐτύγχανε γὰρ (inquit) ἐναλλάγδην ἔχων τὼ πόδε ὑπὲρ τὸν αὐχένα τοῦ ἵππου. quem gestum etiamnunc in rusticis persæpe videmus. Ergo *muliebriter equo insidere*, est κατὰ πλευρὰν τὼ πόδε ἔχειν, ἢ ἐναλλάγδην; cui contrarium περιβάδην. Achill. Tatius de amorib. Clitophontis & Leucip. lib. I. ἡ παρθένος μέσοις ἐπεκάθητο τοῖς νώτοις τοῦ βοὸς, οὐ περιβάδην, ἀλλὰ κατὰ πλευρὰν, ἐπὶ δεξιὰ συμβᾶσα τὼ πόδε, τῇ λαιᾷ τοῦ κέρως ἐχομένη, ὥσπερ ἡνίοχος χαλινοῦ. Quod & ipsum in nummis antiquis apud Anton. Augustinum Episc. Ilerd. apparet lib. III. pag. 85.

De industria dispersi lugescunt] MS. *dispersi ingescunt.* neutrum placet.

Parte decernuntur] ἴσ. *parte cernuntur.*

Hostesque dum mucronum noxias observant, contortis laciniis illigant] Ars hæc bellandi Scythiæ populis usitata, ut ex Herodoto, Pausania, aliisque scriptoribus constat. De Alanis Egesippus lib. V cap. 50. *Laqueos iacere atque hostem innectere ars Alanis bellandique mos est.* Vide Ioseph. belli Iud. lib. 7.

Pag. 468. Restant Massagetæ] Vide Strabon. lib. XI. Dionys. Alex. pag. 98.

Alani inhabitant, ex montiũ appellatione cognominati] Eustathius in Dionys. ὅτι Ἀλανὸς ὄρος Σαρματίας, ἀφ' οὗ τὸ ἔθνος οἱ Ἀλανοὶ ἔοικεν ὀνομάζεσθαι.

Post quos Vidini sunt] Herodotus *Budinos* vocat: item Pompon. Mela lib. I. cap. 20. Plinius lib. IV. cap. 12.

Geloni per quam feri, qui detractis peremptor.] Pomp. Mela lib. 2. cap. 1. *Geloni hostium cutibus equos seque velant: illos, reliqui corporis; se capitum.*

Agathyrsi collimitant interstincti colore purpureo corp.] Plin. lib. IV. cap. 12. *Cæruleo capillo Agathyrsi.* Pomp. Mela lib. 2. cap. 1. *Agathyrsi ora artusq; pingunt: ut quique maioribus præstant, ita magis vel minus: ceterum iisdem omnes notis, & sic ut ablui nequeant.* Festus Avien. in Orbis terræ descript.

Dira Melanchlæni gens circumfusa vagatur,
Proxima Neurorum regio est, celeresq; Geloni,
Præcinctiq; sagis semper pictis Agathyrsi.

Melanchlænas] Pomp. Mela lib. 2. *Melanchlænis atra vestis, & ex eo nomen.* Dio Chrysost. in Borysthen. pag. 439. χρῶνται δὲ τῇ ἄλλῃ ἐσθῆτι μελαίνῃ, ὡς τὸ πολὺ, ἀπὸ γένους τινὸς Σκυθῶν τῶν Μελαγχλαίνων, ὡς ἐμοὶ δοκοῦσι, κατὰ τοῦτο ὀνομασθέντων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Pag. 469. Locatis sarracis] Glossar. *Sarraca*, ἅμαξα. Sisenna apud Nonium. *Impedimenta collocant omnia, construunt carros, & sarraca crebra disponunt.* Quinctil. lib. VIII. cap. 3. Curius Fortunat. lib. 3. Sidon. Apoll. lib. IV. Epist. 18.

Originitus] Sic *Nativitus* apud Tertull. de anim. cap. 12.

La... cinando & venando] Suppleri percommode potest hoc modo, *Latrocinando & venando.*

476. Iudicatur ibi beatus] Eadem opinio Massagetis. Strabo lib. XI. Θάνατος νομίζεται παρ' αὐτοῖς ἄριστος, ὅταν γηράσαντες κατακοπῶσι μετὰ τῶν προβατείων κρεῶν, καὶ ἀναμὶξ βρωθῶσι· τοὺς δὲ νόσῳ θανόντας ῥίπτουσιν, ὡς ἀσεβεῖς καὶ ἀξίους ὑπὸ θηρίων βεβρῶσθαι.

Gladius barbarico ritu humi figitur nudus, eumque ut Martem] Ab origine rerum pro diis immortalibus veteres hastas coluere, inquit Iustin. lib. XLIII. Hinc non Alanis tantum, sed Scythis in universum usu receptum fuit, enses loco numinis venerari. Pomp. Mela lib. 2. cap. 1. *Mars omnium Deus, ei pro simulachris enses & tentoria dedicant, hominesq; pro victimis feriunt.* Solinus cap. 20. *Populis istis Deus Mars est, pro simulachris enses colunt.* De hoc ense notanda quæ Priscus Sophista in Eclog. legation. refert, pag. 50. Ἔσεσθαι δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τῆς προὔσης αὐτῷ δυνάμεως αὔξησιν συμβαίνειν καὶ τοῦτο τὸν θεὸν τὸ τοῦ Ἄρεος ἀναφήναντος ξίφος. ὅπερ ὂν ἱερὸν καὶ παρὰ τῶν Σκυθικῶν βασιλέων τιμώμενον, οἷα δὴ τῷ ἐφόρῳ τῶν πολέμων ἀνακείμενον, ἐν τοῖς πάλαι ἀφανισθῆναι χρόνοις, εἶτα διὰ βοὸς εὑρεθῆναι.

Quem locum Prisci etiam Iornandes laudat in Historia Gothica. *--gladius Martis inventus sacer apud Scytharum reges semper habitus: quem Priscus historicus tali refert occasione detectum. Quum pastor, inquiens, quidam gregis unam buculam conspiceret claudicantem, nec causam tanti vulneris inveniret, sollicitus vestigia cruoris insequitur: tandemq; venit ad gladium, quem depascens herbas bucula incaute calcaverat, effossumq; protinus ad Attilam defert.* Ceterum de Scythico hoc Deo vide Herodot. lib. IV. Arnob. advers. gent. lib. VI. & quæ ad Ammian. notata lib. XVII.

Futura miro præsagiunt modo: nam rectiores virgas] Scytharũ hanc divinationem ita describit Herodotus lib. IV. pag. 177. Μάντιες δὲ Σκυθέων εἰσὶ πολλοὶ, οἱ μαντεύονται ῥάβδοισι ἰτεΐνῃσι πολλῇσι ὧδε. ἐπεὰν Φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χαμαὶ, διεξελίσσουσι αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες, θεσπίζουσι. ἅμα τε λέγοντες ταῦτα, συνειλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω, καὶ αὖτις κατὰ μίαν συντιθεῖσι, αὕτη μέντοι ἡ μαντικὴ πατρωΐη σφι ἐστί. Qualis fere etiam Germanorum fuit, ut ex Taciti lib. de morib. notum.

Pag. 471. Ad amnem Danastum] Inf. *prope Danasti margines.* Iornandes de reb. Goth. *à Danasto extenduntur usque ad Danubium, quæ flumina multis mansionibus ab invicem absunt.*

Thervingorum] Eutrop. lib. VII. *Provincia trans Danubium facta in his agris, quos nunc Thaiphali tenent, & Victophali & Thervingi habent. Ea provincia decies centena millia passuum in circuitu tenuit.*

Castris denique prope Danasti &c.] Nil variant libri scripti: fors tamen sic legendum erit. *Castris denique prope Danasti marginis aggerem in Vngorij valle longius oportune metatis.*

Pag. 475. In nepotali mensa] Festus. *Nepos luxuriosus à Thuscis dicitur: nam nepotes sunt luxuriosi homines appellati.* Vide Isidor. Origin. lib. X.

Pag. 476. Tenebris obfusam aliquando fuisse Remp.] Eleganter & latine. Sic *oculos suffusos* dixit Plin. lib. VIII. cap. 50. & Vlpian. L. 5. §. 3. ff. ad L. Aquil. *forma calcei cervicem percussit, ut oculus puero perfunderetur.*

Inundarunt Italiam ex abditis] Vide Flor. lib. III. cap. 3.

Marco itidem moderante imperium &c.] Locus fœdissime in omnibus, quæ vidi exemplaribus, corruptus. Et qui corrigere eum hactenus conati sunt, felicius ne an audacius id tentaverint, ipsi viderint.

viderint: mihi religio est temere quid sine auctoritate veteris scripturæ moliri. Res ipsa autem ex Dione, Eusebio, Eutrop. lib. VIII. Oros. lib. VI. cap. 15. & Histor. Augg. scriptoribus nota est.

Duobus navium millibus perrupto Bosphoro] Historiæ illustrandæ locum ex Trebellio Poll. adscribam in Claudio. sub illo enim gesta sunt, quæ hic narrantur. *Scytharum diversi populi, Peucini, Trutungi, Austrogothi, Virtingui, Gipedes, Celtæ etiam & Heruli prædæ cupiditate in Romanum solum & rempub. venerunt, atque illi pleraque vastarunt, dum aliis occupatus est Claudius, dumq; se ad bellum quod confecit, imperatoriè instruit, ut videantur fata Romana boni Principis occupatione tentata: sed credo, ut Claudij gloria accresceret, eiusq; fieret gloriosior tota penitus orbe victoria. Armatarum denique gentium trecenta viginti millia tum fuere. Habuerunt præterea duo millia navium, duplicem scilicet numerum, quam illum, quo tota pariter Græcia omnisq; Thessalia, urbes etiam Asiæ quondam expugnare conata est.*

Pag. 477. Ceciderunt dimicando cum barbaris Imperatores Decii] Aurel. Victor. *Deciorum mortem plerique illustrem ferunt. Namq; filium audacius congredientem cecidisse in acie: patrem autem, cum perculsi milites ad solandum Imperatorem multa præfarentur, strenuè dixisse, Detrimentum unius militis parum videri sibi. Ita refecto bello cum impigre decertaret, interijsse pari modo.*

Obsessæ Pamphiliæ civitates, insulæ populatæ &c.] Trebellius Poll. in Gallienis. *Inter hæc Scythæ per Euxinum navigantes Istrũ ingressi, multa gravia in solo Romano fecerunt. Quibus compertis Gallienus Cleodamum & Athenæum Byzantios instaurandis urbibus muniendisq; præfecit. Pugnatum est circa Pontum, & à Byzantijs ducibus victi sunt barbari. Veneriano item duce navali bello Gothi superati sunt: tum ipse Venerianus militari perijt morte. Atque inde Cyzicum & Asiam deinceps Achaiam omnem vastaverunt.*

Anchialos capta & tempore eodem Nicopolis] Trebell. Poll. in Claud. *Sub hoc Barbari qui superfuerant Anchilao vastata conati sunt Nicopolim etiam obtinere. Sed illi provincialium virtute obtriti sunt.*

Nicopolis quam indicium victoriæ contra Dacos Traianus condidit] Imitatus Pompeium, qui ob victoriam de Mithridate in minore Armenia Nicopolim quoque extruxit. Pausanias lib. x. De Traiani bellis contra Dacos & Decebalum Dio lib. 68. P. Patricius in Eclog. legat.

Excisa est Philippopolis] Excidium hoc in Decii tempora incidit. Vide Zosim. lib. 1.

Claudio glorioso ductore, & eodem honesta morte perempto] Mortis genus Aur. Victor indicat. *Claudius cum ex fatalibus libris quos inspici praeceperat cognovisset, sententiae in senatu dicendae primi morte remedium desiderari, Pomponio Basso, qui tunc erat, se offerente, ipse vitam suam, haud passus responsa frustrari, dono Reipublicae dedit.* Alii tamen morbo eum periisse aiunt.

Aurelianum acrem virum] Rufus Fest. *Traianus Dacos sub rege Decibalo vicit, & Daciam trans Danubium in solo barbarico provinciam fecit, quae in circuitu habuit decies centena millia passuum. Sed sub Gallieno Imp. amissa est, & per Aurelianum, translatis exinde Romanis, duae Daciae in regionibus Maesiae & Dardaniae factae sunt.*

Conditoria frugum] *Conditorium* est ἀποθήκη, ut lib. XVIII. *conditorium muralium tormentorum.* Plinius lib. VII. cap. 16. *corpora eius miraculi gratia in conditorio Sallustianorum adservabantur hortorum.* Tertullianus de resurr. cap. 44. *divini thesauri conditorium* vocat hominem.

Pag. 480. Ad carraginem quam ita ipsi appellant, aliti velocitate regressae] Quod Ammianus, Fl. Vopiscus, Trebelius Poll. & si qui alii, *Carraginem*, id Graeci Tactici Καῤῥαγὸν appellant. Leo Imp. Καῤῥαγὸς λέγεται, ὁ διὰ τῶν ἁμαξῶν καὶ τριβόλων, καὶ τῶν ἄλλων μηχανῶν γινόμενος περιορισμὸς εἰς ἀσφάλειαν τοῦ στρατοῦ. Carraginem optime describit Cl. Claudian. in Rufin. lib. 2.

Tum duplici fossa non exuperabile vallum
Asperat alternis sudibus, murique locatum
In speciem, caesis obtendit plaustra jumentis.

Exactius adhuc Agathias lib. 2. Καὶ σὺν τῶν ἁμαξῶν τροχοὺς ἃς δὴ ὡς πλείστας ἐπήγετο, στοιχηδὸν ἐς ἀλλήλους ἁρμόσας, ἐνέπηξε τὰ ὄπισθεν τῷ ἐδάφει, ἄχρι καὶ ἐς τοὺς πλήμνας περιχώσας, ὡς μόνα τὰ ἡμικύκλια ὑπερανέχειν καὶ προβεβλῆσθαι. Theophylactus Simocat. lib. VII. τὰς ἁμάξας συνθέντες περιεβάλοντο χάρακα. Hanc eandem intellexit Plutarchus, cum de Caesare scribit, περὶ ταῖς ἁμάξαις καὶ τῷ χάρακι τὸν πλεῖστον ἔσχεν πόνον. Sic nempe Helvetii sese praestruxerant, quo modo barbari omnes castra munire solebant. Vegetius lib. 3. c. 10. *Omnes barbari carris suis in orbem connexis, ad similitudinem castrorum securas à supervenientibus exigunt noctes.* Iornandes de reb. Goth. *Sesuosque*

illico

illico intra septa castrorum, quæ plaustris vallata habebat, reclusisset. P. Diacon. lib. xv. *Intra plaustrorum munimenta se continens erumpere non auderet.*

Pag. 481. Clavas in nostros conjicientes ambustas] Fuere hæc arma barbaris potissimum & rudi seculo usitata. Virgil. vii. Aeneid.

-- *Non iam certamine agresti*
Stipitibus duris agitur sudibusve præustis,
Sed ferro ancipiti decernunt.

Albentes ossibus campi] Virgil. Aeneid. xii.

--*recalent nostro Tiberina fluenta*
Sanguine adhuc, campiq; ingentes ossibus albent.

Et alibi; -- *campos multorum ossibus albos.*

Tacit. *Medio campi albentia ossa, ut fugerant, ut restiterant, disjecta aut aggerata.*

Pag. 482. Chunorum] Nihil variant veteres libb. Et *Chunos* vocat (uti & Ptolem. in descriptione Sarmatiæ, & Sidon. Apoll. carmin. vii.) quos alii *Hunnos*, vel *Thynos*; ut Priscianus perieget.

Hinc Thynus sequitur, post fortis Caspia proles.

Neq; de fide eius lectionis dubitandum est, quam ita varie efferri etiã Eustath. in Dionys. notat. Οὖννοι ἤ Θοῦννοι μετὰ τοῦ θ. στιχείου, Κάσπιον ἔθνος εἰσὶ Σκυθικὸν. Dionysius tamen dixit;

Οὖννοι ἢ ἑξείης, ἐπὶ δ' αὐτοῖς Κάσπιοι ἄνδρες.

Pag. 486. Rege quoque Priario interfecto] Amplector emendationem Clariss. amicissimique Marci Velseri, IIviri August. legentis, *Rege quoque Priamo interfecto*. indubie enim sic Amm. scripsit. Atq; is est Priamus sive pater, sive filius, de quo in Chronicis Prosper Tiro. *IIII. Gratiani anno Priamus quidam regnat in Francia, quantum altius colligere potuimus.* Neq; aliter id nomen in Sigeberto Gemblacensi extat: & tempus haut abludit, aut insolens est Francorum aliquos pro Gratiano stetisse, alios in ipsum pugnasse.

Pag. 487. Perimere iaculis plures feras] Lampridius in Commod. *Ferarum diversarum manu sua occidit multa millia, ita ut elephantos occideret: & hæc fecit sæpe spectante populo Romano.* Herodianus de eodem hæc porro addit, lib. I. Λεόντων δέ ποτε ἐξ ὑπογαίων ἑκατὸν ἀναρελφθέντων, ἰσαρίθμοις ἀκοντίοις πάντας ἀπέκτεινεν.

Intra septa quæ appellant vivaria] Gellius lib.2. cap.19. *Vivaria quæ nunc dicuntur, septa quædam loca, in quibus feræ vivæ pascuntur.* Et postea. *Vivaria autē quæ nunc vulgus dicit, sunt quos Græci* παραδείσους *vocant.* Procopius Goticor. lib. I. Ἀμφὶ πύλην πενεστρίναν ἐπὶ μοῖραν τοῦ περιβόλου, ἣν ῥωμαῖοι, βιβάριον καλοῦσι. Et post pauca. βιβάριον — οὕτω ῥωμαῖοι καλοῦσι τὸν χῶρον, οὗ ἂν τῶν ζώων τὰ μὴ χειροήθη τρέφεσθαι εἴωθεν. Paulus I. C. L.3.§.14.ff. de adquir. possess. *feras bestias, quas vivariis inclusérimus.*

Etiamsi imperium Marcus regeret Antoninus] Respicit ad id, quod Capitolinus de hoc Marco scribit. *Semper sane cum optimatibus, non solum bellicas res, sed etiam civiles, priusquam faceret aliquid, contulit. Denique sententia illius præcipua semper hæc fuit: Æquius est ut ego tot & talium amicorum consilium sequar, quam ut tot & tales amici meam unius voluntatem sequantur.*

Pag. 488. Per castra quibus Felicis arboris nomen est] Antonin. Imp. in Itinerar. *De Pannoniis in Gallias per mediterranea loca, id est, à Sirmio per Soppanas Treveros usque -- Brigantiam, Arborem felicem, Ad fines.* ---

Per Lauriacum] Pessime vulg. *per inaureatum.* MS. Flor. *inaureacum.* Sed *Lauriacum* rectum est. Antonius Imp. in Itinerar. *De Pannoniis in Gallias -- Lacum felicis, Lauriacum. -- A Tauruno Lauriacum* M. P. DLXXXVII. In fine L.1.C.Theod. de tabulariis. -- *Dat.* VIII. *Kal. Iul. Lauriaco, Marcellino & Probo Coss.* Atque inde *Lauriacensis scutaria*, in Notit. Imp. sub dispositione viri illustris magistri officiorum.

Dum inter eius armigeros militaret, ac regiā custodiret] Socrat. lib. III. cap. I. εἷς τῶν δορυφόρων. quem locum lib. XX. notavi.

Pag. 489. Bononiam] De hac Pannoniæ Bononia Ptolem. in descriptione Παννονίας τῆς ἄνω. Antoninus Aug. in Itinerario.

Simili clade Cæsarem accepimus Decium &c.] Aurelius Victor in Decio. *In solo barbarico inter confusas turbas gurgite paludis submersus est, ita ut nec cadaver eius potuerit inveniri.* Vide Zosim. lib. I.

Pag. 495. Valentem animam non exhalasse confestim] Iornandes in Histor. Goth. *Valens Imperator mox armato exercitu in Thraciarum partes digreditur, ubi lachrymabili bello commisso vincentibus Gothis, in quodam prædio iuxta Hadrianopolim saucius ipse refugiens, ignorantibus quoque quod Imperator in tam vili casula delitesceret Gothis, ignéq;*

ut adsolet

ut adsolet saviente ab inimico subposito, cum regali pompa crematus est. De eodem hoc Valente Eunapius in Maximo. ὅτι γὰρ βασιλεὺς ἐν μεγάλῃ τῶν Σκυθῶν μάχῃ ξένον τινὰ ἠφανίσθη τρόπον, ὥστε οὐδὲ ὀστέον εἰς ἀναίρεσιν εὑρέθη. Vide Zosim. lib. IV. Socrat. Histor. Eccles. lib. IV. cap. ult. Theodoret. lib. IV. cap. 31. Sozomen. lib. VI. cap. 40. Hieronym. Epist. ad Heliodor.

Quidam de Candidatis per fenestram lapsus, captusque à barbaris prodidit factum] Zosimus ita narrat. Τῶν δὲ πραγμάτων ἐπὶ λεπτοτάτης ἑστώτων ἐλπίδος, Βίκτωρ, ὁ τοῦ Ῥωμαίων ἡγούμενος ἱππικοῦ, τὸν κίνδυνον ἅμα τισὶν ἱππεῦσι διαφυγὼν ἐπὶ Μακεδονίαν τε καὶ Θεσσαλίαν ἐλάσας, κἀκεῖθεν ἐπὶ Μυσοὺς καὶ Παίονας ἀναδραμὼν, αὐτόθι διατρίβοντι τῷ Γρατιανῷ τὸ συμβὰν ἀπαγγέλλει, καὶ τὴν τοῦ στρατοπέδου καὶ τοῦ βασιλέως ἀπώλειαν.

Pari clade recuperatis Hispaniis Scipionum alterum cremata turri] Livius lib. XXV. *Cn. Scipionem alii in tumulo primo impetu hostium cæsum tradunt, alii cum paucis in propinquam castris turrim perfugisse, hanc igni circumdatam, atque ita exustis foribus, quas nulla moliri poterant vi, captam, omnesque intus cum ipso Imperatore occisos.* Vide Appian. de bell. Hispan.

Pag. 496. In adærandis reliquorum debitis]Sic MS. Flor. Vulg. *in requirendis reliq.* quam lectionem illi excogitarunt, qui quid *adærare* sit, non intellexerunt. Gloss. ita interpretatur; *Adærat* ἐξαργυρίζεται, ἀποχαλκίζει. L. unic. C. ne rei mil. com. LL. 13. 15. 19. C. de erogat. milit. ann. L. 4. C. de milit. vest. Inscriptio Tit. 28. lib. 10. C. de collat. donator. vel relevator. aut translator. seu adæratorum. *Adærata annona* L. 3. C. Theod. de erog. mil. ann. *Adæratione adhibita.* LL. VVisigoth. lib. 4. Tit. 5. l. 3.

Pag. 499. Illud autem præteriri non convenit, quod cũ oraculo Tripodis &c.] Aliter Cedrenus: nec sortis huius meminit, sed noctu per quietem versus quosdam Valenti insusurratos dicit, monentes ad Mimanta ut pergeret, fata ibi inventurus. Πρὸ δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, ἐθεάσατο κατόναρ ἄνδρα τινὰ λέγοντα αὐτῷ:

Τάχος βάδιζε πρὸς Μίμαντα τὸν μέγαν,
Ἔνθα μόρος σε δεινὸς ἁρπάσει τάλαν.

Erythræo oppido ſuperpoſitum montem Mimanta & Homerum ſcripſiſſe]Homer.Odyſs.γ. - παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα. quem etiam in hac hiſtoria laudat Cedren. Euſtathius autem ſic explicat. Μίμας δὲ ὄρος φασὶ κατέναντι Χίου, μεταξὺ Ερυθρῶν καὶ τοῦ ἀποκρήμνου, ἀπὸ Μίμαντος γίγαντος ἐν αὐτῷ κειμένου.

Inventus dicitur ſaxeus monumenti ſuggeſtus] Eadem Cedrenus, qui & Inſcriptionem tumuli ponit. Ὕστερον δὲ μετὰ τὴν τῶν πολεμίων ἀναχώρησιν ἀναζητούντων τινῶν τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως εὑρέθη ἐν ᾧ ἐκρύπτετο οἰκήματι τάφος ἀρχαίου τινὸς ἐπιγεγραμμένος οὕτως: ΕΝΤΑΥ͂ΘΑ ΚΕΙ͂ΤΑΙ ΜΙΜΑϹ ΜΑΚΕΔῺΝ ΣΤΡΑΤΗΓΈΤΗϹ.

Pag. 501. Animadverſum eſt à noſtris iiſdem telis barbaros uti, quibus petebantur; ideoque mandatum]Marii hoc inventum iam olim eſt, cum contra Teutones pugnaret. Plutarch. in Marco, Porphyrius in Horat. lib.2. Satyr. 1.

Pag. 503. Effuſumq́; cruorem exuxit] Pomp. Mela de Scythis Europæis lib.2. cap.1. *Interius habitantium ritus aſperior, & incultior regio eſt: bella cædesq́; amant. Mosq́; eſt bellantibus cruorem eius, quem primum interemerunt, ipſis è vulneribus ebibere.*

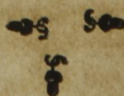

EXPLICITUM

LUNA EXTREMA IULIA.

AN. XPI. ∞ IↃ CIX.

ΑΡΧΗΝ ΔΙΔΟΝΤΙ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΔΙΔΟΥ ΧΑΡΙΝ.

RELIQVARIVM.

PAG. 13. Leges fundamenta libertatis & retinacula.] Respexit ad Ciceronis locum in Oratione pro A. Cluentio. *Tu mihi concedas necesse est, multo esse indignius in ea civitate, quæ legibus teneatur, discedi à legibus, hoc enim vinculum est huius dignitatis, qua fruimur in Rep. hoc fundamentum libertatis. -- legum denique idcirco omnes servi sumus, ut liberi esse possimus.* Plane ut versus antiq. &c.

Aeternitati comm.] -- *C. de stat. & imag.* Itaque cum Berenice Christo Salvatori statuam ponere vellet, ab Herode veniam prius impetravit: uti id scriptum reliquit Iohannes Antiochenus, ex cuius Chronographia hæc verba adducit Iohan. Damascenus orat. 3. pro imaginib. Βουλομένη (Berenice) ὡς ἰαθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ στήλην αὐτοῦ ἀναστῆσαι, καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς κελεύσεως τοῦτο ποιῆσαι, δέησιν δέδωκε τῷ βασιλεῖ Ἡρώδῃ, αἰτοῦσα στήλην χρυσῆν τῷ Σωτῆρι Χριστῷ ἐν τῇ αὐτῆς πόλει στῆσαι. Sic Titinius &c.

Pag. 56. Post notata ad illa verba: *Vt facere Principes.*

Romam ingressus imperii Virtutumq; omnium larem] Sic Valentinian. Theodos. & Arcad. Imppp. urbem Romam vocant *Virtutum omnium matrem.* in Collat. LL. Licinii Rufini. Tit. de stuprat. Et *Virtutum omnium latissimum templum* Cassiodorus Variar. lib. IV. Epist. VI. Vt Ammian. lib. XVII. *Roma, -- id est, in templo mundi totius.*

Pag. 69. Post notata ad vocem *Mycematia.*

Operiensq; Iulium mensem, unde sumunt Gallicani procinctus exordia] Idipsum Cassiodorus innuit, Variar. lib. I. Epist. 24. *-- pro communi utilitate exercitum ad Gallias constituimus destinare. - Atq; ideo per Naudium Sajonem nostrum admonendum curavimus, ut ad expeditionem in Dei nomine more solito, armis, equis, rebusq; omnibus necessariis sufficienter instructi, VIII. die* Kal. *Iuliarum proxime veniente, modis omnibus, Deo favente, moveatis.*

Pag. 71. Eductisque mucronibus, quos pro numinibus colunt] Hunc ritum etiam inf. tangit, cum de Alanis scribit lib. XXXI.

Gladius barbarico ritu humi figitur nudus, eumque ut Martem regionum, quas circumeunt præsulem, verecundius colunt. Sollemne nempe est, ut per eum quis iuramenti religione sese astringat, quem pro Deo observat. Sic Mezenzius per dextram & telum iurabat, & Scythæ per acinacem. Apul. de deo Socrat. Lucianus in Toxare. Μᾶλλον δὲ πρότερον ὀμοῦμαι σοὶ τὸν ἡμέτερον ὅρκον, ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἐν ἀρχῇ διωμολογησάμην. Οὐ μὰ γὰρ τὸν ἄνεμον καὶ τὴν ἀκινάκην, οὐδὲν πρὸς σὲ ψεῦδος ἐρῶ. De Danis M. Adamus cap. xxx. *Cæsari miserunt gladium videlicet capulo tenus aureum & alia multa, pacem firmam ritu gentis per arma iuraverunt.* Sed optime Ammiani locũ Menander illustrat, in Eclogis legation. pag. 106. Δεήσαντες οἱ ἐν Σιγγηδόνι, σὺν ὅρκοις γοῦν αὐτὸν (Chaganum) ὀμνύναι προεκαλοῦντο, καὶ ὡς παραυτίκα, τοὺς τε Ἀβαρικοὺς ὤμνυεν ὅρκους, ΞΙΦΟΣ ΣΠΑΣΑΜΕΝΟΣ, καὶ ἐπαρασάμενος ἑαυτῷ τε τῷ Ἀβάρων ἔθνει παντοίως, εἰ κατὰ Ῥωμαίων τι μηχανώμενος γεφυροῦν βούλοιτο τὸν Σάον, ὑπὸ ξίφους μὲν αὐτός τε καὶ τὸ Ἀβάρων ἅπαν ἀναλωθείη φῦλον.

Pag. 81. Aureum capitis arietini figmentum interstinctum lapillis pro diademate gestans] — δεισιδαίμονα διάθεσιν. Atque inde est, quod in nummis antiquis Lysimachi, Antigoni, Demetrii Reg. arietina cornua diademati adfixa videmus. Quem morem viri militares postea imitati sunt, & galeis suis cornua quoque addidere. Livius lib. vii. de Philippo Persei fratre. *Expeditione ea, qua cum populatoribus agri ad Sicyonem pugnavit, in arborem illatus impetu equi ad eminentem ramum cornu alterum galeæ perfregit.* Plutarchus de Pyrrho. ἐγνώσθη τῷ τε λόφῳ διαπρέποντι, καὶ τοῖς τραγικοῖς κέρασιν. Vt verosimile sit ab hac etiam origine esse, quod in quorundam nobilium gentilitiis insignibus cornua in cassidibus vel sola, vel leone, elephanto, aliove quo παρασήμῳ addito, pingantur.

Pag. 84. Introire portum Augusti] -- *Augusti urbis* vocat Aethicus; *Tiberis insulam facit inter portum Vrbis & Ostiam.* Vide Cod. Theod. L. 1. de Saccar. port. L. 2. de can. frum. L. ult. de Navicul. Symmach lib. iii. Epist. 58. Cassiodor. Variar. lib. ix. Epist. 9.

Pag. 86. Sive per monumentum transisse] -- mortuorum aut ora (ut Apuleius Milesf. 2. ait) passim demorsicabantur, aut ossa --

Pag. 108. Apollinis Sminthii] -- religione lib. 1. cap. 7. Vnde vero Sminthius hic vocetur, explicat Tzetzes in Lycophron. pag. 192.

Astacum secuto tempore] —— ὁ κτίσας αὐτήν. Pausanias lib. v. Ἀπὸ τούτου δὲ (Nicomedem intelligit) καὶ τῇ μεγίστῃ τῶν ἐν Βιθυνίᾳ πόλεων μετεβλήθη τὸ ὄνομα, Ἀστακῷ τὰ πρὸ τούτου καλουμένῃ.

Pag. 113. Osculo susceptum rectorem provinciæ] — ἀσπαστικὸν βασιλικόν. Neque confundendum cum labrato, de quo in Ecloga Βασιλικῶν lib. 56. Tit. 17. cap. 65. εἰπὲ λαβράτον καταγέλλοιεν. Id enim κατὰ συγκοπὴν dictum, quasi laboratum, id est, arte ac labore summo effigiatum, ut Glos. Nomicum interpretatur, & sacros vultus notat. ut in L. 1. C. publ. lætit. Iohan. Damascenus orat. 3 pro imaginib. βασιλεῦσι φθάρτοις πολλάκις καὶ ἀσεβέσι, καὶ ἁμαρτωλοῖς, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν χειροτονουμένοις ἄρχουσι, καὶ τοῖς τούτων λαβράτοις προσκυνοῦσιν ἄνθρωποι. At de osculi honore iterum Ammian. lib. xxix.

Pag. 124. Canopus inde] — μνῆμα &c. Vide omnino Aristidis orationem Aegyptiacam, pag. 96. & Strab.

Pag. 165. Sepulta iam dudum negotia] Id est, taciturnitate sopita vel sententiis definitivis, aut transactionibus decisa. Theodos. Novell. Tit. 2. Iustinian. L. 3. C. de annal. except. Et *sepulta negotia* dicuntur, ut *lites mortuæ*, in edicto --

Pag. 178. Divorum arbitria] Id est, imperialia constituta: vel certe eodem sensu dictum, ut in L. 2. C. Theod. de fid. Cathol. *motus nostri, quem ex cœlesti arbitrio sumpserimus, ultione.* Cœlestes vero & Divos se Imperatores appellasse protritum est. Sic *divale præceptum* --

HÆc inpræsentiarum suis locis inserenda succurrunt. Si quid porro restat, quod diligentiam meam aut fugit aut superavit, æquus harum rerum arbiter sic putet, ut scite Terentius Varro ait,

QVI MVLTA DIXERIT COMMODE, POTIVS BONI CONSVLENDVM, QVAM QVI ALIQVID NEQVIVERIT, REPREHENDENDVM.

COLLECTANEA VARIARVM LECTIONVM IN AMMIANI MARCELLINI LIBRVM XIIII.

PAg.1 vers.5. Stationes hibernas] al. stationum hiberna.
6. infudere communibus] Steph. infundere conantur, per.
13. etiamtum] St. etiamnum.
Pag.2. v.2. asſidua] vulg. asſidue.
7. adfingebant] MS. adfigebant.
14. lethali, homo] al. lethali odio.
23. in his malor.] MS. & Stephani editio: & in his malor.
30. Hi peragranter] MS. Hi meragranter.
31. divites domus] vulg. domos.
32. quidquid noſcere] MS. & St. Si quidquam noſc.
Pag.3. v.6. eis vitæ] vulg. eius vitæ.
11. multa ſcrutandi] St. ſervandi.
12. quæ abrupte mariti] vulg. quæ abrupta è mariti fortuna ſtridebat.
21. Cæſare quiſque] St. τὸ quiſque deeſt.
22. ſentiret] St. ſentirent.
25. luce palam] MS. lucem palam.
27. multis gementib.] MS. multũ.
32. ad rabiem] MS. eũ ad rab. e. A.
Pag.4. v.3. quibus mox] MS. quibus ut mox.
5. ad verrenda] MS. vertenda.
9. ex latrociniis] MS. & latrociniis.
12. hac tamen] St. attamen.
vehementer] MS. vehementes. St. vehementi.
13. Iconium] St. Leonium.
16. feræ fame monitæ] vulg. τὸ fame deeſt.
19. in latebroſis] MS. viis latebroſis convallibuſque occult.
20. appeteret nox] MS. appeterent noctis.
24. eiſdem nihil] MS. eiſdem enim nihil.
incendente] St. incitante.
25. ne cedentium] St. ne cadentium.
26. vel utiles] St. velut viles.
28. viatorum] MS. pilatorum cæſorumq; funerib.
32. advectitium] MS. adventitiũ.

Pag.5

Pag.5.v.1. densis interſepientes] *vulg.* densis inter obſidentium itinera prætenturis.
22. quæ vehunt] *vulg.* veliunt.
30. per flexuoſas] MS. perplexuoſ.
Pag. 6. v. 2. circumfuſos, augente nocte adulta terrorem] *al.* urgente nocte adulta temporeque, quiev.
9. Sideniſten] MS. Sideniſdem.
11. denſata ſcutorum compage ſemet] MS. denſitas ſcutorum compagetem & ſcientiſsime. *Steph.* denſas ſcutorum compages ſcientiſs.
17. ibi victu] *al.* ubi.
28. adiri lethali] MS. & *St.* adiri poſsit lethali.
30. poſtrema vi ſubigente] *Steph.* poſtremo ira ſubeunte
Pag.7.v.1. Seleuciæ] *Steph.* inſolentia.
6. Calicadni] MS. Calydcanni.
11. liticinum] *St.* latronum.
13. exertanteſq; minaces] MS. & *St.* extanteſq; minantes.
19. ſecuritas poterat] *St.* Securi poterant in ſolido loca cuncta locare.
20. Hac icti] MS. hac uti.
24. proripuiſſet ulterius] MS. proripuiſſet ...: terius.
Pag. 8. v. 5. diſperſique] MS. diſperſiſque.
17. fulminis modo] *al.* ful. inſtar.
22. Septemb. initium menſis] τὸ menſis *vulg. deeſt.*
28. deſcivere Romana] *vulg.* diſcurrere.
30. nobis unquam] MS. nobiſcū quam nec hoſt.
Pag.9. v. 8. pube tenus amicti] MS. amiciti.
12. quæritat] *al.* quæritant.
30. ad diem] MS τὸ ad *deeſt.*
31. triceſimum] MS. tricenſimū.
inſolentia pond.] MS. inſolentiæ.
Pag.10.v.1. Magnentianæ] *al.* Mogontianæ.
11. Accendebant eius aſp.] MS. Accidebant enim eius aſperitati ubi imminu ..... amplitudo i.d. & iracundiæ ſuſpitionum quantitati proximorum cruentæ bland.
24. glabro quidem] MS. glaber quidam.
27. iuſſa licentius] *al* his licentius
Pag. 11. v. 1. Martinus regens] MS. Martinus agens.
5. coalitos] *St.* traditos.
8. unde & Catenæ] *al.* Catena.
13. abrepto] MS. abrupto.
18. reverſus eſt] MS. reverſuſque ad pr.
24. ubi uſurro] MS. ubi uſurio.
32. admotus aſp.] MS. intentus mutentus.
Pag.12.v.10. defuiſſet] MS. abfuiſſet.
26. ſuſpicitur] MS. ſuſcipitur.
28. verendum] MS. verecundum.
30. indulta licentia vitiis] MS. indulta licentiis ad errores.
32. & laſciviam] MS. ad laſc.

Pag. 13.

Pag.13.v.4. Acilio]MS. à Cilicio.
9. nobiles] *deest in* MS.
12. carrucis]MS. carruchis
14. in colli exerta] MS. in collis inserta.
15. nimia] MS. ne una.
pervia filis extantes]MS. perpia vilis expectantes........
crebris à cogitationibus maximeque sinistr.
17. Tunicæ] *St.* & MS. tunicæq;.
18. effigiatæ]MS. effricatæ.
21. tumentemque loculis] MS. timentemque ideo.
Pag.14.v.4. Romanaque]MS. Romamhacque.
5. hesterno ... numerando] *al.* hesterna die mirando.
9. totidem defueris]MS. totidem defueris tempus, reverteris.
10. num è medio]MS. non te misero.
11. cum autem intervallata] MS. cum autem commotus intervallata.
16. placuerit geri]*St.* plac. fieri.
21. cænis quosdam] MS. lucris q.
26. calceis agitant]MS. calcis agitant.
29. comitatu]MS. semitate.
33. invasuras]MS. iuvaturas
Pag.15.v.3. textrinum] MS. mextrinum.
6. otiosis plebeis]*al.* otiosæ plebis
8. deformis]MS. deformes
12. eandemq.]MS. eundemque.
ab instituto] τὸ ab *deest al.*

14. seminis fontes] MS. seminis fortes.
17. perflabili sono vocali] MS. vocabili sono perflabili.
21. fabricantur]*al.* fabricant ut.
27. mimarum]MS. minimarum.
28. quive]MS. quique.
33. terentes iactari] MS. tergentis iactare.
Pag.16.v.10. mundi morborũ] MS. mundiorum acerb.
12. torpescit]MS. torrescit.
14. ut famulos]MS. τὸ ut *deest.*
21. nobilium instituta] MS. nobilium est instituta.
22. pauperrimæ]*St.* paupertinæ.
27. ab ortu lucis] τὸ lucis *deest al.*
28. per minutias]*al.* præmia aurigarum equorumq; præcipua. *St.* vel præcipas delitias
Pag.17.v.9. eius hoc] τὸ eius *MS. deest.*
13. Accendebat]MS. accederat.
16. Constantina]MS. Constantia.
Pag.18.v.9. quæritatum expresse]MS. quæritatum praesa.
12. intercepit]MS. interceperat.
17. ne quod.]MS. ne vitiae
21. largitionum præfecto] MS. largitionũ præfecto provecto.
25. morbosque diu causatus] *St.* morboq; diu vexatus.
Pag.19.v.2. accersitus]MS arcessitus.
7. dicens nec decere]MS. docens nec decere.
16. incusat,]MS. incausat.
21. crurib. eius] τὸ eius *MS. deest.*

28. velut exaturati] MS. velut exaturatio.
mox abiecerunt] τὸ mox *MS. deest.*
31. eos ut eiulans baiulorum] *al.* cumq; eo Stenelaus baiulor.
Pag.20.v.1. dilaniantium) *MS.* dilacinantium.
5. è Mysia pietatis cognomento] MS. ad dimissa pictacas cognomento.
8. comperissent] *al.* cæpissent.
24. discernente] *al.* discerpente.
30. Parthica dicerentur] MS. Parthica . . . . rentur.
31. reieci ad tempus] MS. reieci . . . . ad tempus.
Pag.21.v.7. mœnium potens] MS. nemium pot.
16. delatumq; ad] *al.* delatum ad.
22. ab orbe] MS. ab urbe.
26. Nicanor] *al.* Nicator.
Pag. 22. v. 1. amittunt] *al.* admittunt.
5. vetere Nino] *MS.* Veterennino
6. amplis illustris] MS. amplis & illustris.
11. acclinis] *al.* acclivis
25. & Iuliam] *deest in St.*
Pag.23.v. 29. subdititios] MS. subditivos.
30. quæ clam palamve] *St.* quædam quæ palam ag.
Pag.24.v.2. aurib. eius] *MS.* τὸ eius *deest.*
16. futuræ molitioni] *al.* f. ultioni.
21. suspensus in eodem gradu constantiæ stetit] MS. suspensus in eodem gradu cunctantia est & id latrocinium.
Pag.25.v.1. Cyprii] MS. & *St.* Cyprini.
14. vicensimo] *al.* vicesimo.
18. evitandum] MS. sævitatum.
21. Gundomadum] MS. Gundoundum.
23. excursibus] MS. excursa.
25. verni] MS. averni. *St.* Arverni.
26. Herculanus] *al.* Arculanus.
29. populari quondam] MS. populari ut quondam.
Pag.26.v.9. Galli] MS. talis.
in fiduciam] MS. ad fiduc.
11. Hocque delato] MS. Hacque delato. *utrumq; in al. deest.*
13. concitatores] MS. concitores.
25. intentis] MS. mittentis.
Exercitus inde transgressus nullo opinante cuncta vastare] *Hæc verba in al. desunt: in MS. vero sic leguntur.* Exercitus deinde transgressus nullo id opinante cuncta vastarem.
Pag.27.v.13. invenit] MS. inveniet.
17. rationes populorum cognoscit] MS. ratio . . . . & remedia.
22. absolutus sermo ac semper est] MS. absolimo semper ac perest simplex. *al.* Veritatis enim sermo est simplex.
Pag.28. v. 1. iugum] *al.* iugo.
7. ad quæ] MS. atque.
14. nodum Gordium] *al.* nodum & odium. MS. odiem.

Pag.29.v.15. properavit] MS. properamus.
Pag.30.v.1. deferebatur] MS. deferebatur.
quod] *St.&* MS. qui.
quodque] *St.&* MS.quique.
11.mille passuum] *al.* mille passus.
12. Scudilo] MS. Cudiculo.
19. ut futurum] MS. & fut.
26.Coracis] MS. Thoracis.
Pag.31.v.14. advexerat] *al.* adiunxerat.
17. quæ] *St.* quod.
22. Solutis] MS. Solutus.
27. itinerib. rectis] MS. itinerib. ciectis. *al.* interiectis.
29. reseratæ] MS. reservatæ.
30.Barbatio] MS.Barbaratio.
Pag.32.v.1. adumbratis] MS. umbratis.
5. mandato] MS. mandatu.
6. exurge & inopinum] MS. exurgeret inopinum.
12. compulsuri] MS. compulsi.
22. irrevocabili ira] *St.* irrevocabili Princeps percitus dolore.
25. esse monstravimus] MS. esse supra monstravimus.
31. Gallum actus] *al.* Gallum obitu.
Pag.33.v.3. diu] MS.iam diu.
4. incusare] MS. incausaretur.
5. ludibrioso] MS librimoso.
21. versans] MS. versabilis.
28. vigesimo] MS. vicensimo.
32. præfecturæ provinciarum forma] MS. præfecturæ . . . . . . autem forma.
Pag.34.v.2. per genas] MS. fenestras.
6. eius motus] τὸ eius *MS. deest.*
7. qui] MS. quæ.
12. fullonio] *al.* fullonia.
15. dedit Numantinis] τὸ dedit *al. deest.*
17. Substravitque] MS. Substravit quid. *al.* substravit feritati.
28. poterit] MS. putavit.

LIB. XV.

PAg.35.v.2. quæq;] MS. ea quæ.
Pag.36.v.6. concinentes] *al.* continentes.
8. post horrenda] MS. petiserandam.
27. ita ille addens etiam potestati lædendi militiæ munus] MS. ita ille ad diemaesortes etiam militiæ munus.
30. polluebat. Igitur] *al.* polluebat. Cogitur
31. sententiã rogante id egerat, ut] MS. sententiam . . . . . id sederat, ut. *al.* sententiam retegere. Sederat
Pag.37.v.15. procolendi] MS. pro candenti.
17. quæ dispiceret] *al.* quæ displiceret.
Pag.38.v.20. minister] MS. à ministro.
23. tetra venena ferens varieq; disperdens] MS. intra in venerum sese varietate dispendens.
24. calce tenere] MS. cal. renemis.

Pag. 39. v. 6. in convivio] *al.* in provincia.

15. coalita] MS. collita.
pinnis elatus] *al.* pinnis alatus.

20. rapi sublimes] *al.* sublimes tolli.

25. Marinus ex Campiductore] MS. Marinus .... ex campiductore.

28. lateri cultrum] MS. lateri .... cultrum.

32. retineri] MS. attineri.

Pag. 40. v. 3. finita paulo post & Lent.] MS. finita .... & Lent.

11. impulsu immani Rhenus discurrens ext. per L. perq; d. catar. incl p. f. ut Nilus, torrente ab o. p.p.c.a.p.1.c.s. Iamq; adi n.l.a. s. altaque divortia] MS. inpulsu immani Rheni .... pulos extenditur ... . nes adoptas ut .... cataractas inclinatione præteriti funditur Nilus & ... . gari ab ortu poterat ad primogenio copiis educrans propriis inruenti curreret sim. .... squam fluenti ...... Iamq; ad. ... ... solutus altaque divortia.

17. Brigantiam] MS. Murigantiam.

Pag. 41. v. 2. Progreditur * * Arbetio] *In MS. hic lacuna quinque linearum.*

16. animis ferocius] MS. animis ferocibus.

22. conspirantib. animis] MS. conspiratis mentibus.

26. promotos cum commissis] MS. promotos .... (*hic lacuna unius fere lineæ*) . . . commissis.

8. accolarum fluminis] MS. usuentere fulminis.

Pag. 42. v. 8. extincturus] *al.* destructurus.

14. supervenit] MS. superexit.

16. quietum] MS. *deest.*
adhuc gravabatur periculosæ molis onus impingeret actuarius] MS. adhuc gra .... (*hic lacuna quatuor linearum*) actuarius.

18. petierat ad amicos] *MS.* petierat literas ad amicos.

26. præfecto Prætorio] τὸ prætorio *MS. deest.*

30. curarat subrogari] MS. curarat rogari.

Pag. 43. v. 2. solium principis] MS. locis principalis.

4. figmenti commisit] MS. f. com .... misit.
Dynamius præfectus] MS. Dynamius cæptum præf. est imperatori avide scrutaretur.

6. cum astu tereret consistorium solus ingressus] MS. censueterreret e .... id sole ingressus.

7. vincire] MS. deinde sperans ut pervigilem.
imperatoriæ] MS. *deest.*

11. Malarichus] MS. Malaridius.

16. iuberetur ire ductυrus] MS. iuberet ire dictυrus.
19. promittente] MS. promittentem.
27. incidens principi in Galliis] MS. incidens .... (*hic lacuna media linea*) in Galliis. *St.* incidentis ..... cum venisset in Gallias.
Pag.44.v.30. nescisse] MS. minus scisse.
33. dignitate abiit nec non corrigere] MS. dignitate regere iussus est
Pag.45.v.2. militiam Agens] MS. militiam (*hic lacuna media linea*) Agens.
Pag.45.v.14. purpureo Draconum] MS. purpureo à Draconum.
18. ex magisterio] *al.* ex magistro.
24 perstringebatur] *al.* fit.
27. purpura, multo quam antea placidius. atque ita ante Principis pedes supplicem statuerunt..... omnium primus extero ritu & regio more instituit adorari, cum semper] MS. purpura multo quam antea placidius . . . . omnium primus extorta ei regio re instituit adorari cum semper. *al.* purpura, atque ita ante Principis pedes supplicem statuerunt externorum regum ritu cum semper.
31. insectatione] MS. infestatione.
Pag.46.v.14. gesta etiamtum Imperatorem ignorare] MS. gesto etiamtum imperatore rem ign.
18. protectoribus domesticis] *al.* protectores domesticos.
19. publicas .... & coniunctis. Inter] *al.* publicas secum duxit. Inter
20. Veriano] MS. Verimano.
20. Omnes propinqui & familiares. Iamq;] MS. omnes . . (*hic lacuna media linea*) . . Iamque.
24. præcedentia] MS. recidentia.
25. substituunt mirabamur] MS. substituunt . . . . mirabamur.
internis] MS. æternis.
26. adytis] MS. *deest.*
27. perpetim) *al.* perpetuo.
Pag.47.v.6. verteretur) *al.* veteretur.
13. purpuram ut spectabilis) MS. purpuram specialius.
29. spei ministris) τὸ spei *deest al.*
Pag.48.v.4. Sylvanum) MS. signarum.
17. Sylvanus devictus est) MS. & Sylvanus devii est.
31. magniloquentia fastuque) τὸ fastuq; *MS. deest.*
Pag.49.v.7. de more ex) MS. ex more de.
8. plectebantur) MS. petebantur.
P.49.v.7. pondus expenderet) MS. pondus giretur.
Pag.50.vers.2. præbebat) MS. præcipiebat.

5. ars seditionis]MS. aut seditionis.
11. mulctavit] MS. mulctati sunt.
18. difficilisq; ad pavorem recti] MS. difficilis ad pavorem recte
Pag. 51. v. 1. consularis] *al.* consulari.
4. imperatoriis] *al.* imperatoris.
sui] MS. suis.
9. quaesitus] MS. quaesiti.
20. auctoritate quoq; qua potiores] *al.* auctoritate qua potiuntur
25. assidui nuntii] τὸ nuncii *MS. deest.*
31. contractum) MS. contractu.
Pag. 52. v. 12. multaque) MS. multa quae.
17. inscendens) MS. insiginens.
23. insultant) MS. persultant.
26. proserpenti) MS. proserpentis
28. detumescent) *al.* detumescet.
Pag. 53. v. 1. numinis) *al.* Iovis.
6. prosperatum) MS. prope speratum. *al.* properatum.
8. Ego) MS. Ergo.
P. 54. 26. impetrabilẽ) MS. imperabilem. *al.* imperatorem.
33. conclamatis negotiis arbitrata) *al.* conclamans nec secius arbitrata.
P. 55. v. 6. ardentes) *al.* urgentes
Pag. 56. v. 4. loca) *al.* loci.
8. summa) MS. serviani.
20. Pyrenaei cingitur) τὸ cingitur *in al. deest.*
28. Segusione) MS. Segutione.

Pag. 57. v. 13. eversi, agrestibus) MS. eversi, graves agrestibus.
25. viam) *al.* via.
Pag. 58. v. 4. assequi) MS. sequi.
13. Tricassinos) *al.* Tricastinos.
Vocontiorũ) MS. Vocontigrũ.
16. infuso dissolvit) MS. infuso quae insolidis solvit.
28 Lutetiam) MS. Lutetia.
Pag. 59. v. 22. Tricassini) *al.* Tricastini.
23. obscurioribus habent) *in aliis codicib. hic lacuna nulla est.*
30. Arverni) *al.* Averni.
Pag. 60. v. 12. praeterlabens) *al.* praeterlabens segniores.
16. spatia fluctuosa) MS. spatio fluctuoso.
18. Exindeque) *al.* Exinde.
19. leucis) MS. leugis.
21. flatu) MS. difflatu.
finitusq; inter valles quas) MS. finitisq; intervallis quae.
Pag. 61. v. 3. Aquitaniam poterit aliquis videri) MS. Aquit. . . . . . poterit aliquis v . . .
Al. Aquitaniam poterit vid.
Pag. 62. v. 17. levius odere) MS. levis odore.
24. subegit Caesar) τὸ subegit. *al. deest.*
Pag. 62. v. 2. prudens alias) MS. prudens alia.
10. Hunc Prosper adaequabat) MS. Huc Prosper adequitabat.

LIB. XVI.

PAg. 63. v. 1. fatorum) MS. factorum.
20. actus suos effingebat) *al.* actus affingebat.

Pag. 64.

Pag.64.v.4. Rheni motibus) MS. Rheni meatibus.

6. cathenas affixit) MS. cathenis afflixit.

11. concursatione) MS. concussatione.

15. omnibus) MS. orõnibus.

27. cataphractariis) *al.* cataphractis.

Pag.65. v. 10. exercitũ Vesuntii iusserat) MS. exercitum vehentem . . . . iusserat.

31. furore) MS. fervare.

Pag.66.v.4. Rigodulum) MS. Rigomagum.

19. vescerentur. Cum autem. . ✱. Clausa) *In MS. lacuna relicta est unius lineæ. al.* vescerentur. Cla.

23. ira) *al.* ita.

33. vastatæ) MS. vastitate.

Pag. 67. v. 13. ad studia) *al.* ad studium.

17. contingebat) *al.* contigebat.

22. rigorem) MS. vigorem.

26. σίσυρα) MS. syra.

30. exploranter curabat) *al.* explorate curab. *MS.* exploranter ẽi. p̄. M. curab.

32. quo quantoq;) *al.* quo & quanto

Pag.68.v.8. Si itaq;) *al.* Sic itaq;.

P.69.v.17. exerserat in maius) MS. exarserat maius.

31. nitentium rerum) *al.* niceteriorum.

Pag.70.v. 10. patentibus) *al.* parentibus.

33. ubi paulatim arte curaq;) MS. ubi paulatim . . . . acules . . . . . rationem.

Pag. 71. v. 25. vel diligentibus) MS. velingendimus.

33. adultam filiam nomine Dripetinam) *al.* avita, filiam nomine Direptin.

Pag.72.v.1. morborum) *in MS. margine* locorum.

6. meditari) *al.* meditantes. puella nubilis) MS. puella nobilis.

9. eversaq; Serdica) MS. eversoq; Serdicani.

11. perpetrabantur) MS. perpetrabant.

18. incusarat certum an incertum reum non libet affirmare: ind. inde Rufinus eluserat, quo indicante) MS. incusarat . . . . . certũ an incertum undensotã Rufin. subseda, quo indicante.

22. cum convivis retulisse in præfectum) MS. cum conviviis retulissent effectum. *al.* cum retulissent præfectum.

23. præfecturæ) *al.* præfectura.

Pag.73.v.11. minaciter iussit, at is spretis qui) MS. minaciter posse adsistere veritatis & tale spretis. *St.* minaciter iussit territatus spretis.

25. Vincamus . . . . sollemne interpretatus) MS. Vincamus perun . . . . . lemne . . . . . interpretatũ. *al.* Vincamus interpretatus.

28. timidus semper) MS. timidus . . . . semper. feriri) MS. ferri.

33. in somni-

33. in somnium) MS. in sontino.
Pag. 74. v. 11. cubiculi Eusebius & Vrsicinus equestris ordinis præfectus, quæstor & in urbe Anitius, qui in regiam æmulationem) *al.* τὸ Eusebius *deest. MS. vero ita habet.* Præposi tusq; cubiculi Eusebius . . . . . lapf . . . . anus quæstor & in urbe Aniciique . . . . vorum æmulationem.
13. posteritate) MS. posteritas.
17. lucrabantur) MS. lucrabatur.
19. permittebantur) MS. percutebantur.
23. gnaros) MS. gnarus.
sciscitabatur) MS. scitabatur.
33. adbellaret) MS. advolaret.
Pag. 75. v. 1. acerbissimis) MS. acerrimis.
3. Chionitas & Halanos) MS. Chionitas & Eusenos.
4. intercessit) MS. interstitit.
6. Constantius concluso) MS. Constantius quam recluso.
18. avido flatu) *al.* avido statu.
21. diversos) *al.* diversis.
23. posteritati) MS. posteritatis.
24. apparatu regio pro meritis cuilibet munera reddita secunda) MS. apparatu . . . . secunda.
Pag. 76. v. 5. alternumq; potestatis) MS. alternæumq; post tantæ.
12. Persæ) MS. personati.
18. appellatus vocum) MS. appellatus . . . . otium.
27. citeriore vita) *al.* cætera vita.
31. consuevere) MS. consecrati.
quæ elatus) τὸ quæ, MS. *deest.*
Pag. 77. v. 19. vertices scansili) *al.* vertice scans. MS. vertice cassili.
20. suggestu) *al.* suggestus.
consulum) MS. consurgunt.
31. gestu gentili) MS. augustu gentili.
Pag. 78. v. 3. Imperator de fama) MS. imperatori fama.
8. condecenti) MS. competenti.
Pag. 79. v. 19. nec quod destinaverat irritum fuit) MS. neco . . . . a . . . . . nanti irritus fuit
Pag. 80. v. 4. & incommeabiles) MS. concædibus.
17. virile & muliebre secus) *al.* virilis & muliebris sexus.
Pag. 81. v. 5. mandato) *MS.* mandatu.
15. ut prædictum) *al.* ut dictum.
21. graviter semper incessens) *hæc in MS. desunt.*
25. collecto consedere prope) MS. collecto belli, cumque fædere consedere prope.
27. tum etiam) τὸ tum, *al. deest.*
28. adtollentiū) *al.* adtollentem.
Pag. 82. v. 4. detentis) *al.* retentis.
18. digressus) MS. digresso.
23. cataphractarii) *al.* cataphracti.
27. præcursoribus) MS. præcursatoribus.
33. quam præp.) MS. non præp.

Pag.38. v.1. iuventutem] *al.* virtutem.
3. Quod] MS. Id.
7. quas si] MS. quæ si.
14. potiti] *al.* potiri. (bus.
25. censentis) *al.* consentienti-
26. defluxissent) *al.* deflexissent.
Pag.84. v.12. Regii duo) MS. Resi duo.
18. plebs ut asserebant) MS. plebs . . . . ut asserebat.
Pag.85. v.6. vidisset) MS. vidissent.
14. humi occulte) MS. humiliter occulte.
20. belli) MS. boni.
Pag.68. v.1. armatorumque) τὸ que *deest al.*
4. increpantib.) MS. concrepantibus.
9. ut ardor) τὸ ut *deest al.*
17. fortiter accend.) τὸ fortiter *deest al.*
22. elotis) MS. elutis.
31. prævideret) MS. pervideret.
Pag. 87. v. 10. actutum) MS. statim.
Pag. 88. v. 12. pendentis) MS. pandentis.
13. timoris) MS. timoreque.
20. imitatus salva differentia veterem) τὰ salva differentia *al. desunt.*
25. sum) MS. sim.
30. Braccati) *al.* Brachati. MS. Bracchiati.
Pag.89. v.14. verutaq;) MS. vertutaque.
15. etiam) MS. enim.
17. exerciti) MS. exercitus.
23. impressu) MS. impressis.
27. aperiendo) MS. pariendo.
Pag.132. v.11. Aderatq;) *al.* Adorant prop.
27. ad subsidia) τὸ ad *deest al.*
29. perstringentis) MS. perstringentes.
Pag. 91. v. 6. licebat sine) MS. licebat iam sine.
adhærentes) *al.* adhærere.
8. expeditiores viribus) *al.* expediti virib. *MS.* cum expeditioribus linq.
14. augmenta) *al.* argumenta.
17. Triburcos) *al.* Tribuncos. *MS.* Tribunos.
18. ascensis) MS. escensis.
19. evaderet) MS. emendaret.
20. territoria) MS. tentoria.
Pag. 92. v. 14. sex millia) MS. sexaliis millia.
15. numerata sunt) *al.* inventa sunt.
21. concilio Chonodomarium) MS. concilio . . . . mu speciare Chonodom.
29. delectaretur iniuriissime Victorinum) MS. delectaretur inurisme Victorin. *al.* delectaretur Victoriā sive Victorinū.
Pag.59. v.8. signa) MS. damna.
11. condigne scriptis memoria) *MS.* condi . . . . memoria.
12. extollendique) MS. extollendoque.
cœlum ab) τὸ ab *deest al.*

Lib. XVII.

Pag.94.ver.24. misere] al. miserunt.
Pag.95.v.6. sursum versum] al. sursum versus.
10. ingentia fumi] al. ingentis fumi.
21. emensaque] MS. emensique. al. emensisque.
Pag.69.v.11. intervallum] MS. intervallum . . . . . . id.
23. dispendiis] al. dispendio. levissimis] al. levissimo.
Pag.97.v.8. oppidum quod Mosa] MS. oppidū . . . Mosa.
12. reluctantibus] MS. reluctantis. al. reluctatis.
18. perveniret. Hocq;] MS. perveniret . . . . . . Hocque.
22. ad sua] al. ad sua castra.
Pag. 98. v. 3. ferri] al. ferre.
17. conaretur camelasii nomine inique) St. conaretur inique. MS. conaretur . . . . inique.
22. curam æs alienum separat) MS. cura . . . . separat.
Pag.99.v.10. depopulatæ) MS. populatæ.
20. perscrutatis) MS. perscrutantis.
23. imitetur) MS. emittitur.
30. perveniente) MS. pervenire.
Pag.100. vers.3. sit duob.) τὸ sit MS. deest.

Pag. 101. v. 2. erectisque) MS. idestisque.
8. locatur) MS. locatus.
9. ahenea) al. ahena.
Pag. 102.v.26. Chionitis & Halanis) MS. Chionitis & Gelanis.
Pag.107.ver. 6. intus) MS. molestus.
16. Succinense ad profundos hiatus Erebi abacta æternis) MS. Saccumum adhebi profundos hiatus abactæ æter. al. Succinense profundo hiatu absorpta æternis.
19. minatorio cum dissol.) MS. minacium dissol.
24. in insaniam) al. ad insaniam.
32. insperatus) MS. insperatis.
Pag.108.v.1. buccellatum) MS. bucellatum.
Pag.109.v.5. portavit) MS. portabat.
6. minitans) al. militans.
Pag.110.v.2. Tagetis Tusci lib.) MS Tagetinicis lib.
3. Veiovis) MS. Vegonicis.
10. Suomarius) MS. Sumoarius.
19. quam si) MS. quas si.
23. Charitoni) MS. Chariettoni.
Pag.111. v. 25. tanquam apparitorem Cæsarem) al. tanquam Cæsarem.

33. verna-

33. vernacula) MS. utinnacula.
Pag.112.v.11. semper elatam) *al.* regis elatam.
13. impetrabili) *al.* impenetrabili.
20. colligabat) MS. colligatum.
23. eum virum) *al.* in eum virum.
Pag. 113. ver. 25. contra Valeriam) MS. cum Valeriam.
26. verrendo) *al.* ferendo.
30. ut nec) τὸ ut *MS. deest.*
Pag.114. verſ. 8. Zizais quoque) *St.* modo Zizais quoque.
12. tum cum) *St.* dum eum.
23. Rumonem) MS. Rumorem.
24. impetrandi ſpe) MS. impetrandi ſpecie.
28. offerre) *St.* offerrent.
Pag.115. ver. 2. Transiugitanorum) MS. Transfugitanorum.
Quadorumq́;) τὸ que *deest al.*
7. Arabarii) MS. Barbarii.
30. olim ac nobiles) *al.* olim ignobiles.
Pag.116. v.4. coque) *St.* coſq́;.
7. parere) MS. parcere.
11. glorioſe) MS. glorioſa.
13. Limigantes) *St.* Limitantes.
Pag.117.v.7. inde dominos) τὸ inde *MS. deest.*
23. intra ſuorum) *St.* intra vallum.

27. in noſtros) *al.* in nocturnos.
31. conferti) *St.* converſi.
Pag.118.v.2. inceſſentes) *al.* inceſſentibus.
10. incidebat) *al.* cædebat.
11. dolore) *St.* dolere.
14. ſuperruentium) *St.* ſupervenientium.
19. viribus potius quam) τὸ potius *deest al.*
Pag.119.v.4. egreſſus) *St.* egreſſuſque.
20. ſuffugia) *al.* ſuffragia.
32. Limigantes) MS. Limitantes.
33. recentibus ſubactorum) τὸ recentibus *MS. deest.*
& proſtratorum) MS. & ſubactrum proſtratorum.
Pag.120.v.11. furari) MS. futurari.
17. exitiabile) MS. exitiale.
21. perfecit) *St.* perfecit infidis Exules.
22. ſuſpectos) MS. ſupra res.
Pag. 121. verſ. 8. cavatis roboribus) *St.* nauticis roboribus.
11. noſtris quoque) *St.* noſtriſque.
16. Pannonias) *al.* Pannoniam.
numini) MS. nomini.
Pag.122. v. 8. Nobis amplæ) *al.* Nobis amplas.
10. ſucceſſibus) *St.* ſenſibus.

LIB. XVIII.

PAg. 123. vers. 3. essent) al. esset.
9. præsumeret) al. præmeret.
18. rigore) MS. vigore.
19. inficiatione) St. insita ratione.
31. suffecerit contra) al. suffecerit circa.
Pag. 124. v. 21. Quadriburgum Tricesimæ, Novesium) MS. Quadriburgi unius Novesio. St. Quadri Stricensium Noves.
26. impetrata) al. imperata.
30. miserant) al. misere.
33. deflexi) MS. defluxi.
Pag. 125. v. 14. Quo testante resistere) Τὸ resistere al. deest.
15. barbarica) MS. barbara.
16. prohibitura) MS. prohibitus.
19. gente) MS. plebe.
Pag. 126. v. 2. limites) MS. milites.
7. genere) al. modo.
26. Alemannorum) MS. Romanorum.
Burgundiorum) al. Burgundorum.
28. Macrianus) MS. Macrinus.
33. susceptus est olim) MS. susceptus est dicebat olim.
Pag. 127. vers. 6. sæpe ab) τὸ ab MS. deest.
11. Vrio) MS. & St. Vario.
24. hoc ei) τὸ ei deest al.
30. perculsa) al. præculsa.
31. muliebri) al. mulieri.
33. obtestansq;) τὸ que MS. deest.
Pag. 128. v. 6. Arbetionem) MS. Barbetionem.
21. fastu) al. statu.
24. vetus) al. notum.
29. nocentia) al. decentia.
33. anseres) al. grues.
Pag. 129. v. 11. Præstigiatores) MS. præstionis.
15. comitatensis) al. comitensis.
17. suspicari) al. suspicanti.
Pag. 130. v. 5. paucitas) MS. paritas.
7. fors) al. sors.
11. consertis) al. concretis.
12. textus) MS. exitus.
17. deferendam) al. differendam.
24. tuerentur) St. intuerentur.
Pag. 131. vers. 1. liberis) al. liberisque.
8. cum Sapore) MS. cum tam sapore.
11. penatum) al. pœnarum.
re contrar.) MS. Rex contrar.
16. avidi) MS. & St. acidi.
32. remulco) MS. ramulo.
Pag. 132. vers. 3. Educatus) al. eductus.
4. vigiles sensus) MS. vigiliis eius sensus.
13. decuerat rem) MS. decueratarent.
Pag. 133. v. 3. consiliorum) al. conciliorum.
17. festinantes) al. venientes festinantes.

19. causati-

19. eausatione] MS. cautione.
24. sequior] MS. æquior.
25. deferretur] MS. differretur.
29. prælii] MS. prælio.
32. ne dis.] MS. ni dis.
Pag.134.v.3. continui perluc.] τὸ continui *MS. deest.*
20. præfectus] MS. profectus.
22. petere occiso indice minimũ] MS. petere indicem in unum.
24. Amidam] MS. Amudim. *al.* Amudum.
26. extentius] *al.* extensius.
Pag.135.v.3. tenderemus] MS. extenderemus.
18. à Sapore] MS. à tam sapore.
26. mandatam quem] MS. mandata tanquam.
31. Rindaci] MS. Bandaci.
Pag.136.v.23. Grumbates Chionitarum Rex, ætate] MS. Grynbates Chionitarum rex nobis quidem ætate.
Pag.137.ver.11. mittuntur ad] MS. mittuntur tunc ad.
13. transire & agiliter] *MS. & St.* transire compelli & agiliter.
Pag.137. vers.32. efferescunt] MS. efferascunt.
Pag.138.v.14. pro statione] MS. prostratione.
17. Constantiam] MS. Constantinam.
20. duritiæ] MS. duritia.
28. omnium rerum usu regionũ feracium] MS. omnem rerum usu regionem inferaciũ.
Pag.139.v.31. post tergum] MS. post terga.
Pag.140.v.17. lacunarum] MS. lacunarium.
Pag.141.v.27. exundat] *al.* exudat.
Pag.142.vers.2. Tricesimani] MS. Tricensimani.
13. Meiacarire] MS. Meiacariren.
15. didicit] *al.* dicitur.
26. metu] *al.* sonitu.
Pag.143.v.5. diritate crudelitateque terrebat] *al.* diritate terrebat.

Lib. XIX.

Pag.144.ver.4. fulgeret] *al.* surgeret.
Pag.145.v.4. eam operam] τὸ eam *MS. deest.*
5. cum manu] MS. cum eo manus.
32. Veneris] *al.* Venereæ.
Pag.146.ver.5. inulta] MS. invita.
14. Vertæ] MS. Cuius.
29. Vixque ubi] *al.* vixque ibi.
33. turmalium procursu] MS. turemarium processu.
Pag.147.v.5. obstruebant] *al.* obsternebant.
8. direpta Singara] *al.* direpta in Sing.
14. diei] *St.* diem.

20. & Achemenem] MS. Seanſaan.
Artaxerxen] MS. Piroſen.
21. quod rex regib.] *al.* quod regibus,
23. fervorem] MS. fortiorem.
Pag. 148. v. 5. ſuperarent] *St.* ſupererant.
7. quibus] MS. de quibus.
18. vellendis] *St.* vulſis.
21. potiorem] MS. potioris.
Pag. 149. v. 9. unguibus ademptis] MS. ſanguinibus adeptis.
16. humecta, tuſſes & oculares] MS. humectatus ſeſe oculares. *al.* humecta, tuſſes ioculares.
18. tepore febrium areſcunt] *al.* tempore febrium areſc. *MS.* tepore feb. areſcentes.
19. eſt efficac.] τὸ eſt *MS. deeſt.*
22. graſſante] *al.* graſſata.
25. abuſque ferventi] τὸ ferventi *MS. & St. deeſt.*
Pag. 150. v. 4. aciem] MS. acies hebet lum.
11. vimineis] MS. vineis.
14. ſingulis] MS. ſingulæ.
16. brevi ceſs.] τὸ brevi *deeſt al.*
18. planarios] MS. palmarios.
20. in machinis] τὸ in *MS. deeſt.*
22. ſtolidius] MS. ſtudiis.
31. cavatis] MS. vacati.
Pag. 151. verſ. 1. affabre] MS. fabre.
6. noctis medio] *al.* nocte media.
10. clamoris ululabilis] *al.* clamoſis ululatibus.

12. denſæ petebant] MS. tenſæ tepebant.
13. inter incertos] τὸ inter *MS. deeſt.*
21. mœnia omnium] MS. mœnia omnia.
24. Vertæ in merid.] MS. vergentem merid.
Pag. 152. verſ. 1. capta] MS. rapta.
2. ſervituti] MS. ſerviturі.
7. intempeſtivo] MS. intemperativo.
16. confoſſis] MS. & *St.* confuſis.
26. emittenda] *al.* mittenda.
Pag. 153. v. 5. ipſi regi] MS. ipſi regiæ.
7. ruentium] MS. revetem p dentium.
10. inſidiæ] *St.* inſidiis.
14. adverſos parte] MS. adverſas partes.
25. nudatis ut viri] MS. nudarent nuperia viri.
Pag. 154. verſ. 4. clamores diſſoni] MS. clamoreſque diſſoni.
Pag. 155. v. 13. retinere] MS. recere.
21. morientium truci viſu nec vuln.] MS. mortium truci viſio nec vuln.
23. niteſcente] MS. umoteſcente.
26. docuimus] *al.* docueram.
Pag. 156. verſ. 1. quaſſata] MS. quaſina.

5. ceſſabat

5. cessabat] *al.* cassabat.
7. impedientibus] *al.* irretientibus.
10. repletæ] MS. appellatæ.
11. ideo] *al.* inde.
22. dirum aspectum] *al.* dirum aspectu.
29. detinebat] MS. detinebatur.
32. reptantes] MS. reputantes.

Pag.157. ver.11. persequebatur] MS. prosequebatur.
14. exuberanti] MS. exsuperanti.
15. vetustate ut cetera] MS. vetustate matere.
17. Hoc malo conc.] τὸ malo *MS. deest.*
23. Hædorumque improbo sid.] Τὸ improbo *deest al.*

Pag.158. v.6. per Zagrum] MS. perizalam.
duo Maride] MS. Duomaride.
16. per Saporem] MS. per tam saporem.
21. suspitione] MS. pernitione.
24. Qui proditoris] *al.* Qui vero prod.
29. concito cursu] MS. concito equo.
32. Sapori] MS. tam sapori.
33. oblatus] *al.* ablatis.

Pag. 159. vers. 8. animi] *al.* animo.
13. Singara] MS. Signaram.
32. urgebat] *MS. & Steph.* urebat.

Pag.160. v. 1. tumultuanti] *al.* tumultuante.
6. sunt] *al.* sum.
13. ambigua] *al.* ambiguum.
16. Limigantes] MS. Limitantes.
20. molirentur inimicum reg.] MS. molirentur incum reg. *al.* molirentur regiones.
24. adulto vere ad proc.] MS. adulto queat proc.
26. similium spe] MS. similium spem. *al.* simili in spe.

Pag.161. vers. 6. propagari] MS. propugnari.
14. Pannoniam furtim vastandam] MS. Pannonias furt. vastandas.
32. cupiditate] MS. aviditate.

Pag. 162. vers. 14. parante] MS. parare.
20. militibus] *al.* missilibus.
26. arcere aut vulnerati interierunt aut ponderibus] *al.* arcere interierunt ponderibus.

Pag. 163. v. 8. in receptum] Τὸ in *deest al.*
13. primus] *al.* primum.
15. fæva) *al.* fæve.
15. pro securitate militum, quæ rationes) *al.* pro securitate, quæ limitum.
27. dicendus) MS. dictaneus.
33. adfingens) MS. adstringens.

Pag. 164. vers. 2. parva) MS. pura.

13. minu-

13. minutus] *al.* munitus.
20. furoris] MS. muroris.
24. in Palæstina] τὸ in *deest al.*
33. lata fuga] τὸ fuga *deest al.*
Pag. 165. v. 23. extulit nocendi species egitque complures] MS. & nocendi species egerentque. *al.* extulit nocendi specie exitque complures.
Pag. 166. v. 26. adflictabant prætenturas] *al.* adflictab. & eò prætent.

LIB. XX.

P*Ag. 167. v. 7.* vastarentur] MS. vastarent.
10. Constantium] MS. Constantem.
11. Mittere igitur ad hæc loca ad rationes comp.] *MS.* Ire igitur ad hæc retione vel compon.
18. Mæsiacorum duos] *al.* Mœsicorum pluribus.
21. Lundinium] *al.* Lundinum.
Pag. 168. v. 3. æstimans &] MS. æstimasset.
12. audiebatur] *al.* audiebat.
16. defrustandæ] *al.* defensandæ.
22. immodico saltu] *St.* moderandum à se.
30. semestrem] MS. semenstrem.
Pag. 169. v. 3. partes appellat] MS. partium partes app.
15. dictitant serm.] MS. dictitata serm.
18. offunditur] MS. offenditur.
24. rotundata] *al.* rotunda.
29. subserit luci] MS. subserit lanici.
30. desinentis] MS. desidentis.
Pag. 170. v. 3. μλώνς Græcè συνόδῳ] *al.* mene Græce synodos. nasci autem.
7. Progressa] MS. progressus.
11. διχόμηνῳ] *al.* διχότμῳ.
12. disiunctissimoque signo] MS. disiunctissimo quintoque signo.
17. πανσέληνον] *MS.* ACTOKPICIN *St.* ἀπόκεισιν.
18. traditurq́;] MS. graditurque.
21. cursare] MS. cursari.
25. subdita] MS. subditam.
Pag. 171. v. 5. auxiliares exinde] MS. auxiliares milites exinde.
12. Sintula] MS. Singula.
28. faciente] MS. fugente.
Pag. 172. v. 6. propria sponte] *St.* propria fronte.
13. existimans] MS. existimavit.
18. & damnati] *St.* & imbelles.
Pag. 173. v. 3. recesserunt] MS. cessarunt.
9. destinatius] *al.* festinatius.
11. sonus] *al.* soni.
25. populo silente] MS. pullo silente. *ἴσ.* nullo silente.
30. phalera] MS. phaleræ.
33. apud Succorum angustias, Petulantium tunc hastatus] *al.* apud Succorũ angustias speculantium, tunc hastatus.

*Pag.174.v.19.*verſabilis) *al.* verſabilem.

25. duce Sintula) MS. ducente Sintula.

26. reverterunt) MS. reverterentur.

Pag.175.v.2. culmen) MS. columen.

18. meritis in gentibus) MS. τὸ in *deeſt.*

19. quem altiore faſtigio maieſtatis ornaſtis virtute gravitateque) *Hæc MS. deſunt.*

32. obſecravere) MS. obſervare.

Pag.175.v.6. ſed ſi) *MS. deſunt.*

7. imo corde) MS. in imo corde.

Pag.177.v.3. nec ſag.) *St.* non ſagit.

4. glandis) *al.* glande.

12. mandato) MS. mandatu.

Pag.178. v.6. opertura) MS. opertus.

13. iiſdem notos) MS. iſte in notos.

18. inſtabat vi) MS. dicabat vi.

19. Quare) MS. Et quæ re. *ἴσ* Ex qua re. *ut alibi*, ea re.

Pag.179. verſ.3. non ante) *deſunt MS.*

17. machinæ) MS. machinarum.

22. poſſe) τὸ poſſe *deeſt al.*

Pag.180. v.27. pollicitationibus) MS. promiſſis.

29. admovens) *al.* movens.

Pag.181.v.6. è Thraciis) MS. & braratus.

17. regreſſorum) MS. prægreſſorum.

19. declinaſſe) MS. redundaſſe.

28. in refectione) MS in laborum refectione.

31. decretum) MS. deliberatum.

Pag. 182. v. 6. ſalutem muſſatione) MS. ſalutemus latione.

9. quoniam) MS. quom.

16. altrice depulſa) MS. alacri cæde pulſa.

23. curules Hiſpanos) MS. curules Sparnos.

31. ad latus] MS. eos latus. *ἴσ.* eos ad latus Imp.

Pag.184. v.5. transfretati Boſphorum) MS. transfretati per Boſphorum.

10. limibuſque oculis) *al.* limiſq; oculis.

16. utilia ſuadentium) MS. utilium ſuaſorum.

Pag.185. v.3. exclamabat undique vocum terribilium ſonus) MS. exclamabatur undique vocum terribilium ſonū.

6. indicantibus) MS. innotantibus.

18. nullas) MS. nullus.

23. communitus, Obtricenſi Moſæ) MS. commonitus Obtricenſimæ oppido.

24. exinde) *al.* deinde.

27. nimiumque ſec.) *al.* nimium ſec.

Pag. 168. v.10. iungeretur) MS. ſtringeretur.

12. nihil auſus temerare) MS. inthelauſus temeratore.

Pag.187.v.13. animis] MS. indomis.

14. tecti] MS. tecto.

23. oppugnari] MS. pugnari.

spes] MS. spe nostrorum interior.

32. omni arte] MS. omni argenteo. *ἴσ.* omni argumento. *ut in Actis Eufemiæ:* trahentes argumentis lapides.

propugnatorum vi & firmitudine] MS. oppugnatorum veni & fortitud.

P.188.v.20. effingit] MS. efficit.

Pag.189.v.4. ampliores prioribus ordinati jaciebant] MS. amplioribus ordinati iaciebantur.

14. miles quievit] MS. militi qui estate. *ἴσ.* militi quies est data.

23. conabatur] MS. conabantur.

24. indeque] *al.* inde.

28. scalisque propinq.] MS. scalæque propinq.

Pag.190.v.9. dedit incedens] *τὸ* incedens *deest al.*

P.191.v.2. punicea] MS. picea.

3. receptatione] MS. pro reticatione.

4. purissimos] MS. purissimi.

purpurat) *St.* purpurea.

6. splendorem conspuens) MS. spendor conspiciens.

16. sudo aëre) *al.* sudore aere.

17. immutans) MS. mutans.

18. sæpe Irim) *In MS. ita hic locus legitur.* legimus nimirum de cœlo hinc verti necesse mitti cum præf.

23. suspectisq; per avios tractus) MS. super eos quæ per avictiostractus.

24. etiã tumultũ exasperati) MS. etiam . . . . tum exasp.

LIB. XXI.

PAg.192.v.20. circumdaretur) MS. circumdatus erat.

Pag.193.v.7. præsentiendi) *al.* præsentienti.

10. vaticina) MS. vaticinia.

13. fas sit) MS. facit.

16. nescientium) MS. nascentiũ.

17. diceret) MS. dicet.

22. in species) MS. in spes.

26. æstuant) MS. æstivant.

Pag.194.v.3. pupilla) MS. popiala.

20. horrore medio) *al.* hora media.

25. Ζεὺς ὅταν] *MS.* ZEYC OTAN EICI TIAΔTYΓEPCIA ϥIOANKITOYYΔρOXOOIO ΠAPEENIKNCΔEKONOC ϬO-IPNC BEHNEΠIΠEΛ ΠTNEIKOC TH BΛCΔEYCKOCTANTI OCACIΔOCE HCTEPΛυA ΦIOΛN BIOTOY ETYΓEΓON KAI EΠωΔYNON EƷEI.

Pag.195.vers.5. Epiphania) *al.* Epiphaniam.

27. fecia-

27. fecialem) MS. effacitatem.
29. rupto concordiæ) MS. rupto ſane concord.
P.197. v.22. commilitones rerum geſtarum excitos) MS. commilitones geſtorum excercitos amp.
25. coalitum glorioſis) MS. coalitum . . . . glorioſis.
alia) *vulg.* alium.
26. ea quæ) *al.* eum qui & laud.
potuerunt) *vulg.* potuerit.
Pag.198.v.6. & domi) MS. τὸ & *deeſt.*
7. tranquillus & in) MS. tranquilla & in creb.
13. utque eſt mos fidentium)MS. ut quos ex more fid. *ſo.* Voſq; ex more fid.
15. navaturo)MS. minabantur.
24. unanimanti) *al.* unanimi.
26. domatorem)MS. dominatorē
31. proximi) *al.* proximis.
Pag.199. v. 24. admittendus) MS. mittendus.
Pag.200. v.9. è Gallia) MS. è Galliis.
21. ægre retruſo, reſerata) MS. è græco contruſore rata. *Steph.* ægre conſtructa re cibaria.
Pag.201. v. 10. venatitiam) *al.* venaticam.
26. Galliæ) MS. Haliae.
33. rege turgido) τὸ turgido *in MS. deeſt.*
Pag.202. v. 12. Gumoarium) MS. Cumaorium.
33. regeret, latenter) MS. ageret lætantem.
16. alioſque plures) τὸ plures *al. deeſt.*
24. Rhetiarum)MS Rhetiorum.
30. ne improviſo invaderentur) MS. nemo proviſo ſuo . . . . minuaderentur.
Pag.203.v.5. tranſibat & caute imitatus) MS. translibat & catremitatus.
egregium) *Steph.* Græcum.
8. rivum ſe) τὸ ſe *deeſt al.*
25. Dagalaiphum) MS. Dagalaiſum.
27. excitus)MS. excitatus.
29. metu) MS. motu.
Pag. 204. v. 11. votiſque) MS. portiſque.
23. deſinentes) MS. deſinenter.
26. tanquam natura) τὸ natura *in MS. deeſt.*
Pag. 205. verſ. 8. expedite) MS. præpedite.
12. multilaudum) MS. mutilandum.
26. Mamertinum ad conſulatum evexit, nec vita, nec ſplend.) MS. Mamertinum in conſulatu inuxit nec vittam nec ſple. *Steph.* Mamertino conſulatū iniunxit nec vita nec ſpend.
27. cuiuſquam ſimilem) *in MS.* τὸ cuiuſquam *deeſt. St.* cuius quam ſimili.
Pag. 206. v. 12. amicum) MS. initium.
24. imperavit) *St.* imperabat.
30. Iovinum) *al.* Iovium.

Pag.207.v.7. ferocius) *MS. &* *St.* ferocientes.
10. factas)MS. natas.
11. vehentes) MS. ementes.
23. nec ad intentandas machinas) *al.* nec intendendis machinis.
24. usque habilis) *St.* quid habile.
25. Natisone) MS. Tesioni.
28. valide) MS. valde.
Pag.208. v.2. penetralia reserarent) MS. penetralia . . . . . . reserarent.
10. scilicet) *al.* licet.
12. protracto) *al.* producto. in receptum) *al.* receptui.
15. inflammabant)MS. flammab.
16. amissos) *MS.* amicos.
22. ferratos portarum obices effringendos) MS. ferratas portarum obices effringendas.
26. ruentes)MS. ruebant.
29. peritia) MS. turicitia.
30. antestarent quib.) MS. antis . . . . iant, quibus.
Pag.209.v.5. concorporalibus) *al.* contubernalibus. *MS.* cum corporalibus.
12. Aquileiæ oppugnatio cum) MS. Aquileiæ . . . . . cum
33. sine respectu periculi studia) MS. sinere . . . . ut periculi in studia.
Pag. 210. v. 2. residui omnes) MS. residui . . . . nes abier.
27. Mamertinum præfectũ) MS. Mamertinum promertinum præf. ἴσ. Mamertinum promotum præfect.
30. inter spem metumque) *Hæc MS. desunt.*
33. deducebatur) *al.* ducebatur.
Pag.211.v.5. movere permitterent). *al.* movere permitteret. MS. moveri permitterent.
7. penetrarat) *al.* penetraret.
15. rex eorũ] τὸ eorum *MS. deest.*
Pag.212. reversus est Hierapolim] *MS.* reversus est . . . . cappolim . . . . . Summa itaque.
19. motibus] *al.* motu.
Pag.213.vers.4. favillas effecturam) MS. favillas efacturamque.
27. imaginibus) *al.* temporibus.
33. coniunctioribus) al. convictoribus.
Pag. 214. v. 10. Ἅπαντι δαίμων] *Al.* Ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γινομένῳ Ἅπαντος ἐστὶ μυσταγωγὸς τοῦ βίου.
12. Itidem ex semp.)MS. inde . . . . sempit.
15. adminiculis freti) τὸ freti *in MS. deest.*
Pag.215.v.3. Mopsucrenas) *al.* Mopsuestiam.
23. incertus) *al.* interim.
33. cornua militaria)MS. cornua militarium.
Pag.216.v. 8. scrupulosus) MS. suscruposus.
17. obtusum) MS. obtunsum.
32. prætermitto. Dinumeratis) *Hic in MS. quædam transposita sunt,*

sunt, quæ rectius in vulgatis libb. leguntur.

Pag. 217. v. 18. vi nimia torm.) MS. vinea torment. *al.* vi torment.

30. comitantiũ) MS. conotantiũ.

Pag. 219. v. 11. nominant proba) MS. probam.

13. sed cassum) MS. sed & cassum.

Lib. XXII.

Pag. 220. v. 14. insessurum] MS. insensurum. ἴσ. inscensur.

25. imminentes elatus] *al.* in immensum elatus.

Pag. 221. v. 2. motisque propere] τὸ propere *MS. deest.*

22. opum & virium] MS. operũ & virium.

flammæ] *Steph.* fame.

29. principiis] MS. principibus.

Pag. 222. ver. 1. Constantium] *MS.* Constantinum.

10. Constantio] MS. Constantino.

13. abiit] *alij.* obiit.

18. potuit Iuliani] τὸ Iuliani *MS. deest.*

20. transportati] MS. portati.

Pag. 223. vers. 6. futurum] MS. fortem.

retulimus] MS. velimus. *Step.* vellimus.

17. viveret] MS. veniret.

19. Palatinos omnes] MS. Palatinos homines.

23. effusius] *al.* fusius.

32. ingluvies] *al.* eluvies.

Pag. 224. v. 8. molliores] MS. meliores.

10. bibere] MS. vivere.

19. post sacculum] τὸ post *in MS. deest.*

Pag. 225. v. 3. planis absolutisque decret.] *al.* plane absolutis decret.

7. monebat, ut civilibus discord.] MS. monebat civilius, ut discord.

18. inquietiores] MS. inertiores.

23. per dilationem] MS. per dilectionem.

26. densati in unum] MS. dens. . . . . unum.

Principem ipsum] τὸ ipsum *MS. deest.*

32. eorum negotia] MS. cum & eorum negotia.

finiturus] MS. futurus.

Pag. 226. v. 12. lege agi dixerat] MS. lege agi ductus dixerat.

15. curiam aggere diverso] MS. Curium agendo diverso.

occasiones] MS. divisiones.

16. eius spectandi] MS. sibi spectanti.

24. nobilitatemque] *al.* nobilitatum.

Pag. 227. v. 18 sollicite ad eum] MS. solito eius.

21. Indis & Serindis] MS. divis & Serendivis.

Pag.228. verſ.3. patriam] MS. parte.

4. Imbrum]MS. Embrum.

5. Thaſum] MS. Taxum.

11. Maronea ac Aenus] MS. Matronae ac Aenus.

Pag. 229. v. 16. veſperum Romanis] MS. veſperum ultro Roman.

Pag. 230. v. 4. cedenteſq;] MS. cadenteſque.

21. fluvii diverſi] MS. fluvii dives.

22. Tembrius] MS. Thybris.

Pag. 231. v. 2. Thermodoontis] MS. Hermodoctis.

25. exiſtimant appellari. Poſt] MS. exiſtimant appellari . . . . Poſt.

29. Dioſcurias] MS. Dioſcorio.

Telchius] MS. Cercius.

Pag. 232. v. 4. victum etiam] τὸ etiam *deeſt vulg.*

9. prætexit Hypanis]MS. pergaegythiphanis.

18. Maraccus] MS. Maraccius.

28. laxamatæ]MS. Ixomatæ.

Pag. 233. v. 28. Arimaſpi iuſti] MS. Armephi iuſti.

30. Sarmatæ] MS. Sargetæ.

Pag. 234 v. 1. Neurorum]MS. Nerviorum.

19. pruinoſas] MS. ruinoſas.

31. Scythicum latus] *al.* Scythicum littus.

Pag. 235. v. 6. magnitudine] *al.* multitudine.

11. fœtus] *al.* fœtum.

14. parvos] MS. pavos.

19. aliquanto longius] MS. *& St.* aliquantorſum long.

22. Agilonem] MS. Abilonem.

25. longioris] *al.* longiore.

Pag. 236. v. 1. inſectandi] MS. inſectari.

17. populi] MS. populus.

19. educatus] MS. ducatus.

32. regem, locum] MS. regem vel locum.

Pag. 237. v. 3. Ancyram] MS. Anticyram.

5. curiarum] MS. curiarium. *ἴσ.* curialium.

15. commiſiſſe]MS. dixiſſe.

19. renidens] *al.* renitens.

29. à curialib.] *vulg.* τὸ à *deeſt.*

30. firmitudine] *al.* fortitudine.

32. clandeſtinis. Itineribus] MS. clandeſtinis ?. . . . . Itinerib.

Pag. 238. v. 27. non minus arduis quam bellicis] *MS.* non minus quam bellicis arduiſque quibus diſtr.

Pag. 239. v. 12. planeq; me effereb.]MS. plane me quem eff. *ἴσ.* plane, meque eff.

28. Illud autem inclemens] MS. Illud autem erat inclem.

Pag. 240. v. 1. Antemius]MS. Artemius.

12. appetiti] MS. appetitus.

in fullonio] *al.* Infullio.

Pag. 248.

Pag. 242. v. 18. ovesque] MS. avesque.

Pag. 243. v. 4. ac statim] MS. adfatus.

10. ad id usque] *al.* id adusque.

18. peregre ad id] τὸ peregre *MS. deest.*

19. vergente ad vesperam] MS. vergente in se vesp.

Pag. 244. v. 33. dictum relatione) MS. dictum Imperator relatione.

Pag. 245. v. 3. sacrorum] MS. vectorum.

16. nec nisi semel ei in anno bos foem.] MS. necatur horago areibos foem. *Steph.* necatur Io Inachi . . . .

17. offertur alter] *MS. & St.* offertur, quo perempto alter.

Pag. 246. v. 14. congelascere] MS. congeluere.

19. qui abundantes] MS. qualudantes.

Pag. 247. ver. 3. decursa] MS. decussa.

4. complures, exundatione] MS. complures Et ans inund.

6. unde olim] MS. unde athosolim. ἴσ. unde & hos olim accol.

10. dilatatur] MS. electatur.

13. Bolbiticus, Pharniticus] MS. Bucente Pathmiticus.

14. unde dictum] MS. inde ut dictum.

27. in loco] *Steph.* in liquore.

32. pisturnicia] *al.* bisturnitatia.

Pag. 248. ver. 5. contigerit] *al.* terigerit.

petens] *al.* tenens.

9. vescitur] MS. veheperatur.

14. Apis] *MS. & St.* Nili.

18. tali. Trochilos] MS. tali . . . . Trochilos.

19. cubantem feram] τὸ feram *deest vulg.*

gingivasque] MS. genasque.

29. duo interim] τὸ interim *vulg. deest.*

Pag. 249. v. 26. Nili. Multa] MS. Nili . . . . . . multa.

27. maximum legere] MS. maxima aegernae.

28. Sunt therma lutra quæ Cythrus indigenæ vocant] *hæc verba MS. desunt.*

29. extructa. Pyramides ad miracul.] *MS.* extructa ad miracul.

31. omnino] MS. nominum.

Pag. 250. v. 11. Latinis ignorabiles] *hæ duæ voces MS. desunt.*

28. Antinoon] MS. Antinou.

29. Hecatompylos] *MS. & Steph.* apud Hecatomp.

nemo non novit] MS. magnorum.

Pag. 251. vers. 5. Berenice] MS. Berniæ.

8. iuncta est, regitur] MS. iuncta est regio, regitur.

9. Oxyrincho & Thmui) MS. Ozurinmoettimium.

14. parum repertæ) MS. parum repentæ.

15. post

15. post aliment.] MS. post hæc aliment.
15. inibi] *al.* ibi.
24. Parthenio] MS. paretonio.
25. vacuas mont.] MS. fatumlas montium.
Pag. 252. ver. 7. Serapium] MS. Serapaeum.
16. Canopus] MS. Canisius.
33. eminuit] *al.* emicuit.
cœpti] MS. copti.
Pag. 253 ver. 4. putredulis] *al.* putidulis.
vanus catul.] MS. canus catul.
19. aditionem] MS. editionem.
Pag. 254. vers. 5. vibices] MS. vivaces.
12. Aridam Libyam] MS aridiorem Libyam.

LIB. XXIII.

PAg. 256. v. 8. adscendente eo] Τὸ eo *in MS. deest.*
14. monstrabatur] *MS. & Steph.* monstrabantur.
Pag. 257. v. 21. Nonas Martias] MS. Nonas Maias.
27. curatius] *al.* accuratius.
Pag. 258. v. 21. Post quæ ita digesta] *al.* Postq; ita digesta.
22. disponenti] *al.* disponendi.
30. didicerat] *al.* dixerat.
31. regi sociarentur] MS. regis optarentur.
Pag. 259. v. 1. accurrerent] MS. concurrerent.
8. exclamavit] *al.* clamavit.
22. ex auro corona] *al.* auri corona.
Pag. 260. v. 4. extentius] *al.* extensus.
22. nodulis] *al.* modulis.
28. subter] MS. super.
32. uncinum] MS. urinum.
Pag. 261. v. 1. percussum] MS. perclusum.
4. appellatur ex eo, quod omnis] *al.* appellatur, quod ex eo omnis.
5. erectum] *al.* erectus.
9. veniemus] *al.* venimus.
15. multitudo] MS. altitudo.
20. defensoribus, solutisque obs.] MS. defensoribus, ideoque solutis obs.
21. machinamentis] MS. meditamentis.
23. cognominant] MS. cognominamus.
33. rotis] *Steph.* palis.
Pag. 262. v. 21. ne vagarentur] MS. edocumento.
Pag. 263. v. 5. ultra] MS. ultro.
8. ne qua] MS. ne qui.
13. casu imp.] *al.* causa imp.
26. fato] MS. fatu.
30. disjecturum] MS. deiecturum.
31. & aliam] MS. & aliæ.
Pag. 264. vers. 10. Narse] MS. Narseo.

12. contemplato) MS. contemplante.
19. Quo viso] MS. Eoque viso.
Pag.265.ver.2. per lituos) MS. per reliquos.
15. honorate) *al.* honorare.
18. clarente) MS. elabente.
29. Mutiique veteres) *St.* Mutiique tres.
33. victor) MS. victoriæ.
Pag. 266. curiose digestum) MS. curiose digestis.
Pag.267. v.22. quotidie) MS. assidue.
Pag.271.v.11. Sela) MS. Sole.
17. reginam) MS. regna.
24. Zagrum) MS. Zacram.
31. Abundant æquæ) Abundantiaque.
Pag.272. v. 1. magorum agri) MS. magorum magri.
7. Hydaspes rex) rō rex *deest al.*
11. sacrorum ritus) MS. sacrorū peius.
Pag.273. ver.14. spatioso) MS. spetioso.
22. Rogomanis) MS. Rogomanius.
26. Orobatis) MS. Habraatis.
27. Tibiana) MS. Cadianas.
30. Genonia, Charax) MS. Genonia, Mœsia, Charax.
Pag. 274. v. 2. profuderit) *al.* fuderit.
13. hospitalisque) *al.* sospitalisq;.
32. glebæ maximæ auro micantes) MS. glebæ macie intermicantes ementes.
Pag. 275. vers.4. aliquæ partes) MS. talique parte.
18. penuria, quædam habent oppida, sed) MS. penuria soli quædam, sed
22. ad ditionem) *Steph.* ad deditionem.
32. Orchomanes) *al.* Orgomanes.
Pag. 276. v. 16. Scythæ sunt intra) MS. Scythæ sunt aura intra.
Asianis conterm.) *al.* Asianæ
Pag. 277. ver. 3. Aria) MS. Anniva.
6. Banthisis) MS. Bautis.
10. & Carambusi) MS. aecanibus.
13. Atharæ) MS. Athagoræ.
14. Asparatæ, Betæ) MS. Aspatharae beatae.
15. acclinati) MS. inclinati.
25. subtegmina) *al.* subtemina.
33. adventitium) *al.* advectitium
Ariani) MS. Afriani.
Pag. 278. v.4. celebria) *al.* celebres.
Bitaxa, Orbitana) MS. Bitaxas Armatina.
8. acclinati) MS. inclinati.
11. Ortopana) *al.* Orthospana.
13. contigui) MS. continui.
17. ex adverso) MS. exadversum.
21. appellatam) MS. appellant.
viles) MS. utiles.
23. Gedrosia) Gerosia.
Pag.278.vers. 7. indecoris barbis) MS. indecoribus barbis.
promissis) *al.* prolixis.

11. ſoluti in Venerem] *al.* ſoliti ſolvi in Venerem.

Pag.279.v.33. proſtratis] *Ita MS. & Steph. alij* roſtratis pellibus.

Pag. 280.v.30. gravidæ] MS. gravidulæ.

31. uniones ideo ſic appellatas, quod eviſceratæ conchulæ) *al.* uniones ſic appellatas, quod eius terræ conchulæ.

LIB. XXIIII.

PAg.282.v.2. impetrabilem] *al.* impenetrabilem.

3. poſſe, uſitato] *MS.* poſſe, Deum uſitato clam.

17. perſtringere] MS. præſtringere.

Pag.238. ver.13. eliſi ramor.] MS. inſeramorum.

Pag.284.v.4. humiliore] MS. humaniore.

13. & iterum ad agenda] MS. & minerat ad agenda.

16. conciderent] MS. conſcenderentur.

17. ſpiritu] MS. diſpiritu.

19. extra] *Steph.* circa.

20. diffundendas] MS. defundendas.

27. aſtus] *al.* actus.

P.285. v.7. ab hoſtibus] *MS.* ab hominibus.

20. refutati] *al.* confutati.

22. Poſtera vero]MS. Poſtera igitur.

23. Braxamalcha] MS Baraxmalcha.

Pag.286. v.8. rigidis] MS. rerigidis.

14. murorum] *al.* muri.

15. munire] MS. tueri.

Pag. 287. v. 11. hac) *al.* ac.

14. intentius] *al* intente.

Pag. 288. v.2. æque vires] MS. æqui mores.

14. triginta militibus] *vulg.* triginta millibus.

17. tectam] *al.* tectus.

19. adgreſſus] *al.* ingreſſus.

24. rex uſus Demetrius] MS. eſt uſus Demetr.

31. opera & munitores] MS. operam & vinitores.

Pag.289.v.2. ductuſque] *al.* deductuſque.

31. quiete à barbaris redempta] MS. quietem à barbaris redemptam.

Pag.290. ver.13. medii] *al.* meante.

17. amor crepitu] *al.* amor ex crepitu.

20. inchoatam negotiorum magnitudinem] MS. inchoatas negotiorum magnitudines.

23. conſueviſſe] MS. conſueſſe.

24. Euphratem] MS. Aufidum.

30. ponticulis] MS. periculis.

31. ſubliciiſq; navibus] MS. procia navibus.

itidem] MS. itidemque.

Pag.291.

Pag.291.v.5. facileque] MS. facilesque.
8. vicissim nutantes] *St.* enixissime micantes.
10. intempestivos] MS. intempestuosos.
17. latenter] MS. latenti.
18. diffinditur] MS. dividitur.
Pag. 292. v. 11. transvecto] *al.* trajecto.
P. 293. v. 22. Victor nomine] τὸ nomine *deest al.*
28. plumæ contectum] MS. plumæ conceptum.
Pag.294.v.10. & sudore] *Steph.* aut sudore.
15. ne circa muros diu excubans omitteret majora quæ tentabat] *In Steph. editione hæc verba desunt.*
31. sublicisq; suspensis] MS. supplicibusque susp. *ἴσ.* sublicibus susp. *ut Festus & Cæsar.*
Pag.295. Exuperius de Victorum numero] *vulg.* ex superius devictorum numero.
Pag. 296. ver. 11. supinatus] *St.* sauciatus.
16. adorta] MS. exorta.
Pag.297.v.9. quæ loca pingui situ] MS. quæ loco pingui sitas.
10. Coche quam] MS. Coaequans.
15. in qua] MS. in quo.
16. necessitudinum] *al.* necessariorum.
24. expeditius] MS. expeditæ.
32. jactum] MS. ictum.
Pag.298.v.30. oppugnatorum] *al.* pugnatorum. (pulsis.
Pag.299. v.12. repulsa] MS. de-
13. transgressus] MS. congressus.
Cochen] MS. Cothen.
Pag.300.v. 18. quæ texta vimine & coriis crudis gestant] MS. quæ tecta vimine & coriis crudis gestantes.
26. retinente] *St.* renitente.
31. procursatores] *Ita MS. & St. vulg.* procuratores.
Pag. 301. v. 1. sonantia classica iuvarent] MS. sonans classica iam iuvaret.
6. leni & inconcito] MS. lenianté & inconc.
10. Narse] MS. Narteo.
11. adversorum] *al.* aversorum.
20. Cynegirum] MS. Cupegirum
fulmina] MS. culmina.
Pag. 302. v. 8. inexpugnabilis] *al.* inexpugnabili.
14. notissimæ. Sed] MS. notissimæ hinc opulenta. Sed
19. cito] MS. chato.
Pag. 303. v. 1. distringerentur] *al.* distinerentur.
5. utebamur] *al.* nitebamur.
13. coruscans] MS. coruscus.
31. Ergo etiam] MS. Ego etiam. *ἴσ.* Eo etiam.
Pag.304.v.4. scitabamur] MS. citabantur.
8. Corduenam] MS. Corduam.
9. progresso Imperatore cum lucis] *vulg.* progresso iam lucis.
16. motibus] MS. viantibus.

Lib. XXV.

PAg.305.v.6. loricæ niveis limbis circumd.) MS. loricæ nimbis circumd.
8. properantem) MS. proferentem.
18. Saraceni nostrorum) MS. Saraceni sunt & nostrorum.
Pag.306.v.4. ocyus) MS. acutius.
6. repulisset) MS. repulissent.
Pag.307.v.16. vertebram) MS. venam.
Pag. 308. v. 3. dato, tentoria) MS. dato, in tentoria repetat.
11. vehebant & Comitum imæ quoque militum plebi) *In St. hac verba,* & comitũ imæ quoque militum, *desunt.*
16. parabatur) MS. postulabatur.
21. scribentis) MS. scribens.
sententiis) MS. senius.
24. velato capite cum cornucop.) *al.* velata cum cornucopia.
Pag.309.v. 6. contactu) *Steph.* contractu.
11. consulti quid) MS. consultiq; quid. *quod placet.*
20. stabilem pugnam) MS. stabiles pugnas.
29. metu) *al.* motu.
Pag.310.v.10. declinaret) MS. declararet.
Pag.311. v.3. sui) MS. solis.
oppositis elephantis) MS. oppositis quos elephantis.
4. gradientes) MS. præcedites.
10. Nohodare) MS. Novodare.
12. Sicinium) *al.* Siccium.
14. vicies) MS. viciens.
Pag. 312. v. 13. nedum sciens) *MS. & Steph.* adeo sciens.
ubicunq;) *St.* quod ubicunque.
17. damnatorum) *al.* delicatorum
19. e mundo) *al.* è medio.
22. impudentiam) MS. imprudentiam. *idq; rectius puto.*
26. stilo) *al.* studio.
29. elate ante) MS. eletantem.
Pag. 313. v. 4. tricesimo) MS. tricensimo.
16. attingeret) MS. augislatens.
26. citerioris) *al.* secretioris.
27. genus crescebat in maius iuvante parsimonia) *al.* genus inmanis iuvit parsimonia.
29. in pace victus eius mensarumq; tenuitas) *al.* in pace eius mensarum tenuitas.
Pag.314. v. 2. feria) MS. ferias.
4. voce ulla) MS. voces ullæ.
5. quem) MS. quemquem.
8. togatæ) *deest Steph.*
12. censor) MS. censoriis.
22. castigaret) *al.* vestigaret.
Pag.315.v.14. nationes omnes) τὸ omnes *St. deest.*
26. Levioris ing.) *al.* Lentioris ing.
Pag.316.v. 3. appetior) MS. & potiore.

10. illud inclemens) τὸ illud *deest vulg.*
Pag.317.v.1. multa) *St.* nihil multa.
2. nihil præter) τὸ nihil *St. deest.*
27. curandum commisisset) *Ita MS. in vulg.* τὸ curandũ *deest.*
Pag.318. vers.13. prævaricator) MS. peccator.
16. quod clavos) τὸ quod *MS. deest*
30. extis) MS. extisque.
Pag.319. ver.2. Herculiani) *al.* Herculani.
paucis cataphractis) MS. paucis & cataphractis.
Pag.320. v.24. emissi spe citius) MS. emissis peritius.
Pag.321. v. quot) *al.* quos
3. rectoris) *St.* pectoris.
30. si abusus) MS. si ex abusus.
Pag.322.v.3. Arzanenam) *MS.* Asarzanænam.
19. mandato) *MS.* mandatu.
26. Nevita) *MS.* Nemota.
27. Mellobaudes) *MS.* Bellovaedius.
29. itaque) *al.* ita pace.
Pag.323.ver.3. absorbebantur) *MS.* adoriebantur.
4. ripas, à Saracenis) *MS.* ripas rapti à Saracenis.
Persis) *MS.* Pereum.
8. temere) *MS.* intenire.
Pag.324.v.6. ad Vr] MS. adur̃.

9. Memoridus] *al.* Memorius.
23. Iovino] *al.* Ioviano.
29. concinentes] MS. concinentibus.
32. insinuare] MS. insinuarent.
Pag.325.v.1. roborandi] MS. corroborandi.
3. velocissime] MS. velocissima.
8. orbem Eoum] *al.* orbem eorũ.
11. quod vel] MS. scilicet velut suopte.
30. tradi] *al.* tradit.
32. in obsidione] *vulg.* τὸ in *deest.*
Pag. 326. v. 10. commigrationem] MS. submigratione.
15. Et sic] MS. Et hæc.
25. cuius obiice] *vulg.* cuius obiisse.
30. exclamans] *St.* exclamavit.
Pag.327.v. 4. vel coniuge] *al.* & coniug.
15. est æquum] *al.* τὸ est *deest.*
31. dedecore] *al.* ductore.
Pag.328.v. 2. pace] MS. pax.
23. surgente] MS. surgentes.
currentes] MS. currentesq;.
27. tracta] MS. erecta.
Pag.329. v.3. inde] MS. die.
12. Deinde] *al.* Inde.
31. hiisdem] *al.* cum iis red.
Pag.330. vers.3. Iovinum] MS. Iovianum.
13. reluctans] MS. reluctantis.
18. dubietates] *al.* dubitationes.

LIB. XXVI.

PAg.333.v.1. Menon]MS. Memon.
Pag.334.v.2. secunda particula]*Ita MS. & Steph. in aliis* τὸ particula *deest.*
5. plenam] *St.* plenum.
17. annui] *al.* anni.
Pag.337.ver.4. Hilarium]MS. Hilarinum. *& ita quoq; infr.*
22. nuncusque] *al.* unicus.
Pag.338.ver.7. parare]MS. parari.
8. quintum Kal.] τὸ quintum *in aliis libb. deest.*
28. Attacotti] MS. Attacitti.
33. fœdus] MS. fœdera.
Pag.339.v.1. debeat]MS. debebit.
6. suburbano] *St.* suburbio.
13. pridem] MS. pridie.
23. Germanus] MS. Germanianus.
29. viliora] MS. vilia.
Pag.340.v.7. diducebatur) MS. diducebantur.
9. memoratus imp.) *al.* memoratum imperium.
11. regentis) MS. agentis.
22. suadentium) MS. valentium.
25. eius: iisque) MS. maenisque.
Pag.341.ver.18. admixtus) MS. adiunctus.
29. vero mandasse) τὸ vero *in aliis libb. deest.*

Pag.342.ver.9. Chalcedonos) *al.* Chalcedonium.
quoniam illud) MS. quoniam & illud.
15. ignotus ob squalorem vultus & maciem) *al.* ignotus vultu ob squalorem & maciem.
22. sontes) MS. insontes.
Pag.343.v.27. acciderit) MS. adsiderit.
11. iamque fines) *al.* iam fines.
13. ideoque sævissimam) *al.* eandemque sævissime.
Pag.344.v.3. fide salutis) MS. fidelitatis.
16. sublatus) *al.* sublatis.
Pag.345.ver.1. evectus) MS. erectus.
Pag.346.v.2. confestim) MS. cum festinatione.
Pag.347.v.3. armis) *Steph.* animis.
28. præire) *St.* præcedere.
30. à Nicea) MS. Anticea.
31. dierum fere sex sp.) MS. dierum brevi spacio.
Pag.348.v.7. religionibus) *al.* regionibus.
26. Exindeque) *al.* exinde.
Pag.349.v.13. gastrensis) MS. castrensis.
19. comprensus) MS. compressus.
29. Hellespontum) MS. bellis pontum.
31. confixi) *al.* confusi.

Pag.305.

Pag.350. v.3. exercitiis) MS. exsertas.

Pag.351.v.2. ob illos) MS. mobiles.

25. Gomoarium) MS. Obigomarium.

32. regem adhuc) τὸ regem *MS. deest.*

P.352.v.16. prope Nacoliam) MS. propensacolium.

17. partium dux) MS. partiundū. Agilo rem excursu) MS. iaculorum excursus.

33. sepelivit & bella, ad veteris) *al.* sepelivit, ad veteris.

Pag.353.v.2. frutectis sub quibus latebat) MS. frutectis ubi latebat.

24. edidisset) MS. ediderat.

29. necessitudinem quæ) τὸ quæ *MS. deest.*

Pag.354.v.3. adventus) *St.* adpetitus.

9. perpessis) MS. perpensis.

10. solum) MS. solo.

11. * illi & illi fid.) MS. ille & ille fidum.

12. quam causis) τὸ quam MS. *deest.*

16. ægerrime dediderunt) MS. acerrime diviserunt.

18. ardore) MS. ad ardorem.

19. & Agilone) MS. & agilonem

25. virtutibus ambo) MS. virtutibus eius ambo.

Pag.355. v.1. inopinata) MS. nobilitate &

5. resident) MS. residerendi. agitur) MS. agatur.

17. victoriam fœdantis) MS. victoriæ fœdioris.

33. per omnem orbis) *Post hæc verba folium integrum in MS. desideratur.*

LIB. XXVII.

Pag.357. v.19. impetu hostiū) τὸ hostium *deest Steph.*

Pag. 359. v. 23. urgente instanter) *in Steph. editione* τὸ instanter *deest.*

Pag.350.v.2. Signo igitur) MS. Signo itaque.

3. splendentium) *in St. deest.*

24. per iter) MS. pariter.

P. 360. v. 29. homo indignanter) *In St.* τὸ homo *deest.*

Pag.361 v.6 exornarunt) MS. exarmarunt.

14. fremituq; crebrescentis) MS. primitus crebresc.

23. damna deflentium) τὸ damna *vulg. deest.*

25. Viventius) MS. Iuventius. & *ita infr.*

Pag.362.v.30. Zephyrum ventos) τὸ ventos *Steph.deest.*

Pag.363. v.3. capitum humanis) MS. capitum cavis.

11. Hæmimontanæ celsitudines clauduntur) MS. Hæmimontana celsitudines clauduntur.

14. eorum) MS. eo iubar.

18. quæ cognom.) *al* qua cognom.

24. timeban-

24. timebantur] *al.* memorantur.

Pag.364. verf.3. audacissima] MS. durissima.

6. transiere] *al.* transivere.

8. quæ ex fronte] *al.* ex fronte quæ

15. aliis oppida] τὸ aliis *deest vulg.*

16. Colatis] MS. Galati.

19. post quam] MS. τὸ post *deest.*

30. infectos] MS. infestos.

Pag.365. verf.1. ingenuæ] MS. iuge.

3. firma] *al.* prima.

7. parvipendens] MS. parviducens.

16. Ne igitur] τὸ igitur, *in vulgatis libb. deest.*

Pag.366. Venialem poscerent pacem] MS. venalem poscerent praecem.

11. Emissique vicissim Victor & Arintheus] *al.* Emisitque vicissim Victorem & Arintheū.

14. paci] MS. pacis.

15. iurisjurandi] MS. iurandi.

Pag.367 v.1. ascenderat] MS. descenderat. *forsan in antiquis codicibus scriptum fuit* escenderat, *ut supra. idq; in aliis libris iam olim quoq; observatū fuit.*

5. sed dum] *al.* sed cum.

31. surrecturum] *al.* surrepturum

Pag.368. v.14. dicebat] MS. dicebantur.

Pag.369 ver. 5. licuisset, qui] *al.* licuisset & qui.

6. adnubilabant] MS. adnubilarunt.

13. Rectorum] MS. Rectoris.

25. dilatum aliquandiu] τὸ aliquandiu *MS. deest.*

29. mollitie] MS. mollitia.

33. levia] MS. brevia.

Pag. 370. v.15. Iussisse ternos] MS. Iussisse item ternos.

29. volunt ipsi] τὸ ipsi *deest al.*

33. & Bulchobaudem] MS. effullosaudem.

Pag.371. v.5. Proventusidem] MS. Provertu idem.

10. pube tendebat] MS. pubetere tend.

22. hominum] MS. omnium.

28. Rutupias] MS. Ruturias.

31. Lundinium] *al.* Lundonium.

Pag. 372. v. 8. tutaq;] MS. totaque.

13. multos alios] τὸ alios *vulg. deest.*

26. officiorum confisus] *Ita MS. & Steph. in al.* τὸ confisus *deest.*

Pag. 373 v. 8. mollientes] MS. molientes.

24. montium] MS. animantium.

Pag. 374 v. 2. minus] *al.* minis.

5. Vrsicino] MS. Vrsino.

6. clari] MS. præclari.

7. Namque &] MS. Namq; &

14. viderentur esse] τὸ esse *deest al.* factitabant] *al.* faciebat.

20. virile & muliebre secus] *al.* virilem & muliebrem sexum.

Pag. 375. v. 8. recente] MS. terente.

transgressus, indivisis] MS. transtibusq; neminem divisis

20. Solici-

20. Solicinio) MS. Soliconmo.
24. occursu, locorum) MS. occursu, unde locorum.
32. perterrente) *al.* præterrente.
Pag. 376. v. 12. proculcatores) *al.* procursatores.
14. abrupta) MS. oblita.
27. advenit omne) *al.* advenit huc omne.
28. ijsdem) *al.* iis denique. *in MS. neutrum habetur.*
Pag. 377. v. 3. turmarum) MS. ruinarum.
6. hostilibus) MS. hastilibus.
18. administrarat) *al.* administrat.
24. sublimius) *al.* altius.
P. 378. v. 6. reprehendens pronuntiat) MS. reprehendens tam pronuntiat.
9. minutus) MS. munitus.

12. diruptus) MS. directus.
14. non cera, sed plumbis) MS. nonne eras sed pluribus. *vulg.* non erant sed pluribus.
24. nationem omnem) MS. nationem hominum.
32. cecidit) MS. deciderat.
P. 379. v. 13. fide) MS. deinde.
14. salutis) MS. saluti.
15. minacem) MS. minaciter.
27. aditu reserato) MS. aditura è strato.
29. repentes) MS. repens.
Pag. 380. ver. 2. præcepit) MS. præcipitur.
14. secessus) MS. recessus.
19. superata vel prodita) τὰ vel prodita *in MS. desunt.*
21. lassatis) MS. laxatis.
Pag. 381. v. 7. Vltus) MS. Vltra.
14. evanuerit) MS. evanuit.

LIB. XXVIII.

P*Ag. 382. v. 13.* quæ apud) MS. quæque apud.
interim) *al.* timuerim.
15. Miletum) *al.* militum.
22. cothurnarius) MS. cothurnacius.
Pag. 383. vers. 3. Nileum) MS. Linae.
10. doctrinarum) *al.* disciplinarum.
13. moderamina) MS. moderamine.
31. propter) *al.* ob.
32. morarum) *al.* moræ.
Pag. 384. v. 8. notos) *al.* notans.
19. ad hæc) MS. ad hos.

P. 385. v. 21. interpretii comp.) *al.* integrum comp.
27. occultiore) MS. occultiores.
32. scriptum) MS. inscriptum.
33. deleniret) MS. delenirent.
Pag. 386. v. 1. legebatur) MS. legebantur.
2. avarum) MS. adavarum.
Pag. 387. v. 2. funesta) MS. funesti.
5. conscii veneficii) MS. consciis veneficiis.
17. convicti] MS. confessi.
Pag. 388. v. 26. prætorii] MS. prætoris.

27. cuius] MS. eius.
28. quandam velut damusam] MS. quædam velut damusam collegaret.
Pag.391.v.19. inter salutandi] MS. & iterandi initia.
21. nonnullis] MS. nullis.
P. 392. v. 11. in carcere Tulliano matris] MS. in Tertulliano in matre.
16. communiebat] MS. commonebat.
28. confundebantur] MS. confidebantur.
interrumpebantur. Vicit] MS. interan vice.
31. inquietudine errantis] MS. inrivecudinerrantis.
Pag.393.v.11. Alemanni venere obsidū patres, quorū] *vulg.* Alemanni venere obsides Impperatoris, quos leg.
15 deciperentur] MS. deficerentur
17. nec quietum aliquid vel mite referri] *vulg.* audirentur nec aliquid mite referri.
19. digressis] MS. agrigressis.
21. aggressique milites] MS. adortus multos.
22. obtruncabant] MS. obcabant.
26. commeruisse] MS. id commeruisse.
P. 394. v. 1. similes agitantib.] MS. similia actentibus.
5. fine ullo discrimine] MS. finestre ullo die fosiopimas. *le.* sine ullo discrimine opimas domos.
6. oppida] MS. opes.
8. quoquo] MS. quaque.
9. irrumpentium] MS. corrumpentium.
10. coniuratis] MS. coniuratus.
11. adtribuerentur] MS. attribuerint.
13. narrando, operis] MS. narrandor . . . . . enus.
23. parandi] MS. pariendi. *le.* rapiendi.
27. extruxerunt] MS. construxer.
Pag. 395. v. 5. adflicta] MS. adflictis. *al.* affectas.
6. quiete temporis] MS. & ad quietem temp.
8. Valentinus] MS. Valentinianus
16. illecebrosas) *al.* illecebras.
Pag. 394. v. 29. ditionem] MS. ditiones.
Pag. 359. v. 32. Principis . . . Areanos) MS. Principis velut ova . . t . . . tudio nuntio inest etima præcipua. Areanos
Pag.396.v.2. acceptorum promissorumq; magnitudine præmiorum) MS. acceptarum promissarumq; magnitudine præcarum.
13. discursus) *al.* digressus.
P.369.v.21. nocens rei cōmuni sed) *vulg.* nocens, sed
28. lætus alias) MS. lætus alia
31. ganeas) MS. galineas
Pag.397.v.11. Flabunii) MS. Fabunii.
28. ubi ubi sunt minaciter clamantes si app.) MS. ubi sunt nostrorum clamant app.

31. peregri-

13. peregrinum cuius) MS. peregrinum putantes, cuius
Pag. 398. ver. 2. ita imminent) italos terhiminent vident & perc.
13. conviviis) MS. connubiis.
17. adsistant) adsistentes.
19. videretur MS. viderentur.
25. scite) MS. excite.
29. delictorum) MS. tectorum.
30. adfligi) MS. adflicta.
23. unus) MS. cremus.
33. maniosus & nequam. Civilitatis) MS. ma . . . . niosus & nequam, & si quis . . . . . . di deinceps ausus fuerit cortu . . . . . . tis autem hoc apud eos est nunc . . . . m quod expedit. Civilitatis
P. 399. v. 2. rogatis) MS. rogatus
3. patrimonii se perpeti) MS. patrimoniis oppidi perpeti.
7. lembis) MS. Tembis.
8. vel Caietam) MS. velle certa-
9. fericis) MS. fertis. (men.
10. foramen) MS. toramen.
11. sunt apud) MS. sunt . . . . . apud
15. una portantur) MS. una p. . . . . . . ur.
18. abiit * Quidam) MS. metatis. Ne id enimvero si quibus in mil. . . . . . principis regens digressus . . . . rit in . . . . aeut provectibus tali præsente . . . . . . irio . . . . . lenu præsul existimatur ceteri tacitur . . . . . dicta solias paterfamilias tectu . . . . rant aliena & placentia referrent & urile pleraque fallendo . . . . Quidam
20. appellari tesserarios, inter) MS. appellari . . . . . inter
33. eos technis) MS. potest regiis.
Pag. 400. v. 2. pereunt * Alius) MS. pereunt ut id impleris oraefatorem operiente nec puteos nec facili potest agritudo testam. . . . . comitatum est his quistuam . . . . cum dignitate licet . . . . vicet tumida. Alius
3. obliquato) MS. aliquanto.
20. extorum interpretes) MS. extormth . . . . . . terpretes.
23. fœminas invitantes) MS. fama adventantes.
innuentes * ut Tullius ait) MS. innuentes & testatura . . . . ancillas captenatura pallidi aspirati pridie cõsumta defuncta . . . . um romaque ut ullius ait.
P. 401. v. 1. omnes) MS. omne.
4. concio & spes) MS. concio & copitorum & spes.
8. & fora clamitant sæpe) MS. & rogant velamittant.
10. exiluerit princeps & circumflexerit metam * exopto) MS. exiluerit prin. . . . . nominabilis equis parum coherce. . . . . ercircũ elexerit metam & ubi negligentiæ tanta est caries. Exoptato

12. effusius) *al.* fusius.
14. discissis) MS. discissi.
16. exploduntur) MS. explorantur.
22. venusta) MS. venustas.
26. adsidue, per te) MS. obsidie . . . . per te.
30. inanitate) MS. hiennitare.
Pag.402.ver.15. ordinibus barbaros) MS. ordinib. per barbaros.
33. pari modo locatus) MS. primo dolocatus.
Pag.403.v.26. miles congregaretur) MS. milites congregarentur.
33. & moras necti) MS. & moras, mæsti.
Pag. 404. v. 5. terra : quemadmodum solent) MS. terflavi solent.
6. eiusmodi) MS. eiusmodi nūis adf.
13. agris) MS. pacis.
21. eorum nostra) MS. eorum utinovo nostra.
33. casu in agro) MS. casuum feritatibus in agro.
Pag. 404. ver. 12. Tripolitani) MS. Pentapolitani.
14. Flaccianum) MS. Flictianum.
20. sibique deferri) *al.* sibi def.
Pag.406. v. 32. præstructus) *al.* præstructurus.
Pag. 207. v. 24. volucriter) *al.* velociter.
31. Cœlestium) *Steph.* Cœlestinū.
Pag.408.v.16. ultricesque)MS. ultimæque.
31. in ecclesia) MS. in ecclesiam
Pag. 409. vers. 6. nixa) MS. mixta.

Lib. XXIX.

Pag.410.ver.22. dilata) MS. delata.
Pag.411. v. 7. exclamabat) *al.* exclamat.
Pag.412.v.7. concinnitatibus) MS. concinnantibus.
32. appetitus) MS. appetenter.
Pag.413.v.1. nonnunquam accidebat) MS. nonnunquam acceptum accidebat tam Octavianū ex proconf. Quorū
4. Quintiano)MS. Quintiniano,
Pag.414. vers.8. comprime) *al.* comple.
14. sine fine strependo) MS. fine strepitu.
Pag.415.v.17. cortinulas pensilem) MS. cortinulas . . . . pensilem.
Pag.416.v.3. Ὀυ μlὼ] *MS.* ΟΥΜαΝαΙ ΗΠΟΙΝΙ ΓΕΓΟΝ ΕϹϹΕΤαΙΜΜ Καɪ αγΓΟΙϹ ΠΕΙΦωΝΗΒαΡΥΜΗΝΙϹ ΕΦΟΠαΗϹΕΙ ΚαΚΟΝΟΙΤΟΝ ΕΝ ΠΕdΙΟΙϹΙΜΜαΝΤΟϹαΙ ΛΕΟΜΕΝΟ ΚαΡ.
33. contuente) MS. continente.

Pag. 417. ibique capite] *al.* τὸ capite *deest.*

Pag. 418. v. 10. recepit] MS. excepit.

12. Fortunatiano] MS. Fortunatione.

13. infirmitate] MS. infimitate.

23. vel ludibriosa] MS. velut ebriosa.

27. supplicia] *al.* supplicium.

30. expressius] MS pressius.

Pag. 419. vers. 14. elate] MS. ac late.

20. Valens] MS. & valere.

Pag. 420. ver. 1. extremis] MS. externis.

5. nexibili adsever.] *al.* nixis ads.

17. quadam] *vulg.* aliqua.

27. quo justitio] *St.* qua iustitia.

28. humiliati] MS. humilitati.

Pag. 421. v. 4. moras ægre ferret] MS. maturis . . . . . . ferret.

26. quod ex more] MS. quod rex ex more. *Io.* quod res ex more.

Pag. 422. v. 3. ultrices] MS. ultimæ.

5. commovente] MS. commoventes.

10. Festinus] MS. Festus.

21. agenda sperandaq;] MS. agenda . . . . . sperandoque.

29. ubique] *al.* ibi recte.

33. *ου δε*] *MS.* ΣΟΙΛΘΝΟΘΙΚΑΙΟΤΕ ΦΕΤΗΝ ΤΥΛΗΝ.

Pag. 423. v. 14. percussus] MS. perculsus.

17. scevum] *al.* sævum.

24. Maximini] MS. Maximiani.

Pag. 424. vers. 2. occidi, quod] MS. occidi ad p̄i, quod.

3. formarat. Constantian.] *Hic locus in MS. transpositus est.*

24. observato nec] MS. obvernatione.

25. obitum] MS. vitium.

26. liberatus * cum] MS. liberatus * (*hic lacuna quatuor linearum*) * longe . . . . cusaverit, cum illi

31. usi] MS. cæsi.

P. 425. v. 5. ne quo casu ferarum rumperetur luctificus] *al.* ne quo ea superarum debetur luctific.

8. innoxiam * Et hæc] MS. innoxiam. exop. . . . . . simile sedit. . . . . Et hæc quidem.

10. digredientis * è speculis] MS. digredientis, nec quo eum velom reciator pervicax incusabit. illud contemplatio, quod maius pretium operæ fortican regendus verius milite barbaris quo pellendis. Et cum dedisset * (*hic lacuna quinq; linearum*) *. . peculis si quis host.

12. obruebatur. Agitabatur] MS. obruebatur . . . agitabatur.

14. successionum] MS. sententiarum.

29. tapetes suffecerant] MS. tapetes . . . . . suffec.

32. gnaris ducentibus fre. * tempore]

pore) MS. gnari discentibus fre . . . . . equitatu cũ Theodosio rectore præ.. . . . . dispositio equirat erat * (*hic lacuna trium linearum*) *. tempore iaceat. (specti.

Pag.426.v.3. suspicati)MS su-

8. quinquagesimum) MS. quinquagentesimum.

12. Alemanna) MS. Alemannia.

15. Britanniam translatum) MS. Britannos latum.

19. Mogontiaci)MS. Germaniaca

22. inter * proxima) *Hic in MS. lacuna trium linearum.*

Pag.427.v.7. animadverteret) *al.* adverteret.

9. contumax) *MS.* cõtumeliosus.

11. vastandum, hostis)MS. vastandum . . . . hostis.

12. adolesceret)MS. adolescerent.

15. Lusii) *Steph.* Dusii.

Pag. 428. v. 16. Tubusuptum] MS. Tubusoptum.

22. ductabant] MS. optabant.

30. Lamfoctense] MS. iam Phocense.

32. condi] MS. candi. *al.* cundi.

Pag. 429. v. 22. Tipasam] MS. Tiposam.

25. imminentis] MS. minanti.

Pag.430. v. 1. distulissent provinciæ] MS. sustulissent & curii provinciæ.

2. quibus se] τὸ se *deest al.*

9. adcline] *al.* adclive.

18. turbatoris * producerent] *In MS. hic lacuna quatuor linearũ.*

Pag.431.v.5. rigor] *al.* vigor.

6. clementiæ] MS. dementiæ.

10. Ancorarium] MS. Ancorariam.

11. Mazicas] *al.* Mazices.

18. ductore * Romano] *In MS. hic lacuna quatuor linearum.*

Pag. 432. v. 2. quantum * &] MS. quantum . . . . equentesq; pertinaciter * (*hic lacuna unius linea*) * . . . . certare necessitate . . . . . sussem & ipsum.

13. impetrabilẽ [*al.* impenetrabilẽ.

16. Cantaurianos] *al.* Cautorianos

19. promittendo, cum * ulterius] MS. promittendo cum (*hic lacuna trium linearum*) . . . tultorius per

Pag.433. v. 1. avexerat] *al.* auxerat.

2. perancipiti * Theodosius] MS. perancipitis . . . (*hic lacuna triũ linearũ*) . . . Theodosius nulliq; ad eum . . . . tium parcens.

10. concatervatis] *al.* catervatis.

19. rotundo habitu] MS. rotundo habitus. *al.* rotunda habitu.

32. perniciem] MS. pernicionem.

33. citus] *al.* citius.

Pag. 435. ver. 25. Iessalenses] MS. Vessalienses.

Pag.436. vers.3. Masillam] MS. Misiliam.

21. animam absque moris cruciabilibus] *al.* animam non absque miris cruciabilibus.

23. interceptamque] MS. erepertamque.
29. agnoscerent] *al.* cognoscerent.
Pag. 436. v. 1. insultu]MS. inexcita.
3. raptim obsessa ab] MS. quoniam proclivia obsessaque ab
Pag. 438. v. 5. cibum sumens] *In St. hæc verba desunt.*
14. virile & muliebre secus] *al.* virilis & muliebris sexus.

LIB. XXX.

PAg. 441. v. 14. Artabannis, addens]MS. Artabannis . . . . . . dens.
19. nec urgentis adventus] *al.* nec urgentis accessus. *MS.* ne surgentes advenus.
22. revertetur] MS. revertitur.
Pag. 442. v. 6. moderatoris apparitor] MS. moderator apparitoris.
7. percitus] MS. impercitus.
Pag. 443. v. 17. eo rursus] *al.* eo ipso.
20. manibus] MS. brachiis.
23. fidei certitudine mansit immobilis] MS. fiderandi ne mansueti . . . . mobilis.
Pag. 444. v. 11. ades pulsu]MS. adessasple nervorum.
17. præpeditum] MS imprępeditum.
18. dolone] *al.* dolo.
30. scripseritque] MS. scriberetque.
P. 446. ver. 8. compererat] *al.* conceperat.
25. præfectus prætorio] *al.* præfecit prætorio.
23. rationem formidine] MS. ratione formidinem.
Pag. 447. v. 9. festinabat]MS. festinaret.
13. veris eum pertinerẽt exoratũ] MS. principium oratum eum perciperent & exoratum.
Pag. 448. v. 16. nullis] MS. nullius.
25. iure πολιτικῆς] τὸ iure *deest al.*
28. Ctesias] MS. KIHCIAC.
Pag. 449. v. 31. ob levia scrinii] MS. levia sinserinin.
Pag. 450. v. 5. scevitate] *al.* sævitate.
22. senserint esse nummatum] τὸ esse *deest al.*
Pag. 451. vers. 14. diebus dictis] MS. diebus dioctis.
Pag. 452. v. 4. exeritur, pro Cluentio vel pro] MS. & aritur cluenda ne vel pro
15. convelare] MS. convalere.
Pag. 453. v. 11. quo sinente] *al.* quo canente.
11. accuratius) MS. ut curatius.
30. compulerunt) MS. compulit.
& flagitantium) MS. efflagitantium.
Pag. 454. v. 19. inter suos) MS. ante suos.

Pag. 455.

*Pag.455.ver.9.*Sebaſtiano]MS. Senaſtigiano.

33. inſidens] *al.* concidens.

Pag.456.v.14. præter morem] MS.præter ar . . . torem.

25.Equitio introducente]MS.Equitio in conſiſtorio vadente ſunt.

Pag. 456.v. 5. ictus è cœlo, vitaliq́ue via voceq́ue]*al.* ictus telo vitalia voceq́ue.

6. & repente cohibito]MS. egre pene cubito.

8. exulibus]*al.* & vilibus.

Pag.458.verſ. 19. germanitate concordi]MS. germanitate ita concordia.

22. exorſus arces]MS. exorſus ut arces.

Pag. 459.v. 27. Burgundios] *al.* Burgundos.

32. bene merita narraturi, adſimulavit nonnunquam]MS. præte merita narraturi . . . . . . ad . . . . . . bit nonnunquam.

P.460.v.11. virtutes]MS.virtutum.

25. contemptus ut ad reſiſt.]MS. contemtus vis bella diuturna parum . . . . . . lius ad reſiſt.

Pag.461. v.14. diſſimilis]MS. veriſimilis.

18. lucrum. Huius]MS. lucrum . . . . Huius

29. livorem virtutum]MS. livorem ſeveritatem.

31. ſuggillandum] MS. ſupplicandum.

Pag.452. ver.5. inattente]MS. imamenta. ἴσ. ima mente.

Pag.463. ver. 15. coluit]MS. voluit.

20. curatum]*al.* conditum.

26. hoc tentatores novitatis]MS. hoc tentandæ novitati res.

Pag. 464.verſ.19. metu] MS. mens.

LIB. XXXI.

PAg. 456.v. 19. Tragula]MS. Vagulæ.

Pag.466. αλλ' ὁπόταν] *MS.* ΑΛΛΟΠΟΙΑΝ ΝΥΝΦΑΙdΡΟCΕΡΕ ΚαΤα ΓΑΑC ΤΥΧΟΡΗΙΤΕΡΠΟΜΕΝΕS ΤΡΟΦΟΝΦΕS ΕΥCΤΕΦΕa ΚαΤα ΓΥΙαC ΚΑΙ ΤΙΧΟCa ΟΙΤ ΡΟΙΟΠω ΑΥCΤΟ ΝΟΝ ΕCCΙ ΚαΡΑΗΠΟΤΕdΝΙα ΦΥαΛα ΠΟΛΥCΠΕΡΜΟΝαΝ ΟΡω ΠωΠΙCΤΟΡΟΥ ΚΛαΥΡΟΟΙΟ ΠΟΡΟΝΤαCΥΝ ΕΧΜΗ ΚΑΙ CΚΥ ΕΙΚΗΝΛΕ ΤΙΧΟΡΗΝ ΚαΙ ΜΥC ΔαΓαΙΝΙΠαΙ ΟΝΗC dΕΤ ΙΙΒαΤαCΥΝ ΕΛΤΙCΙΜ αΙΝΟΜΕΝΗC ΤαΥΤΟΥ ΚαΙ ΒΙΟΤΟΙΟΤΕΛΟC ΚαΙ dΗΡΕΙΝ ΕΦΕΞΕΙ.

18. defor-

18. deformes]MS. prodigiose formæ.
21. Sic et]MS. licet.
Pag.467.v.18. lugescunt] MS. iugescunt.
29. tetra villis] *al.* coniuges ex villis vest.
Pag.468.v.11. Achaiam) MS. Adalam.
33. mansit) MS. transit.
Pag.469.v.14. sarracis] MS. sarraclis.
17. educuntur) MS. educantur.
27. militari disciplina) MS. multipliciplena.
35. la . . inando) *al.* la . . . ando.
Pag.470.ver.13. circumeunt) MS. circumcircunt.
Pag.471.v.22. amissis) *al.* amicis.
24. Gerazi) MS. Gerasi
32. modo ruens) MS. modo nierum.
33. opposita) MS. adposita.
Pag.472.vers.5. cespitis) MS. ceptis.
6. ab arvis patentibus) MS. à barbaris petentibus.
20. robur) *al.* rumor.
Pag.473.v.11. turbentur) MS. trudentur.
30. æmulæ) *al.* æmuli.
Pag.474.v.7. Saphrace) *al.* Aphrace.
8. Farnabio) MS. Farnubio.
15. occasione) MS. accusatione. *i's.* causatione.
21. nec) *al.* ne. MS. ne hoc.
24. vertere dissimulabant) MS. vertendi mussabant.
Pag.475.v.10. accidisse) MS. accidens.
P.476.v.20. de habitu) *Step.* τὸ de, *non habet.*
Pag.477.v.15. acrius) MS. rarius.
25. vastatam plebem) *MS. & St.* vastatam inam plebem. *i's.* vast. imam plebem.
Pag.478.v.1. aversisq;) *al.* adversisque.
3. semet, ut) MS. semet . . . . ut
22. perferre non sufficientes) *MS. & Steph.* perferre non posse non sufficientes.
Pag.479.v.18. inclusos) MS. & insulis.
Pag.480.v.5. aliorsum) *Ita MS. & Steph. vulg.* aliò.
12. cuique) MS. quæ
22. invitos) *MS. & St.* invisos.
Pag.481.vers.15. cohorte) MS. morte.
21. secantes) MS. secandos.
Pag.482.v.18. sperabatur) MS. spectabatur.
Pag.483.vers.21. concidisse) *al.* concessisse.
32. complurium) *al.* quamplurimum.
Pag.484.v.19. oppressit) *MS. & St.* ut priusquam.
32. converrebant quæ) *MS.* converrebant : & quæ.
Pag.458.v.33. terrente) *al.* torrente.

Pag. 486. verſ. 25. quingenteni leguntur] *al.* quingenteni milites leguntur.

28. venatitias] *al.* venaticas.

Pag. 487. ver. 2. Etenim] MS. Etiñ. *al.* Et inde

Pag. 488. ver. 4. per Lauriacum ad opitulandum opp.] *MS.* per inaureacum opitulanda opp.

8. exæſtuantes vi] MS. exæſtuares ut in torr.

10. cuncta mobilis] *St.* cunctam obviaſſet.

13. ac regiam] MS. adrogantia.

25. Nicen.] MS. Niceam.

27. prope Adrian.] MS. præp . . . . . . Hadrian.

Pag. 489. v. 4. per alium] MS. peractum.

9. intendente] MS. incendente.

12. præſtans] MS. proſtravit. *Step.* præſtavit.

Pag. 491. v. 14. ut ambigui] τὸ ut *deeſt al.*

22. quæ ad] τὸ quæ *MS. & Steph. deeſt.*

26. equitum, primo] *al.* equitum itinera primo.

27. adhuc per itinera plurimis] *al.* adhuc perplurimis.

29. etiam tum] MS. etiamdum. *al.* etiamnum.

32. Safrace] *al.* Safrage.
accita] MS. accito.
fœderaturos] MS. fœderato raturas.

Pag. 492. v. 5. incendiis, quos lignis] MS. inpondiis quos ignaret.

20. natalium daturus. Eo] MS. natalium . . . . . . Eo ad

27. Safrace Alanorum] *al.* Safrage Alemannorum.

33. abſterrebat] MS. ſatis terrebat.

Pag. 493. v. 4. reciprocis agitatæ] MS. hactainlatae.

Pag. 494. v. 13. Mattiarios] MS. Matſiarios.

27. non ferentes] *MS. & St.* in conferentes.

Pag. 495. v. 10. hoſtibus] MS. hoſtilibus.

29. ſpectatus] *al.* ſpectatis.

Pag. 496. ver. 14. adærandis] *al.* requirendis.

21. contraditoris] MS. contradictoris.

Pag. 499. v. 18. ἐν πεδίοισι] *MS.* ENIIaIdIOICI MIMaNTOC aIaλI λaIOMENCIOaP. *St.* ἐν πεδίοισι μίμαντος AIAΛI-ΛAIOMENOIO AP.

19. contemnebat] MS. condemnabat.

21. Erythræo] *Steph.* Erichtheo.
ſuppoſitum] MS. ſuperpoſitum.

Pag. 500. verſ. 28. abſumpta] *al.* aſſumta.

32. diſcrimina] MS. deſrumenta.

Pag. 501. v. 8. perrumperetur] prorumperetur.

18. obſtinatione magnatum maiore]

iore] MS. obstinationem magnantium mato ea re.
Pag.502.v.2. fundæ] MS. fundoris.
7. adscensusque] MS. adscensumque.
10. quenquain] MS. quicquam.
24. referta] MS. refertas.
29. abitum, cum] *MS. & St.* abitum perdito cum
32. Macedoniæ urbem cum]MS. Macedoniam, cum
Pag.503.v.10. extremum vastavere penuriæ] MS. penuriam. *it.* extremam vastavere penuriam.
29. audaciæ fracto] MS. audaciam fracto. *it.* processu dein audaciæ infracto.
Pag.504.ver.9. occidi, expectatione] MS. occidi . . . . expectatione.

HACTENUS ex MS. & vulg. libris variarum lectionum Collectam ea fide exhibui, quam in toto hoc opere sedulo præstiti. Curiose fortassisan plus satis. Sed & hac parte gravissimo scriptori succurrere volui, & materiam aliis dare, unde eligant, quæ pro cuiusq; ingenio ex usu esse possint.

AVTORES
QVI IN OBSERVATIONIBVS
LAVDANTVR.

Beda

Modesti-

INDEX RERVM VOCVMQVE MEMORABILIVM.

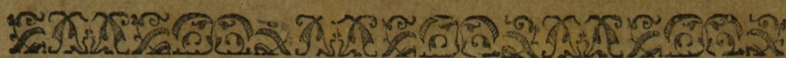
Celeritas

Graſſato-

Librari-

Mundorum

Rhetræ.

ERRATA.

IN proloquio ad Lectorem verſ.7. *vera pro falſis*] lege,*falſa pro veris.* In Obſervationib. *pag.28.v.34. certum*]*certam. Pag.32.v.31.ſecreti*]*ſecretis. Pag.38. v.8. curate*] *inprimis.Pag.86. v.8. tribuat*]*tribuit. Pag.87. v.10. tribus quoque*]dele τὸ *quoque.Pag.104.v.9.nolint*]*noluit.Pag.181.v.19. cuniculi*] *cuniculis.Pag.188.v.22.admoneri ſolitus fuit,quemad.*] *admonebatur,quemad.Pag.193,v.3.factum omnes*] *factũ,eundem omnes.* Verſ. *4.damnatum porro*] dele τὸ *damnatum.Pag.197.v.33.* φιλοϛίωνος] φιλιϛίωνος.

PRAETER has, quas notavi, culpas haud paucas vereor, quà typographi, quà meo quoque errore hîc commiſſas: quæ tamen, quia nunc non quitum eſt, alia editione curatius, ut ſpero, reſtituentur. Bonum factum igitur me prius ut moneat, quiſquis Ammian. & Obſervationes haſce iterum prælo committere velit.

